

શ્રી સારાભાઈ નવાયના અમૂલ્ય પ્રકાશના

2	જૈનરતાત્ર સંદાહ ભાગ ૧ લા	4-0-0
2	અનેકાર્થ સાહિત્ય સંગ્રહ ભા.	2 2-0-0
69	જૈન ચિત્રકશ્પદ્રમ	y0-0-0
x	भंत्राधिराज थिंतामण्डि	19-2-0
ų	ભૈરવ પદ્માવતી કલ્પ	24-0-0
ę.	મહાપ્રાભાવિક નવરમરણ	80-0-0
9	શ્રી ઘંઢાકર્ણ-માણિભદ્ર-મંત્ર-	
	તંત્ર કલ્પાદિ સંગ્રહ	19-0-0
٤	११४१ स्तवन अंजूषा	Y-0-0
Ŀ	પુરિસાદાણી પાર્શ્વનાથજી	8-0-0
20	જૈનચિત્રકલ્પંલતા	22-0-0
22	મહાચમતકારિક વીશાકલ્પ	¥-0-0
૧૨	અનુભવસિદ્ધ મંત્રખત્રીશી	¥-0-0
23	અાકાશગામિની	
	પાદલેયવિધિ કલ્પ	4-0-0
28	મણિકલ્પ ષાને રત્નપરીક્ષા	¥-0-0
24	ભારતીય જૈન શ્રમણુ સંસ્કૃતિ	
	અને લેખનકળા	6-0-0
28	श्री कैन यंत्रावसि	4-0-0
219	ભारतनां लैन तीर्थी अने	
	તેમનું શિલ્પ સ્થાપત્ય	20-0-0
22	વૈદ્યમનાત્સવ અને કાકસાર	4-0-0
24	કામવિજેતા સ્થૂલિભદ્ર	8-6-0
20	अहर्षि मेतारल	8-8-0
29	જૈન સામુડિકના પાંચ ગ્રંથા	28-0-0

પ્રાપ્તિસ્થાન સારાભાઇ મણિલાલ નવાય્ય Jain Education International આ મહાદવા Brivate & Person

નિવેદન

શ્રીમાન્ શેઠ માણેકલાલ ચુનીલાલ શાહ જે. પી. ની સીરીઝના ત્રીજા મણુકા તરીકે પ્રાતઃસ્મરણીય આદેય નામક-ર્મના ઉદયવાળા પ્રગટ પ્રભાવી ત્રેવીશમા તીર્થ કર શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુનું સંપૂર્ણ જીવનચરિત્ર તથા વર્તમાન સમયમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને લગતા વિદ્યમાન તીર્થાના મળી શકે તેટલાે પરિચય '' પુરિસાદાણી શ્રીપાર્શ્વનાથજી "ના નામથી આપવા માટે મેં આ ગ્રંથમાં પ્રયત્ન કર્યો છે.

મારી ગ્રંથાવલિનાં લગભગ માટા ભાગનાં પુસ્તકાે મેં જેમ શેઠ માણેકલાલ ચુનીલાલ શાહ જે. પી. ને અર્પણ કરેલાં છે, તેમ આ ગ્રંથ પણ તેએાશ્રીને જ અર્પણ કરવાનું મેં યાગ્ય ધાર્શું છે. અને આશા રાખું છું કે મારી આ માગણીના પણ તેએાશ્રી સ્વીકાર કરશે જ.

આ ગ્રંથ તૈયાર કરવા માટે મુખ્યત્વે કરીને મેં કલિ-કાલ સર્વદ્ય શ્રોહેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી વિરચિત ત્રિષષ્ઠી શલાકા પુરૂષ ચરિત્રના તથા સ્વર્ગસ્થ માેહાલાલભાઇ મગનલાલ ઝવેરીની નાંધાના અને છેલ્લા છ વર્ષથી મેં કરેલા ભારત ભરના જૈનમંદિરાની શાધખાળ માટે કરેલા પ્રવાસની નેાંધોનો ઉપયાેગ કરેલાે છે અને તે ઉપરાંત જે જે ગ્રંથકારના ગ્રંથાની મેં આ ગ્રંથ રચવામાં સહાયતા લીધી છે, તે સઘળાનાે અંત્રે ઉપકાર માનવાની તક લઉં છું અને આશા રાખું છું કે આ ગ્રંથ વાંચીને ભાવિક જૈના શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુને લગતાં વિવિધ તીર્થસ્થાનાેની યાત્રાઓ કરવા પ્રેરાશે તા મારા પ્રયાસ હું લેખે માનીશ.

અંતમાં આ ગ્રંથ વાંચનાર દરેક વાચકને મારી વિનંતી છે કે આ ગ્રંથમાં આપેલા વૃતાંતો મોટા ભાગે સત્ય ઘટનાઓ તથા જાત અનુભવથી એકઠાં કરેલાં છે. છતાં પણ તેમાં જો કાંઈ સ્ખલનાઓ રહી ગઈ હોય તે તે તરફ મારૂં લક્ષ ખેંચવાથી, આ પુસ્તકની બીજી આવૃત્તિમાં તે પ્રમાણે સુધારા વધારા કરવામાં આવશે. બાકી આ વૃતાંતા કાેઇ દંતકથાઓ અથવા વાર્તા સાહિત્ય ઉપરથી લેવામાં આવ્યાં નથી. આ ઉપરાંત શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુને લગતાં બીજાં કાેઇ તીર્થસ્થાના રહી જતાં હાેય તાે મને તે લખી જણાવેથી તેના આભાર સાથે સ્વીકાર કરવામાં આવશે.

આ ગ્રંથની સાથે સાથે બની શકે તેટલા ફેાટાઓ પણ આપવાના મારા વિચાર હતા. પરંતુ યુદ્ધકાળની હાલની ભોષણુ માંઘવાનીમાં ખર્ચ વધી જવાથી ગ્રાહકોને પુસ્તક માંઘું પડી જવાની ધાસ્તીથી માત્ર વર્જુના જ આપવાનું મેં ચાેગ્ય ધાર્શું છે અને ભવિષ્યમાં બીજી આવૃત્તિ વખતે જે સમય અનુકુળ હશે તા ફાેટાઓ આપવા માટે યાેગ્ય વ્યવસ્થા કર-વામાં આવશે. છતાં દર્શનાભિલાષીઓનું મારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થએલ "ભારતનાં જૈન તીર્થા અને તેમનું શિલ્પ સ્થાપત્ય" (મૂલ્ય વીસ રૂપિયા) નામના પુસ્તક તરફ લક્ષ ખેંચવાની રજા લઉં છું. આ ગ્રંથમાં જીદાં જીદાં જૈન તીર્થોને લગતાં પાણા ત્રણુસાે ઉપરાંત ફાટાઓ આપવામાં આવેલાં છે.

વળી શ્રીપાર્શ્વનાશ પ્રભુને લગતાં મંત્રમય સ્તોત્રો, ચંત્રા તથા તેનાં વિધિવિધાન માટે મારી સીરીઝમાં પ્રસિદ્ધ થએલ ''શ્રી મંત્રાધિરાજ ચિંતામણી " ગ્રંથ પણ બહુ જ ઉપયોગી ગ્રંથ છે. આ ગ્રંથનું મૂક્ય સાડા સાત રૂપિયા છે.

સારાભાઈ નવા**ખ**

નાગજીભૂદરની પેાળ અમદાવાક તા. ૮–૩-૪૮

અનુક્રમણિકા

વિભાગ	પહેલાે	વિષય		યાનું
પ્રકરણ પો	હેલું	પૂર્વ ભવ	۰. ۹	થી ૧૪
77	યીજી 👘	ચાે યા ભવ	૧પ	થી ૧૮
>>	ત્રીજી	છઠ્ઠોભવ	૧૯	થી ૨૪
"	ચાેશું	આઠમાેભવ	રપ	થી ૩૭
"	પાંચમું	શ્રીપા ^શ ેપ્રભુનેા જન્મ	3८	થો ૪૦
.	છઠું	જન્મ મહાત્સવ	४१	થી ૪૩
2) 2)	સાતમું	પાણિશ્રહણ	88	થી ૬૧
"	આઠમું	શ્રીપાર્શ્વ કુમારની દીક્ષા	કર	થી ૬૫
, ,,	નવસું	શ્રીપા ^{શ્ુ} પ્રભુનેા વિહાર	53	થ ો ૭૯
		અને કેવલજ્ઞાન		
"	દસમુ ં	શ્રીપાર્શ્વ પ્રભુનાે વિહાર	60 8	થી ૧૧૫
		અને નિર્વા ણુ		
શ્રી પાર્વ્ષનાથ ચરિત્ર સંપૂર્ણ્				
વિભાગ ય	ીજો.	શ્રી પ:ર્દ્ધનાથ પ્રભુન	ં તી	ર્થસ્થાના
૧ શ્રી કે	સરીયાજી	પાર્શ્વનાથ ૧	१९ इ	થી ૧૧૯
ર શ્રી ક	લિકુંડ પા	.ર્શ્વનાથ ૧	૧૯ ક	થી ૧૨૧
૩ શ્રી ક	રેડા પાશ્વ	ેનાથ ૧	.૨૧ ક	થી ૧૨૩

8	શ્રી કલ્યાણુ પાર્શ્વનાય	૧૨૩ થી ૧૨૪
પ	શ્રી કાપરડા પા ^{શ્} નાથ	૧૨૪ થી ૧૨૬
5	શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુની જન્મભૂમિ	૧૨૭ થી ૧૨૮
	વાણારસી (કાશી)	
9	શ્રી કુર્કુટેશ્વર પા ^{શ્} ર્વનાથ	૧૨૮ થો ૧૩૦
۲	શ્રી કેાકા પા ^{ર્વ} નાથ	૧૩૦ થી ૧૩૨
e	શ્રી કંકણ પા ^{ર્શ્} વનાથ	૧ ૩ ૩
٩٥	શ્રી મનમાહન પાર્શ્વનાથ	133
૧૧	શ્રી ખામણા પા ^{શ્વ} ના થ	133
٩२	શ્રી ખાેયામંડન પાર્શ્વનાથ	૧ ૩૩
٩3	શ્રો ગાેડી પા ^{શ્} ેનાથ	૧૩૩ થી ૧૪૧
૧૪	શ્રી ગુપ્ત પા ^{ર્} ર્વનાથ	181
<u>1</u> 74	શ્રી ગંભીરા પા ^{શ્} ર્વનાથ	૧૪૧ થી ૧૪૨
૧૬	શ્રી ગાલ્લીયા પાર્શ્વનાથ	1 182 (i)
٩७	શ્રી ધૃતકલ્લાેલ પાર્શ્વનાથ	૧૪૨ થી ૧૪૪
٩८	શ્રી ઘીયા પા ^Ջ ર્વનાથ	1888 - 14
٩૯	શ્રી ચારૂપમંડન પા ^{શ્વ} નાથ	૧૪૪ થી ૧૪૫
২০	શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ	૧૪૫ થી ૧૪૭
૨૧	શ્રી જગવલ્લભ પા ^{ર્શ્વ} નાથ	૧૪૭ થી ૧૪૯
રર	શ્રી જીરાવલા પા ^{ક્} ધ ⁻ નાથ	૧૪૯
ર૩	શ્રી જગન્નાથપુરીમાં જીરાવલા	૧૪૯ થી ૧૫૧
		પા ^{ર્} ર્વનાથજી
૨૪	ં શ્રી નેટવા પાર્શ્વના થ	૧૫૧
સ્પ	ા શ્રો જશાધરા પા ^{ર્} ર્વનાથ	૧પર

પ

૨૭ શ્રી ટાંકલા પાર્શ્વનાથ	૧૫૩
૨૮ શ્રી ડાેસલા પાર્શ્વનાથ	૧૫૩ થી ાપ૪
૨૯ શ્રી ડાેકરીઆ પા ^{ર્વ} નાથ	૧૫૪
૩૦ શ્રી દાદા પા ^{ર્વ} નાથ	૧૫૪
૩૧ શ્રી દેહલલી પા ^ક ર્વનાથ	૧૫૫
૩૨ શ્રી તીવરી પા^{શ્}વેના થ	૧૫૫
૩૩ શ્રી નવખાંડા પા ^{શ્} વ ^૬ નાથ	૧૫૫ થી ૧૫૬
૩૪ શ્રી નવલખા પા ^{શ્} વ ^૬ નાથ	૧૫૬
૩૫ શ્રી નવપલ્લવીઆ પા ^{શ્વ} ેનાથ	૧ ૫૭
૩૬ શ્રી નરેાડા પા ^{શ્} વેનાથ	૧૫૭ થી ૧૫૮
૩૭ શ્રી નાકાેડા પા ^{શ્} વૈનાથ	૧૫૮ થી ૧૫૯
૩૮ થી નાગક્ણુા પા ^{શ્} વેનાથ	૧૫૯ થી ૧૬૦
૩૯ શ્રી પલ્લવીયા પાર્શ્વના થ	૧૬૦ થી ૧ ૬૨
૪૦ શ્રી પાેસલોયા પાર્શ્વનાથ	∕ ૧ ૬૨
૪૧ પરાેલો પાર્શ્વનાથ	૧૬૩
૪૨ શ્રી પાેસીના પાર્શ્વનાથ	943
૪૩ શ્રી પંચાસરા પા ^{શ્} ર્વનાથ	૧૬૩ થી ૧૬૪
૪૪ શ્રી ફ્લાેધો પા ^{શ્} ર્વનાથ	૧૬૪ થી -૧૬૫
૪૫ શ્રી બલેજા પા ^{ર્} ર્વનાથ	૧૬૫
૪૬ શ્રી વહી પા ^{શ્} ર્વનાથ	૧૬૫
૪૭ શ્રી ભટેવા પા ^{શ્} નાથ	૧૬૫ થી ૧૬૬
૪૮ શ્રી ભાભા પા ^{શ્} ર્વનાથ	૧૬૭
૪૯ શ્રી ભોડભંજન પા ^{ર્વ} નાથ	૧૬७ થી ૧૬૯
૫૦ શ્રી ભીલ ડીયા પા ^{ર્} ર્વનાથ	૧૬૯ થી ૧૭૦

Ş

૧૫૨

૨૬ શ્રી જગડી<mark>યા</mark> પા^{ર્}ર્વનાથ

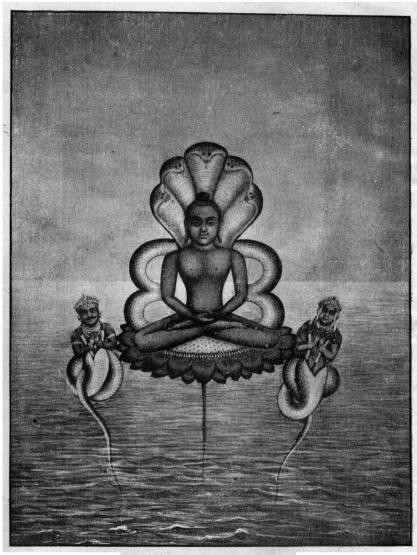
Jain Education International

પ ૧ શ્રી મનરંજન પા ^{શ્} ર્વનાથ	૧૭∍ થી ૧૭૧
પર શ્રી મહાદેવા પા [્] ર્વનાથ	૧૭૧
પ૩ શ્રી મક્ષીજી પા ^{ર્} ર્વાનાથ	૧૭૧ થી ૧૭૨
પ૪ શ્રી મનમાહન પા ^ջ ર્વનાથ	૧૭૨ થી ૧૭૩
પપ શ્રી મનરંજિત પાર્શ્વનાથ	૧૭૩
પર શ્રી મુંડેવા પાર્શ્વનાથ	૧૭૩ થી ૧૭૪
પ૭ શ્રી મુહરી પાર્શ્વનાથ	૧૭૪ થી ૧૭૫
પટ શ્રી માેઢેરા પા ^ક ્દેનાથ	૧૭૫
પ૯ શ્રી મહીમાપુરા પાર્શ્વનાથ	૧૭૫ થી ૧૭૬
૬૦ શ્રી રાવ ણુ પાર્શ્વનાથ	૧૭૬ થી ૧૭૭
૬૧ શ્રી લાેક્રવા પાર્શ્વનાથ	୧୦୦
૬૨ શ્રી લાેઢણુ પા ^{શ્} ર્વનાથ	૧૭૮
૬૩ શ્રી લેાટાણા પાર્શ્વનાથ	୧७८
૬૪ શ્રી વાડો પાર્શ્વનાથ	૧૭૯
૬૫ શ્રી વિજયચિંતામણી પાર્શ્વનાથ	૧૭૯
૬૬ શ્રો સમેતશિખરજી અથવા પાર્શ્વનાથ	
	૧૭૬ થી ૧૮૧
૬૭ શ્રી સાવલીયા પાર્શ્વનાથ	१८ १
૬૮ શ્રી શામળા પાર્શ્વનાથ	૧૮૧ થી ૧૮૩
૬૯ શ્રી સુરજમંડન પા ^{ર્શ્વ} નાથ	૧૮૩ થી ૧૮૫
૭૦ શ્રી સુલતાના પાર્શ્વનાથ	૧૮૬ થી ૧૮૭
૭૧ શ્રી સેરીસરા પાર્શ્વનાથ	૧૮૭ થી ૧૯૦
૭૨ શ્રી સાેગટી યા પા ^{ક્} ⊾ેનાથ	ঀ৾৾ৼ৹
૭૩ શ્રી સાેમચિંતામણી પાર્શ્વ ના થ	૧૯૧
૭૪ શ્રી સુખસાગર પાર્શ્વનાથ	૧૯૧

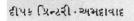
૭૫ શ્રી સેસલી પાર્શ્વેનાથ 969 **૭૬** શ્રી સેસકર્ણા પા^{ક્}ર્ધનાથ ૧૯૧ થી ૧૯૨ **હે ઝી શ**ંખે^{શ્}ર પા^ક્તનાથ ૧૯૨ થી ૧૯૩ ૭૮ શ્રી સ્થભન પા^{ર્}ર્વનાથ ૧૯૩ થી ૨૦૨ હલ્ શ્રી સ્વયંભુ પાર્શ્વનાથ ૨૦૨ થી ૨૦૬ ૮૦ શ્રી અજાહરા પાર્શ્વનાથ ૨૦૭ થી ૨૧૨ ૮૧ શ્રી અમીઝરા પાર્શ્વનાથ ૨૧૨ થી ૨૧૩ ૮૨ શ્રી અહિછત્રા પા^{દ્ધ}નાથ ર૧૩ થી ૨૧૫ ૮૩ શ્રી અવંતી પાર્શ્વનાથ ૨૧૬ થી ૨૨૨ ૮x શ્રી ઉપસર્ગહર પાર્શ્વનાથ 222 ૮૫ શ્રી ઉત્તરવાડી પાર્શ્વનાથ 222 ૮૬ શ્રી અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ રરર થી ર૩૮ ૮૭ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના ૧૦૮ નામ ર૩૯ ગર્ભિત શ્રી ગાેડી પા^{ર્}ર્વનાથનું સ્તવન ૮૮ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના ૧૦૮ નામ ગર્ભિત છે - ૨૪૨

૮૯ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના ૧૩૫ નામ ગર્ભિત સ્તવન ૨૪૬

1.1

પુરિસાદાણી શ્રીપાર્શ્વનાથજી (કાેપીરાઈટ સારામાઇ નવાબ)

Jain Education International

For Private & Personal Use Only

www.jainelibrary.org

ઙઁદ્રાઁ ઔઁપાર્શ્વનાથાય નમઃ પુરિસાદાણી શ્રીપાર્શ્વનાથજી

પ્રકરણ પહેલું

પૂર્વ ભવ

સર્વ પ્રકારની કલ્યાણુરૂપ લતાઓને આલંબન કરવાના વૃક્ષરૂપ, જગત્પતિ અને સર્વતું રક્ષણુ કરનાર શ્રીપાર્શ્વના પ્રભુને મારા નમસ્કાર થાએા. સર્વ વિશ્વના ઉપકારને માટે હવે શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુનું અતિ પવિત્ર ચરિત્ર કહેવામાં આવે છે.

આ જંબૃદ્ધીપમાં ભરતક્ષેત્રને વિષે નવીન સ્વર્ગના ખંડ હાેય તેવું પાતનપુર નામે એક નગર છે. તે નગર સરિતાના પદ્મખંડની જેમ રાજહંસાએ સેવેલું, લક્ષ્મીના સંકેતગૃહ જેવું અને પૃથ્વીના મંડનરૂપ છે. તેમાં રહેલા ધનાઢચો લક્ષ્મીવડે જાણે કુબેરના અનુજ ગંધુ હોય અને માેટા ઔકાર્થથી જાણે કલ્પવૃક્ષના સંહાેદર હોય તેવા જણાતા હતા. 'તે અમરાવતી જેવું અને અપરાવતી તેના જેવી ' એમ પરસ્પર પ્રતિચ્છંદભૂત હાેવાથી તેની સમૃદ્ધિ વાણીના વિષયને અગાચર હતી. તે નગરમાં અસ્કિંતનાં ચરણ-કમળમાં ભ્રમર જેવા અને સમુદ્રની જેમ લક્ષ્મીના સ્થાનરૂપ અરવિંદ નામે રાજા રાજ્ય કરતાે હતાે. તે જેમ પરાક્રમી-આમાં અદ્વિતીય હતા, તેમ વિવેકી જનામાં પણ અદ્વિતીય હતાે અને જેમ લક્ષ્મીવંતમાં ધૂર્ય ગણાતાે, તેમ યશસ્વી જનમાં પણ ધૂર્ય ગણાતાે હતા. તે જેમ દીન, અનાથ અને દુ:ખી લાેકામાં ધનના વ્યય કરતાે, તેમ પુરુષાર્થના સાધનમાં અહાેરાત્રિના વ્યય કરતાે હતાે; અર્થાત્ અહાેરાત્ર ત્રણ વર્ગને સાધવામાં તત્પર હતાે.

અર્સવેંદ રાજાને તેની જ જેવે છવાછવાદિ તત્ત્વને જાણુનારો પરમ શ્રાવક વિશ્વભૂતિ નામે પુરોહિત હતો. તેને અનુહરા નામે સ્ત્રી હતીં. તેના ઉદરથી કમઠ અને મરુભૂતિ નામે બે જ્યેષ્ઠ અને કનિષ્ઠ પુત્રા થયા હતા. કમઠને વરુણા નામે અને મરુભૂતિને વસુંધરા નામે સ્ત્રી હતી. તે બંને રૂપલાવહ્યથી અલંકૃત હતી. બંને પુત્રા કળાભ્યાસ કરીને દ્રગ્ય ઉપાર્જન કરવામાં સમર્થ થયા અને પરસ્પર સ્નેહવાળા હાવાથી તેઓ માતપિતાને પણ આનંદના કારણભૂત થયા.

અન્યકા બે વૃષભ ઉપર રથનેા ભાર મૂકે તેમ તેમની ઉપર ગૃહભાર મૂકીને વિવ્વભૂતિ પુરાહિતે ગુરુની પાસે અનશન અંગીકાર કર્શુ. પછી તે વિશ્વભૂતિ સમાધિયુકત ચિત્તે પંચપરમેષ્ઠી નમસ્કાર મંત્રનું સ્મરણ કરતા મૃત્યુ પામીને સૌધર્મ દેવલેાકમાં દેવ થયા. પતિના વિયાગરૂપ જવરથો પીડિત તેની પત્ની અનુદ્ધરા શાક અને તપથી અંગને શાેષવી, નવકાર મંત્ર સંભારતી મૃત્યુ પામી. બંને ભાઈઓએ માતાપિતાનું મૃતકાર્થ કર્યું અને અનુક્રમે હરિશ્વન્દ્ર મુનિના બાેધથી બન્ને શાેક રહિત થયા. પછી કર્મઠ (કર્મ-ક્રિયામાં સ્થિત) એવા કમઠ રાજકાર્યમાં જોડાયા; કેમકે 'હમેશાં પિતા મૃત્યુ પામતાં જ્યેષ્ઠ પુત્ર ધુરંધર થાય છે.'

નાનેા ભાઈ મરુભૂતિ સંસારની અસારતાને જાણીને સંન્યાસી જેમ ભાજનથી વિમુખ થાય તેમ વિષયથી વિમુખ થયા અને સ્વાધ્યાય તથા પૌષધ વગેરે વિધિમાં તત્પર થઈને અહારાત્ર પૌષધાગારમાં રહેવા લાગ્યા ત્યાં ' શુરુ પાસે સર્વ સાવદ્ય યાગની વિરતિ સ્વીકારીને હું તેમની સાથે કચારે વિહાર કરીશ ?' એવી બુદ્ધિ મરૂભૂતિને હંમેશાં થતી હતી.

એકલેા પડેલાે કમડ તાે સ્વચ્છદાં, પ્રમાદરૂપ મદિરાથી ઉન્માદી, સદા મિથ્યાત્વથી માહિત અને પરસ્રોમાં તથા દૂતમાં આસક્ત થયાે. મરુભૂતિની સ્ત્રી વસું ધરા નવયોવનવતી હાેવાથી જંગમ વિષવલ્વીની જેમ સર્વ જગતને માહકારી થઈ પડી, પરંતુ ભાવયતિ થએલા મરૂભૂતિએ તા જળથી મરૂસ્થળની લતાની જેમ સ્વપ્નમાં પણુ તેના સ્પર્શ કર્યા નહીં. અહનિંશ વિષયની ઇચ્છાવાળી વસું ધરા પતિના સંગ ન મળવાથી પાતાનું યોવત અરણ્યમાં માલતીના પુષ્પની જેમ નિષ્ફળ માનવા લાગી. પ્રકૃતિથી જ સ્ત્રીલંપટ એવા કમઢ વિવેકને છેાડી દઈ ભ્રાતૃવધૂને વાર વાર જોઈ જોઈ ને અનુરાગથી બાેલાવવા લાગ્યા.

એક વખતે વસુંધરાને એકાંતમાં જોઈને કમઠે કહ્યું કે. 'હે સુબ્રૃ! કૃષ્ણુ પક્ષમાં ચંદ્રલેખાની જેમ તમે પ્રતિદિન કેમ ક્ષય પામા છા ? તમે કદી લજ્જાથી ન કહાે, તથાપિ તમારૂં દુ:ખ મારા જાણવામાં આવ્યું છે. હું ધારૂં છું કે મારા અનુજ ભાઈ સુગ્ધ અને નપુંસક છે, તે જ તેનું કારણુ છે.'

પાેતાના જેઠનું અમર્યાદ વચન સાંભળી જેનાં વસ્ત્ર અને કેશ છૂટી ગયાં છે એવી વસુંધરા ધ્રુજતી ધ્રુજતી નાસવા લાગી.

કમઠે પછવાડે દેાડીને તેને પકડી લીધી અને કહ્યું કે: 'અરે મુગ્ધા ! અસ્થાને આવી બીક કેમ રાખાે છેા ? આ તમારા શિથિળ થએલાે સુંદર કેશપાશ સારી રીતે બાંધો લ્યાે, અને વસ્ત્ર સરખાં કરાે.' આ પ્રમાણે કહીને એ ઇચ્છતી ન હતી તાે પણુ કમઠ પાતે તેના કેશપાશ અને વસ્ત્ર સમાં કરવા લાગ્યાે.

કમઠ હસીને બાલ્યા કે: 'હે બાળે! મુગ્ધપણાથી આવું બાલા નહીં અને તમારા ચૌવનને ભાેગ વગર નિષ્ફળ કરા નહીં હે મુગ્ધાલિ! મારી સાથે વિષયસુખ ભાેગવા. તે નપુંસક મરૂબૂતિ તમારે શા કામના છે કે અઘાપિ તમે તેને સંભારા છે! શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે જો પતિ નાસી જાય, મરી જાય, દીક્ષા લે, નપુંસક હાેય અથવા વટલી જાય તાે એ પાંચ આપત્તિમાં સ્ત્રીઓએ બીજો પતિ કરવા.' આ પ્રમાણે કહીને પ્રથમથી જ ભાેગની ઇચ્છાવાળી વસું ધરાને તેણે આગ્રહથી પાતાના ખાેળામાં બેસાડી અને અમર્યાદપણા વડે તેની લજ્જા છાેડાવી દીધી. પછી કામાતુર કમઠે તેને ચિરકાળ રમાડી. ત્યારથી તેના નિત્ય એકાંતમાં સ્ત્યુત્સવ થવા લાગ્યા

આ ખબર કમઠની સ્ત્રી વરૂણાને પડી, તેથી કરૂણા વિનાની અને અરૂણુલાેચનવાળી થએલી તે સ્ત્રીએ ઇર્ષ્યાવશ થઈને બધા વૃત્તાંત મરૂભૂતિને કહ્યો.

મરૂભૂતિ બાલ્યા: 'આર્યે ! ચંદ્રમાના સંતાપની જેમ મારા આર્યબંધુ કમઠમાં આવું અનાર્ય ચરિત્ર કઠી સંભવે નહિ. ' આવી રીતે મરૂભૂતિએ તેને વારી, તા પણ તે તા દરરાજ આવીને તે વાત કહેવા લાગી, તથી મરૂભૂતિએ વિચાર્શું કે આવી બાબતમાં બીજાના કહેવા ઉપર કેમ પ્રતીતિ આવે ? તેથા તે સંભાગથો વિમુખ હતા, તથાપિ આ વિષે પ્રત્યક્ષ જોઇને નિશ્ચય કરવાના તેને વિચાર કર્યા '

કમઠ પાસે જઇને કહ્યું: કે ' & આર્થ ! હું કાંઇક કાર્યપ્રસ ગે આજે બહાર જાઉં છું.' આ પ્રમાણે કહીને મરૂભૂતિ નગર બહાર ગયાે અને પાછેા રાત્રે થાકેલા કાપડીના વેષ લઈ ભાષા ફેરવીને ઘેર આવ્યાે.

કાપડીએ કમઠ પાસે જઇને કહ્યું કે ' ભદ્ર ! હું ફૂરથી .ચાલ્યાે આવતાે પ્રવાસી છું, માટે મને આજની રાત્રિ રહે- વાને માટે આશ્રય આપેા. '

કમઠે નિ:શંકપણે તેને રહેવાને પાેતાના જ મકાનનાે અહારનાે ભાગ બતાવ્યાે; એટલે તેણે કપટનિદ્રાવડે સૂઈને જાળીએથી તે અતિ કામાંઘ સ્ત્રોપુરુષનું દુ^{રુ}ચેષ્ડિત જોશું.

' આજે મરુભૂતિ ગામ ગએલ છે ' એમ ધારીને તે દુર્મતિ કમઠ અને વસુંધરાએ નિ:શંકપણે ચિન્કાળ કામકોડા કરી.

જે જોવાનું હતું તે મરૂબૂતિએ જોઇ લીધું, પણુ લાેકા-પવાદના ભયથી તેણુ તે વખતે કાંઈ પણુ વિરુદ્ધ કાર્ય કર્યું નહીં:

પછી તેણુે અરવિંદ રાજા પાસે જઇને બધી વાત કહી બતાવી; એટલે અનીતિને નહીં સહન કરનાર રાજાએ આ-રક્ષકાને આજ્ઞા કરી કે: ' પુરાહિતપુત્ર કમઠે મહાદુશ્ચરિત કર્શું છે, પણ તે પુરાહિતપુત્ર હેાવાથી અવધ્ય છે, માટે તેને ગધેડા ઉપર બેસાડી વિટંબણા સાથે ગામમાં ફેરવીને બહાર કાઢી મૂકાે. '

રાજાનેા આ પ્રમાણે આદેશ થતાં આરક્ષકાેએ કમઢનું અંગ વિચિત્ર ધાતુવડે રંગી, ગધેડા પર બેસાડી, વિરસ લાજિંત્ર વગાડતાં, આખા નગરમાં ફેરવી, તેને નગર બહાર કાઢી મૂક્રચો.

નગરના લાેકાે દેખતાં શરમથી નીચું મુખ કરી રહેલાે કમઠ કાંઈ પણુ પ્રતિકાર કરી શકે તેમ ન હાેવાથી જેમ તેમ વનમાં આવ્યાે. પછી અત્યાંત નિવેદિ પામીને શિવ તાપસની પાસે જઇને તપસ્વી થયે৷ અને તે વનમાં જ રહીને તેણે અજ્ઞાન તપ આરંભ્યું.

મરૂભૃતિ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યેા કે ' મેં મારા ભાઇનું દુ^{શ્વ}રિત રાજાને જણાવ્યું; તે અતિ ધિક્કારભરેલું કામ કર્જું, માટે ચાલ, જઈને તે જ્યેષ્ઠ ભ્રાતાને ખમાવું. '

આવેા વિચાર કરીને તેણે રાજાને પૂછવું. રાજાએ ઘણેા વાર્યો, તાે પણ તે કમઠ પાસે ગયાે અને તેના ચરણમાં પડવો.

કમઠે પૂર્વે થએલી પાતાની વિડંબનાને સંભારીને અત્યંત ક્રોધથી એક શિલા ઉપાડીને મરૂભૂતિના મસ્તક પર નાખી. તેના પ્રહારથી પીડિત થએલા મરૂભૂતિના ઉપર પાછી કરી વાર ઉપાડીને પાતાના આત્માને નિર્ભયયણે નરકમાં નાખે તેમ તેણે તે શિલા નાખો.

શિલાના પ્રહારની પીડાથી આત્ત^દધ્યાને મૃત્યુ પામીને મરૂભૂતિ વિંધ્ય પર્વતમાં વિંધ્યાચળ જેવા ચુથપતિ હાથો થયા. કમઠની સ્ત્રી વરૂણા પણુ કાેપાંધપણુ કાળધર્મને પામીને તે ચુથનાથ ગજે દ્રની વહાલી હાથિણી થઈ. ચુથપતિ ગિરિ, નદી વગેરેમાં સ્વેચ્છાએ તેણીની સાથે અખંડ સંભાગસુખ ભાગવતાે વિશેય પ્રકારે કોડા કરવા લાગ્યા.

તે અરસામાં પાતાનપુરના રાજા અરવિંદ શરદ્ઝાતુમાં પાતાના અંત:પુરની સ્ત્રીઓની સાથે હવેલી ઉપર ક્રીડા કરતા હતા. તે વખતે ક્રીડા કરતા રાજાએ આકાશમાં ઇંદ્રધનુષ્ય અને વિજળીને ધારણ કરતા અને ઘણા શાેલતા નવીન મેઘને ચઢેલા જોયા. તે વખતે 'અહાે ! આ મેઘ કેવા રમણીય છે ! ' એમ રાજા બાલવા લાગ્યા. તેવામાં તાે જોરાવર પવ-નથી તે મેઘ આકડાના તુલની જેમ તત્કાળ નષ્ટ થઇ ગયાે.

તે જોઇને રાજાએ ચિંતવ્યું કે: ' અહેા ! આ સંસારમાં સર્વ શરીરાદિક પણુ આ મેઘની જ જેવા નાશવંત છે, તાે તેમાં વિવેકી જન શી આશા રાખે ? ' આ પ્રમાણે તીવપણે શુભ ધ્યાન કરતાં તત્કાળ તે રાજાનાં જ્ઞાનાવરણીય અને ચારિત્રમાહનીય કર્મ ક્ષયાપશમ પામી ગયાં; તેથી તેને અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થશું.

પછી મહેંદ્ર નામના પુત્રને પાેતાના રાજ્ય પર સ્થાપન કરીને તેણે સમંતલદ્રાચાર્થની પાસે દીક્ષા અંગીકાર કરી.

અનુક્રમે ગીતાર્થ થઈ ગુરૂની આજ્ઞાથી એકલવિહારી પ્રતિમાને ધારણુ કરીને અરવિંદ મુનિ ભવમાર્ગનું છેદન કરવાને માટે એકાકીપણુ પૃથ્વી પર વિહાર કરવા લાગ્યા. શરોર ઉપર પણુ મમતા વિનાના તે રાજાને વિહાર કરતાં ઉજ્જડમાં કે વસ્તીમાં, ગ્રામમાં કે શહેરમાં–કાેઈ સ્થાનકે કદી પણુ આસક્તિ થતી નહેાતી.

અન્યદા તપસ્યાથી કુશ અંગવાળા અને વિવિધ અભિ-ગ્રહને ધારણુ કરનારા એ રાજમુનિ સાગરદત્ત શેઠના સાર્થ સાથે અષ્ટાપદ ગિરિ તરફ ચાલ્યા. સાગરદત્તે પૂછ્યું: " હૈ મહાસુનિ ! તમે કર્યા જશા ? '

મુનિ બાલ્યા: ' અષ્ટાપદ ગિરિ પર દેવ વાંદવાને માટે જવું છે. '

સાર્થવાહે કરીથી પૂછ્યું કે '' તે પર્વત ઉપર દેવ

'કાેણુ છે ? તે દેવનાં બિંબ કાેણે કરાવ્યાં છે ? કેટલાં છે ? અને તેમને વાંદવાથી શું ફળ થાય છે ? "

તે સાર્થવાહને આસબ્રભવ્ય જાણીને અરવિંદ સુનિ બાલ્યા: ' હે લદ્ર ! અત્દિંત વિના દેવ થવાને કેાઇ સમર્થ નથી. જે વીતરાગ, સર્વજ્ઞ, ઇંદ્રપૂજિત અને ધર્મ દેશનાથી સર્વ વિધના ઉદ્ધાર કરનાર હેાય છે તે અરિહંત દેવ કહેવાય છે. શ્રી ઝષભપ્રભુના પુત્ર ભરત ચક્રવતી એ શ્રી ઝાષભાદિક ચાવીશ તીર્થ કરેાની રત્નમય પ્રતિમા કરાવીને અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર સ્થાપન કરો છે તેમને વંદન કરવાનું સુખ્ય ફળ તા માક્ષ છે અને નરે દ્ર તથા અહમિંદ્રાદિ પદની પ્રાપ્તિ–એ તેનું આનુ-ષંગિક (અવાંતર) ફળ છે. હે ભદ્રાત્મા ! જે પાતે હિંસા કરનાર, બોજાને દુર્ગતિ આપનાર અને વિશ્વને વ્યામાહ કર-નાર હાય, તેને દેવ કેમ કહેવાય ? '

આ પ્રમાણે બાધથી તે સાગરદત્ત સાર્થવાહે તત્કાળ મિચ્યાત્વને છેાડી દઇને તેમની પાસે શ્રાવકનાં વૃત ગ્રહણ કર્યા. અ વિંદ સુનિ તેને પ્રતિદિન ધર્મકથા કહેતા સતા તેની સાથે ચાલ્યા. અનુક્રમે તે સાર્થવાહના સાથ જ્યાં મરૂભૂતિ હાથી થએલા હતા તે અટવામાં આવી ચઢચો.

ભાેજનના સમય થતાં ક્ષીરસમુદ્ર જેવા પાણીવાળા એક સરાવરને તીરે સાર્થવાહે પડાવ કર્યાં; એટલે કાેઇ કાષ્ઠ માટે, કાેઈ તૃથુ માટે કરવા લાગ્યા અને કાેઇ રસાેઇ કરવામાં રાેકાયા. એમ સર્વ જીદાં જીદાં કામમાં વ્યગ્ર થઈ ગયાં. આ સમયે મરૂભૂતિ હાથી હાથણીઓથી વી ટાઇને તે સરાેવર પાસે આવ્યા અને સમુદ્રમાંથી મેઘની જેમ તે સરાેવરમાંથી જળ પીવા લાગ્યા. પછી સુંઢમાં જળ ભરી ઉછાળી ઉછાળીને હાથણીઓ સાથે ચિરકાળ ક્રીડા કરીને તે સરાવરની પાર ઉપર આવ્યા. ત્યાં દિશાઓને અવલાેકન કરતાં તે ગર્જે દે સમીપમાં જ માટા સાર્થને ઊતરેલા જાેયા; એટલે ક્રોધથી મુખ અને નેત્ર રાતાં કરી યમરાજની જેમ તેની ઉપર દાેડચો. સુંઢને કુંડાળાકાર કરીં, શ્રવણુને નિષ્કંપ રાખી, ગર્જનાથી દિશાઓને પુરતા ગર્જેદ્ર સર્વ સાર્થિ કાેને મારવા લાગ્યા. તેથી છવવાને ઇચ્છનારાં સર્વ સ્ત્રીપુરૂષા પાતપાતાનાં ઊંટ વગેરે વાહન સાથે જીવ લઇને નાસવાં લાગ્યાં.

તે વખતે અરવિંદ મુનિ અવધિજ્ઞાનવડે તે હાથીને બાેધના સમય જાણી તેની સન્મુખ કાયાત્સર્ગ કરીને સ્થિર ઊભા રહ્યા. તેમને જોઈને હાથો ક્રોધ કરો તેમના તરફ દાેડથો; પણ તેમની સમીપે આવતાં તેમના તપના પ્રભાવથી તેના ક્રોધ શાંત થઇ ગયા, તેથી તત્કાળ સંવેગ અને અનુકંપા ઉત્પન્ન થતાં તેમની આગળ નવીન શિક્ષણીય શિષ્યની જેમ દયાપાત્ર થઇને તે ઊભાે રહ્યો.

તેના ઉપકારને માટે મુનિએ કાયેાત્સર્ગ પાર્યા અને શાંત તેમજ ગંભીર વાણીથી તેને બાધ આપવાના આરંભ કર્યા: " અરે ભદ્ર ! તારા મરૂભૂતિના ભવને તું કેમ સંભારતા નથી ? અને આ હું અરવિંદ રાજા છું, તેને કેમ ઓળખતા નથી ? તે ભવમાં સ્વીકાર કરેલા આઈત ધર્મને તે કેમ છોડી દીધા ? માટે હવે તે સર્વનું સ્મરણ કર અને વ્યાપદ જાતિના માહને છાડી દે."

મુનિની આ પ્રમાણુની વાણી સાંભળતાં તરત જ તે

ગજે ંદ્રને જાતિસ્મરણુ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, તેથી તેણુ તે સુનિને મસ્તકવડે પ્રણામ કર્યો.

મુનિએ ફરી વાર કહ્યું કે: '' હે ભદ્ર ! આ નાટક જેવા સંસારમાં નટની જેવેા પ્રાણી ક્ષણેક્ષણે રૂપાંતરને પામે છે. તે વખતે તું બ્રાક્ષણુપણુામાં બુદ્ધિમાન અને તત્ત્વજ્ઞ શ્રાવક હતા તે કયાં અને અત્યારે આ જાતિસ્વભાવથી પણુ મૃદ એવા હાથી કયાં ? માટે હવે પાછા પૂર્વજન્મમાં અંગીકાર કરેલાે શ્રાવકધર્મ તને પ્રાપ્ત થાઓ. "

મુનિનું આ વાકય ગજેંદ્રે સુંઢ વગેરેની સંગ્રાથી કખૂલ કર્યું.

તે વખતે હાથણી થએલી કમઠની પૂર્વ ભવની સ્ત્રી વરૂણા ત્યાં ઊભી હતી. તેને પણ આ બધી હકીકત સાંભ-ળવાથી ગજે દ્રની જેમ જાતિસ્મરણુ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થશું.

અરવિંદ સુનિએ તે હાથીને વિશેષ સ્થિર કરવાને માટે પુન: ગૃદ્ધીધર્મ સંભળાવ્યેા, તેથી તે ગજેંદ્ર શ્રાવક થઇ સુનિને નમીને સ્વસ્થાને ચાલ્યેા ગયેા.

ગજે ંદ્રને બાધ ચએલા જોઇ ત્યાં રહેલા ઘણા લોકાે આશ્ચર્ય પામીને તરત જ સાધુ થયા અને ઘણા લાેકા શ્રાવક થયા. સાગરદત્ત સાર્થવાહ જિનધર્મમાં એવા દઢ થયા કે તેને દેવતાઓથી પણ ચળાવી શકાય નહીં.

પછી અરવિંદ મહામુનિએ તેની સાથે અષ્ટાપદગિરિ પર જઇ સર્વ અર્હ તને વંદના કરી અને ત્યાંથી વિહાર કરીને અન્યત્ર ચાલ્યા ગયા. તે ગજે દ્ર શ્રાવક ઇર્ચાસમિત્યાદિકમાં તત્પરપણું નિર-તિચાર અષ્ટમ વિગેરે તપસ્યા આચરતાે ભાવયતિ થઇને રહ્યો. સૂર્યથી તપેલું જળ પીતાે અને સૂકાં પાત્રાવડે પારણું કરતા તે ગજ હાથણીઓ સાથે ક્રીડા કરવાથી વિમુખ થઈ ખરેખરાે વિરક્ત બુદ્ધિવાળાે બની ગયાે.

તે હાથી હમેશાં એવું ધ્યાન ધરતાે કે 'જે પ્રાણી મનુષ્યપણાને પામીને મહાવતને ગ્રહણ કરે છે તે જ ધન્ય છે, કેમકે દ્રવ્યનું ફળ જેમ પાત્રમાં દાન દેવું તે છે તેમજ મહુષ્યત્વનું ફળ ચારિત્ર ગ્રહણ કરવું તે જ છે. મને ધિક્કાર છે કે તે વખતે હું, દ્રવ્યનાે લોભી જેમ તેના ફળને હારી જાય તેમ, દીક્ષા લીધા વગર મનુષ્યપણાને પણ હારી ગયાે.'

આવી રીતે શુભ ભાવના ભાવતાે ગુરૂની આજ્ઞામાં સ્થિર મનવાળો તે હાથો સુખદુ:ખમાં સમાનપણે કાળ નિર્ગ-મન કરવા લાગ્યેા.

કમઠ મરૂભૂતિના વધથી પણુ શાંત થયેા નહીં. તેનું આવું માઠું કૃત્ય જેઈ તેના ગુરૂ તેની સાથે બાલ્યા નહીં અને બીજા તાપસાએ પણુ તેની લણી નિંદા કરી. પછી વિશેષ આર્ત્તધ્યાનથી મૃત્યુ પામીને તે કુર્કુટ જાતિના સર્પ થયેા. તે ભવમાં જાણે પાંખાવાળો યમરાજ હાય તેમ તે અનેક પ્રાણીઓના સંહાર કરતા કરવા લાગ્યા.

એક વખતે ફરતાં ફરતાં તેણે કાેઈ સરાવરમાં સૂર્યના ત્તાપથી તપેલા પ્રાસુક જળતું પાન કરતા પેલા મરૂભૂતિ ાજે દ્રને જોયા. એટલામાં તાે તે ગજે દ્ર કાદવમાં ખુંચી ગયા અને તપસ્યાથી શરીર કૃશ થઇ ગયું હતું; તેથી તે નીકળી શકયો નહીં.

તે વખતે એ કુર્કુટ નાગ ત્યાં જઈને તેના કુંભરથળ પર ડસ્યેા. તેનું ઝેર ચઢવાથી ગજેંદ્રે પાતાના અવસાનકાળ સમીપ જાણી તત્કાળ સમાધિપૂર્વક ચતુર્વિધ આહારનાં પચ્ચખ્ખાણ કર્યાં. પંચ નમસ્કાર મંત્રના સ્મરણુપૂર્વક ધર્મ-ધ્યાન ધરતા તે મૃત્યુ પામીને સહસ્તાર દેવલાકમાં સત્તર સાગરાપમતા આયુષ્યવાળો દેવ થયા.

વરૂણા હાથિણીએ પણુ એવું દુસ્તપ તપ કર્જું કે જેથી તે મૃત્યુ પામીને બીજા કલ્પમાં શ્રેષ્ટ દેવી થઇ.^૧

ઈશાન દેવલોકમાં કાેઈ એવા દેવ નહીં હાેય કે જેનું મન રૂપલાવષ્ટ્યની સંપત્તિથી મનાહર એવી એ દેવીએ હર્ફું ન હાેય ! પણુ તેણીએ કાેઈ દેવની ઉપર પાતાનું મન જરા પણુ ધર્ફું નહીં. માત્ર પેલા ગજેંદ્રના જીવ કે જે આઠમા દેવલાકમાં દેવતા થયા હતા તેના જ સંગમના ધ્યાનમાં તત્પર રહેવા લાગી.

ગજેંદ્ર અવધિજ્ઞાનથી તેને પાેતાની ઉપર અત્યંત અનુ-રાગવાળી જાણીને તેને સહસાર દેવલાેકમાં લઈ ગયાે અને પાેતાના અંત:પુરમાં શિરાેમણુ કરીને રાખી.

" પૂર્વ જન્મમાં બંધાએલેા સ્નેહ અતિ બળવાન હાેચ ૧. એ દેવો આઠમા દેવલેહ્કના દેવને યાેગ્ય ૩૫ પલ્યાેપમના આયુષ્યવાળી અપરિથ્રહીતા દેવી સમજવી. તે આઠમા દેવલાેક સુધી જઇ શકે છે. છે. " સહસાર દેવલાકને ચાેગ્ય^૧ એવું તેની સાથે વિષયસુખ ભાેગવતાે તે દેવ તેણીના વિરહ વિના પાેતાનાે કાળ નિર્ગમન કરવા લાગ્યાે.

કેટલોક કાળ ગયા પછી પેલો કુર્કુટ નાગ મૃત્યુ પામીને સત્તર સાગરેાપમના આયુષ્યવાળો પાંચમી નરકભૂમિમાં નારકી થયેા. નરકભૂમિને યાેગ્ય એવી વિવિધ પ્રકારની વેદનાને અનુ-,લવતાે તે કમઠનાે જીવ કદી પણુ વિશ્રાંતિને પામતાે નહીં.

૧. એ દેવલેાકના દેવેા માત્ર **રૂપસેવી જ હેાય**, તે દેવીનું રૂપ જોઇને જ વિષયની તૃપ્તિ પામે છે.

પ્રકરણ બીજું

ંચાથા ભવ

પ્રાગ્વિદેહના સુકચ્છ નામના વિજયને વિષે રહેલા વૈતાઢચ′ગરિ પર તિલકા નામે એક ધનાઢચ નગરી છે. તે નગરીમાં બીએ ઇંદ્ર હાેય તેવા સર્વ ખેચરાને નમાવનાર વિધુત્ગતિ નામે ખેચરપતિ રાજા હતાે. તેને પાતાની રૂપ-સંપતિથી સર્વ અંત:પુરમાં તિલક જેવી કનકતિલકા નામે પટ્ટરાણી હતી.

તેણીની સાથે વિષયસુખ ભાેગવતાં તે વિધુત્ગતિ રાજાના કેટલોક કાળ વ્યતીત થયા. અન્યદા આઠમા દેવલોકમાં જે ગજે દ્રના જીવ હતા તે ચ્યવીને તે કનકતિલકા દેવીના ઉદ-દરમાં અવતર્યા.

ચાેગ્ય અવસરે સંપૂર્ણ નરલક્ષણવાળા એક પુત્રને તેણે જન્મ આપ્યાે. પિતાએ તેનું કિરણવેગ એવું નામ પાડ્યું. ધાત્રીએ લાલનપાલન કરેલો તે પુત્ર માેઠા થયાે અને અનુ- ક્રમે વિદ્યાકળાના નિધિ થઇ યોવનાવસ્થા પામ્યાે. વિધુત્ગ-તિએ તેને પ્રાર્થનાપૂર્વક પાેતાનું રાજ્ય આગ્રહથી ગ્રહણ કરાવ્યું અને પાેતે શ્રુતસાગર ગુરુની પાસે વ્રત ગ્રહણુ કર્યું.

સદ્દબુદ્ધિમાન એવા તે કિરણવેગ નિર્લાલોપણે પિતાની રાજ્યસંપત્તિનું પાલન કરવા લાગ્યાે અને અનાસક્તપણે વિષયસુખનું સેવન કરવા લાગ્યાે. કેટલેક દિવસે તેની પદ્માવતી નામની રાણીના ઉદ્દરથી તેજના એક સ્થાનરૂપ કિરણતેજ નામે તેને એક પુત્ર થયાે. અનુક્રમે કવચધારી અને વિદ્યાને સાધનારા તે માટા મનવાળાે પુત્ર જાણે કિરણવેગની બીજી મૂર્તિ હાેય તેવા દેખવા લાગ્યાે.

તેવા સમયમાં સુરગુરૂ નામે મુનિમહારાજ ત્યાં સમવ-સર્યા. તે ખબર સાંલળી કિરણુવેગે તેમની પાસે જઈ અતિ ભક્તિથી તેમને વ'દના કરી. પછી તે કિરણુવેગ રાજા તે મુનિના ચરણુ પાસે બેઠા.

તેના અનુગ્રહને માટે સુનિ ધર્મદેશના આપવા લાગ્યા: "રાજન્! આ સંસારરૂપ વનને વિષે ચતુર્થ પુરૂષાર્થ (માેક્ષ) સાધવાને સમર્થ એવું મનુષ્યપણું ઘણું દુલ ભ છે. તે પ્રાપ્ત થયા છતાં પણુ અવિવેકી અને મૂઢ પ્રાણી, જેમ પામર જન અલ્પ મૂલ્યથી ઉત્તમ રત્નને ગુમાવે તેમ, વિષયસેવામાં તેને ગુમાવી દે છે. ચિરકાળ સેવેલા તે વિષયેા જરૂર નરકમાં જ પાડે છે; માટે માક્ષકળવાળા સર્વજ્ઞભાષિત ધર્મ જ નિરંતર સેવવા ચાગ્ય છે."

કાનમાં અમૃત જેવી આ પ્રમાણેની દેશના સાંભળીને

સંસારથી વિરક્ત થએલા કિરણવેગે તત્કાળ પાતાના પુત્ર કિરણતેજને રાજ્ય પર બેસાડચો અને પાતે તે સુરગુરૂ મુનિની પાસે દીક્ષા લીધી. અનુક્રમે અંગધારી બ્રુતસ્કંધ હાેચ તેવા તે ગીતાર્થ થયા.

અન્યદા ગુરૂની માજ્ઞાથી એકલવિહારો થઈને તે મુનિ આકાશગમન શક્તિવડે પુષ્કરવર દ્વીપમાં આવ્યા. ત્યાં શાશ્વત અર્હ તોને નમીને વૈતાઢચ ગિરિની પાસે હેમગિરિની ઉપર તે પ્રતિમા ધારણુ કરીને રહ્યા. તીત્ર તપ તપતાં, પરિષહાેને સહન કરતાં અને સમતામાં મગ્ન રહેલાં એવા તે કિરણુવેગ મુનિ ત્યાં રહ્યા સતા પાતાના કાળ નિર્ગમન કરવા લાગ્યા.

પેલાે કુર્કુટ નાગનાે જીવ પાંચમી નરકમાંથી નીકળીને તે જ હિમગિરિની ગુહામાં માેટા સર્પપણે ઉત્પન્ન થયાે. ચમરાજનાે ભુજાદંડ હાેચ તેવાે તે સર્પ ઘણા પ્રાણીએાનું . ભક્ષણ કરતાે તે વનમાં ફરવા લાગ્યાે.

એક વખતે કરતાં ફરતાં તેણે ગિરિની કુંજમાં સ્ત લની જેમ સ્થિર થઇને ધ્યાન ધરતા કિરણવેગ મુનિને જોયા. તત્કાળ પૂર્વ જન્મના વૈરથી કેાપવડે અરૂણુ નેત્રવાળા થએલા તે સપે તે મુનિને ચંદનના વૃક્ષની જેમ પાતાના શરીરથી વીંટી લીધા.

પછે તીવ ઝેરવડે ભયંકર એવી દાઢાથી મુનિનેઅનેક સ્થાને દંશ કર્યા અને દંશવાળાં બધાં સ્થાનમાં તેણે ઘણું વિષ પ્રક્ષેપન કર્શું.

. મુનિ ચિંતવવા <mark>લ</mark>ાગ્યા કે ' અહેા ! આ સર્પ કર્મના ર ક્ષયને માટે મારાે પૂર્ણુ ઉપકારી છે, જરા પણ અપકારી નથી. લાંબાે કાળ જીવીને પણુ મારે કર્મનાે ક્ષયજ કરવાનાે છે, તાે તે હવે સ્વલ્પ સમયમાં કરી લઉં.'

આ પ્રમાણે વિચારી આલોચના કરી, બધા જગજ્છ-વાેને ખમાવીને નવકાર મહામંત્રનું સ્મરણુ કરતાં ધર્મ^દયાનસ્થ એવા તે મુનિએ તત્કાળ અ**નશન** ગ્રહણુ કર્યું.

ત્યાંથી કાળ કરીને બારમા દેવલોકમાં જંબૂદ્રુમાવર્ત્ત નામના વિમાનને વિષે બાવીશ સાગરોપમના આયુખ્યવાળા દેવ થયા. ત્યાં વિવિધ સમૃદ્ધિવડે વિલાસ કરતાં અને દેવ-તાએાથી સેવાતાં સુખમગ્રપણે કાળ નિર્ગમન કરવા લાગ્યા. પેલા મહાસર્પ તે હિમગિરિના શિખરમાં ફરતા ફરતા અન્યદા દાવાનળથી દગ્ધ થઈ ગયા. ત્યાંથી મરીને બાવીશ સાગરાપમની સ્થિતિવાળા તમ:પ્રભા નરકમાં નારકીપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાં અઢીસા ધનુષ્યની કાયાવડે તે નરકની તીવ્ર વેડનાને અનુભવતા સુખના એક અંશ પણ મેળવ્યા વગરા કાળ નિર્ગમન કરવા લાગ્યા.

પ્રકરણ ત્રીજું

છઠ્ઠો ભવ

આ જંખૂદ્રીપમાં પશ્ચિમ મહાવિદેહમાં તેના આભૂષણ તુલ્ય સુગંધ નામના વિજયમાં શુભંકરા નામે એક માેટી નગરી છે. તે નગરીમાં ઉત્કૃષ્ટ વીર્યવાળાે વજવીર્ય નામે રાજા રાજ્ય કરતાે હતાે. તે ભૂમિ પર આવેલા ઇંદ્રની જેમ સર્વ રાજાઓમાં પ્રેષ્ઠ હતાે. તેને ગ્રૃત્તિવડે જાણે બીજી લક્ષ્મીદેવી હાેય તેવી લક્ષ્મીવતી નામે પૃથ્વીના મંડનરૂપ મુખ્ય મહિષી હતી.

કિરણવેગના જીવ દેવ સંબંધી આશુષ્ય પૂર્ણ કરી અચ્છુત દેવલેાકમાંથી ચ્યવીને સરાવરમાં હંસની જેમ તે લક્ષ્મીવતીના ઉદરમાં અવતર્ચા. સમય આવતાં પવિત્ર આકૃ-તિને ધારણ કરનાર અને પૃથ્વીમાં આભૂષણુરૂપ એવા પુત્રને તેણે જન્મ આપ્યા. તેનું વજાનાલ એવું નામ પાડ્યું. જગ-દ્રુપ કુમુદને ચંદ્રરૂપ અને ધાત્રીઓએ લાલિત કરેલા તે કુમાર અનુક્રમે માતાપિતાના આનંદની સાથે વૃદ્ધિ પામ્યા. અનુક્રમે ચૌવનવય પામી શસ્ત્રશાસ્ત્રમાં વિચક્ષણ થયેા. પિતાએ પવિત્ર દિવસે તેના રાજ્યાભિષેક કર્યા. પછી વજવીર્થ રાજાએ લક્ષ્મીવતી રાણી સહિત વત ગ્રહણ કર્યું.

ત્યારપછી વજીનાભ પિતાના આપેલા રાજ્યનું સારી રીતે પાલન કરવા લાગ્યા. કેટલેક કાળે વજનાભને પાતાની બીજી મૃત્તિ હાેય તેવા અને પરાક્રમથી ચક્રના આયુધવાળા ચક્રવર્તી જેવા ચક્રાયુધ નામે પુત્ર થયા. ધાત્રીના હસ્હરૂપ કમળમાં ભ્રમરરૂપ એ કુમાર સંસારથી ભય પામતા પિતાની દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા સાથે પ્રતિદિન વધવા લાગ્યા.

ચંદ્રની જેમ કળાપૂર્ણુ એવે તે કુમાર અનુક્રમે ચૌવ-નવચને પ્રાપ્ત થયેા, ત્યારે પિતાએ તેને પ્રાર્થના કરી કે : 'હે કુમાર! આ રાજ્યને ચહણુ કર. હું સંસારથી નિવેદ પામેલાે છું, તેથી તને રાજ્યભાર સાંપીને હમઘુાં જ માેક્ષના એક સાધનરૂપ દીક્ષાને ગ્રહ્યુ કરીશ. '

ચકાશુધે કહ્યું કે: ' હે પૂજ્ય પિતા ! બાળચાપલ્થથી કદી મારાથી કેન્ઈ અપરાધ થઈ ગયેો હેાય તો તેથી શું તમે મારી ઉપર આવેા અપ્રસાદ કરશેા ? માટે મને ક્ષમા કરાે અને મારી જેમ આ રાજ્યનું આપ જ પાલન કરાે. આટલી વાર સુધી મારૂં પાલન કરીને હવે છેાડી દો નહીં. '

વજનાલ બાલ્યા : ' હે નિષ્પાપ કુમાર ! તારા કાંઈ પણ અપરાધ નથી, પરંતુ અધોની જેમ પુત્રાનું પણ ભાર ઉતારવાને માટે જ પાલન કરાય છે, તેથો હે પુત્ર ! તું હવે કવચધારી થયેા છે; માટે મારા દીક્ષાના મનારય પ્રા કર, કેમકે તે મનારથ તારા જન્મની સાથે જ મને ઉત્પન્ન થયેા છે. હવે તારા જેવા યાગ્ય પુત્ર છતાં પણ હું રાજ્યભારથી આક્રાંત થઈને ભવસાગરમાં ડૂબી જઇશ, તાે પછી સારા પુત્રાની સ્પૃહા કાેણુ કરશે ?'આ પ્રમાણે કહી રાજાએ આજ્ઞાથી રાજ્યને નહીં ઈચ્છતા એવા પણ તે પુત્રને રાજ્ય પર બેસાડવો. "કુલીન પુરૂષાને ગુરૂજનની આજ્ઞા મહાબ-ળવાન છે. "

એ સમયે ક્ષેમકર નામે જિનેશ્વર ભગવાન તે નગ-રીની બહાર આવેલા ઉદ્યાનમાં સમવસર્યા તેમને આવેલા સાંભળી વજનાભ રાજા અત્યંત આનંદ પામીને ચિંતવવા લાગ્યા કે : ' અહાે! આજે મારા મનારથને અનુદૂળ એવા પુષ્ટ્યાદયથી અર્હુ તે પ્રભુના સમાગમ પ્રાપ્ત થયા છે. ' પછી માટી સમૃદ્ધિ સાથે લઇને દીક્ષા લેવાની ઈચ્છાએ તે તત્કાળ ભગવંતની સમીપે ગયા.

ત્યાં પ્રભુને વંદના કરીને તેમની અત્યુત્તમ દેશના સાંભળી. દેશનાને અંતે અંજલિ જેડી તેમણે પ્રભુને કહ્યું: ' ઘણા કાળથી ઈચ્છેલા વતનું દાન કરીને મારા પર અનુગ્રહ કરો. બીજા ઉત્તમ સાધુઓ જેવા શરૂ પણ પુષ્ટ્રથથી જ પ્રાપ્ત થાય છે, તા તમારા જેવા તીર્થ કર ભગવંત મને શરૂપણે પ્રાપ્ત થયા તેથી હું વિશેષ પુષ્ટ્રયવાન છું. દીક્ષાની ઇચ્છાથી મેં હમણાં જ પુત્રને રાજ્યાભિષેક કર્યો છે, માટે હવે દીક્ષાનું દાન કરવારૂપ તમારા પ્રસાદ મેળવવાને માટે જ હું તત્પર થયે છું.

વજનાલ રાજાનાં આ પ્રમાણેનાં વચન સાંલળી દયાળુ પ્રલુએ પાતે તરત જ તેને દીક્ષા આપો. તીવ્ર તપસ્યા કર- નારા તે રાજર્ષિએ પણુ થોડા કાળમાં શ્રુતનાે અભ્યાસ કર્યાં. પછી ગુરૂની આજ્ઞાથી એકલવિહાર પ્રતિમાને ધારણુ કરતાં અને તીવ્ર તપસ્યાથી કૃશ શરીરવાળા મહર્ષિ અનેક નગર વગેરેમાં વિહાર કરવા લાગ્યા.

અખંડ અને દઢ એવા મૂલાેત્તર ગુણેાથી જાણે બે દઢ પાંખાેવાળા હાેચ તેમ તે સુનિને અનુક્રમે આકાશગમનની લબ્ધિ પ્રાપ્ત થઇ. એક વખતે આકાશમાર્ગે ઊડીને તપના તેજથી જાણે બીજો સૂર્ય હાેચ તેવા દેખાતા તે મુનિ સુકચ્છ નામના વિજયમાં આવ્યા.

પેલેા સર્પ જે છઠ્ઠી નરકમાં ઉત્પન્ન થએલેા હતા તે ત્યાંધી નીકળીને સુકચ્છ વિજયમાં આવેલા જ્વલનગિરિમાં માેટી અટવીમાં કુર**ંગક નામે ભિ**ક્ષ થયેા.

યૌવનવય પ્રાપ્ત થતાં પ્રતિદિન તે ભિલ્લ ધનુષ્ય ચઢા-વીને આજીવિકાને માટે અનેક પ્રાણીઓને મારતા તે ગિરિની ગુહામાં ફરવા લાગ્યા.

વજનાલ સુનિ પણુ કરતા કરતા ચૈમરાજના સૈનિકા જેવા અનેક પ્રકારના શીકારી પ્રાણીઓના સ્થાનરૂપ તે જ અટવીમાં આવી ચઢચા. ચમૂરુ વગેરે ક્રૂર પ્રાણીઓથી લચ પામ્યા વિના તે સુનિ જવલનગિરિ ઉપર આવ્યા. તે વખતે સૂર્ય અસ્ત પામી ગયા. જ્યારે સૂર્ય અસ્ત પામ્યા ત્યારે જવલનગિરિની કંદરામાંજ જાણે તેનું નવીન શિખર હાેય તેમ સુનિ કાયાત્સર્ગ કરીને રહ્યા.

ેતે સમયે રાક્ષસાેના કુળની જેમ સર્વ દિશાએામાં

અંધકાર વ્યાપી ગયેા. ચમરાજનાં જાણે ક્રીડાપક્ષી હાેય તેવા ઘુવડ પક્ષીઓ ઘુત્કાર કરવા લાગ્યા, રાક્ષસાના ગાયક હાેચ તેમ નહાર પ્રાણી ઉગ્ર આક્રંદ કરવા લાગ્યા, ડંકાથી વાજિં-ત્રની જેમ પુંછડાથી પૃથ્વી પર પ્રહાર કરતા વાઘા આમતેમ ભમવા લાગ્યા અને વિચિત્ર રૂપવાળી શાકિની, ચાંગિની અને વ્યંતરીઓ કિલકિલ શબ્દ કરતી ત્યાં એકઠી થઈ ગઈ. તેવા સ્વભાવથી જ અતિ ભયંકર કાળ અને ક્ષેત્રમાં પણ વજનાભ ભગવાન ઉદ્યાનમાં રહેલા હાેય તેમ નિર્ભય અને નિષ્કંપ થઈ ને સ્થિત રહ્યા. આ પ્રમાણે ધ્યાન ધરતા તે મુનિની રાત્રી નિર્ગમન થઈ ગઈ.

પ્રાતઃકાળે તેમના તપની જ્યાેતિની જેવી સૂર્થની જ્યાેતિ પ્રકાશિત થઈ, એટલે સૂર્યકિરણના સ્પર્શથી જ જંતુ રહિત ભૂમિ પર ચુગમાત્ર દષ્ટિ નાખતા સુનિ બીજે વિહાર કરવાને માટે ત્યાંથી ચાલ્યા.

એ સમયે વાઘના જેવેા ક્રૂર અને વાઘના ચામડાને ઓઠનારા પેલાે કુરંગક ભિલ્લ હાથમાં ધનુષ્ય અને ભાશું લઈ શીકાર કરવા માટે નીકળ્યાે. તેણુ દૂરથી વજાનાભ સુનિને આવતા બેયા; એટલે 'મને આ ભિક્ષુકનાં અપશુકન થયાં.' એવા કુવિચારવડે તેને ક્રોધ ઉત્પન્ન થયાે.

પૂર્વ જન્મના વૈરશ્રી અતિ ક્રોધ કરતા તે કુરંગકે દ્વરધી ધનુષ્ય ખેંચીને હરણની જેમ તે મહર્ષિને આણવડે પ્રહાર કર્યા. તેના પ્રહારથી પીડિત થયા છતાં પણ આર્ત્ત-ધ્યાન રહિત એવા તે મુનિ 'નમોડદ્વદ્વમ્ય: I' એમ બાલતા પ્રતિલેખના કરીને પૃથ્વી પર બેસી ગયા. પછી સિદ્ધને નમસ્કાર કરવાપૂર્વક સમ્યગ્ આલેાચના કરીને તે મુનિએ અનશન વ્રત ગ્રહણુ કર્શું. પછી વિશેષ પ્રકારે મમતા રહિત થઈને સર્વ જીવેાને ખમાવ્યા. એ પ્રમાણે ધર્મધ્યાનમાં રત થઈ મૃત્યુ પામીને તે મુનિ મધ્ય ગ્રેવેયકમાં લલિતાંગ નામે પરમર્દ્ધિક દેવતા થયા.

કુરંગક ભિલ્લ તેને એક પ્રહારથી મૃત્યુ પામેલા જોઈ, પૂર્વ વૈરને લીધે પાતાના બળ સંબંધી મદને વહન કરતાે અતિ હર્ષ પામ્યા. જન્મથી મૃત્યુ પર્ય તે મૃગયાવડે આજી-વિકા કરનાર તે કુરંગક ભિલ્લ અનુક્રમે મૃત્યુ પામીને સાતમી નરકમાં રોરવ નામના નરકાવાસમાં ઉત્પન્ન થયા.

ગ્રકરણ ચાેથુ[•]

આઠમા ભવ.

આ જંખૂદ્ધીપમાં પૂર્વવિદેહને વિષે સુરનગર જેવું પુરાણુપુર નામે એક વિશાળ નગર છે. તેમાં સેંકડા રાજા-ઓાએ પુષ્પમાળાની જેમ જેના શાસનને અંગીકાર કરેલ છે એવા કુલિશબાહુ નામે ઇંદ્ર સમાન રાજા હતા. તેને રૂપથી સુદર્શના (સારા દર્શનવાળી) અને પરમ પ્રેમનું પાત્ર સુદર્શના નામે મુખ્ય પટ્ટરાણી હતી.

શરીરધારી પૃથ્વીની જેમ તે રાણીની સાથે ક્રીડા કરતા તે રાજા પુરુષાર્થને બાધા કર્યા વગર વિષયસુખ ભાગવતા હતા. એ પ્રમાણે કેટલાક કાળ વ્યતીત થતાં વજનાબના જીવ દેવ સંગંધી આયુષ્યને પૃર્ણ કરી ગ્રવિયકથી ચ્યવીને તે સુદર્શના દેવીના ઉદરમાં ઉત્પન્ન થયા. તે વખતે રાત્રીના પ્રાંત ભાગમાં સુખે સુતેલ દેવીએ ચક્રવર્તીના જન્મને સ્ત્રુચવનારાં ચોદ સ્વપ્ના જોયાં. પ્રાતઃકાળે રાજાને તે વાત કહેતાં તેમણે તે સ્વપ્નાેનાં ફળની વ્યાખ્યા કહી બતાવી. તે સાંભળી દેવી અત્યંત હર્ષ પામ્યા. સમય આવતાં સૂર્યને પૂર્વ દિશા પ્રસવે તેમ તેણીએ એક પુત્રને જન્મ માપ્યાે.

રાજાએ તેના જન્માેત્સવ કરીને માેટા ઉત્સવધી તેનું 'સુવર્ણુબાહુ' એવું નામ પાડશું. ધાત્રીઓએ અને રાજા-ઓાએ એક ઉત્સંગથી બીજા ઉત્સંગમાં લીધેલાે તે કુંવર વટેમાર્ગુ નદીનું ઉલ્લાંઘન કરે તેમ હળવે હળવે બાલ્યવયને ઉલ્લાંઘન કરી ગયાે. પૂર્વ જન્મના સંસ્કારથી તેણુ સર્વ કળાઓ સુખે સંપાદન કરી અને કામદેવના સદનરૂપ યોવન-વયને પ્રાપ્ત થયાે.

તે સુવર્ણુબાહુ કુમાર રૂપથી અને પરાક્રમથી જગતમાં અસામાન્ય થયેા. તેમજ વિનયલક્ષ્મીથી સૌમ્ય અને પરાક્રમથી અધૃષ્ય' થયેા. કુલિશબાહુ રાજાએ, પુત્રને યાગ્ય થએેલા જાણી આગ્રહથી રાજ્ય ઉપર બેસાડથો અને પાતે લવવૈરા-ગ્યવડે દીક્ષા લીધી. તોધર્મ દેવલાકમાં ઇંદ્રની જેમ પૃથ્વીમાં અખંડ આજ્ઞા પ્રવર્તાવીને અનેક પ્રકારના લાગને લાગવતા તે કુમાર સુખરૂપ અમૃતરસમાં મગ્ન રહેવા લાગ્યા.

એક વખતે હજારે৷ હાથીઓથી વીંટાએલે<mark>ા કુમાર</mark> સૂર્યના અ^{હ્}ોમાં આઠમા^ર હાેચ તેવા એક અપૂર્વ અશ્વ

૧. ક્રાઈ ધારણ ન કરી શકે તેવો.

ં ૨. સૂર્યના ૨થતે સાત ગ્યુધી જોડેલા છે એવી લોક્રોક્તિ છે. તેની સમાન આ અધ હેાવાથી આધ્મા કહ્યો છે. ઉપર આરૂઢ થઈને ક્રીડા કરવાને નીકળી પડચો. અશ્વના વેગ જોવાને માટે રાજાએ તેને ચાબૂક મારી, એટલે તત્કાળ પવનવેગી મૃગની જેમ તે સત્વર દાેડચો. તેને ઊલાે રાખત્ર માટે જેમ જેમ રાજા તેની લગામ ખેંચે તેમ તેમ તે વિપરીતશિક્ષિત અશ્વ અધિક અધિક દોડવા લાગ્યાે.

માનનીય ગુરુજનને દુર્જન ત્યજી દે તેમ મૂર્ત્તિમાન્ પવન જેવા તે અશ્વે ક્ષણુવારમાં સર્વ સૈમિકાેને દૂર છેાડી દીધા. અતિ વેગને લીધે તે અશ્વ 'ભૂમિ પર ચાલે છે કે આકાશમાં ચાલે છે' તે પણુ કાેઈ જાણી શકશું નહીં અને રજા પણુ તેની ઉપર જ ઉદ્દગત થએલા હાેય તેમ લાેકાે તર્ક કરવા લાગ્યા.

ક્ષણવારમાં તો અશ્વ સહિત રાજા વિચિત્ર ઘૃક્ષાથો સંકીર્જુ અને વિવિધ પ્રાણીઓથી આકુળ એવા દ્વરના વનમાં આવી પહેાંચ્યાે. ત્યાં પાતાના આશય જેવું નિર્મળ એક સરાવર રાજાના જેવામાં આવ્યું. તેને જોતાં જ તૃષાતુર અને શ્વાસપૂર્ણુ થએલાે અશ્વ પાતાની મેળે ઊભાે રહ્યો. પછી અશ્વ ઉપરધી પર્યાણુ ઉતાની તેણુ અશ્વને ન્હવરાવ્યાે અને જળ પાશું. પછી પાતે સ્નાન કરીને જળપાન કર્શું.

સરેાવરમાંથી નીકળીને ક્ષણુ વાર તેના તીર ઉપર વિસામા લઈ રાજા આગળ ચાલ્યાે. ત્યાં એક રમણુિક તપાવન જોવામાં આવ્યું. તેમાં તાપસાેનાં નાનાં નાનાં આળકાે ઉત્સંગમાં મૃગનાં અચ્ચાએા લઈને કયારામાં રહેલાં વૃક્ષાનાં મૂળને જળવડે પૂરતાં હતાં, તે જોઈને રાજા ઘણુા ખુશી થયાે. તપાવનમાં પ્રવેશ કરતાં વિચારમાં પડેલા તે રાજાનું જાણે નવીન કલ્યાણુ સ્ચવતું હેાય તેમ દક્ષિણુ નેત્ર ફરક્યું. પછી હર્ષચુકત ચિત્તે આગળ ચાલતાં દક્ષિણુ તરફ સખી-એાની સાથે જળના ઘડાથી વૃક્ષાને સિંચન કરતી એક મુનિકન્યા તેમના જોવામાં આવી.

તેને જોઈ ને રાજા વિચારવા લાગ્યો કે 'અહાે ! આવું રૂપ અપ્સગએામાં, નાગપત્નીમાં કે મનુષ્યની સ્ત્રીએામાં જોવામાં આવ્યું નથી. આ બાળા તાે ત્રણુ લાેકમાં પણુ અધિક રૂપવંત છે. ' આવાે વિચાર કરીને તે વૃક્ષાની એાથમાં રહી તેને જોવા લાગ્યાે.

તેવામાં તે આળા સખીઓ સહિત માધવીમ**ંડપમાં** આવી. પછી પહેરેલાં વલ્કલવસ્ત્રનાં દઢ અંધનેા શિથિલ કરીને અકુલ પુષ્પના જેવા સુગંધી મુખવાળી તે આળા બારસલીના વૃક્ષને સિંચન કરવા લાગી.

રાજાએ ફરી વાર ચિંતવ્યું કે ' આ કમળ જેવાં નેત્ર-વાળી રમણીનું આવું સુંદર રૂપ કયાં અને એક સાધારણ સ્ત્રીજનને યાેગ્ય એવું આ કામ કયાં ' આ તાપસકન્યા નહીં હાેય, કારણ કે મારૂં મન તેના પર રાગી થાય છે; તેથી જરૂર આ કાેઈ રાજપુત્રી હશે અને કયાંકથી અહીં આવી હશે. '

રાજા આવેા વિચાર કરતાે હતાે તેવામાં એ પદ્માવતીના મુખ પાસે તેના શ્વાસની સુગધથી ખેંચાઇને એક ભમરા આવ્યા અને તેના મુખ પર ભમવા લાગ્યા, એટલે તે બાળા લયથી કરપલ્લવ _ધ્રજાવતી તેને ઉડાડવા લાગી પણ જ્યારે ભમરાએ તેને છાડી નહીં ત્યારે તે સખીને ઉદ્દેશીને કહેવા લાગી કે 'આ ભ્રમરરાક્ષસથી મારી રક્ષા કરા, રક્ષા કરા. ' સખીએ કહ્યું: 'બેન ! સુવર્ણુબાહુ રાજા વગર તારી રક્ષા કરવાને બીજો કાેણું સમર્થ છે ? માટે જો રક્ષા કરાવ-વાનું પ્રયાેજન હાેય તાે તે રાજાને અનુસર. '

પદ્માવતીની સખીનાં આવાં વચ્દન સાંભળી ' જયાંસુધી વજાબાહુના પુત્ર પૃથ્વી ઉપર રાજ્ય કરે છે ત્યાંસુધી કાૈણુ ઉપદ્રવ કરનાર છે ? ' એમ બાલતા પ્રસંગ જાણનાર સુવર્ણ-બાહુ તત્કાળ પ્રગટ થયાે.

તેને અકસ્માત પ્રગટ ચએલ જોઈ બન્ને બાળા ભય પામી ગઈ, તેથી ઉચિત પ્રતિપત્તિ કંઈ કરી શકી નહીં તેમ કાંઈ બાલી પણુ શકી નહીં. 'આ બન્ને લય પામી છે. ' એવું જાણીને રાજા પુનઃ બાલ્યા કેઃ 'હે લદ્રે! અહીં તમારૂં તપ નિર્વિધ્ને ચાલે છે ? '

આવા પ્રશ્નને સાંભળીને સખીએ ધીરજ ધરીને કહ્યું કે "જ્યાં સુધી વજાબાહુના કુમાર રાજ્ય કરે છે ત્યાં સુધી તાપસાના તપમાં વિધ્ન કરવાને કાેણુ સમર્થ છે ? હે રાજન્! આ બાળા તાે માત્ર કમળની બ્રાંતિથી કાેઇ બ્રમરે તેના સુખ પર ડ સ કર્યાં, તેથી કાયર થઇને ' રક્ષા કરા, રક્ષા કરા ' એમ બાેલી હતી. "આ પ્રમાણે કહીને તેણીએ એક વૃક્ષની નીચે આસન આપી રાજાને બેસાડચો.

પછી તે સખીએ સ્વચ્છ બુદ્ધિવડે અમૃત જેવી વાણીથી પૂછશું કે: ' તમે નિર્દોષ મૂર્ત્તિથી કાેઈ અસાધારણ જન જણાએા છા, તથાપિ કહાે કે તમે કાેણુ છાે ? કાેઇ દેવ છાે કે વિદ્યા-ધર છાે ?' પાતાની જાતે પાતાને ઓળખાવવું અચાગ્ય ધારીને કહ્યું કે 'હું સુવર્ણુબાહુ રાજાના માણુસ છું અને તેમની આજ્ઞાથી આ આશ્રમવાસીઓના વિવ્નનું નિવારણુ કરવા માટે અહીં આવ્યા છું; કેમકે આવા કાર્યમાં તે રાજાના મહાન પ્રયત્ન છે. '

આવા ઉત્તરથી આ પાેતો જ તે રાજા છે એમ ચિંતવતી સખીને રાજાએ કહ્યું કે 'આ બાળા આવું અશકય કામ કરીને પાેતાના દેહને શા માટે કષ્ટ આપે છે ? '

સખીએ નિ:શ્વાસ મૂકીને કહ્યું કે '' રત્નપુરના રાજા ખેચરેંદ્રની આ પદ્મા નામે કુમારી છે. તેની માતાનું નામ રત્નાવળી છે. આ બાળાના જન્મ થતાં જ તેના પિતા મૃત્યુ પામ્યા. પછી રાજ્યપદને અર્થે તે રાજાના પુત્રા પરસ્પર લડવા લાગ્યા, તેથી તેના રાજ્યમાં માટા બળવા થયા. તે વખતે રત્નાવળી રાણી આ બાળાને લઇને પાતાના ભાઈ અને તાપસાના કુળપતિ ગાલવ સુનના આ શ્રમમાં નાસી આવી.

એક સમયે કાેઈ દિવ્ય જ્ઞાની મુનિ અહીં આવી ચઢવા. તેને ગાલવ તાપસે પૂછ્યું કે "આ પદ્માકુમારીના પતિ કાેણુ ઘશે ? એટલે તે મહામુનિએ કહ્યું કે "વજાબાહુ રાજાના ચકવર્તી પુત્ર અધ્યશી હરાઇને અહીં આવશે તે આ બાળાને પરણશે. "

તે સાંભળી રાજાએ મનમાં વિચાર્યું કે ' વકાશ્વ જે મને અહીં અકસ્માત્ હરી લાવ્યાે તે વિધિએ આ રમણીની સાથે મેળવવાનાે ઉપાય જ રચેલાે હશે. ' રાજાએ આ પ્રમાણે કહ્યું કે ' ભદ્રે ! તે કુળપતિ ગાલવ સુનિ હાલ કચાં છે ? તેમનાં દર્શનથી મને વિશેષ આનંદ ઉત્પન્ન થશે. '

તે બાલી: ' પૂર્વાક્ત મહામુનિએ આજે અહીંથી વિહાર કર્યો છે, તેથી તે મુનિને વળાવવા માટે ગાલવ મુનિ ગએલા છે. તે હમણુાં તેમને મૂકીને અહીં આવશે.'

તેવામાં ' હે નંદા ! પદ્માને અહીં લાવ, કુળપતિને આવવાના સમય થયા છે. ' આ પ્રમાણે એક વૃદ્ધ તાપસીએ કહ્યું.

તે જ વખતે ઘેાડાની ખરીએાના અવાજથી પોતાના સૈન્યને આવેલું જાણીને રાજાએ કહ્યું કે 'તમે જાએા, હું પણું આ સૈન્યના ક્ષાલથી આશ્રમની રક્ષા કરૂં. ' પછી નંદા સખી, સુવર્ણુબાહુ રાજાને વાંકી ગ્રીવાથી અવલાેકતી, પદ્માને ત્યાંથી માંડમાંડ લઈ ગઈ.

કુળપતિ આવ્યા એટલે નંદાએ તેમને અને રત્નાવળીને હર્ષથી સુવર્ણુબાહુ રાજાનેા વૃત્તાંત કહી જણાવ્યેા.

તે સાંભળો ગાલવઝાષિ બાલ્યા કે 'તે મુનિનું જ્ઞાન ખરેખરૂં પ્રતીતિવાળું સિદ્ધ થયું મહાત્મા જૈન મુનિએા કઢી પણુ મૃષા ભાષણુ કરતા નથો. હે બાળાએા ! એ રાજા અતિથિ હેાવાથી પૂજ્ય છે. વળી રાજા વર્ણીશ્રમના ગુરૂ કહેવાય છે અને આપણી પદ્માના તાે પતિ થવાના છે; માટે ચાલાે, આપણે પદ્માને સાથે લઈને તેની પાસે જઇએ.'

પછી કુળપતિ ગાલવ રત્નાવળી, પદ્મા અને નંદાને સાથે લઇને રાજા પાસે ગયા. રાજાએ ઊભા થઈને તેમના સત્કાર કર્યી. રાજાએ કહ્યું કે 'હું તમારા દર્શન કરવાને ઉત્કંઠિત હતાે અને મારે તમારો પાસે આવવું જ જોઈએ તે છતાં તમે પાતે અહીં કેમ આબ્યા ? '

ગાલવ બાલ્યા: 'બોજા પણુ જો કેાઈ અમારે આશ્રમે આવે તાે તે અમારે અતિથિપણાથી પૂજ્ય છે, તેમાં પણુ તમે તાે વિશેષ પૂજ્ય છે. આ પદ્મા જે મારી ભાણેજ છે તેને જ્ઞાનીએ તમારી પત્ની કહેલી છે. તેના પુષ્ટયયોગે તમે અહીં આવી ચઢવા છેા, માટે હવે આ બાળાનું પાણુ-ગ્રહણુ કરાે. '

ગાલવ મુનિનાં વચનથી જાણે ગીજી પદ્મા (લક્ષ્મી) હાય તેવી પદ્માને સુવર્ણબાહુ ગાંધવ વિવાહથી પરણ્યા. પછી રત્નાવળીએ હર્ષિત ચિત્તવાળા સુવર્ણબાહુને કહ્યું કે ' હે રાજન તમે આ પદ્માના હુદયકમળમાં સદા સૂર્ય જેવા થઇ રહા. ' એ સમયે રત્નાવળીના પદ્મોત્તર નામે એક સાપત્ન પુત્ર જે ખેચરપતિ હતા તે કેટલોક ભેટ લઇ વિમાનાથી આકા-શને આચ્છાદન કરતા તે પ્રદેશમાં આવ્યા. રત્નાવળીએ તેને બધી હકીકત નિવેદન કરવાથી તે સુવર્ણબાહુને નમ-સ્કાર કરી, અંજલિ જોડીને કહેવા લાગ્યા: " હે દેવ ! આ તમારા વૃત્તાંત જાણીને હું તમને સેવવાને માટે જ અહીં આવ્યા છું, માટે હે રાજન ! મને આજ્ઞા આપા. અને હે પ્રતાપી ! વૈતાઢવગિરિ ઉપર મારું નગર છે ત્ત્યાં આપ પધારા. ત્યાં આવવાથી વિદ્યાધરાની સર્વ અધ્વર્ગલક્ષ્મી આપને પ્રાપ્ત થશે."

તેના અતિ આગ્રહથો રાજાએ તેનું વચન સ્વીકાર્યું.

એ સમયે પદ્માએ પાતાની માતાને નમન કરીને ગદ્ગદ વાણીએ કહ્યું કે 'હે માતા ! હવે મારે પતિ સાથે જવું પડશે, કેમકે એમના સિવાય મારું હવે બીજીં સ્થાન હાેય જ નહીં, માટે કહા કે હવે ફરી વાર તમે કયારે મળશાે ? આ બંધુ જેવાં ઉદ્યાનવૃક્ષાને, પુત્ર સખ્રાન મૃગશિશુઓને અને આ બહેના જેવી મુનિકન્યાઓને મારે છેાડવી પડશે. આ વહાલા મયૂર મેઘ વર્ષતાં ષડ્જ સ્વરે બાેલી પાતાનું તાંડવ હવે કાેની આગળ બતાવશે ? આ બાેરસલી, અશાેક અને આંબાનાં વૃક્ષાને, વાછડાને ગાયાેની જેમ, મારા વિના પયપાન કાેણ કરાવશે ? '

રત્નાવળો એાલી: 'વત્સે ! તું એક ચક્રવર્તી રાજાની પત્ની થઇ છે, તે: હવે ધિક્કારભરેલા આ વનવાસના વૃત્તાંતને ભૂલી જજે અને આ પૃથ્વીના ઇંદ્ર–ચક્રવર્તી રાજાને અનુસરજે, તેથી તું તેની પટ્ટરાણી થઇશ. આવા હર્ષને વખતે હવે તું શાક કરવા છેાડી દે. '

આ પ્રમાણે કહી તેણીના મસ્તક પર ચુંબન કરી, ભરપૂર આલિંગન આપી અને ઉત્સંગમાં બેસાડોને રત્તાવ-ળીએ શિખામણ આપવા માંડી કે " હે વત્સે! હવે તું પતિ-ગૃહે જાય છે, તથી ત્યાં હમેશાં પ્રિયંવદા થજે, પતિના જમ્યા પછી જમજે અને તેના સૂતા પછી સૂજે. ચક્રવતી ની બીજી સ્ત્રીઓ કે જે તારે સપત્ની (શાક્યા) થાય તે કદી સાપ ત્ન્યભાવ બતાવે, તાે પણુ તું તેમને અનુકૂળ જ રહેજે, કેમકે ' મહત્ત્વવાળા જનાની એવી યાેગ્યતા છે. '

" હે વત્સે ! હમેશાં મુખ આડું વસ્ત્ર રાખો, નીચી

દષ્ટિ કરી પાયણીની જેમ અસૂર્યપશ્યા (સૂર્યને પણુ નહીં જોનારી) થજે. હે પુત્રી ! સાસુનાં ચરણુકમળની સેવામાં હંસી થઈને રહેજે અને કદી પણુ હું ચક્રવર્તીની પત્ની છું એવા ગર્વ કરીશ નહીં. તારી સપત્નીનાં સંતાનને સર્વદા પાતાના જ પુત્ર માનજે અને તેઓને પાતાનાં સંતાનની જેમ પાતાના ખાળારૂપ શય્યામાં સુવાડજે. "આ પ્રમાણે પાતાની માતાનાં અમૃત જેવાં શિક્ષાવચનાનું કર્ણાંજલિવડે પાન કરી નમીને તેની રજા લીધી.

પછી તે પાેતાના પતિની અનુચરી થઈ. પદ્મોત્તર વિદ્યા-ધરે પાેતાની માતા રત્નાવળીને પ્રણામ કરીને ચક્રવર્તાંને કહ્યું કે 'હે સ્વામિન્ ! આ મારા વિમાનને અલંકૃત કરા. '

પછી ગાલવ સુનિની રજા લઇ સુવર્ણુબાહુ રાજા પાતાના પરિવાર સહિત પદ્મોત્તરના વિમાનમાં બેઠા. પદ્મોત્તર પાતાની અહેન પદ્મા સહિત સુવર્ણુબાહુને વૈતાઢથગિરિ ઉપર પાતાના રત્નપુર નગરમાં લઈ ગયા. ત્યાં દેવતાના વિમાન જેવા અનેક ખેચરા શુક્રત એક સ્ત્નજડિત મહેલ સુવર્ણુબાહુને રહેવા માટે સાંપ્યા અને પાતે હમેશાં દાસની જેમ તેમની પાસે જ રહીને તેમની આજ્ઞા ઊઠાવવા લાગ્યા; તેમજ સ્નાન, ભાેજનાદિકવડે તેમની ચાજ્ઞા સેવાભક્રિત કરવા લાગ્યા.

ત્યાં રહીને સુવર્બુબાહુએ પાેતાની અત્યંત પુષ્ટ્યસંપ-ત્તિથી બંને શ્રેણીના સર્વ વિદ્યાધરાેનું ઐશ્વર્ય પ્રાપ્ત કર્યુ અને વિદ્યાધરાેની ઘણી કન્યાએા પરષ્ટ્યા. વિદ્યાધરાેએ સર્વ વિદ્યાધરાેના અધ્વર્ચ તરીકે તેમનાે અભિષેક કર્યાે. પછી પદ્મા વગેરે પાેતાની પરણેલી સર્વ ખેચરીઓને સાથે લઇ સુવર્ણબાહુ સપરિવાર પાેતાના નગરમાં ગયા.

સુવર્ણુબાહુ રાજાને પૃથ્વી પર રાજ્ય કરતાં અનુક્રમે ચૌદ રત્ના પ્રાપ્ત થયાં. દેવાેએ પણ સેવેલા સુવર્ણબાહુ ચક્ર-વર્તીએ ચક્રસ્તનના માર્ગે અનુસરીને ષટ્ખંડ પૃથ્વીમંડળને લીલામાત્રમાં સાધી લીધું. પછી સૂર્યની જેમ પાેતાના તેજથી સર્વના તેજને ઝાંખા કરતા સુવર્ણબાહુ ચક્રવર્તી વિચિત્ર ક્રીડાથો ક્રીડા કરતા આનંદમાં રહેવા લાગ્યા.

એક વખતે ચક્રવર્તી મહેલ ઉપર બેઠા હતા તેવામાં આકાશમાંથી દેવતાના વૃંદને ઊતરતું અને નીચે જતું જોયું. તે જોઇને તે વિસ્મય પામ્યા. તે વખતે જ તેના સાંભળ-વામાં આવ્યું કે ' જગન્નાથ તીર્થ કર સમવસર્યા છે.' તે સાંભળતાં જ શ્રદ્ધાબદ્ધ મનવાળા ચ્રક્રવર્તા તેમને વાંદવા ગયા. ત્યાં જઈ, પ્રભુને વાંદી, ચાેગ્ય સ્થાને બેસી તેમની પાસેથી અકસ્માત્ અમૃતના લાભ જેવી દેશના સાંભળી.

પછી લણા ભવ્ય પ્રાણીઓને પ્રતિબાધ આપી પ્રભુએ ત્યાંથી અન્યત્ર વિહાર કર્યો અને સુવર્ણબાહુ ચક્રવર્તી પોતાના સ્થાનમાં આવ્યા. પછી તીર્થ કરની દેશના સાંભળવાને આવેલા દેવતાઓને વારંવાર સંભારીને 'મેં કાેઈ વાર આવા દેવેા જોયા છે. ' એવા ઊહાપાહ કરતાં તેમને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. તે ચિંતવવા લાગ્યા કે " જ્યારે હું મારા પૂર્વ ભવ જોઉ છું ત્યારે પ્રત્યેક મનુષ્યપણાને પ્રાપ્ત થયા હાય, તે પ્રાણી મનુષ્યપણામાં પણ પાછા તૃપ્તિ ઇચ્છે છે. ઓહા! કર્મથી જેના સ્વભાવ ઢંકાઈ ગયા છે એવા આત્માને આ શાે માેહ થયે৷ છે? જેમ માર્ગ ભૂલેલાે મુસાફર બ્રાંત થઇને બીજે માગે જાય છે, તેમ માેક્ષ-માર્ગને ભૂલી ગએલાે પ્રાણી પણ સ્વર્ગ, મત્ય, તિર્ય ચ અને નરકગતિમાં ગમનાગમન કર્યા કરે છે; માટે હવે હું માત્ર માેક્ષમાર્ગને માટે જ વિશેષ પ્રયત્ન કરીશ, કેમકે "સામાન્ચ પ્રયાેજનમાં પણ કંટાળાે પામવાે નહીં, તે જ કલ્યાણુનું મૂળ છે. "

આ પ્રમાણે સુવર્ણુબાહુ ચક્રવતી^૬એ પાેતાના પુત્રને રાજ્ય પર બેસારી ત્યાં પધારેલા જગન્નાથ જિનેશ્વર પાસે દીક્ષા લીધી અને ઉગ્ર તપસ્યા કરીને અનુક્રમે ગીતાર્થ થયા. પછી અર્હ તલક્તિ વગેરે કેટલાંક સ્થાનકાેને સેવીને તે સદ્દબુદ્ધિ સુવર્ણુબાહુ સુનિએ તીર્થ કરનામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું.

એક વખતે વિહાર કરતા તે મુનિ ક્ષીરગિરિની પાસે આવેલી વિવિધ પ્રકારના હિંસક પ્રાણીઓથી ભયંકર એવી ક્ષીરવર્ણા નામની અટવીમાં આવ્યા. ત્યાં તેજથી સૂર્ય જેવા સુવર્ણુબાહુ મુનિ સૂર્યની સન્મુખ દષ્ટિ રાંખી કાયાત્સર્ગ કરીને આતાપના લેવા લાગ્યા.

તે વખતે પેલેા કુરંગક લિલ્લ નરકમાંથી નીકળી તે જ પર્વતમાં સિંહ થયેા હતા તે ભમતા ભમતા દૈવયાગે ત્યાં આવી ચડવો. આગલે દિવસે પણ ભક્ષ્ય મળેલું નહીં હાેવાથી તે ક્ષુધાતુર હતા, તેવામાં યમરાજ જેવા તે સિંહે આ મહર્ષિને દ્ર્રથી જોયા.

પૂર્વ જન્મના વૈત્ત્થી મુખને ફાડતાે અને પુચ્છના પછાડવાથી પૃથ્વીને ફાેડતાે હાેય તેવા તે ક્ષુદ્ર પંચાનન મુનિ ઉપર ધસી આવ્યા. કાન અને કેશવાળી ઊંચી કરી, ગજ⁻ નાઘી ગિરિગુહાને પૂરતા તેણે માેટી ફાળ ભરીને સુનિ ઉપર થાપા માર્ચી. સિંહના ઉછળીને આવ્યા અગાઉ દેહ ઉપર પણુ આકાંક્ષા રહિત તે સુનિએ તત્કાળ ચતુવિધ આહારનાં પચ્ચખ્બાણુ કરી, આલાેચના કરી, સર્વ પ્રાણીને ખમાવ્યાં અને સિંહના ઉપર છુદયમાં કિંચિત્ પણુ વિકાર લાવ્યા વગર ધર્મધ્યાનમાં સ્થિર રહ્યા

પછી કેશરીસિંહે વિદીર્ણુ કરેલા તે સુનિ સૃત્યુ પામીને દશમા દેવલાકમાં મહપ્રભ નામના વિમાનને વિષે વીશ સાગ-રાેપમની સ્થિતિવાળા દેવ થયા. પેલાે સિંહ મૃત્યુ પામીને દશ સાગરાેપમ પ્રમાણુ સ્થિતિવાળી ચાથી નરકમાં ગયા અને પાછા તિર્થ ચાનિમાં આવી બહુ પ્રકારની વેદના ભાગ-વવા લાગ્યા

પ્રકરણ પાંચમું

શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુનાે જન્મ

• પૂર્વોક્રત સિંહના જીવ અસંખ્ય ભવામાં દુઃખના અનુ-ભવ કરતા અન્યદા કાેઈ ગામડામાં એક ગરીબ બ્રાહ્મણને ઘેર પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયેા. તેના જન્મ થતાં જ તેનાં માતાપિતા અને બ્રાતા વગેરે સર્વ મૃત્યુ પામ્યા.

લાેકાએ કૃપાથી તેને જીવાડચો અને તેનું કમઢ એવું નામ પાડચું. આલ્યવયને ઉલ્લંઘન કરીને તે ચોવનવયને પ્રાપ્ત થયેા; પરંતુ નિરંતર દુ:ખી સ્થિતિને ભાેગવતા અને લાેકાેથી હેરાન થતા તે માંડમાંડ ભાેજન પામતા હતા. એક વખતે ગામના ધનાઢચોને રત્નાલંકાર ધારણ કરતા જેઇ તેને તત્કાળ વૈરાગ આવ્યા.

તેણુે ચિંતવ્શું કે ' હજારાેના પેટને ભરનારા અને વિવિધ આભૂષણને ધારણ કરનારા આ ગૃહસ્થા દેવ જેવા લાગે છે, તેથી હું ધારૂં છું કે તે પૂર્વ જન્મના તપનું જ ફળ છે. હું માલ ભાેજનની અભિલાષા કરતાે આટલાે દુ:ખી થાઉં છું, માટે મેં પ્વેે કાંઈ તપ કરેલું જણાતું નથી; તેથી જરૂર આ ભવમાં તપ આચરૂં.' આવાે વિચાર કરીને તે કમઠે તાપસવત ગ્રહણુ કર્યું અને કંદમૂળાદિકનું ભાેજન કરતાે પંચાગ્નિ તપ કરવા લાગ્યાે.

આ જ ખૂઢીપમાં ભરતક્ષેત્રનાં આભૂષણ જેવી ગંગા નદી પાસે વારાણસી નામે નગરી છે. તે નગરમાં ચેત્યોની ઉપર ગંગાના કલ્લાલ જેવી ધ્વજાએા અને પદ્મકાશ જેવા સુવર્ણુના કુંભા શાભે છે. તે નગરીના કિલ્લા ઉપર અર્ધ રાત્રે જ્યારે પૃષ્ઠ્રિમાના ચંદ્ર આવે છે ત્યારે તે જેનારને રૂપાના કાંગરાના ભ્રમ કરાવે છે. ઈંદ્રનીલ મણિથી આંધેલી ત્યાંના વાસગૃહાની ભૂમિમાં અતિથિએાની સ્ત્રીએા જળની બુદ્ધિથી હાથ નાખે છે. એટલે તેમનું ઉપહાસ્ય થાય છે. તે નગરનાં ^ચત્યામાં સુગંધી ધૂપાના ધૂમ્ર એટલા બધા પસર્થા કરે છે કે જાણે દૃષ્ટિદાષ ન લાગવા માટે નીલ વસ બાંધ્યું હાય તેમ જણાય છે. સંગીતમાં થતા મુરજ શબ્દાથી તે નગરમાં મેઘધ્વનિની શંકા કરતા મયૂર હમેશાં વર્ષાઝાતુની જેમ કેઠાવાણી બાલ્યા કરે છે.

એવી સુશાેભિત વાત્તાણુસી નગરીમાં ઇક્લિાકુ વંશને વિષે અશ્વસેન નામે રાજા થયા. તેમણે અશ્વસેનાથી દિશા-ઓના ભાગને રણાંગણ જેવા કર્યાં હતાં. તે રાજા સદાચાર-રૂપ નદીને ઉત્પન્ન થવાના ગિરિં હતા, ગુણુરૂપ પક્ષીઓનેા આશ્રય વૃક્ષ હતા અને પૃથ્વીમાં લક્ષ્મીરૂપી હાથણીના બંધન સ્તંભ તુલ્ય હતા. રાજાઓમાં પુંડરીક જેવા તે રાજાની આજ્ઞાને સર્પ જેવા દુરાચારી રાજાઓ પણુ ઉલ્લંઘન કરી શકતા નહીં. તે રાજાને સર્વ સ્ત્રીઓમાં શિરામણિ અને સપત્નીઓમાં અવામા (પ્રિય) વામાદેવી નામે પટ્ટરાણી હતી. તે પોલાના પતિના યશ જેવું નિર્મળ શીળ ધારણુ કરતી હતી અને સ્વાભાવિક પવિત્રતાથી જાણુ બીજી ગંગા હાેચ તેવી જણાતી હતી. આવા ગુણુાથી વામાદેવી પતિને અતિ વલ્લભ હતી, તથાપિ એ વલ્લભપણું જરા પણુ બતાવતી નહિ, અર્થાત્ તે સંબંધી અભિમાન ધરાવતી નહીં.

અહીં પ્રાણુત કલ્પમાં ઉત્તમ દેવસમૃદ્ધિ ભાેગવી સુવર્ણુ-આહુ રાજાના જીવે પાતાનું દેવ સંખંધી આયુષ્ય પૂર્ણુ કર્શું. પછી ચૈત્ર (ગુજરાતી ફાગણુ) માસની કૃષ્ણુ ચતુર્થા°એ વિશાખા નક્ષત્રમાં ત્યાંથી ચ્યવીને તે દેવ અર્ધ રાત્રે વામાદેવીના ઉદરમાં અવતર્યા

તે સમયે વામાદેવીએ લીર્થ કરતા જન્મને સ્વ્યવનાર ચૌદ મહાસ્વપ્ન મુખમાં પ્રવેશ કરતાં જોયાં. ઇંદ્રોએ, રાજાએ અને તદ્વેત્તા સ્વપ્ન પાઠકાેએ સ્વપ્નના ફળની વ્યાખ્યા કહી અતાવી.

તે સાંભળી હર્ષ પામેલા દેવી તે ગર્ભ ધારણુ કરતા સુખે કાળ નિર્ગમન કરવા લાગ્યા. અનુક્રમે પાેષ માસની કૃષ્ણુ દશમી (ગુજરાતી માગશર વદ દશમે)એ અનુરાધા નક્ષત્રમાં રત્નને જેમ વિદ્રરગિરિની ભૂમિ પ્રસવે તેમ વામા-દેવીએ સર્પના લાંછનવાળા નીલવર્ણુ પુત્રને જન્મ આપ્યા.

પ્રકરણ છઠ્ઠ

જન્મ મહાત્સવ

છ∿પન દિફ્કુમારીઓએ આવી પ્રભુનું અને તેમની માતાનું સૂતિકાકર્મ કર્ઝુ`.

પછી શક્રેંદ્રે ત્યાં આવી દેવીને અવસ્વાપિની નિદ્રા આપી, તેમના પડખામાં પ્રભુનું પ્રતિબિંબ સ્થાપિત કરો, પાેતે પાંચ રૂપ વિકુર્વ્યાં. તેમાં એક રૂપે પ્રભુને લીધા, બે રૂપે બે બાજી ચામર ધારણુ કર્યાં, એક રૂપે પ્રભુના ઉપર છત્ર ધર્શું અને એક રૂપે વજ ઉછાળતા સુંદર ચાલે ચાલતા અને વાંકી ગ્રીવાવડે પ્રભુના સુખ તરફ દષ્ટિ રાખતા ઉતાવળે મેરૂગિરિ તરફ ચાલ્યા. ક્ષણુવારમાં મેરૂગિરિની અતિપાંડુકબલા નામની શિલા ઉપર પહેાંચ્યા.

ત્યાં પ્રભુને ઉત્સંગમાં લઇને શક્રેંદ્ર સિંહાસન પર બેઠા. તે વખતે અચ્ચુત વગેરે ત્રેસઠ ઈદ્રો પણ સત્વર ત્યાં આવ્યા અને એમણે વિધિપૂર્વક પ્રભુના જન્માભિષેક કર્યા. પછી સૌધર્મેન્દ્રે ઇશાનેદ્રના ઉત્સંગમાં પ્રભુને બેલા-ડીને વૃષભનાં શૃંગમાંથી નીકળતા જળવડે સ્નાન કરાવ્યું. પછી ચંદન દિકથી પ્રભુનું અર્ચન કરી, અંજલી જોડીને ઇંદ્રે પ્રભુની સ્તુતિ કરવાને! આરંભ કર્યા.

" પ્રિયંગુ વૃક્ષની જેવા નીલવર્ણવાળા ! જગતના પ્રિય હેતુભૂત અને દુસ્તર સંસારરૂપ સાગરમાં સેતુરૂપ ! એવા તમને હું નમસ્કાર કરૂં છું. જ્ઞાનરૂપી રત્નના કાેશ (ભંડાર) રૂપ, વિકસિત કમળ જેવી કાંતિવાળા અને ભવ્ય પ્રાણીરૂપ કમળમાં સૂર્ય જેવા હે ભગવાંત ! હું આપને નમસ્કાર કરૂં છું.

કળદાયક એવાં એક હજાર ને આઠ નરલક્ષણને ધારણુ કરનારા અને કર્મરૂપ અંધકારના નાશ કરવામાં ચંદ્ર જેવા તમને મારા નમસ્કાર છે. ત્રણ જગતમાં પવિત્ર જ્ઞાનાદિ રત્નત્રય ધારણુ કરનાર, કર્મરૂપ સ્થળને ખાદવામાં ખનિત્ર (કાદાળી) સમાન અને બેહ ચારિત્રના ધારક એવા તમને મારા નમસ્કાર છે.

ં સર્વ અતિશયના પાત્ર, અતિ દયાવાન અને **સર્વ** સંપત્તિના કાર**ણ**ભૂત એવા હે પરપાત્મન્! તમને મારો નમસ્કાર છે. કષાયને દૂર કરનાર, કરૂણાના ક્ષોરસાગર અને રાગદ્વેષથી વિમુકત એવા હે માેસગામી પ્રભુ! તમને મારાે નમસ્કાર છે.

હે પ્રભુ ! જો તમારા ચરણની સેવાનું ફળ હાેય તાે તે ફળવડે તમારી ઉપર ભવેાભવમાં મને ભકિતભાવ પ્રાપ્ત થજો. " જન્મ મહાત્સવ

" આવી રીતે પ્રભુની સ્તુતિ કરોને તેમને લઇ વામા-દેવીના પડખામાં મૂકયા અને તેમને આપેલી અવસ્વાપિની નિદ્રા અને પાસે મૂકેલું પ્રતિબિંબ હરી લઇ ઇંદ્ર પાતાને સ્થાનકે ગયા.

અશ્વસેન રાજાએ પ્રાત:કાળે કારાગ્રહમાેક્ષ (કેદીઓની મુકિત)પૂર્વક તેમના જન્માત્સવ કર્યા. જ્યારે પ્રભુ ગર્ભમાં હતા ત્યારે માતાએ એકદા કૃષ્ણુ પક્ષની રાત્રિએ પણુ પડખે શઇને એક સર્પને જતા જોયા હતા. પછી તે વાર્ત્તા તરતજ પતિને કહી હતી, તે સંભારીને અને એ ગર્ભના જ પ્રભાવ હતા એમ નિર્ણય કરીને રાજાએ કુમારનું પાર્શ્વ એવું નામ પાડવું. ઇંદ્રે આજ્ઞા કરેલી અપ્સરારૂપ ધાત્રીઓએ લાલિત કરેલા જગત્પતિ રમ્જાઓને ખોળે ખાળે સંચરતા વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા.

83

પ્રકરણ સાતમું

પાણિગ્ર**હ**ણ

અનુક્રમે નવ હસ્ત ઊંચી કાયાવાળા થઇને કામદેવને ક્રીડા કરવાના ઉપવન જેવા અને મૃગાક્ષીઓને કામણુ કરનારા ચૌવનવયને પ્રાપ્ત થયા. જાણુ નીલમણિના સારથી કે નીલેા-પલની લક્ષ્મીથો બનેલા હાેય તેમ પાર્શ્વપ્રભુ કાયાની નીલ કાંતિવડે શાેભવા લાગ્યા.

માેટી શાખાવાળા વૃક્ષની જેમ મેઃટી ભુજાવાળા અને માેટા તટવાળા ગિરિની જેમ વિશાળ વક્ષાસ્થળવાળા પ્રભુ વિશેષ શાેભવા લાગ્યા. હસ્તકમળ, ચરણુકમળ, વદનકમળ અને નેત્રકમળવડે અશ્વસેનના કુમાર, વિકસ્વર થએલાં કમળાેના વનવડે માેટા દ્રહ શાેભે તેમ, શાેભવા લાગ્યા, તેમજ વજ જેવા દઢ, સર્પના લાંછનવાળા અને વજના મધ્યભાગ સમાન કુશ ઉદરવાળા પ્રભુ વજઝાયભનારાચ સંહનન ધારણુ કરતા ાભવા લાગ્યા. પ્રભુતું આવું સ્વરૂપ જેઇને સ્ત્રીએા ચિતવન કરતી કે 'આ કુમાર જેમના ચતિ થશે તે સ્ત્રી આ પૃથ્વીમાં ધન્યછે.'

એક વખત અશ્વસેન રાજા સભામાં બેસી જિનધર્મની કથામાં તત્પર હતા તેવામાં પ્રતિહારે આવીને વિજ્ઞપ્તિ કરી કે: 'હેનરેશ્વર! સુંદર આકૃતિવાળા દ્વેઇ પુરુષ દ્વારે આવ્યા છે તે સ્વામીને કાંઇક વિજ્ઞપ્તિ કરવાને ઇચ્છે છે, માટે પ્રવેશની આજ્ઞા આપીને તેના પર પ્રસંજ્ઞ થાએા.'

રાજાએ કહ્યું, ' તેને સત્વર પ્રવેશ કરાવ.' " ન્યાયી રાજાએા પાસે આવીને સવે વિજ્ઞપ્તિ કરે છે." દ્વારપાળે તેને પ્રવેશ કરાવ્યા, એટલે તેણે પ્રથમ રાજાને નમસ્કાર કર્યો અને પછી પ્રતિહારે બતાવેલા આસન ઉપર તે બેઠા.

રાજાએ પૃછશું કે ''હે ભદ્ર ! તમે કાેના અને પછી પ્રતિહારે બતાવેલા આસન ઉપર તે બેઠાે.

તે પુરુષ બાલ્યા: '' હે સ્વામિન્ ! આ ભરતક્ષેત્રમાં લક્ષ્મીઓના ક્રીડાસ્થાન જેવું કુશસ્થળ નામે એક નગર છે. તે નગરમાં શરણાથી ને કવચરૂપ અને યાચકાેને કલ્પવૃક્ષરૂપ નરવર્મા નામે પરાક્રમી રાજા હતાે. તે પાતાના સીમાડાના ઘણા રાજાઓને સાધી પ્રલયકાળના સૂર્યની જેમ તીવ્ર તેજથી પ્રકાશતાે હતા. જૈન ધર્મમાં તત્પર એ રાજાએ મુનિરાજની સેવામાં સદા ઉઘત રહીને અખંડ ન્યાય અને પરાક્રમથી ચિરકાળ પાતાના રાજ્યનું પાલન કર્શું. પછી સંસારથી ઉદ્ધેગ પામી રાજ્યલક્ષ્મીને તૃણુવત્ છાડી દઈ, સુસાધુ ગુરુની પાસે તેણે દીક્ષા ગ્રહણુ કરી."

તે પુરુષે આટલી અર્ધ વાર્તા કહી ત્યાં તા ધર્મ-વત્સલ અશ્વસેન રાજા હર્ષ પામી સભાસદોને હર્ષ પમાડતા વચમાં બાલી ઊડવા કે ' અહાે ! નરવર્મા રાજા કેવા વિવેકી અને ધર્મજ્ઞ છે કે જેણે રાજ્યના તૃણુવત્ ત્યાગ કરી વત ગ્રહણુ કર્યું. રાજાઓ પ્રાણસંશયમાં પડી, માટા શુદ્ધના વિવિધ ઉદ્યમ આચરીને જે રાજ્યને મેળવે છે, તે રાજ્ય પ્રાણાંતે પણ તજવું મુશ્કેલ છે. પાતાની અને સંપત્તિથી પ્રાણ જેવા વહાલા પુત્રાદિકની જે રક્ષા કરવામાં આવે છે, તેઓને તજવા તે પણ પ્રાણીઓને અશકથ છે. તે સર્વને રાજા નરવર્માએ સંસાર છાડવાની ઇચ્છાથી એક સાથે છાડી દીધા, તેથી તેને પૂરી શાબાશી ઘટે છે. હે પુરૂષ ! તારી વાત આગળ ચલાવ.'

તે પુરૂષ બાલ્યા કે: "તે નરવર્માના રાજ્ય ઉપર હાલ તેમના પુત્ર પ્રસેનજિત નામે રાજા છે. તે સેનારૂપ સરિતા-ઓાના સાગર જેવા છે. તેને પ્રભાવતી નામે એક પુત્રી છે, જે ચૌત્રનને પ્રાપ્ત થએલી હાવાથી ભૂમિ પર આવેલી દેવકન્યા હાય તેવી અદ્વૈત રૂપને ધારણુ કરનારી છે.

વિધાતાએ ચંદ્રના ચૂર્ણુથી તેનું મુખ; કમળધી નેત્ર, સુવર્ણુરજથી શરીર, રક્તકમળથી હાથપગ, કદલીગર્ભથી ઉરુ, શાહ્યુમણ્ટિથી નખ અને મૃશ્યલથી ભુજદંડ રચ્યા હાેય તેમ દેખાય છે. અદ્વૈત રૂપલાવશ્ચવતી તે આળાને ચૌવનવતી જોઈને પ્રસેનજિત્ રાજા તેણીના ચાેગ્ય વરને માટે ચિંતાતુર થયા, તેથી તેમણે ઘણા રાજકુમારાેની તપાસ કરી, પણ કાેઈ પાેતાની પુત્રોને ચાેગ્ય જેવામાં આવ્યાે નહીં.

એક વખતે પ્રભાવતી સખીઓની સાથે ઉદ્યાનમાં આવી ત્યાં કિન્નરેાની સ્ત્રીઓનાં મુખથી આ પ્રમાણે એક ગીત તેના સાંભળવામાં આવ્યું: ' શ્રી વારાણુસીના સ્વામી અશ્વસેન રાજાના પુત્ર શ્રીપાર્ધ્વનાથકુમાર રૂપલાવણ્યની સંપત્તિથી જય પામે છે. જે સ્ત્રીના તે ભર્ત્તા થશે તે સ્ત્રી જગતમાં જયવતી છે. તેવા પતિ મળવા દુર્લભ છે, કારણુ કે એવેા પુણ્યના ઉદય કચાંથી હાેય ? '

આ પ્રમાણે શ્રીપાર્શ્વકુમારતું ગુણુકીર્તન સાંભળી, પ્રભાવતી તન્મય થઇને તેમના રાગને વશ થઈ ગઈ તે વખતે પાર્શ્વકુમાર રૂપથી કામદેવને જીતી લીધા છે તેનું વૈર લેતા હાેય તેમ તેની પર અનુરાગવાળી પ્રભાવતીને નિર્દયતાથી બાણુવડે પ્રહાર કરવા લાગ્યાે.

બીજી વ્યથા અને લજ્જાને છેાડી દઈને હરિણોની જેમ પ્રભાવતી તે ગીતને જ વાર વાર એકમનથી સાંભળવા લાગી, તેથી સખીએાએ તેના પાર્શ્વ કુમાર ઉપરના રાગ જાણી લીધા.

ચતુર જનથી શું ન જાણી શકાય ? કિન્નરીએા તેા ઊઠીને ચાલી ગઈ, પરંતુ પ્રભાવતી તેા કામને વશ થઈ ચિરકાળ શૂન્ય મને ત્યાં જ બેસો રહી. એટલે બુદ્ધિમતી તેની સખીએા મનવડે યેાગિનીની જેમ પાર્શ્વ કુમારતું ધ્યાન કરતી તેને ચુક્તિવડે સમજાવીને ઘેર લાવી. ત્યારથી તેનું ચિત્ત પાર્શ્વ કુમારમાં એવું લીન થયું કે તેને પાેશાક અગ્નિ જેવાે લાગવા માંડચો. રેશમી વસ્ત્ર અંગારા જેવા લાગવા માંડચા અને હાર ખડગની ધાર જેવા જણાવા લાગ્યાે. તેના અંગમાં જળની પસલીને પણુ પચાવે તેવા તાપ નિરંતર રહેવા લાગ્યા અને પ્રસ્થ ધ્રમાણુ ધાન્ય રંધાય તેવા કટાહને પણુ પૂરે તેટલી અશ્રુધારા વહેવા લાગી. કામાગ્નિથી જર્જરિત થએલી તે બાળા પ્રભાતે, પ્રદોધે, રાત્રે કે દિવસે સુખ પામતી નહાેતી. પ્રભાવતીની આવી સ્થિતિ જાણીને સખીઓએ તે વૃત્તાંત તેના રક્ષણને માટે તેનાં માતાપિતાને જણાવ્યાે.

પુત્રીને પાર્શ્વ કુમાર ઉપર અનુરક્ત થએલી જાણી, તેને આશ્વાસન આપવાના હેતુથો તેઓ વારંવાર આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા કે ' પાર્શ્વ કુમાર ત્રણ જગતમાં શિરોમણિ છે અને આપણી સદ્દગુણી દુહિતાએ પાતાને યાગ્ય વર શાધી લીધા છે; તેથી આપણી પુત્રી મહાશય જનામાં અગ્રેસર જેવી છે.'

માતાપિતાનાં આવાં વચનથી મેઘધ્વનિવડે મયૂરીની જેમ પ્રભાવતી હર્ષ પામવા લાગી, અને કાંઈક સ્વસ્થ થઈને પાર્શ્વ કુમારના નામરૂપ જાપમંત્રને યેાગિનીની જેમ આંગળી પર ગણતી ગણતી આશાવડે દિવસાને નિર્ગમન કરવા લાગી; પરંતુ બીજના ચંદ્રની રેખાની જેમ તે એવી તાે કૃશ થઈ ગઈ કે જાણે કામદેવના ધનુષ્યની બીજી થષ્ટિ હાય તેવી દેખાવા લાગી. દિવસે દિવસે તે બાળાને અતિ વિધુર થતી જોઈ ને તેનાં માતાપિતાએ તેને પાર્શ્વ કુમારની પાસે સ્વયંવરા તરીકે માકલવાના નિશ્ચય કર્યા.

એ ખબર કલિંગાદિ દેશાના નાયક યવન નામે અતિ

દુર્દાંત રાજાએ જાણ્યા, એટલે તે સભા વચ્ચે બાલ્યા કે 'હું છતાં પ્રભાવતીને પરણનાર પાર્શ્વ કુમાર કાેણ છે ? અને તે કુશસ્થળના પતિ કાેણ છે કે જે મને પ્રભાવતી ન આપે? જો યાચકની જેમ કાેઇ તે વસ્તુ લઇ જશે, તાે વીરજનાે તેઓનું સર્વસ્વ ખૂંચવા લેશે.'

આ પ્રમાણે કહીને અનન્ય પરાક્રમવાળા તે યવને ઘણું સૈન્ય લઇ કુશસ્થળ પાસે આવીને તેની ફરતા ઘેરા નાખ્યા; તેથી ધ્યાન ધરતા યાગીના શરીરમાંથી પવનની જેમ તે નગરમાંથો કાઇને પણ નીકળવાના માર્ગ રહ્યો નહિ. આવા કષ્ટને સમયે રાજાની પ્રેરણાથી અર્ધરાત્રે તે નગરમાંથી ગુપ્તપણે નીકળી હું, સાગરદત્તના પુત્ર અને પુરૂષાત્તમ રાજાના મિત્ર, એ વૃત્તાંત કહેવા માટે અહીં આવ્યા છું, માટે હવે સ્વજન અને શત્રુજનના સંબંધમાં જે યાગ્ય લાગતું હેાય તે કરા. "

આવાં તે પુરૂષનાં વચન સાંભળી અશ્વસેન રાજા ભ્રકુ-ટિથી ભયંકર નેત્ર કરીને વજના નિર્ઘોષ તુલ્ય ભયંકર વચન બાલ્યા કે: ' અરે ! એ રાંક યવન કાેણુ છે? હું છતાં પ્રસેનજિતને શાે ભય છે ? કુશસ્થળની રક્ષા કરવાને માટે હું જ તે યવનની ઉપર ચઢાઇ કરીશ. "

આ પ્રમાણે કહી વાસુદેવ જેવા પરાક્રમી અધ્યસેન રાજાએ રણુબ બાના નાદ કરાવ્યા. તે નાદથી તત્કાળ તેનું સર્વ સન્ય એકઠું થયું. તે વખતે ક્રીડાગહમાં રમતાં પાર્શ્વ-કુમારે તે બ બાના નાદ અને સૈનિકાેના માેટા કાેળાહળ સાંભળ્યા : એટલે 'આ શું ? ' એમ સંબ્રમ પામી પાર્શ્વકુ-

۲

માર પિતા પાસે આવ્યા. ત્યાં તેા રણુકાર્ય માટે તૈયાર થએલા સેનાપતિઓને તેમણે જોયા.

પાર્શ્વ કુમાર પિતાને પ્રણામ કરી બાલ્યા કે: 'હે પિતાજી ! જેને માટે તમારા જેવા પરાક્રમીને આવી તૈયારી કરવી પડે છે તે શું દૈત્ય, ચક્ષ, રાક્ષસ કે બીજે કાેઈ તમારા અપરાધી થયા છે ? તમારા સરખાે કે તમારાથી અધિક કાેઈ પણ મારા જોવામાં આવતાે નથી. '

તેમના આવા પ્રશ્નચી અંગુળીથી પુરૂષોત્તમ નામના પુરૂષને બતાવીને રાજાએ કહ્યું કે : ' હે પુત્ર ! આ માણુસના કહેવાથી પ્રસેનજિત રાજાને ચવન રાજાથો અચાવવા સાટે મારે જવાની જરૂર છે. '

કુમાર્ર કરીથો કહ્યું કે : ' હે પિતા ! ચુદ્ધમાં તમારી આગળ કેાઈ દેવ કે અસુર પણુ ટકી શકે તેમ નથી, તાે મનુષ્ય માત્ર એ યવનના શા ભાર છે ? પરંતુ તેની સામે આપને જવાની કાંઈ જરૂર નથી, હું જ ત્યાં જઇશ, અને બીજાને નહીં આળખનારને શિક્ષા કરીશ. '

રાજા બાલ્યા: 'હે વત્સ ! તે કાંઈ તારા ક્રીડાત્સવ નથી. વળી કષ્ટકારી ર**ણ્યાત્રા તારી પાસે કરાવવાનું મારા** મનને પ્રિય લાગતું નથી. હું જાણું છું કે મારા કુમારનું ભુજાબળ ત્રણુ જગતના વિજય કરવાને સમર્થ છે, પરંતુ તું ઘરમાં ક્રીડા કરે તે જોવાથી જ મને હર્ષ થાય છે. '

પા^{શ્}ર્વ કુમાર બાલ્યા : " હે પિતાજી ! શુદ્ધ કરવું તે મારે કીડારૂપ જ છે, તેમાં જરા પણુ મારે પ્રયાસ કરવા પડે તેમ નથી, માટે હે પૂજ્ય પિતાજી ! તમે અહીં જ રહેા." પુત્રના અતિ આગ્રહથી તેના ભુજાબળને જાણુનારા અ^{શ્}વસેન રાજાએ તેનું તે અનિંઘ વચન સ્વીકાર્શુ^{*}.

પિતાએ આજ્ઞા આપી એટલે પા^{શ્}ર્ડકુમાર શુભ મુહૂત્તે હાથી ઉપર બેસીને તે પુરૂષોત્તમની સાથે ઉત્સવ સહિત નગર બહાર નીકળ્યા.

પ્રભુએ પ્રયાણ કર્સું ત્યાં તેા ઇંદ્રનેા સારથિ આવી, રથમાંથી ઉતરી આંજલિ જોડોને કહેવા લાગ્યાે : '' હે સ્વામિન્ ! તમને ક્રોડાથી પણુ શુદ્ધ કરવાની ઈચ્છાવાળા જાણીને ઇંદ્રે આ સંગ્રામયાગ્ય રથ લઈને મને સારથિ થવા માટે માેકલ્યાે છે.

હે સ્વામિન્ ! તે ઇંદ્ર ' તમારા પરાક્રમ પાસે ત્રણુ જગત્ પણ તૃણુરૂષ છે ' એમ જાણે છે, તથપિ આ સમય પ્રાપ્ત થવાથી તે પાતાની ભક્તિ ગતાવે છે. "

પછી પૃથ્વીને નહીં સ્પર્શ કરતાં અને વિવિધ અઃશુ-ધાેથી પૂરેલા એ મહારથમાં પ્રભુ ઇંદ્રના અનુગ્રહને લીધે આરૂઢ થયા. પછી સૂર્યના જેવા તેજથી પા^{દ્ર}ર્વદુમાર આકાશ-ગામી રથવડે ખેગ્રરાેથી સ્તુતિ કરાતાં આગળ ચાલ્યા પભુને જોવા માટે વારંવાર ઊંચા મુખ કરી રહેલા સુભટાેથી શાભતું પ્રભુનું સર્વ સૈન્ચ પ્રભુની પછવાડે પછવાડે ચાલ્યું.

પ્રભુ એક ક્ષણુવારમાં ત્યાં પહેાંચી જવાને અને એકલા જ તે ચવનના વિજય કરવાને સમર્થ છે; પણુ સૈન્ચના ઉપ-રાેધથી તેઓ ડુંકા ડુંકા પ્રયાણુેાવડે ચાલતા હતા. કેટલેક દિવસે તેઓ કુશસ્થળ સમીપે આવી પહેાંચ્યા. ત્યાં ઉદ્યાનમાં દેવતાએ વિકુર્વલા સાત ભૂમિવાળા મહેલમાં આવીને પા⁸ર્વ-કુમાર વસ્યા.

પછો ક્ષત્રિયાેની તેવી રીતિ હેાવાથી તેમજ દયાને લીંધે પ્રભુએ પ્રથમ યવનરાજાની પાસે એક સફ્ણુદ્ધિવાળા દ્વતને શિક્ષા આપીને માેકલ્યાે.

દ્ભ યવનરાજ પાસે જઈ તેને પ્રભુની શક્તિથો સારી રોતે માહિતગાર કરવા માટે કહેવા લાગ્યેા કે : " હે રાજન ! શ્રીપા^{શ્વ}કુમાર મારા મુખથી તમને આ પ્રમાણે આદેશ કરે છે કે આ પ્રસેનજિત્ રાજાએ મારા પિતાનું શરણ અંગીકાર કરેલું છે; માટે તેને રાષથી અને વિરાષથી છેાડી દો. મારા પિતા પાતે ચુદ્ધ કરવાને આવતા હતા, તેમને મહાપ્રયાસે નિવારીને આ હેતુ માટે જ હું અહીં આવેલાે છું. હવે અહીંથી પાછા વળીને શીઘ્રપણે તમારા ઠેકાણે આલ્યા જાઓ. જો તમે જલ્દી ચાલ્યા જશા તા તમારા આપરાધ અમે સહન કરશું. "

દ્ભાનાં આવાં વચન સાંભળી લલાટ ઉપર ભયંકર અને ઉગ્ર ભ્રકુટી ચઢાવી ચવનરાજ બાલ્યાે : 'અરે દ્ભા ! આ તું શું બાલે છે ? શું તું મને નથી ઓળખતાે ? એ આળક પાર્શ્વકુમાર અહીં ચુદ્ધ કરવા આવ્યાે તેથી શું ? અને કદી વૃદ્ધ અશ્વસેન રાજા પાતે જ આવ્યાે હાેત તાે તેથી પણ શું ? તે બન્ને પિતાપુત્ર અને બીજા તેના પક્ષના રાજાઓ પણુ મારી પાસે કાેણુ માત્ર છે ? માટે રે દ્ભા ! જા, કહે કે પાર્શ્વકુમારને પાતાના કુશળની ઇચ્છા હાેય તાે ચાલ્યાે જાય. તું આવું નિષ્ઠુર બાેલે છે, તે છતાં દ્વતપણાને લીધે અવથ્ય છે, માર્ટે અહીંથી જીવતાે જવા દઉં છું, તેથી તું જા અને તારા સ્વામીને જઈને બધું કહે. '

દ્ભતે ફરીથી કહ્યું કે : "અરે દુરાશય! મારા સ્વામી પા[&]વ⁵કુમારે માત્ર તારા પર દયા લાવીને તને સમજાવવા માટે મને માેકલ્યા છે, કાંઇ અશક્તપણાથી માેકલ્યા નથી. જો તું તેમની આજ્ઞા માનીશ તા જેમ તેએા કુશસ્થળના રાજાનું રક્ષણ કરવાને આવ્યા છે તેમ તને પણ મારવાને ઇચ્છતા નથી; પરંતુ જે પ્રભુની આજ્ઞા સ્વર્ગમાં પણ અખંડ પણે પળાય છે તેને ખંડન કરીને હે મૂઠ્બુદ્ધિ! જો તું ખુશી થતા હા તા તું ખરેખર અગ્નિની કાંતિના સ્પર્શથી ખુશી થતા હા તો તું ખરેખર અગ્નિની કાંતિના સ્પર્શથી ખુશી થનાર પત ગના જેવા છે. ક્ષુદ્ર ખદ્યોત (ખજવા) કયાં અને સર્વ વિશ્વને પ્રકાશિત કરનાર સૂર્ચ કયાં? તેમ એક ક્ષુદ્ર રાજા એવા તું કથાં અને ત્રણ જગતના પતિ પાર્શ્વક્રમાર ક્ર્યા?"

દ્ધતનાં વચન સાંભળી યવનના સૈનિકેા ક્રોધથી આશુધ ઊચાં કરીને ઊભા થયા અને ઊંચે સ્વરે કહેવા લાગ્યા : 'અરે ! અધમ દ્ધત, તારે તારા સ્વામીની સાથે શું વૈર છે કે જેથી તેના દ્રોહ કરવાને માટે તું આવાં વચન ખાલે છે ? તું સારી રીતે સર્વ ઉપાયાને જાણે છે. ' આ પ્રમાણે કહેવાં એવા તેઓ રોષવડે તેને પ્રહાર કરવાને ઇચ્છવા લાગ્યા.

તે સમયે એક વૃદ્ધ મંત્રીએ આક્ષેપવાળા કઠાર અક્ષરે કહ્યું કે: '' આ દ્ભ પાતાના સ્વામીનાે વૈરી નથી, પણુ તમે તમારા સ્વામીના વૈરી છેાં કે જે સ્વેચ્છાએ વર્તવાથી સ્વામીને અનર્થ ઉત્પન્ન કરા છે. અરે મૂઢાે! જગત્પતિ શ્રી પાર્શ્વનાથની માત્ર આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરવું, તે પણુ તમારી કુશળતાને માટે નથી, તા પછી આ દ્વાના ઘાત કરવાની તા વાત જ શી કરવી ? તમારા જેવા સેવકા દુર્દાંત ઘાડાની જેમ પાતાના સ્વામીને ખેંચીને તત્કાળ અનર્થરૂપ અરહ્યમાં ફેંકી દે છે. લમે પૂર્વે બીજા રાજાઓના દ્વતાને ઘર્ષિત્ત કર્યા છે તેમાં જે તમારી કુશળતા રહી છે તેનું કારણુ એ હતું કે આપણા સ્વામી તેમનાથી સમર્થ હતા, પણુ આ પાર્શ્વનાથ પ્રભુના તો ચાસઠ ઇંદ્રો પણુ સેવક છે; તા તેવા સમર્થની સાથે આપણા સ્વામીને તમારા જેવા દુર્વિનીત મનુષ્યકીટાવડે જે સુદ્ધ કરવું તે કેટલું બધું હાનિકારક છે?"

મંત્રીનાં આવાં વચન સાંભળી સવે સુભટેા ભય પામીને શાંત થઇ ગયા. પછી તે દ્રતનાે હાથ પકડી મંત્રીએ સામ વચને કહ્યું: " હેવિદ્રાન દ્ર્ત! માત્ર શસ્ત્રોપજીવી એવા આ સુભટેાએ જે કહ્યું તે તમારે સહન કરવું; કેમકે તમે એક ક્ષમાનિધિ રાજાના સેવક છા. અમે શ્રી પા^{ક્}રનાય પ્રભુના શાસનને મસ્તક પર ચડાવવાને તમારી પછવાડે જ આવશું, માટે એમનાં વચના તમે સ્વામીને કહેશા નહીં. "આ પ્રમાણે સમજાવી અને સત્કાર કરી મંત્રીએ એ દ્ર્તને વિદાય કર્યા.

પછી તે હિતકામી મંત્રીએ પોતાના સ્વામીને આ પ્રમાણે કહ્યું કે: ''હે સ્વામિન્ ! તમે વિચાર્યા વિના જેનું માઠું પરિણામ આવે તેવું ટાર્ય કેમ કર્યું ? પણ હજી સુધી કાંઈ અગડી ગર્યુ નથી; માટે સત્વર જઇ ને તે શ્રી પા^ર્-કુમારના આશ્રય કરાે. જેનું સૂતિકાકર્મ દેવીઓએ કરેલું છે, જેનું ધાત્રીકર્મ પણ દેવીઓએ કરેલું છે, જેનું જન્મસ્નાત્ર અનેક દેવેા સહિત ઇંદ્રોએ કરેલું છે અને દેવેા સહિત ઇંદ્રો પાતે જેના સેવક થઇને રહે છે તે પ્રભુની સાથે જે વિગ્રહ કરવા તે હાથીની સાથે મેંદાએ વિગ્રહ કરવા જેવા છે.

પક્ષીરાજ ગરુડ કયાં અને કાકાલ પક્ષી કયાં ? મેરૂ કયાં અને સરસવના દાણા કયાં ? ક્ષુદ્ર શેષનાગ કયાં અને સર્પ કયાં ? તેમ તે પાર્શ્વનાથ કયાં અને તમે કયાં ? તેથી જ્યાંસુધી લાેકાના જાણવામાં આવે નહીં, ત્યાંસુધીમાં આત્મ-હિત કરવાની ઈચ્છાએ કંઠ પર કુહાડા લઈ ને તમે અશ્વ-સેનના કુમાર પાર્શ્વનાથને શરણે જાઓ અને વિશ્વને શાસન કરનાર તે પાર્શ્વનાથ સ્વામીના શાસનને અહણ કરા. જેઓ તેમના શાસનમાં વર્તે છે, તેઓ આ લાેકમાં અને પરલાેકમાં નિર્ભય થાય છે. "

પાતાના મંત્રીનાં વચનાે સાંભળીને ચવનરાજ ક્ષણુવાર વિચારીને બાલ્યાે કે: ' હે મંત્રી! તમે મને બહુ સારાે બાધ આપ્યાે. જેમ કાેઈ અંધને કૂવામાં પડતાં બચાવી લે તેમ જડબુદ્ધિવાળા મને તમે અનર્થમાંથી બચાવી લીધાે છે. '

આ પ્રમાણે કહી યવનરાજ કંઠમાં કુહાઢા બાંધી પાર્શ્વ-નાથે અલંકૃત કરેલા ઉદ્યાનમાં પરિવાર સહિત આવ્યાે. ત્યાં સૂર્ય ના અશ્વાે જેવા લાખાે ઘાેડાઓઘી, ઐરાવત હસ્તી જેવા હજારાે ભદ્ર ગર્જે દ્રોથી, દેવવિમાન જેવા અનેક રથાેથી અને ખેચર જેવા સંખ્યાબાંધ પાયદળથી સુશાેભિત એવું પાર્શ્વ કુમારનું સૈન્ય જોઈ ચવનરાજ અતિ વિસ્મય પામી ગયાે. સ્થાને સ્થાને પા^{ર્લ્વ}કુમારના સુભટેાવડે વિસ્મય અને અવજ્ઞાથી જેવાયેલાે તે યવનરાજ અનુક્રમે પ્રભુના પ્રાસાદના દ્વાર પાસે આબ્યાે.

પછી છડીઢારે રજા મેળવીને તેને સભાસ્થાનમાં પ્રવેશ કરાવ્યાે, એટલે તેણે દ્રસ્થી સ્**ર્યાની જેમ પ્રભુને નમસ્કાર** કર્યાે. પ્રભુએ તેના ક**ંઠ ઉપરથી કુ**હાડાે મૂકાવી દીધાે.

પછી તે ચવન પ્રભુ આગળ બેસી, અંજલિ જોડોને આ પ્રમાણે બાલ્યાે કે: " હે સ્વામિન્ ! તમારી આગળ સવે ઈદ્રો પણ આજ્ઞાકારી થઈને રહે છે, તેા અગ્નિ આગળ તૃણુસમૂ-હની જેમ હું મનુષ્યકીટ તાે કાેણુ માત્ર છું ? તમે શિક્ષા આપવાને માટે મારી પાસે દ્વને માેકલ્યાે, તે માટી કૃપા કરી છે; નહીં તાે તમારા ભ્રકુટીના ભંગમાત્રથો હું ભસ્મીભૂત કેમ ન થઈ જાઉં ?

હે સ્વામિન્! મેં તમારા અવિનય કર્યા તે પણુ મારે તેા ગુણકારી થયેા, જેથી ત્રણુ જગતને પવિત્રકારી એવાં તમારાં દર્શન મને થયાં. 'તમે ક્ષમા કરા' એમ તમારા પ્રત્યે કહેવું તે પણ ઉચિત નથી, કારણુ કે તમારા હૃદયમાં કેાપ જ નથી, 'હું તમને દંડ આપું' એમ કહેવું પણુ ઉચિત નથી, કારણુ કે તમે જ સ્વામી છેા. ઈંદ્રોએ સેવેલા એવા તમને 'હું તમારા સેવક છું' એમ કહેવું તે પણુ અઘટિત છે, અને 'મને અભય આપા' એમ કહેવું પણુ યોગ્ય નથી; કારણુ કે તમે સ્વયમેવ અભયદાતા છેા. તથાપિ અજ્ઞાનને લીધે હું કહું છું કે મારા પર પ્રસન્ન થાઓ, મારી રાજ્યલક્ષ્મીને ગ્રહણુ કરા અને હું તમારા સેવક છું; માટે

પ૬

લય પામેલા એવા મને અલય આપેા."

ચવનનાં આવાં વચન સાંભળી પાર્શ્વ નાથ બાલ્યા કે: " **હે** ભદ્ર ! તમારૂં કલ્યાણુ થાએા, ભય પામા નહીં, પાતાનું રાજ્ય સુખે પાળા, પણુફરી વાર હવે આવું કરશા નહીં. " પ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળોને તથાડસ્તુ એમ કહેતા યવનરાજના પ્રભુએ સત્કાર કર્યો. " મહાજનાના પ્રસાદદાનથી સર્વ ની સ્થિતિ ઉત્તમ થાય છે. "

પછી પ્રસેનજિત રાજાનું રાજ્ય અને કુશસ્થળ નગર શત્રુના વેષ્ટન (ઘેરેા) રહિત થશું, એટલે પુરૂષાેત્તસ પા^Ջવે-કુમારની આજ્ઞા લઇને નગરમાં ગયાે. તેણે પ્રસેનજિત્ રાજા પાસે જઇ ને બધાે વૃત્તાંત સંભળાવ્યાે.

આખા નગરમાં હર્ષના છત્રરૂપ મહાેત્સવ પ્રવત્યાે. પ્રસે-નજિત્ રાજા પ્રસન્ન થઈને વિચારવા લાગ્યાે કે: " હું સર્વથા ભાગ્યવાન છું અને મારી પુત્રી પ્રભાવતી પણુ સર્વથા ભાગ્ય-વતી છે. મારા મનમાં આવાે મનાેરથ પણુ ન હતાે કે સુરાસુરપ્જિત પા^{શ્}ર્વનાથકુમાર મારા નગરને પવિત્ર કરશે. હવે ભેટની જેમ પ્રભાવતીને લઇને હું ઉપકારી એવા પાર્શ્વ-કુમારની પાસે જાઉં."

આ પ્રમાણે વિચાર કરો પ્રસેનજિત્ રાજા પ્રભાવતીને લઈને હર્ષિત પરિવાર સહિત પા⁸ર્વકુમારની પાસે આવ્યેા અને પ્રભુને નમસ્કાર કરો અંજલિ જોડોને બાલ્યોા: ' હે સ્વા-મિન્! તમારૂં આગમન ¢વાદળાં વગરની વૃષ્ટિની જેમ ભાગ્ય-યાગે અચાનક થયું છે. તે યવનરાજ મારા શત્રુ છતાં ઉપકારી થયેા કે જેની સાથેના વિગ્રહમાં ત્રણુ જગલના પતિ એવા તમાેએ આવીને મારાે અનુગ્રહ કર્યાે.

હે નાથ ! જેમ દયા લાવી અહીં આવીને મારાે અનુ-ગ્રહ કર્યો, તેમ આ મારી પુત્રી પ્રભાવતી સાથે વિવાહ કરીને તેવી જ રીતે ફરી વાર અનુગ્રહ કરાે. આ પ્રભાવતી દુષ્પ્રાપ્ય વસ્તુની (આપની) પ્રાથેના કરનારો છે અને આપ દ્રર છતાં પણ આપની જ અનુરાગી છે, માટે તેની ઉપર કૃપા કરાે; કેમકે તમે સ્વભાવથી જ કૃપાળુ છે. "

એ વખતે પ્રભાવતીએ ચિંતવ્યું કે: '' મેં પૂર્વે કિન્નરીઓ પાસેથી જેમને સાંભજ્યા હતા તે પાર્શ્વ કુમાર આજે મારા જોવામાં આવ્યા છે. અહાે ! દષ્ટિથી જોતાં તે સંભળવા પ્રમાણે જ મળતા આવે છે. દાક્ષિષ્ટ્યયુક્ત અને કૃપાવંત જેવા સંભળાય છે તેવા જ જોવામાં આવે છે. એ કુમારને મારા પિતાએ મારે માટે રાકયા તે બહુ સારૂં કર્યું છે; તથાપિ ભાગ્યની પ્રતીતિ નહીં આવવાથી તે પિતાશ્રીનું વચન માનશે કે નહીં એવી શંકાથી આકુળ એવી હું શંકિત રહ્યા કરૂં છું."

પ્રભાવતી આમ ચિંતાતુર રહેતી હતી અને રાજા પ્રસેનજિત્ ઉન્મુખ થઇને ઊભા હતા, તે વખતે પાર્શ્વકુમાર મેઘના નિર્ઘોષ જેવી ધીર વાણીવડે બાલ્યા: " હે રાજન્! હું પિતાની આજ્ઞાથી માત્ર તમારી રક્ષા કરવાને માટે અહીં આવેલ છું, તમારી કન્યા પરણવાને આવેલ નથી; માટે હે કુશસ્થળપતિ ! તમે એ વિષે વૃથ્યુ આગ્રહ કરશા નહીં. પિતાનાં વચનના અમલ કરીને હવે અમે પાછા પિતાની પાસે જઇશું. " પા^{શ્}ર્વ કુમારનાં આવાં વચન સાંભળી પ્રસાવતી ખેદ પામી અને વિચારવા લાગી કે: "આવા દયાળુ પુરૂષતા મુખ-માંથી આવું વચન નીકળ્યું, તે ચંદ્રમાંથી અગ્નિ ઝર્યા જેવું છે. આ કુમાર સર્વની ઉપર કૃપાળુ છે અને મારી ઉપર કૃપા રહિત થયા, તેથી હા! હવે કેમ થશે ? આ પરથી એમ જણાય છે કે હું મંદભાગ્યા જ છું. સદા પૂજન કરેલી હે કુળદેવીએ!! તમે સત્વર આવીને મારા પિતાને કાઇક ઉપાય બતાવેા, કેમકે એ હમણું ઉપાય રહિત થઇ ગયા છે."

રાજા પ્રસેનજિતે વિચાર્યું કે 'આ પાર્શ્વનાથ પાેતે તાે સર્વત્ર નિ:સ્પૃહ છે, પરંતુ તે અશ્વસેન રાજાના આશ-હથી મારાે મનાેરથ પૂર્ણ કરશે, માટે અશ્વસેન રાજાને મળવાનાે મિષ કરીને હું આમની સાથેજ જાઉં, ત્યાં ઇચ્છિતની સિદ્ધિને માટે હું પાેતેજ અશ્વસેન રાજાને આગ્રહ કરીશ.'

આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે પાર્શ્વનાથકુમારનાં વચનથી ચવનરાજા સાથે મૈત્રી કરીને તેને વિદાય કર્યો. પાર્શ્વનાથ પ્રભુને વિદાય કરતાં પ્રસેનજિત બાલ્યા કે: 'હે પ્રભુ ! અશ્વસેન રાજાના ચરણુને નમવાને માટે હું તમારી સાથે જ આવીશ.'

પાર્શ્વ કુમારે ખુશી થઈ ને હા પાડી; એટલે પ્રસેનજિત રાજા પ્રભાવતીને સાથે લઇને તેમની સાથે વારાણુસીમાં આવ્યા. ત્યાં શરણુાગતના રક્ષણુથી અશ્વસેનને રંજિત કરતા પાર્શ્વનાથે પાતાના દર્શનથી સર્વને અત્યાંત આનંદ આપ્યાે. પછી અશ્વસેન રાજાએ ઊભા થઈ ને પગમાં આળેાટતા પ્રસેનજિત્ રાજાને ઊભા કરી બે ભુજાવડે આલિંગન આપી સંજ્રમથી પૂછ્યું કે: "હે રાજન્! તમારી રક્ષા સારી રીતે થઈ ? તમે કુશળ છેા ? તમે પાતે અહીં આવ્યા, તેથી મને કાઈ પણુ કારણુની શંકા રહે છે."

પ્રસેનજિત્ બાલ્યા: '' પ્રતાપવડે સૂર્ય જેવા તમે જેના રક્ષક છાે, એવા મારે સદા રક્ષણુ અને કુશળ જ છે, પરંતુ હે રાજન્ ! એક દુષ્પ્રાપ્ય વસ્તુની પ્રાર્થના મને સદા પીડે છે, પણુ તે પ્રાર્થના તમારા પ્રસાદથી સિદ્ધ થશે. હે મહારાજા ! મારે પ્રભાવતી નામે કન્યા છે; તેને મારા આગ્રહથી પાર્શ્વ કુમાર માટે ગ્રહણુ કરાે. આ મારી પ્રાર્થના અન્યથા કરશાે નહીં."

અ®વસેને કહ્યું: 'આ મારા પા®્ક્રિમાર સદા સંસારથી વિચ્કત છે, તેથી તે શું કર**શે**, તે હજુ મારા જાણુવામાં આવતું નથી અમારા મનમાં પણ સદા એવા મનારથ થયા કરે છે કે આ કુમારના યાગ્ય વધૂ સાથે વિવાહાત્સવ ક્યારે થશે ? જો કે તે બાલ્યવયથી સ્ત્રીસંગને ઇચ્છતા નથી, તાે પણ હવે તમારા આગ્રહથી તેના પ્રભાવતી સાથે જ સમ-જાવીને વિવાહ કરીશું.'

અ^{શ્}વસેન રાજા પ્રસેનજિત્ને સાથે લઇ પા^{શ્}વ`કુમારની_. પાસે આવ્<mark>યા અને</mark> કહ્યું કે: ''હે કુમાર ! આ પ્રસેનજિત્ રાજાની પુત્રી સાથે પરણેા."

પાર્શ્વદુમાર બાલ્યા: ''હે પિતાજી ! સ્ત્રી વગેરેનેા પરિશ્રહ ક્ષીણુપ્રાય થએલા સંસારરૂપ વૃક્ષનું જીવનૌષધ છે, તો એવા ત્યાજ્ય સંસારના આરંભ કરનાર એ કન્યાને હું શા માટે પરણું ? હું તેા મૂળથી પરિગ્રહ રહિત થઈને આ સંસાર તરી જઈશ."

અશ્વસેન બાલ્યા: "હે કુમાર! આ પ્રસેનજિત્ રાજાની કન્યાનું પાણિગ્રહણુ કરીને એક વાર અમારો મનારથ પૂરો કરાે. હે પુત્ર! જેના આવા સદ્વિચાર છે તે સંસારને તાે તરી ગએલ જ છે, માટે વિવાહ કરીને પછી જ્યારે યાેગ્ય સમય આવે ત્યારે તે પ્રમાણે સ્વાર્થને સિદ્ધ કરજો."

આ પ્રમાણેનું પિતાનું વચન ઉદ્વાંઘન કરવાને અસમર્થ થઈ પા^{શ્}ર્વ કુમારે ભાગ્યકર્મ ખપાવવાને માટે પ્રભાવતીનું પાણુ-ગ્રહણુ કર્ઝું. પછી લાેકાેના આગ્રહથી ઉદ્યાન અને ક્રીડાગિરિ વગેરેમાં પ્રભાવતીની સાથે ક્રીડા કરતાં પ્રભુ દિવસાે નિર્ગ-મન કરવા લાગ્યા.

પ્રકરણ આઠમું

પા^{ક્}ધકુમારની દીક્ષા

એક દિવસ પા^{શ્}ર્વપ્રભુ મહેલ ઉપર ચઢી, ગાેખમાં એસીને કૌતુકથી સમગ્ર વારાણસી પુર્રાને જોતા હતા તેવામાં પુષ્પાના ઉપહાર વગેરેની છાબડીઓ લઇને ઉતાવળે નગર અહાર નીકળતા અનેક સ્ત્રીપુરુષોને તેમણે દીઠા; એટલે પાસેના લાેકોને પૂછ્યું કે: 'આજે કયા મહાત્સવ છે કે જેથો આ લાેકા ઘણાં અલંકાર ધારણ કરીને સત્વર નગર અહાર જાય છે ? '

ઉત્તરમાં કાેઈ પુરુષે કહ્યું: 'હે દેવ! આજે કાેઈ મહાત્સવ નથી, પણ બીજાું કારણ ઉત્પન્ન થએલું છે. આ નગરની બહાર કમઠ નામના એક તપસ્વી આવ્યા છે, તે પંચાક્ષિ તપ કરે છે, તેની પૂજા કરવાને માટે નગરજના ત્યાં જાય છે. '

તે સાંભળી પા^{શ્}ર્વનાથ પ્રભુ તે કૌતુક જેવાને માટે

પરિવાર સહિત ત્યાં ગયા, એટલે કમઠને પંચાગ્નિ^૧ તપ કરતાે દીઠાે. પછી ત્રિવિધ જ્ઞાનધારી પ્રભુએ ઉપયાેગ દેતાં અગ્નિના કુંડમાં કાષ્ટના અંતરભાગે રહેલા એક માટા સર્પ'ને અળતાે જોયાે.

કરુણાનિષિ ભગવાન બાલ્યા કે: "અહાે! આ કેવું અજ્ઞાન! જે તપમાં દયા નથી તે તપ જ નથી જેમ જળ વિના નઢી, ચંદ્ર વિના રાત્રિ અને મેઘ વિના વર્ષા તેમ દયા વિના ધર્મ પણ કેવા ? પશુની જેમ કદી કાયાના કલેશને ગમે તેટલાે સહન કરાે, પરંતુ ધર્મતત્ત્વને સ્પર્શ કર્યા વિના નિર્દ્રચ એવા પ્રાણીને શી રોતે ધર્મથાય ? "

તે સાંલળી કમડ બાલ્યાે કેઃ 'રાજપુત્રા તા હાઘી, ઘાડા વગેરે ખેલાવી જાણે અને ધર્મ તાે અમારા જેવા તપસ્વીએા જ જાણે.'

પ્રભુએ તત્કાળ પાતાના સેવકને આજ્ઞા કરી કે ' આ કુંડમાંથી આ કાષ્ટ ખેંચી કાઢા અને તેને સાચવીને ફાડા કે જેથી આ તાપસને **ખા**ત્રી થાય '

પછી તેઓએ કુંડમાંથી તે કાષ્ટને બહાર કાઢી સાચવોને, ક્વાડ્યું, એટવે તેમાંથી એકદમ એક માેટેા સર્પ નીકળ્યા. પછી જરા બળેલા તે સર્પને પ્રભુએ બીજા પુરુષા યાસે નવકાર મંત્ર સંભળાવ્યા અને પચ્ચખ્ખાણુ અપાવ્યાં. તે સમાધિવાળા નાગે પણુ ભગવાનની કૃપાદષ્ટિથી સિંચાતાં શુદ્ધ બુદ્ધિએ તે નવકાર સાંભળ્યા અને પચ્ચખ્ખાણુ શ્રહ્યણુ ૧. ચાર દિશાએ અગ્નિકુંડ અને મસ્તક પર તપતા સ્વ એમ પંચાગ્નિ. કર્યાં. પછી તત્કાળ આયુ પૂર્ણુ થવાથો નવકારમંત્રના પ્રભા-વથો અને પ્રભુનાં દર્શનથો મૃત્યુ પામીને તે નાગ ધરણુ નામે નાગરાજ^૧ થયેા.

પછી ' અહેા ! આ પા^Ջર્ડ કુમારનું જ્ઞાન અને વિવેક કાેઈ અસાધારણ છે ' એમ લાેકાેથી સ્તુતિ કરાતાં પ્રભુ પાેતાને સ્થાનકે ગયા.

આ બનાવ જોઈ અને સાંભળી કમઠ તાપસે વિશેષ કષ્ટકારી તપ કરવા માંડશું; પરંતુ 'મિથ્યાત્વીને અત્યંત કષ્ટ ભાેગવ્યા છતાં પણુ જ્ઞાન કયાંથી હાેય ?' અનુક્રમે તે કમઠ તાપસ મૃત્યુ પામીને ભુવનવાસી દેવાની મેઘ(સ્તનિત) કુમારનિકાયમાં મેઘમાળી નામે દેવ થયાે

હવે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુએ પોતાનાં ભાેગફળવાળાં કર્મને ભાેગવાઇ ગએલ જાણીને દીક્ષા લેવામાં મન જોડચું. તે વખતે તેમના ભાવને જાણતા હાેય તેમ લાેકાંતિક દેવતા-ઓએ આવીને પાર્શ્વકુમારને વિજ્ઞપ્તિ કરી કે: 'હે નાથ! તીર્થને પ્રવર્તાવા.'

તે સાંભળી પ્રભુએ કુબેરની આજ્ઞાથી જાંભક દેવતાઓએ પૂરેલા દ્રવ્યવડે વાર્ષિક દાન આપવા માંડશું. પછી શક્રાદિક ઇંદ્રોએ અને અ^{શ્}વસેન પ્રમુખ રાજાઓએ પરમપ્રભુ શ્રી પાર્શ્વનાથના દીક્ષાભિષેક કર્યા.

પછી દેવ અને માનવાેએ વહન કરવા યાેગ્ય એવી વિશાળા નામની શિબિકામાં બેસીને પ્રભુ આશ્રમપદનામના ૧. ભુવનપતિના નાગકુમાર નિકાયના ઇંદ્ર. ઉદ્યાન સમીપે આવ્યા. મરૂબક (મરવા)નાં ઘાટાં વૃક્ષાથી જેની ભૂમિ શ્યામ થઇ ગઇ હતી; જે ડાેલરની કળીએાથી જાણે કામદેવની પ્રશસ્તિ (પ્રશંસાપત્ર)ને ધારણ કરતું હાેય તેવું દેખાતું હતું, જેનાં મુચકુંદ અને નિકુરનાં વૃક્ષાને બ્રમરાએા ચુંબન કરતા હતા, આકાશમાં ઊડતા ચારાળી વૃક્ષના પરાગથી જે સુગંધમય થઈ રહ્યું હતું અને જેમાં ઇક્ષુદંડનાં ક્ષેત્રામાં બેસી ઉદ્યાનપાલિકાઓ ઊંચે સ્વરે ગાતી હતી એવા ઉદ્યાનમાં અ⁸વસેનના કુમાર શ્રી પા⁸ર્વનાથે પ્રવેશ કર્યા.

પછી ત્રીશ વર્ષની વયવાળા પ્રભુએ શિબિકા ઉપરથી ઉતરીને આભૂષણાદિક સર્વ તજી દીધું અને ઇંદ્રે આપેલું એક દેવદ્રષ્ય વસ્ત્ર ધારણ કર્યું. માગશર માસની કૃષ્ણુ એકાદ-શીએ ચંદ્ર અનુરાધા નક્ષત્રમાં આવતાં શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુએ અષ્ટમ તપ કરીને ત્રણુસા રાજાઓની સાથે દીક્ષા લીધી. તત્કાળ પ્રભુને મન:પર્યવ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. 'એ જ્ઞાન સર્વ તીર્થ કરોને દીક્ષા મહાત્સવ વખતે ઉત્પન્ન થાય છે. '

પ્રકરણ નવમું

પાર્શ્વપ્રેભુના વિહાર અ કેવલગ્ઞાન

બીજે દિવસે કેાપકટ નામના ગામમાં ધન્ય નામે ગૃહ-સ્થને ઘેર પ્રભુએ પાયસાન્નથી પારણું કર્યું. દેવતાએાએ ત્યાં વસુધારાદિ પંચ દિવ્ય પ્રગટ કર્યાં અને ધન્યે પ્રભુનાં પગલાંની ભૂમિ પર એક પાદપીઠ કરાવી.

પછી વાસુની જેમ પ્રતિબંધ રહિત એવા પ્રભુ સુગમાત્ર દષ્ટિ^૧ કરતાં અનેક ગ્રામ, આકર અને નગર વગેરેમાં છજ્ઞસ્થપણે વિહાર કરવા લાગ્યા. એક વખતે વિહાર કરતાં પ્રભુ કાેઈ નગરની પાસે આવેલા તાપસના આશ્રમ સમીપે આવ્યા, ત્યાં સૂર્ય અસ્ત થઈ ગયેા, એટલે રાત્રિ થવાથી એક કૂવાની પાસે વડવૃક્ષ નીચે જગદ્ગુરુ તેની શાખાની જેમ નિષ્કંપપણે કાર્યોત્સર્ગ સુદ્રાએ સ્થિત રહ્યા. ૧. યુગ એટલે ધાંસરું, એટલે ધાંસરા જેટલી (ચાર હાથ) પાતાની આગળની જમાન જોવાવડે ઇર્યાસમિતિ પાળીને ચાલતા. શ્રીપાર્થપ્રેસુના વિહાર અને કેવલગ્ઞાન

હવે પેલા મેઘમાળી નામના મેલકુમાર દેવને અવધિ-જ્ઞાનવડે પાેતાના પૂર્વભવનાે વ્યતિકર જાણુવામાં આવ્યાે, તેથી પાર્શ્વનાથના જીવ સાથે પ્રત્યેક ભવમાં પાેતાનું વૈર સંભારીને વડવાનળથી સાગરની જેમ તે અંતરમાં અત્યંત ક્રોધવડે પ્રજવળિત **થ**યાે.

પછી પર્વતને ભેદવાને હાથો આવે તેમ તે અધમ દેવ અમર્ષ ધરીને પાર્શ્વનાથને ઉપદ્રવ કરવા આવ્યા. પ્રથમ તેણે દાઢારૂપ કરવતથી ભયંકર મુખવાળા વજ જેવા નખાં-કુરને ધારણુ કરનારા અને પિંગલ નેત્રવાળા કેશરીસિંહા વિકુર્વ્યા તેઓ પુંછડાવડે ભૂમિપોઠ પર વારંવાર પ્રહાર કરવા લાગ્યા, અને મૃત્સુના મંત્રાક્ષર જેવા ધુત્કાર શખ્દ કરવા લાગ્યા, તથાપિ ધ્યાનમાં નિશ્વળ લાેચન કરીને રહેલા પ્રભુ તેમનાથી જરા પણુ ક્ષાભ પામ્યા નહીં, એટલે ધ્યાના-ગ્નિથી ભય પામ્યા હાેય તેમ તેઓ કર્યાઈ ચાલ્યા ગયા.

પછી તેણું ગર્જના કરતાં અને મદને વર્ષતાં જંગમ પર્વત જેવા માેટા હાથીએા વિકુર્વ્યા. ભયંકરથી પણ ભયંકર એવા તે ગજેંદ્રોથી પ્રભુ જરા પણુ ક્ષાભ પામ્યા નહીં; તેથી તેએા લજ્જા પામ્યા હાેય તેમ તત્કાળ નાસી કચાંઇ ચાલ્યા ગયા.

પછી હિક્કાનાદથી દિશાએાને પૂર્ણ કરતા અને દયા વિનાના અનેક રી છેા, યમરાજાની સેના જેવા ક્રૂર અનેક ચિત્તાએા, કંટકના અગ્રભાગથી શિલાએાને પણુ ફેાડનારા વી છીઓ અને દષ્ટિથી વૃદ્ધાને પણુ ખાળી નાખે તેવા દષ્ટિવિષ સર્પા વિકુર્વ્યા. તેઓ સર્વે ઉપદ્રવ કરવાની ઇચ્છાથી પ્રભ્ પાસે આવ્યા; તથાપિ સરિતાઓથી સમુદ્રની જેમ પ્રભુ ^{દ્}યાનથી ચળિત થયા નહીં.

પછી વિદ્યુત સહિત મેઘની જેમ હાથમાં કર્તિ કા(શસ્ત્ર)ને રાખનારા, ઊંચી દાઢાવાળા અને કિલકિલ શબ્દ કરતાં વેતાળા વિકુર્વ્યા. જેની ઉપર સર્પ લટકતાં હાેય તેવાં વૃક્ષાની જેમ લાંબી જિહ્વા અને શિશ્વવાળા^શ અને દીર્ઘ જંઘા તથા ચરણુથી તાડ વૃક્ષ પર આરૂઢ થયા હાેય તેમ લાગતા તેમજ જાણે જઠરાગ્નિની જ હાેય તેવી મુખમાંથી જ્વાળા કાઢતાં તે વૈતાળા હાથી ઉપર ધ્યાન દાેડ તેમ પ્રભુ ઉપર દાેડી આવ્યા.

પરંતુ ધ્યાનરૂપ અમૃતના દ્રહમાં લીન થએલા પ્રભુ તેમનાથી જરા પણુ ક્ષેાભ પામ્યા નહીં, તેથી દિવસે ઘુવડ પક્ષીની જેમ તેઓ નાસીને કચાંઈ ચાલ્યા ગયા. પ્રભુની આવી ઢઢતા જોઇને મેઘમાળી અસુરને ઊલટેા વિશેષ ક્રોધ ચઢચો, તેથી તેણે કાળરાત્રિના સંહાદર જેવા ભયંકર મેઘ આકાશમાં વિકુર્બ્યા. તે વખતે આકાશમાં કાળજિહ્વા જેવી ભયંકર વિદ્યુત થવા લાગી. પ્રદ્યાંડને ફેાડે તેવી મેઘગર્જના દિશાઓમાં વ્યાપી ગઈ અને નેત્રના વ્યાપારને હરણ કરે તેવું ઘાર અંધકાર છવાઈ ગયું; તેથી અંતરિક્ષ અને પૃથ્વી જાણે એકત્ર પરાવાઈ ગયાં હાય તેમ થઈ ગયાં. પછી 'આ મારા પૂર્વ વૈરીના હું સંહાર કરી નાખું.' એવી દુર્બુદ્ધિથી

મેઘમાળીએ કલ્પાંત કાળના મેઘની જેમ વર્ષવા માંડચું. મુશળ અથવા બાણુ જેવી ધારાઓથી જાણુ પૃથ્વીને કાેદાળીવડે ખાદતા હાેચ તેમ તે તાડન કરવા લાગ્યા. તેના ૧. લિંગ-યુરુષચિન્દ્ર. પ્રહારથી પક્ષીએા ઉછળી ઉછળીને પડવા લાગ્યા, તેમજ વરાહ અને મહિષ વગેરે પશુએા આમતેમ નાસભાગ કરવા લાગ્યા. અતિ વેગવડે ભયંકર એવા જળપ્રવાહા અનેક પ્રાણીએાને ખેંચી જવા લાગ્યા અને માેટાં માેટાં વૃક્ષોને પણુ મૂળમાંથી ઉન્મૂલન કરવા લાગ્યા.

શ્રીપાર્ધ્વનાથ પ્રભુને ક્ષણવારમાં તો તે જળ ઘુંટણુ સુધી આવ્યું, ક્ષણવારમાં જાનુ સુધી પહેાંચ્યું, ક્ષણવારે કટિ સુધી થયું અને ક્ષણમાં તા કંઠ સુધી આવી ગયું. મેઘમાળી દેવે જ્યારે તે જળ બધે પ્રસરાવ્યું ત્યારે પદ્મદ્રહમાં લક્ષ્મીના સ્થાનરૂપ મહાપદ્મની જેમ પ્રભુ તે જળમાં શાભવા લાગ્યા. રત્નશિલાના સ્તંભની જેમ તે જળમાં પણ નિશ્ચળ રહેલા પ્રભુ નાસિકાના અગ્રભાગ પર દર્ષિ રાખી રહ્યા, જરા પણ ગળિત થયા નહીં. છેવટે તે જળ પા⁸ર્વનાથની નાસિકાના અગ્ર ભાગ સુધી આવ્યું.

તે વખતે અવધિજ્ઞાનથી ધરણે દ્રના જાણવામાં આવ્યું કે ' અરે ! પેલાે બાળતાપસ કમઠ મારા પ્રભુને વૈરી માનીને ઉપદ્રવ કરે છે.'

પછી તત્કાળ પાેતાની મહિષીએા સાથે નાગરાજ ધરણું દ્ર, વેગથી મનની સાથે સ્પર્ધા કરતાે હાેય તેમ, ઉતાવળા પ્રભુની પાસે આવ્યા. પ્રભુને નમીને ધરણું દ્રે તેમના ચરણુ તીચે કેવળીના આસન જેવું અને નાંચે રહેલા લાંબા નાળવાવાળું એક સુવર્ણું કમળ વિકુવ્યું.

પછી તે નાગરાજે પાેતાની કમ્યાથી પ્રભુનાં પૃષ્ઠ અને એ પડખાંને ઢાંકોને સાત ફણાવડે પ્રભુને માથે છત્ર કર્શુ જળની ઊંચાઈ જેવડા લાંબા નાળવાળા કમળની ઉપર સમા-ધિમાં લીન થઇને સુખે સ્થિત રહેલા પ્રભુ રાજહ'સની જેવા દેખાવા લાગ્યા. જુઓ સુખ પૃષ્ઠનું ચિત્ર.

ભક્તિભાવ ગુક્ત ચિત્તવાળી ધરણે ડેની સ્ત્રીએા પ્રભુની આગળ ગીત નૃત્ય કરવા લાગી. વેણુ વીણાના તાર ધ્વનિ અને મૃદગના ઉદ્ધત નાદ વિવિધ તાળને અનુસરતા વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા અને વિચિત્ર ચારૂ ચારીકવાળું, હસ્તાદિકના અભિનયથી ઉજ્જવળ અને વિચિત્ર અંગહારથી રમણિક એવું નૃત્ય થવા લાગ્યું. એ વખતે ધ્યાનમાં લીન થએલા પ્રભુ નાગાધિરાજ ધરણેંદ્ર ઉપર અને અસુર મેઘમાળી ઉપર સમાન ભાવે રહેલા હતા.

એમ છતાં પણ કેાપથી વધ[ે]તા એવા મેઘમાળીને જેઈ નાગરાજ ધરણેંદ્ર કેાપ કરી આક્ષેપથી બાલ્યા કે: "અરે દુર્મતિ ! પાતાના અનર્થને માટે તું આ શું આરંભી બેઠા છે? હું એ મહાકૃપાળુના શિષ્ય છું; તથાપિ હવે હું સદ્દન કરીશ નહીં.

તે વખતે આ પ્રભુએ કાષ્ઠમાંથો બળતા સર્પને બતા-વીને તને ઊલટાે પાપ કરતાં અટકાવ્યાે હતા; તેથી તેમણે તારા શાે અપરાધ કર્યા ? અરે મૂઢ ! ખારી જમીનમાં પડતું મેઘનું જળ પણુ જેમ લવણુ (મીઠું)ને માટે થાય, તેમ પ્રભુના સદુપદેશ પણુ તારા વૈરને માટે થયાે છે. નિષ્કારણ-બંધુ એવા આ પ્રભુની ઉપર નિષ્કારણ શત્ર થઇને તે જે આ કાર્ય આરંબ્યું છે તે હવે દૂર કરી દે; નહીં તા હવે તું આ સ્થિતિમાં રહ્યુ શકીશ નહીં. "

ધરાણું દ્રના આવાં વચન સાંભળી મેઘમાળીએ નીચી દષ્ટિ કરીને જોયું તેા નાગે દે સેવિત શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુને દીઠા; તેથી તેણે ચિંતવ્યું કે: 'ચક્રવતી ની ઉપર તેને ઉપદ્રવ કરનારા મ્લેચ્છાના આરાધેલા મેઘકુમારાની શક્તિ જેમ વૃથા થાય તેમ આ પાર્શ્વનાથની ઉપર મેં મારી જેટલી હતી તેટલી શક્તિ વાપરી તેા પણ તે વૃથા થઈ છે. આ પ્રભુ એક મુષ્ટિથી પર્વતને પણ ચૂર્ણ કરવાને સમર્થ છે; તથાપિ એ કરૂણાનિધિ હાેવાથી મને ભસ્મ કરતા નથી; પણ આ ધરણે દ્રથી મને ભય લાગે છે.

આ ત્રૈલેાકચપતિના અપકાર કરીને ત્રૈલાેકચમાં પણ મારી સ્થિતિ થઇ શકશે નહીં, તાે પછી હું કાેને શરણે જઇશ ? માટે જો આ પ્રભુનું શરણ મળે તાે જ હું ઉગરી શકીશ ને મારૂં હિત થશે.'

આ પ્રમાણે વિચાર કરીને તત્કાળ મેઘમંડળને સંહરી લઈ લય પામતા મેઘમાળી પ્રભુની પાસે આવ્યા અને નમ-સ્કાર કરીને બાલ્યા કે: ' હે પ્રભુ ! જો કે તમે તા વ્યપકારી જન ઉપર પણ ક્રોધ કરતા નથો, તથાપિ હું મારા પાતાના દુષ્કર્મથી દ્રષિત થએલો હાવાથી લય પામું છું. આવું દુષ્કર્મ કરીને પણ હું નિર્લજ્જ થઇ તમારી પાસે યાચના કરવા આવ્યા છું; માટે હે જગન્નાથ ! દુર્ગતિમાં પડવાની શંકાવાળા આ દીનજનની રક્ષા કરા, રક્ષા કરા. '

આ પ્રમાણે કહી, પ્રભુને ખમાવી, નમસ્કાર કરીને મેઘમાળી દેવ પશ્ચાત્તાપ કરતા કરતા સ્વસ્થાનકે ગયા. પછી પ્રભુને ઉપસર્ગ રહિત થએલા જાણી સ્તુતિ અને પ્રણામ કરીને નાગરાજ ધરણેંદ્ર પણ પાતાને સ્થાનકે ગયા. એટલે રાત્રિ પણ વીતી ને પ્રભાતકાળ થયા. ભગવંત ત્યાંથી વિહાર કરતા અનુક્રમે વારાણુસી પુરી સમીપે આવી આશ્રમપદ નામના ઉદ્યાનમાં ઘાતકી વૃક્ષની નીચે કાર્યાત્સર્ગે રહ્યા. ત્યાં દીક્ષાના દિવસથી ચારાશી દિવસા વ્યતીત થયે શુભ ધ્યાનથી પ્રભુનાં ઘાતીકર્મો તૂટી ગયાં અને ફાગણુ માસની કૃષ્ણુ ચતુર્થા એ ચંદ્ર વિશાખા નક્ષત્રમાં આવતાં પૂર્વાદ્ધકાળે શ્રી પાર્ધ્ય પ્રભુને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું.

તે વખતે શક્ર પ્રમુખ દેવતાઓએ આસનક પથી તે હકીકત જાણી, ત્યાં આવી સમવસર ચની રચના કરી. પ્રભુએ પૂર્વ-દ્વારથી તે સમવરણમાં પ્રવેશ કર્યી. પ્રથમ સમવસરણનીં મધ્યમાં આવેલા સત્તાવીશ ધનુષ્ય ઊંચા ચૈત્યવૃક્ષને, મેરૂને સૂર્યની જેમ, પ્રભુએ પ્રદક્ષિણા કરી. પછી **તૌર્થાય નમ**:' એમ કહીને શ્રીપાર્શ્વ પ્રભુભિમુખે ઉત્તમ એવા રત્નસિંહાસન ઉપર બિરાજમાન થયા. વ્યંતરોએ બીજી ત્રણ દિશાઓમાં પ્રભુના જ પ્રભાવથી પ્રભુની જેવાં બીજાં ત્રણ પ્રતિબિંધા વિકુવ્યાં. ચારે નિકાયના દેવા, દેવીઓ, નરા, નારીઓ, સાધુ અને સાધ્લીઓ એમ બારે પર્ષદા પ્રભુને નમસ્કાર કરીને પાતપાતાને યાગ્ય સ્થાનકે બેઠી.

તે વખતે પ્રભુનેા આવેા અપૂર્વ વૈભવ જોઈ વનપાળે આવી અધ્વસેન રાજાને આ પ્રમાણે કહ્યું કે: ' હે સ્વામિન્ ! એક વધામણી છે. શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુને હમણાં જગતના અજ્ઞાનને નાશ કરનારૂં કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થએલ છે અને મહા-અત્તિશયસ પન્ન એવા જગત્પતિ શકાદિક ઇંદ્રોના પરિવારથી પરવર્યા સતા દિવ્ય સમવસરણમાં બેઠા છે. '

તે સાંભળી રાજાએ તેને ચાેગ્ય પારિતાષિક આપ્યું

અને પ્રભુના દર્શનની ઇચ્છાથો ત્વરાવાળા થએલા રાજાએ એ ખબર તરત વામાદેવીને કહ્યા. પછી અશ્વસેન રાજા વામાદેવી રાણીને તથા પરિવારને લઈને સ'સારસાગરથી તારનાર સમ-વસરણમાં આવ્યા.

હર્ષથી પૂર્ણ મનવાળા રાજા પ્રભુને પ્રદક્ષિણા દઇ પ્રણામ કરોને શક્રેંદ્રની પછવાડે બેઠા. પછી શક્રેંદ્ર અને અશ્વસેન રાજા ઊભા થઇ, ફરી વાર પ્રભુને નમી, મસ્તક પર અંજલી જોડીને આ પ્રમાણે સ્તુતિ કરવા લાગ્યાઃ—

" હે પ્રભુ ! સર્વત્ર ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળના ભાવને પ્રકાશ કરનારૂં તમારૂં આ કેવળજ્ઞાન જય પામે છે. આ અપાર સંસારરૂપ સમુદ્રમાં પ્રાણીઓને વહાણુરૂપ તમે છેા અને નિર્યામક^૧ પણુ તમે જ છેા.

હે જગત્પતિ ! આજના દિવસ અમારે સર્વ દિવસામાં રાજા જેવા છે, કારણુ કે જેમાં અમારે તમારા ચરણુદર્શનના મહાત્સવ પ્રાપ્ત થએલ છે. આ અજ્ઞાનરૂપ અંધકાર કે જે મનુષ્યાની વિવેકદષ્ટિને લૂંટનારા છે, તે તમારા દર્શનરૂપ ઔષધિના રસ વિના નિવૃત્ત થતા નથી. આ મહાત્સવ નદીના નવા આરાની જેમ પ્રાણીઓને આ સંસારમાંથી પાર ઊતા-રવાને એક નવા તીર્થ (આરા)રૂપ છે. અનંત ચતુષ્ટયને સિદ્ધ કરનારા, સર્વ અતિશયાથી શાભનારા, ઉદાસીપણામાં રહેનારા અને સદા પ્રસન્ન એવા તમને નમસ્કાર છે. પ્રત્યેક જન્મમાં અત્યંત ઉપદ્રવ કરનારા એવા દુરાત્મા મેઘમાળી ઉપર પણ

૧. વહાણુને પાર ઊતારનાર.

તમે કરણા કરી છે; માટે તમારી કરૂણા કયાં નથી ? (અર્થાત્ સર્વત્ર છે.)

હે પ્રભુ ! જ્યાં ત્યાં રહેતા અને ગમે ત્યાં જતા એવા અમને હમેશાં આપત્તિને નિવારનાર એવું તમારા ચરણુ-કમળનું સ્મરણુ હજો. "

આ પ્રમાણુ સ્તુતિ કરીને શક્રેંદ્ર અને અશ્વસેન રાજા વિરામ પામ્યા. પછી શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવંતે આ પ્રમાણુ દેશના આપવા માંડી: "અહાે ભવ્ય પ્રાણુીએા ! જરા, રાેગ અને મૃત્યુથી ભરેલા આ સંસારરૂપ માેટા અરણ્યમાં ધર્મ વિના બીજો કાેઈ ત્રાતા નથી, માટે હમેશાં તે જ સેવવા યાેગ્ય છે. તે ધર્મ સર્વવિરતિ અને દેશવિરતિ એમ બે પ્રકારના છે. તેમાં અનગારી સાધુઓના પહેલા સર્વવિરતિ ધર્મ છે. તે સંયમાદિ દશ પ્રકારના છે, અને આગારી-ગૃહસ્થના બીજો દેશવિરતિ ધર્મ છે. તે પાંચ અણુવત, ત્રણુ ગુણુવત અને ચાર શિક્ષાવત એમ બાર પ્રકારના છે.

એ તે વ્રત અતિચારવાળાં હાેય છે તાે સુકૃતને આપતા નથી, તેથી તે એક એક વતના પાંચ પાંચ અતિચાર છે તે તજવા યાેગ્ય છે. પહેલું વ્રત જે અહિંસા, તેમાં કોધવડે બંધ; છવિચ્છેદ, અધિક ભારનું આરોપણ, પ્રહાર અને અન્ના-દિકના રાેધ–એ પાંચ અતિચાર છે–બીજાું વ્રત સત્ય વચન તેના મિથ્યા ઉપદેશ, સહસા અભ્યાખ્યાન, ગુદ્ધ ભાષણ, વિધ્યાસીએ કહેલા રહસ્ચના ભેદ અને કૂટ લેખ–એ પાંચ અતિચાર છે. ત્રીજીું વ્રત અસ્તેય (ચારો ન કરવી) તેના ચારને અનુજ્ઞા આપવી, ચારેલ વસ્તુનું ગ્રહણુ કરવું, રાજ્ય વિરૂદ્ધ કરવું, પ્રતિરૂપ વસ્તુના ભેળસંભેળ કરવા અને માન, માપ, તાેલ ખાેટાં રાખવાં-એ પાંચ અતિચાર છે. ચાશું વ્રત પ્રક્ષચર્ય-તેના અપરિગૃહીતાગમન, ઇત્વરપરિગૃહીતાગમન, પરવિવાહકરણ, તીવ્ર કામભાેગાનુરાગ અને અનંગ ક્રીડા-એ પાંચ અતિચાર છે.

પાંચમું વત અપરિગ્રહ (પરિગ્રહનું પ્રમાણ) તેમાં ધન ધાન્ચનું પ્રમાણાતિક્રમ, તાંબા પીત્તળ વગેરે ધાતુનું પ્રમાણાતિક્રમ, દ્વિપદ, ચતુષ્પદનું પ્રમાણાતિક્રમ, ક્ષેત્ર વસ્તુનું પ્રમાણાતિક્રમ અને રૂપ્ય સુવર્ણનું પ્રમાણાતિક્રમ એ પાંચ અતિચાર છે. તે અતિચાર અનાજનાં નાનાં માટાં માપ કરવાથી, તામ્રાદિકનાં ભાજના નાનાં માટાં કરવાથી, દ્વિપદ, ચતુષ્પદના ગર્ભધારણવડે થએલ વૃદ્ધિથી, ઘર કે ક્ષેત્ર વચ્ચેની ભીંત કે વાડ કાઢી નાખીને એકત્ર કરી દેવાથી, અને રૂપ્ય સુવર્ણુ કાઇને આપી દેવાથી લાગે છે; પણ તે વત ગ્રહણ કરનારને લગાડવા યાગ્ય નથી. સ્મૃતિ ન રહેવી, ઉપર, નીચે અને તીચ્છાં ભાગે જવાના કરેલા પ્રમાણનું ઉલ્લાંઘન કરવું અને ક્ષેત્રની વૃદ્ધિ હાનિ કરવી-એ પાંચ છઠા દિગવિરતિવ્ર-તના અતિચાર છે.

સચિત્તભક્ષણ, સચિત્તના સંબંધવાળા પઠાર્થનું ભક્ષણ, તુચ્છ ઔષધિનું ભક્ષણ તથા અપકવ અને દુ:પકવ વસ્તુના આહાર-એ પાંચ અતિચાર ભાગાપભાગપ્રમાણુ નામના સાતમા વ્રતના છે. એ પાંચ અતિચાર ભાજન આશ્રી ત્યાગ કરવાના છે અને બીજા પંદર કર્મથી ત્યજવાના છે. તેમાં ખર કર્મનેષ્ટ ત્યાગ કરવા. એ ખર કર્મ પંદર પ્રકારનાં કર્માદાનરૂપ છે.

તે આ પ્રમાણે:—અંગારજીવિકા, વનજીવિકા, શકટ-જીવિકા, સ્ટ્રાેટજીવિકા, દંતવાણિજ્ય, લાક્ષવાણિજ્ય, રસવા-ણિજ્ય, કેશવાણિજ્ય, વિષવાણિજ્ય, યંત્રપીડા, નિર્લાંછન, અસતીપાષણ, દવદાન અને સર:શાેષ–એ પંદર પ્રકારનાં કર્માદાન કહેવાય છે.

અંગારાની ભઠ્ઠી કરવી, કુંભાર, લુહાર તથા સુવર્ણુકા-રપણું કરવું અને ચુનાે તથા ઇંટાે પકાવવી, એ કામાે ક<mark>રીને</mark> જે આજવિકા કરવી તે અંગારજીવિકા કહેવાય છે.

છેદેલાં ને વગર છેદેલાં વનનાં પત્ર, પુષ્પ અને ફળને લાવીને વેચવાં, અને અનાજ દળવું–ખાંડવું, એ કામ કરીને જે આજીવિકા કરવી તે વનજીવિકા કહેવાય છે.

શકટ એટલે ગાડાં અને તેનાં પૈડાં, ધરી વગેરેનાં અંગને ઘડવાં, ખેડવાં અને વેચવાં, એથી જે આજવિકા કરવી તે શકટજીવિકા કહેવાય છે. ગાડાં, બળદ, પાડા, ઊંટ, ખર, ખચ્ચર અને ઘાડાઓને ભાડે આપી, ભાર વહન કરા-વીને તેના વડે જે આજવિકા કરવી તે ભાટકજીવિકા કહેવાય છે. સરોવર તથા કૂવા વગેરે ખાદવાં અને શિલા પાષાણુને ઘડવાં, એમ પૃથ્વી સંબંધી જે કાંઈ આરંભ કરવા અને તે વડે આજવિકા કરવી તે સ્ફાેટજીવિકા કહેવાય છે.

પશુઓનાં દાંત, કેશ, નખ, અસ્થિ, ત્વચા અને રૂંવાડાં વગેરે તેનાં ઉત્પત્તિસ્થાનથી ગ્રહણ કરીને તે ત્રસ અંગેના જે વ્યાપાર કરવા તે દંતવાણુજ્ય કહેવાય છે. લાખ, મણુ- શીલ, ગળી, ધાવડી અને ટંકણુખાર વગેરે વસ્તુના જે બ્યાપાર કરવા તે પાપના ગૃહરૂપ લાક્ષવાણિજ્ય કહેવાય છે. માખણુ, ચરબી, મધ અને મદિરા વગેરેના વ્યાપાર કરવા તે રસવાણિજ્ય કહેવાય છે, અને બે પગવાળાં મનુષ્યાદિ અને ચાર પગવાળાં પશુ આદિના જે વ્યાપાર કરવા તે કેશવા-ણિજ્ય કહેવાય છે. કાેઈ પણ જાતનું ઝેર, કાેઈ પણ જાતનું શસ્ત્ર, હળ, યંત્ર, લાહ અને હરિતાળ વગેરે જીવિતના નાશ કરનારી વસ્તુઓના જે વ્યાપાર કરવા તે વિષવાણિજ્ય કહેવાય છે. તલ, શેરડી, સરસવ અને એરંડ વગેરે જળયં-ત્રાદિક યંત્રાથી જે પોલવાં તથા પત્રમાંથી તેલ-અત્તર કાઢીને તેના જે વ્યાપાર કરવા તે ચંત્રપીડા કહેવાય છે.

પશુઓનાં નાક વીંધવાં, ડામ દઈ ને આંકવાં, સુષ્કચ્છેદ (ખાસી કરવા), પૃષ્ઠ ભાગને ગાળવા અને કાન વગેરે અંગ વીંધવાં તે નિર્લાંછન કર્મ કહેવાય છે. દ્રવ્યને માટે મેના, પાપટ, માર્જાર, કૂતરા, કુકડા અને માર વગેરે પક્ષીને પાળવાં પાષવાં અને દાસીઓનું પાષણુ કરવું તે અસતી-પાષણુ કહેવાય છે. વ્યસનથી અથવા પુષ્યપુદ્ધિથી એમ બે પ્રકારે દાવાનળનું આપવું તે દવદાન કહેવાય છે. અને સરો-વર, નદી તથા દ્રહા વગેરેના જળને શાેષો લેવાના ઉપાય કરવા તે સર:શાેષ કહેવાય છે. આ પ્રમાણે પંદર કર્માદાન સમજવાં અને તેના ત્યાગ કરવા.

સંચુકત અધિકરણુતા, ઉપભાેગઅતિરિક્તા, અતિવાચા-લતા, કોકુચી અને કંદર્પચેષ્ઠા-એ પાંચ અનર્થદંડવિરમણુ નામના આઠમા વ્રતના અતિચાર છે. મન, વચન અને

પુરિસાદાણી શ્રીપાર્શ્વનાથજી

કાયાથી દુષ્ટ પ્રણિધાન, અનાદર ંઅને સ્મૃતિનું અનુપ-સ્થાન-એ પાંચ સામાચિક વ્રતના અતિચાર છે.

પ્રેષ્ય પ્રયાગ, આનયન પ્રયાગ, પુદ્દગલનાે પ્રક્ષેપ, શખ્દાનુપાત એ પાંચ દેશાવકાશિક વતના અતિચાર છે. ૧−૨ સંથારાદિ અને ઉચ્ચારાદિ બરાબર જોયા વિના કે પ્રમા-જ્યાં વિના મૂકવાં ને લેવાં. ૩ અનાદર, ૪ પારણાદિકની ચિંતા અને ૫ સ્મૃતિનું અનુપસ્થાન–એ પાંચ પોષધ વ્રતના અતિચાર છે.

સચિત્તની ઉપર મૂકી દેવું, સચત્તિવડે ઢાંકવું, કાળતું ઉલ્લંધન કરીને આમંત્રણુ કરવા જવું, મત્સર રાખવા અને મિચ્ચા વ્યપદેશ કરવા એ પાંચ ચાથા અતિથિસંવિભાગ નામના શિક્ષાવતના અતિચાર છે.^૧ આ પ્રમાણે અતિચારાએ રહિત એવા વતને પાળનારાે શ્રાવક પણુ શુદ્ધાત્મા થઇ અનુક્રમે ભવબંધનથી **મુ**ક્ત થઈ જાય છે. "

આ પ્રમાણે પ્રભુની દેશના સાંભળીને ઘણાઓએ દીક્ષા લીધી અને ઘણા શ્રાવક થયા. ' અર્હ`તની વાણી કઠી પણ નિષ્ફળ થતી નથી.' માટઃ મનવાળા અશ્વસેન રાજાએ પણ પ્રતિબાધ પામી તત્કાળ પાતાના લઘુ પુત્ર હસ્તિસેનને રાજ્ય સાંપીને ઠોક્ષા લીધી.

વામાદેવી અને પ્રભાવતીએ પણુ પ્રભુની દેશનાવડે સંસારથી વિરક્ત થઇ માક્ષસાધન કરાવનારી દીક્ષા ગ્રહણુ કરી. પ્રભુને આર્યદત્ત વગેરે દશ ગણુધરાે થયા. પ્રભુએ વ્ આ ભારે વ્રતના વિશેષ અતિચારા પ્રતિક્રમણુ સૂત્રના અર્થ વગેરેમાંથી જોઈ–સમજી લેવા. તેમને સ્થિતિ, ઉત્પાદ અને વ્યયરૂપ ત્રિપદી કહી સંભળાવી. તે ત્રિપદીના સાંભળવા માત્રથી તેમણે સઘ દ્રાદશાંગીની રચના કરી. " બુદ્ધિમાનને કરેલાે ઉપદેશ જળમાં તેલના બિંદુની જેમ પ્રસરી જાય છે. "

પ્રથમ પૌરૂષી પૂર્ણુ થઈ એટલે પ્રભુએ દેશના સમાપ્ત કરી. બીજી પૌરૂષીમાં આર્યદત્ત ગણધરે દેશના આપી. પછી શક્રેંદ્ર વગેરે દેવતાએા તથા મનુષ્યા પ્રભુને પ્રણામ કરીને પ્રભુની દેશનાને સંભારતા પાતપાતાને સ્થાનકે ગયા.

પાર્શ્વનાથના તીર્થમાં કાચબાના વાહનવાળા, કૃષ્ણવર્ણુ ધરનારા, હસ્તી જેવા મુખવાળા, નાગની કણુના છત્રથી શાભતા, ચાર ભુજાવાળા, બે વામ ભુજામાં નકુલ અને સપ્ તથા બે દક્ષિણુ ભુજામાં બીજોરૂં અને સર્પ ધારણુ કરનારા પાર્શ્વ નામે યક્ષ શાસનદેવતા થયા.

કુર્કટ જાતિના સર્પના વાહનવાળી, સુવર્ણુના જેવા વર્ણુવાળી બે દક્ષિણુ ભુજામાં પદ્મ અને પાશ તથા બે વામ ભુજામાં ફળ અને અંકુશ ધરનારી પદ્માવતી નામે ચક્ષણી શાસનદેવી થઈ.

તે અન્ને શાસનદેવતા જેમની પાસે નિરંતર રહે છે અને બીજા પણુ અનેક દેવેા અને મનુષ્યેા વિનીત થઇને જેમની સેવા કર્યા કરે છે એવા પાર્શ્વપ્રભુ પૃથ્વી પર વિદ્વાર કરવા લાગ્યા.

પ્રકરણ દસમુ

શ્રીપાર્થનાથ પ્રભુના વિંહાર અને નિર્વાણ.

સર્વ વિશ્વના અનુગ્રહને માટે વિહાર કરતા એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ એક વખતે સંસારમાં પુંડ્ (તિલક) જેવા પુંડ્ર નામના દેશમાં આવ્યા.

તે અરસામાં પૂર્વ દેશમાં તામ્રલિપ્તી નગરીમાં સાગર-દત્ત નામે એક કળાજ્ઞ અને સદ્ધ્યુદ્ધિમાન્ ચુવાન વર્ણિક્યુત્ર શહેતા હતા. તેને જાતિસ્મરણ થએલું હાવાથી તે સર્વદા સ્ત્રીજાતિને વિષે વિરક્ત હતા, તેથી સ્વરૂપવતી સ્ત્રીને પણ પરણુવાને ઇચ્છતા નહીં.

પૂર્વ જન્મમાં તે બ્રાક્ષણુનાે પુત્ર હતાે. તે ભવમાં ૈકાેઈ બીજા પુરૂષ સાથે આસક્ત થએલી તેની પત્નીએ તેને ઝેર આપી, સંજ્ઞા રહિત કરી કાેઇ ઠેકાણુે છેાડી દીધા હતા. ત્યાં એક ગાેકુળી સ્ત્રોએ તેને જીવાડચો હતા. પછી તે પરિવાજક થઈ ગયા. ત્યાંથી મૃત્યુ પામી આ ભવમાં તે સાગરદત્ત નામના ^{ગ્રુ}ષ્ઠીપુત્ર થયા હતા, પરંતુ પૂર્વ જન્મના સ્મરણથી તે સ્ત્રીઓથી વિમુખ થયા હતા.

હવે પેલી લાકધર્મમાં તત્પર એવી ગાકુળી સ્ત્રી મૃત્યુ પામોને અનુક્રમે તે જ નગરીમાં એક રૂપવતી વર્ણિક્પુત્રી થઇ. 'આ સ્ત્રીમાં આની દષ્ટિ રમશે ' એવી સંભાવના કરીને બંધુજનાએ સાગરકત્તને માટે તેને પસંદ કરી અને ગોરવ સહિત તેને પ્રાપ્ત પણ કરી, પરંતુ સાગરદત્તનું મન તેની ઉપર પણ વિશ્વાંત થયું નહીં; કારણ કે પૂર્વ ભવના અભ્યા-સથી તે સ્ત્રીઓને યમદ્રતી જેવી માનતા હતા.

અુદ્ધિમાન વણિક્**પુત્રીએ વિચાર્ઝુ**ં કે: 'આને કાંઇક પૂર્વભવતું સ્મરણુ થયું જણાય છે, અને તે જન્મમાં કાેઇ પુંશ્ચલી (વ્યભિચારી) સ્ત્રીએ આ પુરૂષને હેરાન કર્યો જણાય છે.' આવા હુદયમાં વિચાર કરી તેને સમજાવવાના અવસર જાણી તેણુ એક પત્રમાં ^{શ્}લાક લખીને તેની ઉપર માકલાવ્યા.

તે શ્લાેકમાં આ પ્રમાણે ભાવાર્થ હતાે: '' દ્વધથી દાઝેલા પુરુષને દધિના ત્યાગ કરવાે ઘટિત નથી, કેમકે અલ્પ જળમાં સંભવતા પ્**રાઓ શું દ્વધમાં પણુ હાેય** ? "

ં આ શ્લાેક વાંચી તેના ભાવાર્થ હુદયમાં વિચારીને સાગરકત્તે પણ એક શ્લાેક લખી માેકલ્યાે. તેના આ પ્રમાણે

Ł

ભાવાર્થ હતાે: " સ્ત્રી કુપાત્રમાં રમે છે, સરિતા નીચા સ્થા-નમાં જાય છે, મેઘ પર્વત ઉપર વર્ષે છે અને લક્ષ્મી નિ્ગું થુ પુરૂષનાે આશ્રય કરે છે."

વાિક્સુતાએ આ શ્લાેક વાંચી તેના ભાવાર્થ જાણી લીધા. પછી તેના બાધને માટે બીજો શ્લાેક લખી માકલ્યાે. તેમાં આ પ્રમાણે ભાવાર્થ હતાે : ''તેમાં પણ શું કાેઈ સ્ત્રી દાષ રહિત હાેતી નથી ? જો હાેય છે તાે રાગી સ્ત્રીના શું જોઈને ત્યાંગ કરવાે ? રવિ પાતાની ઉપર અનુરક્ત થએલી સંધ્યાને કઢી પણ છાેડતાે નથી. "

આ ^{શ્}લાેક વાંચીને તેના આવા ડહાપણુભરેલા સંદે-શાએાથી રંજીત થએલાે સાગરદત્ત તેની સાથે પરણ્યાે અને હર્ષગ્રક્ત ચિત્તે પ્રતિદિન ભાેગ ભાેગવવા લાગ્યાે.

એક વખતે સાગરદત્તના સાસરા પુત્ર સહિત વ્યાપારને માટે પાટલાપથ નગરે ગયા. અહીં સાગરદત્ત પણ વ્યાપાર કરવા માંડચો. અન્યદા તે માટું વહાણ ભરીને સમુદ્રને પર-તીરે ગયા. સાત વાર તેનું વહાણ સમુદ્રમાં ભાંગી ગયું, તેથી 'આ પુણ્યરહિત છે' એમ કહી લાેકા તેને હસવા લાગ્યા. એટલે તે પાછા આવ્યા, પણ નિર્ધન થઇ ગયા છતાં તેણે ઉદ્યમ છાેડચો નહીં.

એક વખતે આમતેમ ભમતાં કુવામાંથી જળ કાઢતા કાેઇ એક છેાકરા તેના જેવામાં આવ્યા. તે છેાકરાને સાત વાર પાણી આવ્યું નહીં, પણુ આઠમી વાર પાણી આવ્યું, તે જોઇ સાગરદત્તે વિચાર્ટું કે '' માણુસાેને ઉદ્યમ અવશ્ય કુળદાયક છે. " જેઓ અનેક વિઘ્ન આવે તાે **પણુ** અસ્ખલિત શ્રી પાર્શ્વનાથપ્રભુના વિહાર અને નિર્વાણ

ઉત્સાહવાળા થઈને પ્રારંભેલું કાર્ય છેાડતા નથી, તેઓને દૈવ પણ વિઘ્ન કરતાં શંકા પામે છે."

આ પ્રમાણે વિચારી, શુકનગ્રંથિ બાંધો વહાણુ લઇને સિંહલદ્રીપ તરફ ચાલ્યા, પરંતુ પવનને યાેગે તે રત્નદ્રીપે આવ્યા.

ત્યાં પાતાના સર્વ માલ વેચીને તેણુ રત્નાના સમૂહ ખરીદ કર્યા. તેનાથી વહાણુ ભરીને તે પાતાની નગરી તરક ચાલ્યા; તે રત્ના જોઇને લુખ્ધ થએલા ખલાસીઓએ તેને રાત્રે સમુદ્રમાં નાખી દીધા. દૈવયાગે પ્રથમ ભાંગેલા કાેઈ વહાણુનું પાટિશું તેને હાથ આવવાથી તેનાથી તે સમુદ્ર ઉતરી ગયા. ત્યાં કિનારા ઉપર પાટલાપથ નગર હતું. તે નગરમાં પ્રવેશ કરતા ત્યાં રહેલા તેના સસરાએ તેને જોયા, એટલે તે તેને પાતાના આવાસમાં લઈ ગયા.

પછી સ્નાન ભાેજન કરીને વિશ્રાંત થએલા સાગરદત્તે મૂળથી માંડીને ખલાસીઓ સંબંધી વૃત્તાંત પાતાના સસરાને કહ્યો. સસરાએ કહ્યું કે 'હે જામાતા ! તમે અહીં જ રહેા. એ દુર્બુ દિવાળા ખલાસીઓ તમારા બંધુજનની શંકાથી તામ્રલિપ્તી નગરીએ નહીં જાય, પણ ઘણું કરીને તે અહીં જ આવશે. ' સાગરદત્ત ત્યાં રહેવાનું કબુલ કર્યું. પછી તેના સસરાએ એ વૃતાંત ત્યાના રાજાને જણાવ્યા. "દીર્ઘદર્શી પુરૂષોના એવા ન્યાય છે."

કેટલેક દિવસે પેલું વહાણુ તે જ અંદરે આવ્યું, એટલે સાગરદત્ત પાસેથી જેમણુે બધાં ચિન્હાે જાણ્યાં હતાં એવા રાજ્યના આરક્ષક પુરૂષાએ તે વહાણુને એાળખી લીધું. પછી તેમણે તેના સર્વ ખલાસીઓને બાલાવીને પૃથક્ પૃથક્ પૃષ્ઠશું કે 'આ વહાણના માલિક કાેણ છે ? તેમાં શું શું કરિયાણાં છે ? અને તે કેટલાં છે ?' તેવી રીતે ઊલટપાલટ પૃષ્ઠવાથી તેઓ સર્વ ક્ષાલ પામીને જીદું જીદું બાલવા લાગ્યા, તેથી તેમને દગા કરનાર તરીકે જાણી લઇને આરક્ષકાએ તત્કાળ સાગરદત્તને ત્યાં બાલાવ્યા.

સાગરકત્તને જોતાં જ તેઓ લચ પામીને બાલ્યા કે : " હે પ્રભુ ! અમા કમ^{*}ચંડાળાેએ તાે મહા દુષ્કર્મ કર્યુ હતું, તથાપિ તમારા પ્રબળ પુષ્ટ્યથી તમે અક્ષત રહ્યા છેા. અમે તમારી વધ્યકાેટિને પ્રાપ્ત થયા છીએ, માટે આપ સ્વા-મીને જે યાેગ્ય લાગે તે કરાે. "

કૃપાળુ અને શુદ્ધ બુદ્ધિવાળા સાગરદત્તે રાજપુરૂષેાથી તેમને છેાડાવ્યા અને કાંઇક પાથેય (ભાતું) આપીને તેમને વિદાય કર્યા. તેના આવા કૃપાળુપણાથી 'આ પુણ્યવાન્ છે' એમ વિચારનારા ત્યાંના રાજાનાે મહામતિ સાગરદત્ત ઘણા માનીતાે થયાે અને તે વહાણુનાં કરિયાણાં વેચવાવડે તેણુ ઘણું દ્રવ્ય ઉપાર્જન કર્યું:

્પછી પુષ્કળ દાન આપતા તે ધર્મની ઇચ્છાએ ધર્મ-તીર્થકા (ધર્માચાર્યો) ને પૂછવા લાગ્યા કે ' જે દેવના દેવ હાય તેને રત્નમચ કરવાની મારી ઇચ્છા છે' માટે તે મને જણાવા.

દેવતત્ત્વ સુધી નહીં પહેાંચેલા તે ધર્મતીર્થકાએ તેનેા જે ઉત્તર આપ્યા તેમાંનું એકે વાકય તેને યાેગ્ય લાગ્યું નહીં, એટલે તેમાંથો કાૈ⊌િઆપ્ત પુરૂષે કહ્યું કે 'અમારા જેવા મુગ્ધને એવાત શું પૂછેા છેા ? તમારે પૃછવું હેાય તેા એક રત્નને અનુસરીને તપસ્યા કરવામાં તત્પર થાએા. એટલે તેના અધિષ્ટાયક દેવતા આવીને તમને જે ખરા દેવાધિદેવ હશે તે જણાવશે. '

સાગરહત્તે તે પ્રમાણે કરીને અષ્ટમ તપ કર્યું, એટલે રત્નના અધિષ્ઠાયક દેવે આવી તેને તીર્થ કરની પવિત્ર પ્રતિમા બતાવીને કહ્યું કે: "હે ભદ્ર! આ દેવ જ પરમાર્થે સત્ય દેવ છે. આતું સ્વરૂપ સુનિઓ જ જાણે છે, બીજા કાેઈ જાણુતા નથી." આ પ્રમાણે, કહી મૂર્ત્તિ આપીને તે દેવ સ્વસ્થાને ગયા.

સાગરદત્ત તે પ્રતિમાને જોઇને બહુ ખુશી થયેા. તે સુવર્ણુવર્ણી અર્હ ત પ્રતિમા તેણે સાધુઓને બતાવી. એટ**લે** સાધુઓએ તેને જિનવરે કહેલાે ધર્મ કહી સંભળાવ્યા, તેથી સાગરદત્ત શ્રાવક થયાે

એક વખતે સાગરકત્તે મુનિઓને પૂછશું કે**: 'હે** ભગવંત! આ કયા તીર્થ`કરની પ્રતિમા છે? અને મારે તેની કેવી વિધિએ પ્રતિષ્ઠા કરવી તે મને કહેા.'

મુનિએા બાલ્યા: 'હાલ પુંડ્રવર્ધન દેશમાં શ્રી પાર્શ્વ-નાથ પ્રભુ સમવસર્યા છે, માટે તેમની પાસે જઈને તે વાત પૂછેા.'

તત્કાળ સાગરકત્ત શ્રીપાર્શ્વપ્રસુની પાસે ગયે৷ અને નમસ્કાર કરીને તે રત્નપ્રતિમા વિષે સર્વ હકીકત પૂછી. પ્રસુએ પાતાના સમાસરણુને ઉદ્દેશીને સર્વે અર્હુતના અતિશયેા સંબંધી અને તીર્થ કરની પ્રતિમાની સ્થાપના સંબંધી સર્વ હકીકલ કહી બતાવી.

પછી શ્રી જિનેાકત વિધિવડે તે તીર્થ કરની પ્રતિમાની તેણુે પ્રતિષ્ઠા કરાવી. અન્યદા તે સાગરદત્ત પાર્શ્વ પ્રભુની પાસે જ દીક્ષા લીધી. પછી સુર અસુરાેએ સેવાતા અને સર્વ અતિશયવડે સંપૂર્ણ એવા પ્રભુએ પરિવાર સાથે ત્યાંથી અન્યત્ર વિહાર કર્યો.

નાગપુરીમાં નાગે દ્રની જેમ નાગપુરી નામની નગરીમાં યશસ્વીઓમાં અગ્રેસર સૂરતેજ નામે રાજા હતા. તે નગરીમાં ધનપતિ નામે એક ધનાઢચ શ્રેષ્ઠી રહેતા હતા. તે રાજાને ઘણુા પ્રિય હતા. તેને ઘેર સુંદરી નામે એક શીલવડે સુંદર સ્રો હતી. પિતામહના નામ પ્રમાણે નામવાળા બંધુદત્ત નામે તેને એક વિનીત અને ગુણવાન પુત્ર હતા. તે અનુક્રમે યોવનવયને પ્રાપ્ત થયા.

તે સમયે વત્સ નામના વિજયમાં કૌશાંબી નગરીને વિષે શત્રુએાનું માનભંગ કરનાર માનભંગ નામે રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તે નગરીમાં જિનધર્મમાં તત્પર જિનદત્ત નામે એક ધનાઢચ શ્રેષ્ઠી વસતા હતા. તેને વસુમતી નામે સ્ત્રી હતી. તેઓને પ્રિયદર્શના નામે એક પુત્રી થઈ હતી. અંગદ નામના વિદ્યાધરની પુત્રી મૃગાંકલેખા નામે તેની સખી હતી. તે જૈનધર્મમાં લીન હતી.

તે બન્ને સખીએા દેવપૂજા, ગુરુની ઉપાસના અને ધર્માખ્યાન વગેરે કૃત્યાવડેજ દિવસાે નિર્ગમન કરતી હતી. એક વખતે કાેઇ સાધુ ગાેચરીએ જતા હતા. તેમણે પ્રિય-દર્શાનાને ઉદ્દેશીને બીજા સાધુને કહ્યું કે 'આ મહાત્મા સ્ત્રી પુત્રને જન્મ આપીને દીક્ષા લેશે.' તે સાંભળી મૃગાંકલેખા હર્ષ પામી; પણ તે વાર્તા તેણે કાેઇને કહી નહીં.

અન્યદા ધન પતિ શ્રેષ્ઠીએ પાતાના પુત્રને માટે નાગ-પુરીના જ રહેનાર વસુન દ નામના શ્રેષ્ઠીની ચંદ્ર લેખા નામની કન્યાની માગણી કરી. તેણે પાતાની પુત્રી તે શ્રેષ્ઠીપુત્રને આપી. પછી શુભ દિવસે માટા ઉત્સવથી બંધુદત્ત અને ચંદ્રલેખાના વિવાહ થયા.

બીજે દિવસે હજુ જેના હાથ મંગળક કેણુથી અંકિત છે એવી તે ચંદ્ર લેખાને રાત્રિએ સર્પે આવીને કરડી, જેથી તે તત્કાળ મૃત્યુ પામી. આ પ્રમાણે "કર્મના પરિણામથી અભાગી પુરૂષને વિવાહ કર્યા પછો બીજે દિવસે પરણેલી સ્ત્રી મરી જાય છે." આ બનાવ બનવાથી 'બંધુદત્તના હસ્ત જ વિષમય છે.' એવા તેને માથે અપવાદ આવ્યા, તેથી ત્યાર-પછી તેણે ઘણી કન્યાઓની માગણી કરી અને ઘણું દ્રવ્ય આપવા માંડયું, છતાં તેને બીજી સ્ત્રી પ્રાપ્ત થઇ નહીં.

એ પ્રમાણે સ્ત્રી રહિત હેાવાથી 'સ્ત્રી રહિત મારે આ સંપત્તિ શા કામની છે ? ' એમ ચિંતા કરતા બંધુદત્ત કૃષ્ણ-પક્ષના ચંદ્રની જેમ દિવસેદિવસે ક્ષચ પામવા લાગ્યા. તેને દુર્જળ ચંતા જોઇને દુ:ખી થએલા ધનપતિ શેઠે વિચાર્ચું કે 'મારા પુત્ર આ ચિંતામાં મરી જશે; માટે તેને દુ:ખનું વિસ્મરણુ થવા માટે કાેઈ વ્યાપારમાં જોડી દઉં.' આવા નિર્ણય કરીને ધનપતિ શ્રેષ્ઠીએ બંધુદત્તને બાલાવ્યા અને આજ્ઞા કરી કે 'હે વત્સ! તું વ્યાપાર કરવાને માટે સિંહ-લદ્રીપે અથવા અન્ય દ્વીપે જા.'

પિતાની આજ્ઞાથી બંધુકત્ત ઘણું કરિયાણું લઇ, વહાણુ પર ચઢી, સમુદ્ર ઉદ્ધાંધીને સિંહલદ્રીપે આવ્યા. કિનારે ઊતરી સિંહલપતિ પાસે જઇ ઉત્તમ ભેટ ધરીને તેને રાજી કર્યાં; એટલે સિંહલ રાજાએ તેનું દાણુ માફ કર્યું અને પ્રસન્ન થઇને તેને વિદાય કર્યા. ત્યાં સર્વ કરિયાણું વેચી મનના ધાર્યા લાભ મેળવી, બોજાં દરિયાણું ખરકેદીને તે પાતાના નગર તરફ પાછે ચાલ્યા.

સમુદ્રમાગે° ચાલતાં અનુક્રમે તે પાેતાના દેશની નજીક આવ્યાે, તેવામાં પ્રતિકૂળ પવનથી ડાેલતું તેનું વહાણુ ભાંગી ગયું; પરંતુ કાંઇક અનુકૂળ દૈવથી તેના હાથમાં એક કાષ્ડનું પાટિશું આવ્યું, તેથી તેનાથી તરતાે બંધુદત્ત સમુદ્રતટના આભૂષણુરૂપ રત્નદ્વીપે આવ્યાે. ત્યાં એક વાપિકામાં સ્નાન કરી, પાંકેલાં આસ્ત્રફળવાળા વનમાં ગયાે. ત્યાં ક્લુધારાેગના ઔષધરૂપ સ્વાદિષ્ટ આસ્રફળાેનું તેણુ ભક્ષણુ કર્યું.

એવી રીતે માર્ગમાં વનફળનાે આહાર કરતાે બંધુદત્ત અનુક્રમે વ્ત્નપર્વત પાસે આવ્યા. પછી તે પર્વત ઉપર ચઢવો. ત્યાં એક રત્નમય ચૈત્ય તેના જોવામાં આવ્યું; એટલે તેણે તે ચત્યમાં પ્રવેશ કર્યા. ત્યાં રહેલી અરિષ્ટનેમિની પ્રતિમાને વંદના કરો અને ત્યાં કેટલાક મહામુનિઓ હતા તેમને પણુ વાંઘા. સર્વમાં જ્યેષ્ઠ મુનિએ તેને પૂછ્યું: એટલે બંધુદત્ત સ્ત્રીનું મરણ અને વહાણુનો ભગ ઇત્યાદિ પાતાનો સર્વ વૃત્તાંત મૂળથો માંડીને કહી સંભળાવ્યા.

15

શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુતા વિહાર અને નિર્વાણ

પછો મુનિએ તેને પ્રતિબાધ પમાડવો, એટલે પાતાનું અહીં આવવું સફળ થયું, એમ અનુમાદન કરતાં બંધુદત્ત જૈનધર્મનો સ્વીકાર કર્યો. તે વખતે ત્યાં રહેલા ચિત્રાંગદ વિદ્યાધરે તેને કહ્યું કે 'જૈનધર્મના સ્વીકારથી હવે તમે મારા સાધર્મી થયા તે સારૂં થયું. હવે કહા તા હું તમને આકા-શગામિની વિદ્યા આપું, કહા તા તમને ઇષ્ટસ્થાને પહાંચાડું, અથવા કહા તા કાેઈ કન્યા પરણાવું.'

ખંધુદત્તે કહ્યું કે 'જે તમારી પાસે વિદ્યા છે, તે મારી જ છે અને જ્યાં આવા ગુરૂનાં દર્શન થાય તે સ્થાન જ મારે ઇષ્ટ છે.' આ પ્રમાણે કહીને તે મૌન ધરી રહ્યો.

વિદ્યાધરે વિચાર્યું કે: 'જરૂર આ બંધુદત્ત કન્યાને ઇચ્છે છે, કેમકે તે વાતના તેણુ નિષેધ કર્યા નહિ, પરંતુ જે કન્યા આને પરણીને તરતમાં મૃત્યુ પામે તેમ ન હાેય તે કન્યાને આ મહાત્મા સાથે પરણાવું.' આવા નિશ્ચય કરીને તે બંધુદત્તને પાતાને સ્થાનકે લઇ ગયા અને ઉચિત સ્નાનભાજનાદિકવડે તેની ભક્તિ કરી.

પછી ચિત્રાંગદે પાતાના સર્વ ખેચરાને પૂછ્યું કે 'આ ભારતવર્ષમાં તમે કાેઈ એવી કન્યા દીડી છેકે જે આ પુરૂષને યાેગ્ય હાેચ?' તે સાંભળી તેના ભાઈ અંગદ વિદ્યા-ધરની પુત્રી મૃગાંકલેખા બાેલી કે ''હે પિતાજી! શું તમે મારી સખી પ્રિયદર્શનાને નથી જાણતા? તે મારી સખી કૌશાંબીપુરીમાં રહે છે, સ્ત્રીરત્ન જેવી રૂપવંત છે અને જિનદત્ત શેઠની પુત્રી છે. હું પૂર્વે એક વાર તેની પાસે

પુરિસાદાણી શ્રીપાર્શ્વનાથછ

ગઈ હતી, તે વખતે કાેઇ સુનિએ તેને ઉદ્દેશીને કહ્યું હતું કે ' આ પ્રિયદર્શના પુત્રને જન્મ આપીને દીક્ષા લેશે.'

આ વાકય મારા સાંભળવામા આવ્યું હતું. આ પ્રમાણે હકીકત સાંભળીને ચિત્રાંગદે બંધુદત્તને યાગ્ય પ્રિયદર્શના તેને અપાવવાને માટે અમિતગતિ વગેરે ખેચરાને આજ્ઞા કરી; એટલે તે ખેચરા બંધુદત્તને લઇ ને કૌશાંબીનગરીએ ગયા. ત્યાં નગરની બહાર શ્રીપાર્શ્વનાથના ચૈત્યથી વિભૂષિત એવા ઉદ્યાનમાં નિવાસ કર્યા. પછી બંધુદત્તે ખેચરાની સાથે તે ચૈત્યમાં પ્રવેશ કર્યા. ત્યાં પાર્શ્વનાથ પ્રભુને અને મુનિ-ઓને તેણે વંદના કરી.

પછી તેમની પાસેથી ધર્મદેશના સાંભળી. એવામાં ત્યાં સાધર્મિપ્રિય એવા જિનદત્ત શ્રેષ્ઠી આવ્યા. તે સર્વ ખેચર સહિત બધુદત્તને પ્રાર્થના કરીને પાતાને ઘેર લઇ ગયા પછી જિનદત્ત શેઠે બધુદત્ત અને ખેચરાના ગૌરવ-તાથી સ્નાન, અશનાદિવડે સત્કાર કરીને તેમના આગમનતું કારણ પછ્યું. એટલે "કામનું પ્રયાજન તા આમની સાથ જ છે છતાં તે હેતુને ગાપવીને (અસત્ય) કહેવું પડે તેમ છે. "

એવા વિચાર કરીને તે ખેચરા આ પ્રમાણે બાલ્યા: "અમે તીર્થયાત્રાની ધારણા કરી રત્નપર્વતથી નીકળ્યા છીએ. પ્રથમ અમે ઉજ્જય તગિરિ ગયા. ત્યાં નેમિનાથને વંદના કરી. ત્યાં આ બંધુદત્ત શ્રેષ્ઠીએ અમને સાધર્મિક જાણીને પાતાના બંધુની જેમ ભાેજનાદિકવડે અમારી ભકિત કરી. આ બંધુદત્ત ધાર્મિક, ઉદાર તેમજ વૈરાગ્યવાન છે, એથો અમારે તેમની સાથે અધિક પ્રીતિ થઇ છે. અહીં પાર્શ્વપ્રેબ્રુને વાંદવાને માટે અમે ઉજજય'ત (ગિરિનાર) ગિરિથી આવ્યા છીએ. આ બંધુદત્ત પણુ અમારા સ્નેહથી નિયંત્રિત થઇને અમારી સાથે આવેલ છે. "

ખેચરાનાં આવાં વચન સાંભળી અને બંધુદત્તને નજરે જોઇ જિનદત્ત શેઠે ચિંતવ્યું કે 'આ વર મારી પુત્રીને યાેગ્ય છે. ' પછો જિનદત્તે ખેચરાેને આગ્રહથી રાેકથા અને બંધુ-દત્તને કહ્યું કે 'મારો પુત્રીને પરણે. '

અંધુદત્તે પરણુવાની અનિચ્છાને৷ ડાળ કર્યા બાદ તે વાત સ્વીકારી. તે સમાચાર અમિતગતિએ વિત્રાંગદને પહેાં-ચાડચા; એટલે ચિત્રાંગદ જાન લઇને ત્યાં આવ્યા. પછી જિનદત્તે બંધુદત્તની સાથે પાતાની પુત્રી પરણાવી. ચિત્રાંગદ પણ બંધુદત્તને શિક્ષા આપીને પાતાને સ્થાનકે ગયા.

ખંધુદત્ત પ્રિયદર્શના સાથે ક્રીડા કરતા ત્યાં જ રહ્યો. તેણે ત્યાં શ્રીપાર્શ્વનાથની રથયાત્રા કરાવી. એવી રીતે ધર્મમાં તત્પર થઇ તેણે ત્યાં ચાર વર્ષ નિર્ગમન કર્યાં. કેટલાક કાળ ગયા પછી પ્રિયદર્શનાએ ગર્ભ ધારણ કર્યા. તે વખતે તેણીએ સ્વપ્નમાં મુખકમળને વિષે પ્રવેશ કરતા એક હાથોને જોયા. બીજે દિવસે બંધુદત્તે પાતાના સ્થાન તરફ જવાના મનારથ પાતાની પત્નીને જણાવ્યા. તેણીએ પાતાના પિતા જિનદત્તને જણાવ્યું; એટલે શેઠે ઘણી સંપત્તિ આપીને બંધુદત્તને પ્રિયા સહિત વિદાય કર્યા.

બંધુર્કેત 'હું નાગપુરીએ જઇશ.' એવી આઘાષણા કરાવી; તેથી ઘણા લાેકા તેની સાથે ચાલ્યા. તેએાને બંધુ- ેવત્ ગણીને તેણે આગળ કર્યા. સન્માર્ગના મહાપાંથ તુલ્ય અંધુદત્ત હળવે હળવે ચાલતાે અનુક્રમે અનર્થના એક ગૃહરૂપ ંપદ્મ નામની અટવીમાં આવ્યા. સાર્થની રક્ષા કરતાં તેણુ ત્રણ દિવસે તે અટવીનું ઉલ્લંઘન કરી એક સરાવરના તીર ્ઉપર આવી પડાવ કરાવ્યા. ત્યાં સાર્થ રાત્રિવાસા રહ્યો.

તે રાત્રિના છેલ્લા પહેારે ચંડસેન નામના એક પલ્લી-પતિએ ધાડ પાડી. પલ્લોપતિના સુભટેાએ સાથેતું સર્વસ્વ લૂંટી લઈ, પ્રિયદર્શનાને પણુ હરી લઈને પાતાના સ્વામી ચંડસેનને સાંપી. દીન મુખવાળી પ્રિયદર્શનાને જોઈને તે ચંડસેનને પણ દયા આવી; તેથી તેણે ચિંતવ્યું કે ' શું આ દીન સ્ત્રોને પાછી તેને ઠેકાણે પહેાંચાડું ?' એવી ચિંતા કરતા તેણે આમલતા નામની પ્રિયદર્શનાની દાસીને પૃછ્યું કે 'આ સ્ત્રી કાેની પ્રિયા છે ? અને કાેની પુત્રી છે ? તે સર્વ વૃત્તાંત જણાવ. ' એટલે દાસી બાેલી કે: ' કાેશાંબીના રહેનાર જિનદત્ત શેઠની આ પુત્રી છે અને તેનું નામ પ્રિયદર્શના છે. '

આટલું સાંભળતાં જ ચંડસેનને મૂચ્છાં આવી. થાડીવારે સંજ્ઞા મેળવીને તેણે પ્રિયદર્શનાને કહ્યું કે : ' હે બાળા ! તારા પિતાએ મને પૂર્વે જીવાડવો છે, માટે તું ભય પામીશ નહીં. તું મારા વૃત્તાંત મૂળથી સાંભળ. હું ચારના રાજા તરીકે પ્રસિદ્ધ છું. એક વખત હું ચારી કરવાને માટે નીકળ્યા. પ્રદાષકાળે વત્સદેશના ગિરિ નામના ગામમાં ગયા. ત્યાં ચારલાકોથી વીંટાઇને હું મઘપાન કરવા બેઠા. તેવામાં રક્ષકાએ આવીને મને પકડવો અને ત્યાંના રાજા માનભંગ પાસે રજૂ કર્યા. તેણે મને મારી નાખવાના આદેશ કર્યા. શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુના વિહાર અને નિર્વાણ

પછો મને મારવાને લઇ જતા હતા તેવામાં તારા માતા-પિતા પૌષધ કરી પારણાને માટે ઘેર જતાં હતાં તે ત્યાંથી નીકળ્યાં મારો હકીકત સાંભળીને તે કૃપાળુ શેઠે મને છેાડાવ્યા.

પછી કેટલાંક વસ્ત્રો અને ધન આપીને તેમણે મને વિદાય કર્ચી, તેથી તું મારા ઉપકારીનો પુત્રી છેા; માટે મને આજ્ઞા કર કે હું તારું શું કામ કરું ? "

પ્રિયદર્શના બાલી: 'હે બ્રાતા ! તમાએ ધાડ પાડવાથી વિચુકત થએલા મારા પતિ બંધુદત્તની સાથે મને મેળવા. ' 'હું એ પ્રસાણે કરીશ. ' એમ કહી પલ્લીપતિ પ્રિયદર્શનાને પાતાને ઘેર લાવ્યા અને પાતાની ઇષ્ટિદેવતા હાય તેમ તેને અતિ ભક્તિથી જોવા લાગ્યા. પછી અભયદાનવડે પ્રિયદર્શ-નાને આશ્વાસન આપીને ચંડસેન પાતે બંધુદત્તને શાધવા નીકળ્યા.

અહીં બંધુદત્ત પ્રિયાનાે વિયાગ થવાથી હિંતાલવનના મધ્યમાં આવી સ્વસ્થ થઈને આ પ્રમાણે ચિંતવવા લાગ્યા કે ' મારા વિયાગથી મારી વિશાળલાેચના પ્રિયા એકદિવસ પણ જીવી શકે તેમ નથી, તેથી જરૂર તે મૃત્યુ પામી હશે; તાે હવે હું શી પ્રત્યાશાથી જીવું ? માટે મારે પણ મરણુનું શરણુ છે, કેમકે તેથી મને કાંઈ વિશેષ હાનિ નથી. ' આ પ્રમાણે વિચારીને સપ્તચ્છદના માટા વૃક્ષ ઉપર ચઢી, ફાંસા આઈને મૃત્યુ પામવા માટે તે તૈયાર થયો.

સપ્તચ્છદ વૃક્ષની પાસે આવતાં તેણે એક માેટું સરો-વર જોશું. તેમાં પ્રિયાના વિરહથી દુઃખિત એવાે એક રાજ-હંસ તેના જેવામાં આવ્યા. પાતાની પેઠે તેને દુઃખી અને દીન જેઈને તે વધારે દુઃખી થયેા, કેમકે '' દુઃખી જનની માનસિક પીડા દુઃખો જન જ જાણે છે. "

અંધુદત્ત ત્યાં થાેડીવાર ઊભાે રહ્યો, તેવામાં કમળની છાચામાં બેઠેલી રાજહંસીની સાથે તે રાજહંસના મેળાપ થયાે. તેને એ પ્રમાણે પ્રિયાનાે મેળાપ થએલાે જોઈ અંધુ-દત્તે વિચાર્યું કે ''જીવતા નરને ફરી વાર પણ પ્રિયાનાે સંગમ થાય છે, માટે હમણાં તાે હું મારી નગરીએ જાઉં.

પણુ આવી નિર્ધાન સ્થિતિએ ત્યાં શી રીતે જવાય ? તેમ પ્રિયા વિના કૌશાંબીપુરીએ જવું તે પણુ યાેગ્ય નથી. તેથી હમણાં તાે વિશાળાપુરીએ જાઉં. ત્યાં મારા માતુલ પાસેથી દ્રવ્ય લઇ, તે ચાર સેનાપતિને આપીને મારા પ્રિયાને છાેડાવું. પછી પ્રિયા સાથે નાગપુરી જઈ, મારા ઘરમાંથી દ્રવ્ય લઈને માતુલને પાછું આપી દઈશ. સર્વ ઉપાયમાં આ ઉપાય જ મુખ્ય છે. "

આવા વિચાર કરીને તે બંધુદત્ત પૂર્વ દિશા તરફ ચાલ્યા. બીજે દિવસે અતિ દુ:ખાર્ત પણે ગિરિસ્થળ નામના સ્થાનમાં આવ્યા. ત્યાં માર્ગની નજીકમાં ઘૃક્ષાથી ઢંકાયેલા એક યક્ષના મંદિરમાં તેણે વિશ્રામ કર્યા. તેવામાં શ્રમથી પીડિત એક વટેમાર્ગુ ત્યાં આવ્યા.

ખંધુદત્તે પૂછ્યું કે 'તમે કયાંથી આવેા છેા ? ' તેણુ કહ્યું કે 'હું વિશાળાનગરીથી આવું છું. '

અંધુદત્તે પૂછશું કે ' ત્યાં ધનદત્ત સાર્ધવાહ કુશળ છે ? ' એટલે તે મુસાફરે દીનવદને કહ્યું કે '' ધનદત્ત વ્યાપાર શ્રીષાર્થનાથપ્રસુના વિહાર અને નિર્વાણ

કરવાને બહાર ગામ ગયેા હતા, તેવામાં એક દિવસ તેના માેટા પુત્રે ઘેર પત્ની સાથે કીડા કરતા સતા ત્યાંથી ચાલ્યા જતા રાજાની અવગણુના કરી. તે અપરાધથી ક્રોધ પામેલા રાજાએ તેનું સર્વસ્વ લુંટી લીધું અને તેના પુત્ર, કલત્ર વગેરે સર્વ કુટુંબને કેદ કર્યું.

ધનદત્ત ઘેર આવ્યા _{ત્યા}રે રાજાને અરજ કરતાં અને પાતાની પાસેનું દ્રવ્ય દંડમાં આપતાં બાકી રહેલા કાેટી દ્રવ્યને માટે તે પાતાની બેનના પુત્ર બંધુદત્તને શાધવા નીકળ્યા છે. રાજાએ તે શરતે તેને છાેડવો છે."

આ પ્રમાણેની હકીકત સાંભળીને અંધુદત્તે ચિંતવ્યું કે ' અહાે દૈવે આ શું કર્યું ! જેને માટે મને પૂર્ણ આશા હતી તેને પણ દૈવે વ્યસન (કષ્ટ) સમુદ્રમાં પાડી દીધા છે, પણ હવે જે થયું તે ખરૂં. હવે તાે અહીં રહીને જ મારા માતુલની રાહ જોઉં અને તેને મળી નાગપુરીએ જઈ તેનો અર્થ સત્વર સાધી આપું. ' આવાે વિચાર કરીને તે ત્યાં જ રહ્યો.

પાંચમે દિવસે કેટલાકની સહાય લઇ સાર્થ સાથે ખેદચુક્ત મનવાળા માતુલ ધનદત્ત ત્યાં આવ્યા અને તે જ વનમાં યક્ષમંદિરની પાસે રહેલા એક તમાલવૃક્ષ નીચે બેઠા. દ્રરથી બરાબર આળખાયા નહીં, એટલે બંધુદત્ત તેને આળ-ખવાને માટે તેની નજીક જઇનિ પૂછ્યું કે: 'તમે કાેણુ છા ? અહીં ક્યાંથી આવા છા ? અને ક્યાં જવાના છા ? તે કહાે.' ધનદત્ત બાલ્યા: 'હે સુંદર ! હું વિશાળાપુરીથી આવું છું અને અહીંથી મહાપુરી નાગપુરીએ જવાનું છે.' ખંધુદત્ત બાલ્યાે કે: 'મારે પણુ ત્યાંજ જવા**તું** છે, પણુ ત્યાં તમારૂં સંબંધી કાેણુ છે ? તે કહેા.' તે બાલ્યાે કે 'ત્યાં બંધુદત્ત નામે મારાે એક ભાણે જ છે.'

અંધુદત્ત કહ્યું: 'હા, તે મારાે પણુ મિત્ર છે.' પછી અંધુદત્તે પાતાના માતુલને એાળખ્યા, પણુ પાતાની એાળ-ખાણુ પાડથા વિના તે તેની સાથે મળી ગયાે.

પછી તે બન્નેએ સાથે ભાજન કર્શું. બીજે દિવસ પ્રાત:કાળે બંધુદત્ત શૌચ કરવાને નદીતીરે ગયેા, ત્યાં એક કદંબના ગઢ્રમાં રત્નની છાયાવાળી પૃથ્વી દીઠી, એટલે તેણુે તીક્ષ્ણુ શુંગવડે તે પૃથ્વી ખાદી, તા તેમાંથી રત્ન આભૂષણેાથી ભરપૂર એક તાંબાના કરંડીએા નીકળ્યા. તે કરંડીઆને છાની રીતે લઇને બંધુદત્ત ધનદત્તની પાસે આવ્યા, અને તે કરંડીઓ મળવાની બધો હકીકત કહી બતાવી. પછો નસ્રતાથી કહ્યું કે: 'હે મારા મિત્રના માતુલ! મેં એક કાપડી પાસેથી તમારી બધી હકીકત જાણુ છે; માટે તમારા પુષ્ટ્યથી પ્રાપ્ત થએલા આ કરંડીઓ તમે જ

ચહણુ કરા. આપણે બન્ને અહીંથી વિશાળાનગરીએ જઇ, રાજાને ધન આપી કારાગૃહમાંથી આપણાં માણુસાને છેાડા-વીએ. પછી આપણે નાગપુરી જઇશું.' આ પ્રમાણે કહી આગળ કરંડીએા ધરીને બંધુદત્ત મોન રહ્યો.

ધનદત્ત બાલ્યા કે: 'મારે અત્યારે તરત મારાં મનુ-ષ્યાને છાેડાવવાની કાંઈ જરૂર નથી. હમણા તાે તમારા મિત્ર બંધુદત્તને મળવું છે. પછી તે જેમ કહેશે તેમ કરીશ.' પછી બંધુદત્ત પાતાની મેળે પ્રગટ થયા, અર્થાત્ પાતે જ બંધુદત્ત છે એમ કહ્યું. એટલે તેને ઓળખીને ધનદત્ત બાલ્યા કે 'અરે ! તું આવી દશાને કેમ પ્રાપ્ત થયા ? 'પછી બધુદત્તે પાતાના સર્વ વૃત્તાન્ત જણાવ્યા. તે સાંભળીને ધનદત્તે કહ્યું કે : ' હે વત્સ ! પ્રથમ આપણે ભિલ્લ લાકા પાસેથી પ્રિયદર્શનાને છાેડાવી, પછી બોજું કામ કરશું. '

આ પ્રમાણે તેઓ વાત કરે છે તેવામાં અકસ્માત્ રાજાના સુભટાે હથિયાર ઉગામતા ત્યાં આવ્યા. તેઓએ જેઓ ત્યાં રહેલા હતા તે સર્વને તસ્કર જાણીને પકડવા.

ધનદત્ત અને બંધુદત્ત પેલાે કરંડીઓ કાેઈ ગુપ્ત સ્થાને મૂકી દેતા હતા, તેવામાં જ રાજપુરૂષે તેમને પકડયા અને 'આ શું છે? ' એમ પૂછશું, એટલે તેમણે કહ્યું કે 'તમારા લયથી અમે આ અમારૂં દ્રવ્ય ગાેપવતા હતા. '

પછી રાજ સુભટેા તે કર ડોઆ સહિત તેમને તથા બીજા સુસાફરોને પણુ રાજભય બતાવતા સતા ન્યાયકારક રાજમ ત્રીની પાસે લઇ ગયા. ન્યાયમ ત્રીએ પરીક્ષા કરીને બીજા સુસાફરોને નિર્દોષ જાણી છેાડી મૂક્યા.

પછી આ મામા ભાણેજને આદરથી પૂછ્યું કે : ' તમે કેાણ છેા ? કયાંથી આવેા છેા ? અને આ શું છે ? '

તેઓ બાલ્યા કે:–' અમે વિશાળાનગરીથી આવીએ છીએ. આ દ્રવ્ય અમારૂં પ્રથમનું જ ઉપાર્જન કરેલું છે તે લઇને હવે અમે લાટ દેશ તરફ જઈએ છીએ. '

મંત્રીએ કહ્યું કે: ' જો આ દ્રવ્ય તમારૂં હાેય તાે આ

U

કર ડીઆમાં શું શું ચીજ છે તે ખધું નિશાની સાથે જલદી કહી ખતાવા. '

પછી બન્ને અજ્ઞાત હેાવાથી ક્ષાલ પામીને બાલ્યા કે: 'હે મંત્રીરાજ ! આ કર ડીએા અમે હરણુ કરેલાે છે, માટે તમે ધાતે જ ઉઘાડીને જુવા. '

પછી મંત્રીએ તે કરંડીઓ ઉઘાડીને જોયેા, તાે રાજ-નામાંકિત આભૂષગુ જોવામાં આવ્યાં. ઘગ્રા વખત અગાઉ ચારાયેલાં તે આભૂષગ્રોને સંભારીને મંત્રીએ વિચાર્યું કે 'પ્રથમ ચારાયેલું દ્રવ્ય લઈને આ બન્નેએ પૃથ્વીમાં નિધિ-રૂપ કરેલું હશે, માટે બન્નેને કબજે કરવાથી બીજા ચાર લોકાે પણ પકડાઈ આવશે. ' એવું ધારી મંત્રીએ બધા સાર્થને પાતાના પુરૂષાની પાસે પાછા પકડી મંગાવ્યા.

પછી તેણુે યમદ્ભ જેવા રક્ષકાેની પાસે તે મામા ભાણે-જને ઘણું તાડત કરાવ્યું. જયારે ગાઢ માર પડવા લાગ્યે ત્યારે તેઓ વિધુર થઇને બાલ્યા કે : ' અમે આ સાર્થ**ની** સાથે ગયે દિવસે જ આવ્યા છીએ. જો એમ ન હાેય તાે પછી તમારે વિચારીને અમાને મારી નાખવા. '

પછી તે સ્થાનના પુરૂષે બાંધુદત્તને ઉદ્દેશીને કહ્યું : 'આ પુરૂષ તે આ સાર્થમાં પાંચમા દિવસે મારા જોવામાં આવ્યા હતા 'પછી મંત્રીએ સાર્થપતિને પૂછ્યું કે 'તમે આ પુરૂષને જાણે છે ? 'એટલે સાર્થપતિ બાલ્યા કે 'આવા તા ઘણા માણસા સાર્થમાં આવે છે ને જાય છે તેને કાેણું ઓળખી શકે ? 'આ પ્રમાણે સાંલળોને મંત્રી બહુ કાેપાય- શ્રીપાર્શ્વપ્રભુના વિહાર અને નિર્વાણ

માત થયેા, તેથી તેણે તે મામા ભાણેજને નરકાવાસ જેવા કારાગૃહમાં કેદ કર્યા

અહીં ચંડસેન ઘણી વાર સુધી બંધુદત્તને શાેધવા માટે પદ્માટવીમાં ભમ્યો, પણુ તેને બંધુદત્ત મબ્યો નહીં એટલે તે વિલખાે થઈ પાછેા ઘેર ગયાે. પછી તેણે પ્રિયદ-શેનાની પાસે એવી પ્રતિજ્ઞા કરી કે ' જો હું છ માસની અંદર તારા પતિને ન શાેધી લાવું તાે પછી મારે અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવાે. ' આવી પ્રતિજ્ઞા લઇને ચંડસેને કોશાંબીમાં અને નાગપુરીમાં બંધુદત્તને શાેધવાને માટે ગુપ્ત પુરૂષા માેકલ્યા.

તેઓ પણ કેટલેક દિવસે પાછા આવ્યા અને તેમણે ચંડસેનને કહ્યું કે 'અમે ઘણું ભમ્યા તેા પણ બંધુદત્ત અમારા જોવામાં આવ્યા નહીં. ' ચંડસેને ચિંતવ્યું કે પ્રિયાના વિરહથી પીડિત એવા બંધુદત્ત ભૃગુપાત (ભેરવજપ) કે અગ્નિપ્રવેશ વગેરેથી જરૂર મૃત્યુ પામ્યા હશે. મારી પ્રતિ-જ્ઞાને પણ ચાર માસ વીતી ગયા છે, માટે હવે હમણાં જ અગ્નિમાં પ્રવેશ કરૂં; કેમકે બંધુદત્ત મળવા દુર્લભ છે અથવા તા જ્યાંસુધી પ્રિયદર્શનાને કંઇ પ્રસવ થાય ત્યાંસુધી રાહ જોઉં અને તેના પ્રસૂત પુત્રને કોશાંબીમાં પહેંચાડીને પછી અગ્નિમાં પ્રવેશ કરૂં. '

આ પ્રમાણે ચંડસેન ચિંતવતાે હતાે તેવામાં દ્રારપાળે આવીને વધામણી આપી કે 'પ્રિયદર્શનાને પુત્ર અવતર્યાે.' પલ્લીપતિએ હર્ષ પાંમી દ્રારપાળને પારિતાષિક આપ્યું. પછી પદ્માટવીની દેવી ચંડસેનાને કહ્યું કે 'જે આ મારી બેન પ્રિયદર્શના પુત્ર સાથે એક માસ સુધી કુશળ રહેશે, તાે હું તમને દશ પુરુષનું બલિદાન આપીશ.'

પછી જ્યારે પ્રિયદર્શનાને કુમાર સાથે કુશળતાથી પચીશ દિવસ વ્યતીત થયા ત્યારે ચંડસેને પ્રત્યેક દિશામાંથી અલિદાન ચાેગ્ય પુરૂષોને પકડી લાવવા પુરૂષોને માેકલ્યા.

અહીં બંધુદત્તે પાતાના માતુલ સાથે કારાગ્રહમાં નારકીના આયુષ્ય જેવા છ માસ નિર્ગંમન કર્યા. તેવામાં એક દિવસે રાજસુભટેાએ રાત્રિએ માેટા સર્પને પકડે તેમ પુષ્કળ દ્રવ્યચુક્ત એક સંન્યાસોને પકડવો અને તેને બાંધીને મંત્રોને અર્પણુ કર્યા.

સંન્યાસીની પાસે આટલું બધું દ્રવ્ય કયાંથી હેાય ? એવું ધારી તેણુ નિશ્ચય કર્યો કે 'જરૂર આ પણુ ચાર છે' એટલે તેને મારી નાખવાના હુકમ કર્યા.

જ્યારે તેને વધ કરવા લઇ ચાલ્યા ત્યારે તેને પશ્ચા-ત્તાપ થયેા અને તેણે વિચાર્ઝું કે ' સુનિનું વચન અન્યથા થતું નથી.' આ પ્રમાણે ચિંતવીને તેણે આરક્ષકાને કહ્યું કે: 'મારા વગર કાેઇ એ આ શહેરમાં ચાેરી કરી નથી. મેં ચાેરી કરી કરીને પર્વત, નદી, આરામ વગેરે ભૂમિમાં ચાેરીનું ધન દાટેલું છે, માટે જેનું જેનું દ્રવ્ય હાેયતે ત્યાંથી લાવીને તેની થાપણ મૂકી હાેય તેમ પાછું સાંપી દા અને પછી મને શિક્ષા કરાે.'

રક્ષકોએ આવીને તે ખબર મંત્રીને કહ્યા, એટલે

શ્રીપાર્શ્વપ્રભુના વિહાર અને નિર્વાણ

મંત્રીએ તેણે બતાવેલી સર્વ ભૂમિમાંથી દ્રવ્ય મંગાવ્યું તે તેમાં પેલા રત્નના કરંડીઆ વગર બધું દ્રવ્ય મળી આવ્યું. પછી મંત્રીએ તે સંન્યાસીને કહ્યું: 'દે કૃતિન્ ! તાસં દર્શનથો અને આકૃતિથી વિરૂદ્ધ એવું તારૂં આચરઘુ કેમ છે તે નિર્ભય થઇને કહે.' સંન્યાસી બાલ્યા કે: "જેઓ વિષયાસકત હાય અને પાતાના ઘરમાં નિર્ધાન હાય તેઓને આવું કામ કરવું યાગ્ય લાગે છે. તે વિષે જો તમને આશ્ચર્ય લાગતું હાય તા મારૂં વૃત્તાંત સાંભળા.

પુંડ્રવર્ધન નગરમાં સામદેવ નામના બ્રાહ્મણુના નારાયણુ નામે હું પુત્ર છું. હું ' જીવઘાતના માર્ગથી સ્વર્ગ મળે છે.' એવું લાેકાને કહેતા હતા. એક વખતે ચારબુદ્ધિએ પકડેલા અને દીનવદનવાળા કેટલાક પુરૂષા મારા જોવામાં આવ્યા. તેને જોઈને 'આ માટા ચાર છે માટે તેને મારી નાખા.' એમ હું બાલ્યા.

તે સાંભળી નજીક રહેલા એક મુનિએ કહ્યું કે: 'અરે! આ કેવું કષ્ટકારી અજ્ઞાન છે ?' તે સાંભળીને મેં નમસ્કાર કરી તે મુનિને પૂછ્યું કે: 'શું અજ્ઞાન છે ?'

ત્યારે મુનિ બાલ્યા કે 'બીજાને અતિ પીડાકારી વચન બાલવું અને ખાટા દોષનું આરાપણુ કરવું તે જ અજ્ઞાન છે. પૂર્વ કર્મના પરિપકવ થએલા વિપાકથી આ મનુષ્યા તા બિચારા દુ:ખમાં પડયા છે. તેમને ઓળખ્યા સિવાય માટા ચાર હાવાના ખાટા દોષ તું કેમ આપે છે ? પૂર્વ જન્મમાં કરેલાં કર્મનું અવશેષ કૂળ તને થાડા વખતમાં મળશે; માટે તું બીજાની ઉપર મિથ્યા દાેષના આરાપ કર નહીં.' પછી મેં તે મુનિને પૂછ્યું કે 'મારા પૂર્વ કર્મનું અવશેષ ફળ શું છે ? ' એટલે અતિશય જ્ઞાનવાળા અને કરૂણાનિધિ તે મુનિ બાલ્યા કે: "આ ભરત્વક્ષેત્રને વિષે ગર્જન નામના નગરમાં આષાઢ નામે એક બ્રાહ્મણ હતા. તેને અચ્છુકા નામે સ્ત્રી હતી. આ ભવથી પાંચમે ભવે ચંદ્રદેવ નામે તું તેના પુત્ર હતા. તારા પિતાએ તને ઘણું ભણાવ્યા; એટલે તું વિદ્વાન થવાથી ત્યાંના વીર રાજાને માન્ય થઇ પડ્યો.

તે સમયે ત્યાં યાેગાત્મા નામે એક સદ્ધ્યુદ્ધિવાન્ નિષ્પાપ સંન્યાસી રહેતાે હતાે. ત્યાંના વિનીત નામના એક શ્રેષ્ડીની વીરમતી નામે એક બાળવિધવા પુત્રી હતી. તે એક સિંહલ નામના માળીની સાથે નાસી ગઇ.

પેલા ચાેગાત્મા સંન્યાસીની તે વીરમતી પૂજા કરતી હતી. દૈવચાેગે નિ:સંગપણાને લીધે કાેઈએ કહ્યા વગર તે જ દિવસે તે સંન્યાસી પણ ત્યાંથી કાેઇ ઠેકાણે ચાલ્યાે ગયાે. પ્રથમ તાે 'વીરમતી નાસી ગઈ.' એમ બધા લાેકા કહેવા લાગ્યા, પણ ચાેગાત્માના જવાની ખબર પડવાથી તે વિચાર્ઝુ કે: 'જરૂર વીરમતી ચાેગાત્માની સાથે નાસી ગઈ હશે.' એ વાર્તા રાજદ્વારમાં થઈ કે: 'વીરમતી નાસી ગઇ છે.'

ત્યારે તેં કહ્યું કે: 'તે તેા ચાગાત્માની સાથે ગઈ છે.'

તે સાંભળી રાજાએ કહ્યું કેઃ 'યેાગાત્મા સંન્યાસીએ તેા સ્ત્રી વગેરેના ત્યાગ કર્યો હતાે.' એટલે તે જઇને કહ્યું કેઃ 'વીરમતી તેની પૂજા કરતી હતી, માટેતે અંને સાથે જ ગયાં છે.' આ હકીકતના વિસ્તારથી યેાગાત્મા પાખડધારો કહેવાયેા.

એ સાંભળીને લાેકા તેના તેવા દાેલથી ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધારહિત થયા અને બીજા સંન્યાસીઓએ યાેગાત્માને પાેતાના સમુદાયથી દ્વર કર્યાે.

આવાં દુર્વચનથી નિકાચિત તીવ કર્મ બાંધી મૃત્યુ પામીને તું કાલ્લાક નામના સ્થાનમાં બકરા થયેા. પૂર્વ કર્મના દાષથી જિહ્વા કુંઠિત થઈ ગઈ ત્યાંથી મૃત્યુ પત્મીને કાલ્લાક નામની મોટી અટવીમાં તું શિયાળ થયેા.

ત્યાં પણ જિહ્વા સડી જવાથી મૃત્યુ પામોને તું સાકેત નગરમાં રાજમાન્ય મદનદાતા નામની વેશ્યાને ઘેર પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયેા.

જ્યારે તું શુવાન થયેા ત્યારે એક વખતે મદિરાયાન કરી મત્ત થઇને તું રાજમાતા પર આક્રોશ કરવા લાએત રાજપુત્રે તને વાયેા, એટલે તે તેને પણ ઊંચે સ્વરે આક્રોશ કર્યા; તેથી તેણે તારી જિહ્વા છેદી નાખી. પછી લજ્જા પામી, અનશન લઇને તું મૃત્યુ પામ્યા. ત્યાંથી આ ભવમાં તું બ્રાહ્મણ થયા છે; પરંતુ અદ્યાપિ તારે પૂર્વ કર્મ ભાગવવું થાડું આક્રી છે."

તે સાંભળી મને વરાગ્ય થયેા, તેથી તત્કાળ કાેઇ સારા શુરૂની પાસે જઇ ને હું સંન્યાસી થયેા અને શુરૂની સેવામાં તત્પર રહ્યો. શુરૂએ મૃત્યુ વખતે તાલાેફઘાટિની વિદ્યા સાથે આકાશગામિની વિદ્યા મને આપી અને આદરથી શિક્ષા આપી કે " ધર્મ અને શરીરના રક્ષણુ વિના ભીજા **કાઇ** કામમાં આ વિદ્યાને ચાેજવી નહીં. હાસ્યમાં પણુ અસત્ય બાેલવું નહીં. જો પ્રમાદથી અસત્ય બાેલાઇ જાય તાે નાભિ સુધી જળમાં રહી, ઊંચા હાથ કરી આ બે વિદ્યાના એક સહસ્ર ને∙આઠ વાર જાપ કરવાે."

વિષયની આસક્તિથી ગુરૂની એ શિક્ષા હું ભૂલી ગયેા. મેં અનેક વિપરીત કામો કર્યાં. પેલા ઉદ્યાનમાં દેરાલય પાસે રહ્યો રાતા હું તમારી પાસે મૃષા બાલ્યા. ગઇ કાલે સ્નાન કર્યા વગર દેવાર્ચન કરવાને કાેઈ દેવાલયમાં આવેલ, તેણે મને તપાવત ગ્રહણ કરવાનું કારણ પૃછ્યું, એટલે મેં પ્રમાદથો ઇચ્છિત પત્નીના વિરહનું ખાેટું કારણ ખતાવ્યું.

ત્યારપછી શુરૂના કહેવા પ્રમાણે જળમાં રહી તે વિદ્યાને જાપ કર્યો નહીં. અધંરાત્રે સાગર ગ્રેષ્ઠીના ઘરમાં ચારી કરવાને ગયા, દૈવચાગે દ્વાર ઊઘાડાં જ હાવાથી ધાનની જેમ હું તેમાં પેસી ગયા અને તેનું રૂપું અને સુવર્ણુ ચારોને નીક્લ્યા, એટલે દૈવયાગે રાજપુરૂષાએ મને પકડી લીધા. તે વખતે મેં આકાશગામિની વિદ્યાને ઘણી સંભારી, પણુ તેની સ્કુરણા થઇ નહિ."

આ પ્રમાણુે બધી વાત સાંભળ્યા પછી મંત્રીએ પૂછશું કે: 'તને બધી વસ્તુઓ મળી પણુ રત્નનો કરંડીઓ કેમ ન મળ્યાે ? શું તેનું સ્થાનક બૂલી ગયાે છું ? ' તેણુે કહ્યું: ' જ્યાં મે' તે કરંડીઓ દાટ્યો હતાે ત્યાંથી દૈવયાગે તેને કાેઈએ હરી લીધા જણાય છે. ' શ્રીષાર્શ્વપ્રભુના વિહાર અને નિર્વાણ

આ પ્રમાણે સાંભળીને મંત્રીએ તે સંન્યાસીને છેાડી મૂકયા. પછી પેલા મામા ભાણેજને યાદ કર્યા અને ચિંતવ્યું કે 'જરૂર તેઓએ અજાણતાં આ રત્નના કરંડીઓ લીધા હશે. પણ ભયથી તેઓ બરાબર જવાબ દર્ધ શકયા નહીં હાય, માટે હવે અભય આપીને તેમને કરી વાર પૂછવું '

પછી મંત્રીએ તેમને બાેલાવી અલય આપીને પૂછ્યું*;* એટલે તેઓએ જે યથાર્થ હતું તે કહી બતાવ્યું, તેથી નીતિમાન મંત્રીએ તેમને છેાડી મૂક્યા અને તેઓને ખમાવ્યા.

પછી ત્યાંથી છૂટી બે દિવસ રહીને તેઓ આગળ આલ્યા; એટલે ત્રીજે જ દિવસે પેલા ચંડસેનના પુરુષો જે અળિદાનને માટે પુરુષોને શાધતા હતા તેઓના હાથમાં આવ્યા, તેથી તેમને પણુ બીજાની સાથે બંદીવાન કરી ચંડસેના દેવીની પાસે બળિદાન માટે તેઓ લઈ આવ્યા.

પછી ચંડસેન દાસી અને પુત્ર સહિત પ્રિયદર્શનાને લઇને ચંડસેના દેવીનું અર્ચન કરવા આવ્યેા. તે વખતે 'આ ભયંકર દેવીને જોવાને વણિક સ્ત્રી સમર્થ થઇ શકશે નહિ ' એવું ધારી ચંડસેને પ્રિયદર્શનાનાં નેત્રને વસ્ત્રવડે ઢાંકી દીધાં.

પછી ચંડસેને પાેતે પુત્રને લઇને નેત્રની સંજ્ઞાએ અલિદાનના પુરૂષાને લાવવા સેવકને કહ્યું. દૈવચાેગે પ્રથમ અંધુદત્તને જ લાવવામાં આવ્યા. પછી પુત્રને દેવીને પ્રણામ કરાવી, રક્તચંદનનું પાત્ર હાથમાં આપી, ચંડસેને પ્રિયદર્શ-નાને કહ્યું કે ' દેવીની પૂજા કરાે. ' ં પછી નિર્દય ચંડસેને પાતે જ મ્યાનમાંથી ખડ્ડ કાઢશું. તે વખતે પ્રિયદર્શના દીન થઈ વિચાર કરવા લાગી કે: "મને ધિક્કાર છે, કેમકે મારે માટે જ આ દેવીને આ પુરૂષનું અલિદાન અપાય છે, તાે તેમાં મારી જ અપકીર્તિ છે. ત્યારે તેવી અપકીર્તિ શા માટે લેવી ? અરે હું શું નિશાચરી થઇ ? "

તે વખતે શુદ્ધ બુદ્ધિવાળાે બંધુદત્ત મૃત્યુને નજીક આવેલું જાણી નવકારમંત્રનું પરાવર્ત્ત કરવા લાગ્યાે. નવકારમંત્રનાે ધ્વનિ સાંભળીને પ્રિયદર્શનાએ તત્કાળ પાતાનાં નેત્ર ઊઘાડયાં, ત્યાં તાે પાતાના પતિને જ પાતાની આગળ જોયાે.

તેથી તેણે ચંડસેનને કહ્યું કેઃ ' બ્રાતા ! તમે હવે સત્યપ્રતિજ્ઞ થયા છેા, કેમકે આ તમારા બનેવી બંધુદત્ત જ છે.'

પછી ચંડસેન બંધુદત્તના ચરણુમાં પડી બાલ્યાે કે: 'આ મારાે અજ્ઞાનપણે થએલાે અપરાધ ક્ષમા કરાે અને તમે મારા સ્વામી છાે, માટે હવે મને આજ્ઞા આપાે. '

ં પછી બંધુકત્તે હર્ષ પામી પ્રિયકર્શનાને ઉદેશીને કહ્યું કે: ' આ ચંડસેને તેા તમારા ને મારા મેળાપ કરાવ્યા છે, માટે તેમના શા અપરાધ છે ? કાંઈ પણ અપરાધ નથો શ

પછી બધુદત્તે ચંડસેનને કહીને બીજા જે પુરૂષોને અલિદાન માટે કેદ કર્યા હતા તેમને છેાડાવ્યા અને ચંડસેનને પૂછશું કે: '' તમે આવું કામ શા માટે કર્શું ?'" એટલે બિલ્લાેના રાજા ચંડસેને પુરૂષબલિની માનતા વગેરેના બધા પૂર્વ વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યા. શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુના વિહાર અને નિર્વાણ

તે સાંભળીને બંધુકત્ત બાેલ્યાે કે: ' હે ચંડસેન ! જીવ-ઘાતવડે પૂજા કરવી યાેગ્ચ નથી, માટે હવે પછી પુષ્પાદિકવડે દેવીની પૂજા કરજો. આજથી જ તમે હિંસા, પરધન અને પરસ્રીના ત્યાગ કરા, મૃષાવાદ છેાડી દાે અને સંતાેષનું પાત્ર થાંએા. '

ચંડસેને તેમ કરવાને કબૂલ કર્છું. તે વખતે દેવી પ્રગટ થઈ ને બાેલી કે: ' આજથી પુષ્પાદિક પદાર્થાવડે જ મારી પૂજા કરવી. ' તે સાંભળોને ઘણુા ભિલ્લાે ભદ્રકભાવી થયા.

પ્રિયદર્શનાએ બાળપુત્ર બંધુદત્તને અર્પણ કર્યી. બંધુ-દત્તે તે પુત્ર ધનદત્તને આપ્યા અને પાતાની પત્નીને કહ્યું કે: 'આ મારા મામા થાય છે. ' તત્કાળ પ્રિયદર્શના મુખ આડું વસ્ત્ર કરીને પાતાના શ્વશુરરૂપ મામાજીને નમી. ધન-દત્તે આશીષ આપી અને કહ્યું કે 'આ પુત્રનું નામ પાડવું જોઈ એ. ' એટલે ' આ પુત્ર જીવિતદાન આપવાવડે આંધવાને આનંદદાયક થયા છે, એવું ધારીને તેનાં માતાપિતાએ તેનું ' આંધવાનંદ ' એવું નામ પાડ્યું

પછી કિરાતરાજ ચંડસેને માતુલ સહિત બંધુદત્તને પાતાને ઘેર ભાજન કરાવ્યું અને તેમનું લૂંટી લીધેલું સર્વ ધન તેમને અપ`ણ કર્યું. પછી અંજલિ જોડી ચિત્રકનું ચર્મ, ચમરી ગાયના વાળ, હાથીદાંત અને મુકતાફળ વગેરેની ભેટ આપી. પછી બંધુદત્તે પેલા કેદ કરેલા પુરૂષાને બંધુવત્ ગણી, ચાેચ્ચ દાન આપીને વિદાય કર્યા અને ધનદત્તને દ્રવ્ય-વડે કુતાર્થ કરીને તેને ઘેર માેકલ્યાે. સમર્થ ખંધુદત્ત પ્રિયદર્શના અને પુત્ર સહિત ચંડસેનને સાથે લઈને નાગપુરી આવ્યાે. તેના બંધુઓ પ્રસન્ન થઈને સામા આવ્યા. રાજાએ બહુમાનથી હસ્તી પર બેસાડીને તેને નગરીમાં પ્રવેશ કરાવ્યાે.

પુષ્કળ દાન આપતાે બંધુદત્ત પાેતાને ઘેર આવ્યાે અને લાેજન કર્યા પછાે બંધુઓને પાેતાનાે સર્વ વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યાે. પછી છેવટે તેણે સર્વને જણાવ્યું કે 'આજ સુધીમાં મને જે અનુભવ મળેલાે છે, તે ઉપરથી હું કહું છું કે: 'શ્રી જિનશાસન વિના સર્વ અસાર છે.'

બંધુદત્તની આવી વાણીથી સર્વ જનેા જિનશાસનમાં રક્ત થયા. પછી બંધુદત્તે ચંડસેનના સત્કાર કરીને તેને વિદાય કર્યા અને પાતે બાર વર્ષ સુધી સુખમાં રહ્યો.

એક સમયે શરદ્દ ઋતુમાં શ્રીપાર્શ્વ પ્રસુત્યાં સમવસર્યા. બંધુકત્ત માેટી સમૃદ્ધિ સાથે પ્રિયદર્શનાને અને પુત્રને લઈ તેમને પ્રણામ કરવા ગયા. પ્રભુને વંદના કરોને તેણે ધર્મ-દેશના સાંભળી. પછી બંધુદત્ત પૂછ્યું કે: 'હે પ્રભાે ! મારી છ સ્ત્રીઓ પરણુતાં જ કયા કર્મથી સ્ત્યુ પામી ? આ પ્રિય-દર્શનાના મને કેમ વિરહ થયાે ? અને મારે બે વખત કેમ બંદિવાન થવું પડ્યું ? તે કૃપા કરીને કહાે. '

પ્રભુ બાેલ્યા કે: '' પૂર્વે આ ભરતક્ષેત્રને વિષે વિંધ્યા-દ્રિમાં શિખાસન નામે તું ભિલ્લતો રાજા હતાે. તું હિંસા કરનાર અને વિષયપ્રિય હતાે. આ પ્રિયકર્શના તે ભવમાં શ્રીમતી નામે તારી સ્ત્રી હતી. તેની સાથે વિલાસ કરતા તું પર્વતના કુંજગૃહમાં રહેતા હતા. એક વખતે કેટલાએક સાધુઓનો સમૃહ માર્ગ ભૂલી જવાથી અટવીમાં આમતેમ ભ્રમતા હતા, તે તારા કુંજગૃહ પાસે આવ્યા તેને જોઈને તને હુદયમાં દયા આવી. તે જઇને તેમને પૂછ્યું કે: ' તમે અહીં કેમ ભમા છા ? '

તેઓ બાલ્યા કે: 'અમે માર્ગ બૂલ્યા છીએ.' પછી શ્રીમતીએ તને કહ્યું કે: 'આ મુનિઓને કળાદિકનું ભાેેેેેેેે કરાવીને પછી માર્ગે ચડાવી આવાે, કારણુ કે આ અટવી કુસ્તરા છે.'

પછી તે કંદફળાદિક લાવીને તેમની પાસે મૂક્યાં; એટલે સુનિએા બાલ્યા કે: 'આ કળ અમારે કલ્પતાં નથી, માટે જે વર્ણુ, રસ અને ગંધાદિકથી રહિત હાેય તે અમને આપા. જે લાંબા કાળ થયા લીધેલાં હાેય તેવાં નિરસ (અચિત્ત) કૂળાદિક અમારે કલ્પે છે. '

તે સાંભળી તે તેવાં ફળાદિક લાવીને તેમને વહાેરાવ્યાં. પછી સાધુઓને માર્ગ બતાવ્યા. એટલે તેઓએ તને ધર્મ સંભળાવી પંચપરમેષ્ઠી નમસ્કારરૂપ મહામંત્ર આપીને કહ્યું કે: ' હે લદ્ર ! પખવાડીઆમાં માત્ર એક દિવસ સર્વ સાવઘ કર્મ છેાડી એકાંતે બેસી આખા દિવસ તારે આ મંત્ર સંભારવા, પણુ તે વખતે કદી કાેઇ તારા દ્રોહ કરે તા પણ તારે તેની ઉપર કાેપ કરવા નહીં. '

આ પ્રમાણે ધર્મનું આચરણ કરતાં તારે સ્વર્ગની લક્ષ્મી પણ દુર્લભ નથી. પછી તેમ કરવાને તે સ્વીકાર્યું; એટલે મુનિઓએ અન્યત્ર વિહાર કર્યાં. એક વખતે તું એકાંતે બેસી તે મંત્રનું સ્મરણ કરતા હતા તેવામાં ત્યાં એક કેશરીસિંહ આવ્યા તેને જોઈને તત્કાળ શ્રીમતી ભય પામી. એટલે 'ભય પામીશ નહીં.' એમ બાલતાં જ તેં ધનુષ્ય ગ્રહણ કર્યું. તે વખતે શ્રીમતીએ ગુરૂએ આપેલા નિયમને સંભારી દીધા; તેથી તું નિશ્ચળ થઇ ગયા.

પછી તે સિંહ તારૂં અને મહામતિ શ્રીમતીનું ભક્ષણ કરી ગયેા. ત્યાંથી મરણુ પામીને તમે બંને સૌધર્મ દેવ-લેાકમાં પલ્યાપમના આચુખ્યવાળા દેવતા થયા. ત્યાંથી ચ્યવીને અપરવિદેહક્ષેત્રમાં ચક્રપુરીના રાજા કુરૂમૃગાંકને ઘેર બાલચંદ્રા રાણીથી તું પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયા અને શ્રીમતી ત્યાંથી ચ્યવીને તે કુરૂમૃગાંક રાજાના સાળા સુભૂષણુ રાજાની કુરૂમતી નામની રાણીથી પુત્રીપણે ઉત્પન્ન થઈ.

તમારાં બંનેનાં શખરમૃગાંક અને વસંતસેના એવાં નામ પાડચાં અનુક્રમે પાતપાતાનાં સ્થાનમાં તમે બંને ચૌવ-નવચને પ્રાપ્ત થયાં. વસંતસેના તારા ગુણુ સાંભળીને તારા પર આસક્ત થઈ અને એક ચતુર ચિત્રકારે ચિત્ર લાવીને અતાવેલા તોણીના રૂપને એઈને તું પણુ તેના પર આસ-ક્ર્ત થયાે.

પરસ્પર અનુરાગ થએલેા જાણીને તારા પિતાએ તને તેની સાથે પરણાવ્યાે. પછી તારાે પિતા તાપસ થયાે અને તું રાજ્ય થયાે. હે બુદ્ધિમાન્ ! પૂર્વે ભિલ્લના ભવમાં તેં તિર્ચ ચાને વિયાેગ પમાડીને જે કર્મ બાંધેલું, તે એ ભવમાં તને ઉદય આવ્યું. તે યથાર્થ રીતે સાંભળઃ--- શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના વિહાર અને નિર્વાણ

તે જ વિજયમાં એક મહાપરાક્રમી વર્ધન નામે જય-પુર નગરનો રાજા હતા. તેણે નિષ્કારણ તારા પર કાેપાય-માન થઈ માણુસ માેકલીને તને કહેવરાવ્યું કે ' તારી રાણી વસ તસેના મને સોંપી દે, મારૂં શાસન અંગીકાર કર અને પછી સુખે રાજ્ય ભાગવ; નહીં તાે મારી સાથે યુદ્ધ કર.'

તે સાંભળતાં જ તને ક્રોધ ચડયો; તેથી લાેકાેએ તે વખતે અપશુકન થતાં જોઈને તને ઘણાે વાર્યો તાે પણ તું સન્ય સહિત ગર્જેદ્ર ઉપર બેસીને તેની સાથે ચુદ્ધ કરવા નીકળ્યાે.

વર્ષન રાજા તેા તારાથી પરાભવ પામીને નાસો ગયેો. પણુ તપ્ત નામનો એક બળવાન રાજા તારી સાથે ચુદ્ધ કરવા આવ્યાે. તેણે ચુદ્ધ કરીને તારી સેનાને ક્ષીણુ કરી દીધો અને તને જીવથો મારી નાખ્યાે.

તે વખતે રોદ્રધ્યાનના વશથી તું મૃત્યુ પામીને છઠ્ઠી નરકમાં નારકી થયેા. તારા વિરહથી પોડિત વસતસેના પણ અગ્નિમાં પ્રવેશ કરોને મૃત્યુ પામી અને તે પણ તે જ નરક ભૂમિમાં ઉત્પન્ન થઈ

ત્યાંથી નીકળોને તું પુષ્કરવરદ્વીષના ભરતક્ષેત્રમાં એક નિર્ધન પુરૂષને ઘેર પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયેા અને તારા જેવી જ જાતિમાં વસંતસેના પણ નરકમાંથો નીકળીને પુત્રીપણે ઉત્પન્ન થઈ ચોવનવયમાં તમારા બંનેનો વિવાહ થયેા. દુ:ખનું દ્વાર દારિદ્રચ છતાં પણુ અંને નિરંતર ક્રીડા કરવા લાગ્યાં. એક વખતે તમે બંને ઘરમાં હતાં તેવામાં જૈન સાધ્વી-ત્ર્યા તમારા જોવામાં આવી, એટલે તમે ઊઠી આદર અને **લક્તિથી અન્નપાનવડે તેમને પ્રતિલાભિત કરી. પછી તેમને** તેમના સ્થાન સંબંધી પૂછવાથી તેઓ **બાલી કે ' બાલચંદ્રા નામે** અમારા ગણિની છે અને વસુશ્રેષ્ઠીના ઘર પાસે અમારાે ઉપાશ્રય છે.'

પછી દિવસને અંતભાગે મનમાં શુભ ભાવ ધારણુ કરોને તમે ત્યાં ગયાં; એટલે ગણિની બાલચંદ્રાએ તમને સારી રીતે ધર્મ સંભળાવ્યો, તેથી તેમની પાસે તમે ગૃહ-સ્થધર્મ ગ્રહણુ કર્યા. ત્યાંથી મૃત્યુ પામીને તમે બંને પ્રદ્યા દેવલાકમાં નવ સાગરાપમના આયુષ્યવાળા દેવતા થયા.

ત્યાંથી ચ્ચવીને તમે અહીં ઉત્પન્ન થયા છેા. પૂવે ભિલ્લના ભવમાં તે તિર્થ ચ પ્રાણીઓનો વિયોગ કરાવ્યો હતા તેમજ દુ:ખ દીધું હતું અને તે વખતે આ તારી સ્ત્રીએ અનુમાદના કરી હતી, તે કર્મના વિપાકથી આ ભવમાં તને પરણેલી સ્ત્રીઓના વિનાશ, વિરહ, અધન અને દેવીના બલિદાન માટે ખંદી થવા વગેરેની વેદના પ્રાપ્ત થઇ; કેમકે "કર્મના વિપાક મહા કષ્ટકારો છે."

પછી બંધુદત્તે કરીવાર પાર્શ્વનાથ પ્રભુને નમસ્કાર કરીને પૂછવું કે: 'હવે અહીંથી અમે કયાં જઇશું ? અને અમારે હજી કેટલા ભવ કરવા પડશે ? '

પ્રભુએ કહ્યું કે: ' તમે બંને અહીંથી મૃત્યુ પામીને સહસ્વાર દેવલેાકમાં જશા. ત્યાંથી ચ્યવીને તું પૂર્વવિદેહમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુના વિહાર વ્યને નિર્વાણ.

ચક્રવતી^ઽ થઇશ અને આ સ્ત્રી તારી પટ્ટરાણી^૧ થશે. તે ભવમાં તમે અંને ચિરકાળ સુધી વિષયસુખ ભાેગવી દીક્ષા લઈને સિંદ્ધિને પ્રાપ્ત થશા. '

પ્રભુનાં આ પ્રમાણેનાં વચન સાંભળી બંધુદત્તે પ્રિયદ-શ°ના સાથે તત્કાળ પ્રભુની પાસે દીક્ષા ગ્રહણુ કરી.

એક દિવસે શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુ નવ નિધિના સ્વામી એવા એક રાજાના નગર પાસે સમવસર્યા. તે ખબર સાંભ-ળીને તે રાજા પ્રભુને વાંદવા આવ્યેા. પ્રભુને વંદન કરીને તેણે પૂછશું કે: ' હે પ્રભા ! પૂર્વ જન્મના કયા કર્મથી હું આવી માટી સમૃદ્ધિને પ્રાપ્ત થયેા છું ? '

પ્રભુ બેલ્યા: "મહારાષ્ટ્ર દેશમાં હેલ્લૂર નામના ગામને વિષે પૂર્વ ભવે તું અશાેક નામે માળી હતાે. એક દિવસે પુષ્પા વેચીને તું ઘેર જતાે હતાે ત્યાં અર્ધમાર્ગે કાેઈ શ્રાવ-કને ઘેર અર્હ તની પ્રતિષ્ટા થતી હતી. તે જોઈને તું તેના ઘરમાં પેઠા. ત્યાં અર્હ તનું બિંબ જોઇને તું છાબડીમાં પુષ્પ શાેધવા લાગ્યા. તે વખતે તને નવ પુષ્પા હાથમાં આવ્યાં. તે પુષ્પા તે ઘણુ ભાવથી તે પ્રભુની ઉપર ચડાવ્યાં, તેથી તે ઘણું પુષ્ય ઉપાર્જન કર્શું. એક વખતે તે પ્રિયંગુ વૃક્ષની મંજરી લઈને રાજાને ભેટ કરી; તેથી પ્રસન્ન થઈને રાજાએ તને લાક્ષે શેણીના પ્રધાનની પદવી આપી.

ત્યાંથી મૃત્યુ પામીને તું એલપુર નામના નગરમાં નવ લાખ દ્રમ્મ (એક જાતના સિક્કા) નાે સ્વામી થયાે. ત્યાંથી ૧. આને સ્ત્રીરત્ન સમજવું નહીં; બીજી પ્દરાણી સમજવા. કારણ કે સ્ત્રીરત્ન તાે મરણુ પામીને છઠો નરકે જાય છે.

Jain Education Internationa

۷

મૃત્યુ પામી તે જ નગરમાં નવ કાેટી દ્રવ્યનાે અધિપતિ થયાે. ત્યાંથી મૃત્યુ પામી સ્વર્ણુ પથ નગરમાં નવ લાખ સુવર્ણુના સ્વામી થયાે. ત્યાંથી મૃત્યુ પામી રત્નપુર નગરમાં નવ લાખ રત્નનાે અધિપતિ થયાે. ત્યાંથી મૃત્યુ પામી તે જ નગરમાં નવકાેટી રત્નનાે સ્વામી થયાે. ત્યાંથી મૃત્યુ પામી તું આ ભવમાં નવ નિધિનાે સ્વામી રાજા થયાે છે. હવે અહીંથા અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થઇશ. "

પ્રભુની આવી વાણીથી રાજાના મનમાં શુભ ભાવના ઉત્પન્ન થઈ ને તત્કાળ તેણે દીક્ષા ગ્રહણુ કરી.

આ પ્રમાણે વિહાર કરતા શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુને સાેળ હજાર મહાત્મા સાધુઓ, આડત્રીશ હજાર સાધ્વીઓ, ત્રણ્સો ને પચાસ ચૌદપૂર્વધારી, એક હજાર ને ચારસો અવધિજ્ઞાની, સાડાસાતસો મન:પર્યવજ્ઞાની, એક હજાર કેવળજ્ઞાની, અગ્યા રસો વૈક્રિયલબ્ધિવાળા, છસો વાદલબ્ધિવાળા, એક લાખ ને ચાસઠ હજાર શ્રાવકા અને ત્રણ લાખ ને સત્તોતેર હજાર શ્રાવિકાઓ–આ પ્રમાણે કેવળજ્ઞાનના દિવસ પછી પરિવાર થયા. પછી પાતાના નિર્વાણસમય નજીક જાણી શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુ સમેતશિખરગિરિએ પધાર્યા ત્યાં બીજા તેત્રીશ મુનિ-ઓની સાથે ભગવંતે અનશન ગ્રહણ કર્શું. પ્રાંતે શ્રાવણ માસની શુકલ અષ્ટમીએ વિશાખા નક્ષત્રમાં જગદ્ગુરૂ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ તેત્રીશ મુનિઓની સાથે માક્ષપદને પ્રાપ્ત થયા.

ગૃહસ્થપણામાં ત્રીશ વર્ષ અને વત પાળવામાં સીત્તેર વર્ષ-એમ સો વર્ષનું આયુષ્ય શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુએ ભાેગવ્યું. શ્રીનેમિનાથ પ્રભુના નિર્વાણુ પછી ત્રાશી હજાર, સાતસો અને પચાસ વર્ષ ગયા પછી શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુ માેક્ષે પધાર્થા. તે વખતે શકાદિક ઇંદ્રો દેવતાઓને સાથે લઇ સમેતગિરિ પર આવ્યા અને અધિક શાેકાકાંતપણે તેમણે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના ઊંચે પ્રકારે નિર્વાણુમહાત્સવ કર્યા.

ત્રણુ જગતમાં પવિત્ર એવા શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુના ચરિત્રને જેએા શ્રદ્ધાળુ થઈ ને સાંભળે છે તેએાની વિપત્તિએા ફર જાય છે અને તેઓને અદ્ભુત સ'પત્તિએા પ્રાપ્ત થાય છે, એટલું જ નહીં છેવટે પરમપદ પણુ પ્રાપ્ત થાય છે.

ઈતિ શ્રીપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર સંપૂર્ણ

. .

<mark>શ્રીપાર્</mark>જાનાથ પ્રભુના પવિત્ર તીર્થસ્થા<mark>ન</mark>ેા

શ્રો કેસરીયાજી પાર્શ્વનાથ. (ભાંડકજી)

(१)

આક્રોલાના રહીશ શેઠ ચત્રભુજ પુંજાભાઇને સંવત ૧૯૬૬ ના માહા સુદી પાંચમને સોમવારે રાતના સ્વપ્ન આવ્યું કે ' પાતે ભાંદકની આસપાસ જંગલમાં રખડે છે, તેવામાં દશ હાથ લાંબા એક કાળા નાગ તેમની પાછલ પડચો. ચત્રભુજ જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં ત્યાં નાગ પણ તેમની પાછળ પાછળ જતા. આખરે તે ફરી ફરીને થાકયા પણ નાગરાજે તેમના કેડા છાડચો નહિ. છેવટે નાગને તેમને વિનંતિ કરી કે ''હે નાગરાજ ! મેં તમારા કાંઇ અપરાધ કર્યા નથી છતાં તમે શા માટે મારી પાછલ પડચા છા ?"

" મય તુઝે કુછ ચમત્કાર અતલાઉં તું પાંચસો **રૂપૈયા**કા ખરચા કર. " નાગે મનુષ્ય ભાષામાં જણાવ્યું. " આપ કહતે હેા વહ ઠીક હય લેકીન મય તા કંગાલ હાલતમેં હું. નાકરી કરકે ઉદર પાેષણુ કરતા હું. પાંચસાે રૂપૈયા કહાંસે લાવું ? " તેમણે જવાબ આપ્યાે.

" કયા તું ઇતિના રૂપૈયા નહીં ખરચ સકતા હય. " નાગે કહ્યું.

" મય સચ કહતા હું અબી મેરી પાસ કુછ નહીં હ<mark>ય</mark>." **તેમને** કહ્યું.

" અચ્છા ! તું તેરી પોછે દેખ! " નાગરાજે જણાવ્યું.

તે માણુસ નાગનાં આવાં વચન સાંભલીને મનમાં ઘણે મુંઝાયાે કે જરૂર હું પાછલ જોઇશ એટલે નાગ મને કરડી ખાશે, છતાં પણુ આખરે જ્યારે તેણે બીતાં બીતાં પાછલ જોશું તાે આશ્ચર્ય ! તે ઊભેા હતાે ત્યાં જંગલ નહાેતું પરન્તુ એક માટુ નગર હતું. તેમજ તેની સામે પશ્ચિમ મુખી દેરાસરમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુની પીળા રંગની પ્રતિમા જોવામાં આવી. તરત જ તે તાે ત્યાં ભગવતની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા.

નાગરાજ એ અરસામાં બાેલ્યા. " દેખ યહ ભદ્રાવતી નગરી ઔર કેસરીયા પાર્શ્વનાથજીકા બહા તીર્થ હય સો અભી વિચ્છેદ હુવા હય. યહ તીર્થકા ઉદ્ધાર કરનેકા તું પ્રયત્ન કર?" નાગરાજ અદશ્ય થતાં જ તરત તેની આંખ ઉઘડી ગઈ.

ં પ્રાત:કાલે એાસવાલ પૃથ્વીરાજ અખ્તાવરમલને સર્વ હકીકત નિવેદન કરી. પછી માહાસુદી નોમને દીવસે તે ચત્રભુજ ભદ્રાવતી (ભાંદક) જવાને રવાને થયા. ત્યાં ભાંદક**ની** આસપાસ આખું જંગલ જેતાં જેતાં છેક સાંજના સાડા ચાર વાગે ભગવ'તની પ્રતિમાનાં દર્શન થયાં. પછી સરકારમાં અરજી વગેરે કરી તેની આસપાસની જમીનનાે કબજો મેળવ્યાે.

જે ઠેકાણે ભગવાન ધગટ થયા, તે મુખ્ય ગભારા કાયમ રાખ્યા અને જ્યાં પબાસણુ તુટી ગયું હતું તે નવું કરાવ્યું, તેમજ બીજું પણુ રીપેર કામ કરાવીને તરતજ પૂજા વગેરેના બંદાબસ્ત કર્યાં.

ભગવાનની પ્રતિમા સાડા છ કુટ ક્ષ્ણા સહિત ઉંચી **લ**ગભગ છે.

પૂજાનાે બંદાેબસ્ત કરી સાત મહીને તે તીર્થ ચાંદાના સંઘને સુપરત કર્શું. હાલમાં ત્યા શ્રી સંઘ તરફથી દેરાસર બંધાઈ પ્રતિષ્ઠા પણ થઇ ગએલ છે.

<mark>સદ્રાવતી નગરીમાં</mark> આ પ્રતિમા ૨૩૦૦ તેવીસસાે વરસ **પહેલાંની** છે. આ જગ્યાએ ખાેદકામ કરતાં બીજી પ્રતિમાએા પણુ નીકળે તેમ છે. આન્જુબાન્જુ ઘણુાં પ્રાચીન અવશેષા છે.

શેઠ ચત્રભુજ પુંજાભાઇ પ્રથમ અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથના કારખાનાના મુનીમ હતા, તેઓ ભાંદકજીના તથા અંતરી-ક્ષજીના વહીવટ કરતા હતા.

શેઠ કીશનચંદજી હીરાલાલ વર્ધાવાલા પણ દેખરેખ ભાંદકજીની રાખે છે.

કેસરીયા પારસનાથજીના દેરાસરની સાંમે બીજી દેરાસર નાગપુરવાલા શેઠ હીરાલાલજી કેશરીમલજી તરફથી પણુ અંધાર્યુ છે ત્યાં ધર્મશાલા વગેરેની જોગવાઇ સારી છે. હાલમાં તેા વિશાલ ધર્મશાલા તથા રસાેડુ પણુ ચાલુ છે. બેંગાલ નાગપુર રેલવેના વર્ધા સ્ટેશનથી ભાંદક તરફ બીજી નાની રેલવે જાય છે તેમાં ભાંદક સ્ટેશનથી લગભગ માઈલ જેટલું દ્વર ધાય છે.

આ તીર્થની આંબોહવા બહુ સારી છે.

શ્રીકલિકાંડ પાર્શ્વનાથછ

(२)

પ્રભુ શ્રીપા^ક્રિનાથ ભગવⁱતના વખતમાં અંગદેશના ધણી ચંપાનગરીના કરક ડુ નામે રાજા હતા તેની રાજ્યધા-નીની નજીક કાદ બરી અટવીમાં કલિ નામે પહાડ અને નીચે કુંડ નામે સરાવર હતું. તે અટવીમાં સુદ્ધ કરવામાં ચપલ એવા મહીધર નામે હાથી હતા. એકદા શ્રીપા^ક્ડિ-નાથ ભગવⁱત છવ્નસ્થાવસ્થામાં વિચરતા છતા કુંડ સરાવર પાસે કાઉસગ્ગ મુદ્રાએ ધ્યાનમાં રહ્યા. તે વખતે તે પ્રભુને જોઈને ઉહાપોહ કરતાં હાથીને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. તા તેને જણાયું કે "પૂર્વ ભવને વિધે તે હેમદ ર નામે બ્રાહ્મણ હતા અને તેણે એક સાધુ મહારાજની મશ્કરી કરી, જેથી નમી રાજાએ તેને બાંધ્યા. એટલામાં સુપ્રતિષ્ટ નામના એક શ્રાવકે આવીને પૂછયું કે "આને કેમ આંધ્યા છે?"

તે વારે રાજાએ જેવી વાત હતી તેવી કહી સંભળાવી. તે પ્રાક્ષણ વામન હતા લાેકા તેથી તેની મશ્કરી કરતા જેથી તે મનમાં માેટા શરીરને પણ ઇચ્છતાે.

પછી શ્રાવક હેમંદરને લઇને ગુરૂ પાસે ગયેા. ગુરૂએ ધર્મોપદેશ આપીને તેને સમક્તિ પમાડશું કાળાંતરે અનશન કરી નિયાણું કરી આર્ત ધ્યાનથી હું હાથીના ભવમાં આવ્યા છું. આવી રીતે જાતિસ્મરણુ જ્ઞાનથી તેણુ પાતાના પાછલાે ભવ જાણ્યા પછી ભક્તિએ કરીને હાથોએ તલાવમાંથી કમલાે લાવીને ભગવતની પૂજા કરી. અનુક્રમે ત્યાંથી કાલ કરી ભગવતની ભક્તિના પ્રભાવે તે હાથી વ્યંતર લાેકમાં (નિકા-યમાં) મહધ્ધિક વ્યંતર થયાે.

અહીં ભગવાન આવેલા જાણી અંગ દેશના રાજા કરકંડુ પ્રભાતના વાંદવા આવ્યા, પણ ભગવાન ત્યાંથી વિહાર કરી ગએલા હાેવાથી રાજાને દર્શનના લાભ થયા નહીં. જેથી પાતાના આત્માની તે નિંદા કરવા લાગ્યા. '' ધન્ય છે આ હાથીને કે જેણે ભગવાનના પૂજા કરી. હું તા ભાગ્ય-હીન છું કે જેથી મને તા ભગવાનનાં દર્શન પણ થયાં નહીં."

રાજાના આવા આંતરિક પશ્ચાતાપથી ધરણે દ્રેના પ્રભાવે નવ હ્રાથની પારસનાથની પ્રતિમા ત્યાં પ્રગટ થઇ જેથી રાજા ખુશી થયેા, પછી ભવ્ય દેરાસર બંધાવી ત્રિકાલ જિન-પુજન, નાટક વગેરે કરતાે તે કાલ નિર્ગમન કરવા લાગ્યાે આ જગ્યા કલિકુંડ તીર્થ તરીકે પ્રગટ થઈ.

હાથીનેા જીવ જે મહર્દ્ધિક વ્યત્તર થયેા હતાે તે રાજ ભગવંતની સેવા લક્તિ કરનારા સંઘને સહાય કરવા લાગ્યેા. તાવના યંત્ર તથા કલિકુંડ પાર્શ્વનાથના મંત્ર લાેકાેમાં પ્રકાશ કરવા લાગ્યાે. નજીકના ગામડાના ગામડીયા લાેકાે, ગાેકુળી ત્તથા શહેરનાં લાેકાે કલિકુંડ તીર્થવાસી તરોકે ઓળખાવા લાગ્યા.

કલિકુંડ તીર્થ કલીકાેટ પાસે હતું. હાલમાં આ તીર્થનેા કાંઈ પત્તો નથી.

પાટણમાં ઢ`ઢેરવાડે શ્રી કલિકુંડ પા^{શ્}ર્વનાથની પ્રતિમા છે. જે માણુસ દર વર્ષે એક હાર પ્રભુને ચડાવે તેને વીંછો કરડતા નથી એવી માન્યતા હાલમાં પ્રચલિત છે.

અમદાવાદમાં હઠીભાઇની બહારની વાડીની ભમ<mark>તીમાં</mark> કલિકુંડ પા^{શ્}ર્વનાથની કુંડ સહિત કાઉસગ્ગ ધ્યાને ઊ**ભી** મૂર્ત્તિ છે.

અમદાવાદમાં ચાેમુખજીની પાેળમાં ચાેમુખજીના દેરા-સરમાં કલિકુંડ પા^ક્રનાથની માેટી પ્રતિમા છે.

પાટણુમાં કુમારપાલ રાજાએ બંધાવેલ કુમાર વિહાર છે, જેમાં ચામુખજીની ચાર પ્રતિમામાં એક કલિકુંડ પા^{થ્}વે-નાથની મૂર્ત્તિ છે.

કલિકુંડ પા^{શ્}ર્વનાથના મંત્રમય સ્તાેત્રો તથા યંત્ર માટે મારા તરફથી પ્રકાશિત " જૈન યંત્રાવલિ " જોવા ભલામણુ છે.

શ્રી કરેડા પાર્શ્વનાથજી

(3)

માંડવગઢના મંત્રો પેથડકુમાર તથા તેમના પુત્ર ઝાંઝણુ કુમારે તીર્થ યાત્રા કરવા જવાને માટે સંઘ કાઢયા. તેમાં શ્રીધર્મદ્યાષસૂરિ વગેરે વીશ તાે આચાર્ય હતા. સિંઘન મંત્રી એ હજાર ઘેાંડેશ્વાર સહિત સંઘની રક્ષા કરતા હતા. માર્ગમાં યાત્રાએા કરતાં કરતાં સંઘ અનુક્રમે વાસપુરા–ચીતાેડ આવ્યા. વાસપુરામાં ચાવીસ તીર્થ કરાની પ્રતિમાએાની સ્થાપના કરાવી, સ્ત્રીતાેડમાં અનેક દેરાસરાેનાં દર્શન કરી સંઘ કરેડા આવ્યા. ઉપસર્ગને હરવાવાલી શ્રીકરેડા પાર્શ્વનાથની શ્યામ મૂર્ત્તિનાં દર્શન કરી ત્યાં મોટા ઓચ્છવ કર્યા.

તે પછી આચાર્ય મહારાજે સંઘપતિને કહ્યું કે "જે સંઘપતી હાેય તે સંઘ જ્યાં પડાવ નાખે તે ગામમાં દેશ-સર ન હાેય તેા નવું કરાવે અને જો તેટલી શકિત ના હાેય તાે જ્યાં તિલક થાય સ્વામી વાત્સલ્ય થાય તે જગાએ તાે અવશ્ય પ્રાસાદ કરાવે. "

એવી રીતે ગુરૂ મહારાજની વાણી સાંભળીને ઝાંઝણ્ કુમાર તે ગામમાં દેરાસર કરાવા લાગ્યા. દીવસ જેટલું કામ થતું તેટલું રાતના પડી જતું. બીજે કીવસે બીજી જગ્યાએ તૈયાર કીધું તાે તે પણુ પડી ગયું. એવી રીતે ત્રણુ સ્થાનકાે બદલ્યાં પણુ દીવસના કામ કરે ને રાતના પડી જાય.

વલી કરેડા પાર્શ્વનથાનું છર્ણુ પ્રાયઃ થએલું દેરાસર સુધરાવવાનું શરૂ કર્યું તાે તે પણુ ક્ષેત્રપાલ પાડી નાખવા લાગ્યાે. એટલુંજ નહીં પણુ સંઘમાં રાગાદિક ઉપસર્ગ કરવા લાગ્યાે. તે વખતે લાેકા કહેવા લાગ્યા કે "આ કાેઈ દેવતાનાે ઉપદ્રવ છે તાે તેને શાંત કરી પછી કામ આગલ ચલાવાે. "

તે પછી અનેક રીતે અધિષ્ઠાયક દેવને શાંત ક<mark>રી</mark> ઝાંઝણ કુમારે અરજ કરી કે "હે દેવ ! તમે બીજી જગ્<mark>યા</mark> ન આપાે તાે ખેર! પણ આ જીનું દેરાસર નવું કરવાની તાે આજ્ઞા આપાે ? "

મ ત્રીની એવી નમ્ર વાણી સાંભળીને દેવતાએ પ્રસન્ન થઇને તેમનું વચન માન્ય રાખ્શું. પછી સાત માળ સહિત અને અનેક મંડપે કરીને શુક્ર્ત એવા શીખરળ ધ પ્રાસાદ કરાવ્યા. એવી રીતે કરહેડા પાર્શ્વનાથનું ચૈત્ય ઝાંઝણુ કુમારે સુધરાવ્યું. પછી ત્યાંથી સંઘ આહડપુર આવ્યા.× અનેક પ્રકારના ત્યાં આવ્છવ વગેરે કરી ત્યાંથી નાગદા ગામે આવ્યા. ત્યાં આવ્છવ વગેરે કરી ત્યાંથી નાગદા ગામે આવ્યા. ત્યાં નવખંડા પાર્શ્વનાથની અનેક પ્રકારે ભક્તિ કરી ત્યાંથી છરાવલી ગામે આવ્યા. ત્યાં છરાવલા પાર્શ્વનાથની ભક્તિ કરીને અનુક્રમે સંઘ આભુજી આવ્યા. ત્યાંથી સંઘ તારંગા થઈ શત્રુંજ્ય તીર્થની યાત્રા કરી અનુક્રમે પાતાને વતને આવ્યા.

મંત્રી પેથડ કુમારે ચારાસી દેરાસરાે બંધાવેલા છે. વલી છત્રીશ હજાર સાેનૈયા જ્ઞાન ખાતે છત્રીશ હજાર સાેનૈયા ગુરૂભક્તિ ખાતે અને લાખા સાેનૈયા સ્વામી વાત્સલ્યમાં ખરચેલા છે. આ તીર્થનું નજીકનું રેલ્વે સ્ટેશન ભાેપાલ-સાગર છે.

શ્રીકલ્યાણ પાર્શ્વનાથજી

(8)

વીશનગરના દેરાસરજીમાં તીર્થ રૂપ પ્રતિમા છે. તેના મેડા ઉપર સહસ્રક્ષ્ણા પાર્શ્વનાથ છે. બીજે માળે ગાેડી પાર્શ્વનાથ છે. ત્યાં સંવત ૧૮૬૫ ના ફાગણુ માસમાં જીણે-

× ઉદેપુર સ્ટેશનની નજીક આ શહેર હાલમાં આયડ નામથી પ્રસિદ્ધ છે દ્ધાર થયેા હતાે. વડાદરામાં મામાની પાળમાં કલ્યાણુ પાર્શ્વ-નાથજીનું દેરાસર છે. પ્રતિમા રયામ સ્વરૂપ જાત્રા કરવા લાયક છે. પેટલાદમાં કલ્યાણુ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. રાધનપુરમાં કલ્યાણુ પાર્શ્વનાથનું માટું દેરાસર છે. પન્યાસ પદ્મવિજયજી તથા રૂપવિજયજી મહારાજે પેટલાદમાં કેટલીક વિદ્યાનું

સાધન કર્યું હતું.

કલ્યાણુ પાર્શ્વનાથનું આગલાેદમાં સં. ૧૮૬૨ માં શ્રી .સંઘ તરફથી દેરાસર બંધાવ્યું છે. આગલાેદ વિજાપુરથી .પાંચ ગાઉ થાય છે.

કલ્યાણુ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર ઉંદરામાં સંવત ૧૯૫૧ ની સાલમાં બંધાવેલું છે.

શ્રીકાપરડા પાર્શ્વનાથજી

(4)

પ્રાચોન સમયમાં જોધપુર રાજ્યમાં કાેઇ માટા હાેદ્દા ઉપર જેતારણુ નામે શેઠ અધિકારી હતા. કાેટચાધીશની ઝાદ્ધિ તેમની પાસે હતી. અન્ચદા રાજ્યના ગુન્હામાં આવ-વાથી રાજ્યના નાેકરાે તેમને બેડીએા નાખીને આંધીને લઇ જતા હતા. રસ્તામાં કાપરડા ગામે રાત પડી જવાથી રાજ-પુરૂષોએ ત્યાં સુકામ કર્યો.

ત્યાં રાતના જેતારણુ શેઠને કાલભૈરવ દેવે સ્વપ્ન આપ્શું કે ''તારી સવા મણની બેડીએા તુટી જશે અને રાજા તારાે સત્કાર કરી તારી ઉપર પ્રસન્ન થઇ આખરૂ ઈજ્જતમાં વધારાે કરે તાે આ કરંડાના ઝાડ નીચે નીલવર્ણે બ્રી પાર્શ્વ- નાથજીની પ્રતિમા છે, તે ઘણું પ્રભાવવાળી અને ચમત્કારીક હાેવાથી તું તેને પ્રગટ કરી માેટું દેરાસર અંધાવી માટા મહાત્સવ પૂર્વક સ્થાપન કરજે." એમ કહી ભેરવ અદ્રશ્ય થઇ ગયાે.

પછી પ્રભાતના જેતારણુ શેઠને જોધપુર લઈ ગયા. રાજસભામાં ખુદ રાજાની સન્મુખ રજ્ય કરવામાં આવ્યા. આ વખતે જેતારણુ સ્વપ્ન ચીંતવવા લાગ્યા અને પાર્શ્વ-નાથનું હૂદયમા ધ્યાન ધરવા લાગ્યા, ત્યાં રાજસભામાં સર્વના જોતાં છતાં તેમની બેડીઓ તુટી ગઈ. રાજા તેમજ સભા આશ્ચર્ય પામી, પછી રાજાએ પણુ તેમનું સન્માન સત્કાર કરી ઘણા માન સહિત તેમને વિદાય કર્યા.

પછી તેમણે કાપરડા ગામે આવી કર ડાના ઝાડ પાસેથી પ્રતિમાજી પ્રગટ કર્યાં. ત્યાં મેાટું દેરાસર અંધાવી માટા ઐાચ્છવ પૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરી. સં. ૧૬૭૫ માં દેરાસર બંધાવતાં જમીનમાં ખાેદ કામ કરતાં માંહે ધનથી ભરેલાે સુવર્ણુના ચરૂ દેખાયાે.

યક્ષે પણ સ્વપ્નમાં જેતારણુને કહ્યું કે " આ ચરૂ ઉધેા કરીશ નહીં તાે એમાંથી ધન કઠાપિ ખૂટશે નહીં."

દેરાસરની નીચે ભેાંયરામાં કાલભૈરવની પણુ સ્થાપના કરી. દેરાસરનું કામ ચાલતુ હતું, તેવામાં જેતારણુ શેઠ રાજ્ય સંબંધો કાર્ય પ્રસંગે જોધપુર ગયા. તે વખતે તેમના કુટુંબમાંથો કેાઇએ ચરૂને ધન કહાડવા સારૂ ઉધા કર્યો. તે દીવસથી શેઠ પાસેથો ધન જતું રહ્યું, ને દેરાસર પણુ

પુરિસાદાણી શ્રીપાર્થનાથજી

અધુરૂં રહ્યું. એક ભાેંયરૂં લાંબુ છગાઉ સુધોનું એ દેરાસ-રજીમાં છે ને ત્યાંથી બાજરગઢ પાસે ડુંગરામાં નીકલાય છે.

મારવાડમાં એક એવી કહેવત છે કે ' આ દેરાસરજીના શીખર ઉપર જે વરસે માર બેસે તે વરસે દુકાળ પડે.'

આ દેરાસરજીના સ્થંભ એટલા તેા માેટા છે કે જેથો જેનારને એમ લાગે કે આ દેરાસર કાેઇ દેવ સાનિધ્યથી બંધાચું હશે. કાલભૈરવની આજે પથુ બહુ માનતા ચાલે છે. બોલાડાવાલા આ તીર્થ સાચવે છે.

કાપરડામાં પરોકર સહિત પ્રતિમાજી નીલવણે^૬ ઘણાજ મનેાહર છે. દેરાસર ચાર મજલાનું શીખરબ'ધ પત્થરનું ચાર મુખવાળું છે. પણુ પ્રતિમાજી એક છે.

શ્રી ફલાેધી પાર્શ્વનાથના તીર્થની પાસે પીપાડ નામે ગામ છે તેની પાસે કાપરડા ગામ છે, જે જોધપુર રાજ્યમાં આવેલું છે.

કાપરડા પા^{શ્}રેનાથને સ્વયંભુ પાર્શ્વનાથ પણુ કહે છે_ય કાપરડા ગામ હેાવાથી કાપરડા પા^ջવેનાથ નામ પડશું છે.

આ તીર્થ જોધપુર સ્ટેટ રેલ્વેના પીપાડ સ્ટેશનથી છ માર્ધલ દ્વર છે. ત્યાં જવા માટે ગાડાનું વાહન મલે છે. યાત્રાળુને ઉતંરવાની તથા પૂજન વગેરે કરવાની સગવડ છે. અત્રેના વહીવટ શેઠ આણુંદજી કલ્યાણુજીના નામથી બીલા-ઢાના મારવાડી ભાઇઓ કરે છે.

શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુની જન્મભૂમિ.

વાણારસી. (કારી)

(🖇)

ગંગા નદીના કિનારા ઉપર આ શહેર આવેલું છે. અહીંયાં શ્રીપાર્ધ્વનાથનાં ચાર કલ્યાણુક થયાં છે. તેમજ બીજા ત્રણ તીર્થ`કરાનાં પ્રત્યેકનાં ચાર ચાર મલીને બાર કલ્યાણુકા થયાં છે એમ કુલ સોળ કલ્યાણુકાે અહીંયાં થયાં છે.

અહીં રામઘાટ ઉપર બાલચંદ્રજીના ગુરૂ કુશલાજીએ મહા પરિશ્રમે શ્રીપાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર બંધાવેલું છે. જે કુશલાજીનું દેરાસર કહેવાય છે. તેમજ બીજાં આઠ દેરાસર જીતાં જીતાં કરવા લાયક છે.

૧ ભેલુપુરમાં—ભગવાન પા^{શ્}નાથનાં ચ્ચવન, જન્મ, દીક્ષા અને કેવલ એમ ચાર કલ્યાણક થયાં છે. તેમનું દેરાસર છે તથા દાદાનાં પગલાં છે.

ર ભદેનીમાં—સાતમા સુપાર્શ્વનાથનાં ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા અને કેવલ કલ્યાણુક એમ ચાર કલ્યાણુક થયાં છે, તેમનું ગંગાનદીને કીનારે રાજા વચ્છરાજનું બંધાવેલું રમણીય દેરાસર છે. હાલમાં છોર્ણાહ્વાર થાય છે.

૩ સિંહપુરીમાં—અગિયારમા શ્રેયાંસનાથનાં ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા અને કેવલ એ ચાર કલ્યાણક સિંહપુરીમાં થયાં છે ધર્મશાલા, બાગ દેરાસર વગેરે સારૂં છે. કાળે કરીને આજે તે કાશીથો બે કેાશ દ્વર છે. આ ગામ હીરાપુરના નામથી એાળખાય છે અને સારનાથ સ્ટેશનની પાસે છે. ૪ ચંદ્રાવતીમાં—આઠમા ચંદ્રપ્રભુનાં ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા અને કેવલ કલ્યાણુક, એ ચાર કલ્યાણુક ચંદ્રાવતીમાં થયા છે. આજે તે કાશીધી લગભગ છકાેશ દૂર અને સિંહ-પુરીથી લગભગ ચાર કાેશ દૂર થાય છે. ધર્મશાળા, દેરાસર, ગઢ વગેરે બંધાવેલા છે, ચંદ્રાવતી ગંગાનદીને કીનારે જંગ-લમાં તીર્થ છે. રમણીય અને જંગલની કુદ્દરતી ભૂમિથી ઘણું જ રમણીય અને જોવા યાગ્ય છે. વસ્તી તેની આસપાસ થાડીક છે અને ઝુંપડાં બાંધીને રહે છે પણ આપણા તીર્થથી દૂર છે.

આ પ્રખ્યાત કાશી શહેરમાં ત્રેવીશમા તીર્થ કર પા^{શ્}ર્વ-નાથ આજથી લગભગ ૨૮૦૦ વર્ષ પહેલાં કાશી નરેશ અ^{શ્}વસેન રાજા અને તેમની રાણી વામાદેવી માતાની કુખે દશમા દેવલેાકમાંથી પાતાનું દેવ આઉષ્ય સંપૂર્ણ થવાથી ત્યાંથી ચ્યવીને અહીંયાં મનુષ્યપણે ઉત્પન્ન થયા હતા. તેમનું સંપૂર્ણ જીવનચરિત્ર આગળ આવી ગએલ છે

કુર્ક ટેશ્વર પાર્શ્વનાથ

(७)

ભગવાન શ્રીષા^{શ્}ેનાથ છલસ્થાવસ્થાએ વિચરતા વિચરતા રાજપુર નગરી સમીપે કાઉસગ્ગ મુદ્રાએ રહ્યા. તે વખતે રચવાડીથી પાછા ફરતાં ઇ^{શ્}વરરાજાએ રસ્તામાં શ્રીષા^{શ્}ર્વનાથને કાઉસગ્ગ ધ્યાને રહેલા જોઈ ભગવ'તની સ્તુતિ કરવા માંડી. "હે ભગવ'ત! હે એ^{શ્}વસેન રાજાના કુમાર! હે પા^{શ્}ર્વનાથ! હે જિનરાજ તમે જ્યવ'તા વત્તો!"

એ પ્રમાણે મનમાં તેમની સ્તુતિ કરતા ઇશ્વર રાજા હાથી ઉપરથી ઉતરીને ભગવંતને નમન કરી સ્તુતિ કરવા શ્રીકુર્કુ દેધર પાર્શ્વનાથ

લાગ્યાે. ભગવ તને જોતાં ઉહાપાેહ કરતાં તેને જાતિસ્મરણુ જ્ઞાન થયું. ને તરત જ મૂચ્છા આવી. મંત્રી વગેરે રાજપુ રૂષાએ અનેક ઉપચારાે કરતાં જ્યારે રાજાને મૂચ્છાં વળી, ત્યારે પ્રધાને પૂછ્યું કે ''હે સ્વામિન્! આપને કેમ મૂચ્છાં આવી ? "

રાજાએ કહ્યું કે " હે પ્રધાન ! મૂચ્છાંતું કારણુ સાંભળ ! હમણાં મને જાતિસ્મરણુ જ્ઞાન થયું છે. જેના પ્રભાવથી હું મારા પૂર્વના ભવ જોઇ શકું છુ, પૂર્વભવમાં હું ચારૂદત્ત નામે મનુષ્ય હતા. મને આખા શરીરે કાેઢના રાગ નીકળ્યા હતા. દુ:ખથી કટાળી હું ગંગા નદીમાં પડતું મૂકતા હતા. તેવામાં કાેઈ વરસી નામના મહાત્મા સાધુ પુરૂષે આવી મને બાેધ પમાડચો અને પાંચ અનુવ્રત આખ્યાં. પછી ધર્મ ધ્યાનમાં જેનું ચિત્ત છે એવા હું પાંચ અનુવ્રતને પાલતા ઇન્દ્રોયાેનું દમન કરતા કથાયાને જીવતા કાલ નિર્ગમન કરતા હતા.

અન્યદા હું દેરાસરમાં જઇ પ્રભુને પ્રણામ કરતા હતા. તે અરસામાં પુષ્કળી નામના શ્રાવકે ગુણસાગર નામના સુનિને પૂછ્યું કે: "આ કાઢીયા દેરાસરમાં આવે છે તેના દાષ ખરા કે નહીં ? "

ત્યારે મુનિરાજે કહ્યું કે '' આજેજ એ મરીને કુકડાે થશે. "

એ વાત સાંભળવામાં આવવાથી મને ઘણેા ખેદ થયેા. પછી ગુરૂ મહારાજે મને કહ્યું કે " મહાનુભાવ ! તું ખેદ કર નહિ ! કુકડાના ભવમાં પણુ તું જાતિસ્મરણુ જ્ઞાન પામશે_દ

٤

તેવખતે તું અણુસણ કરી ત્યાંથી આયુષ્ય પૂર્ણ કરી રાજપુર નગરમાં ઇ^{દ્ર}વર નામે રાજા થશે. ત્યાં પ્રભુને જોતાં તને જ્ઞાન થશે."

હું સંતાષ પામ્યાે. પછી અનુક્રમે તે સર્વ મેં અનુ⊸ ભવ્યું ને હાલ ઇ^{શ્}વર નામે રાજા થયાે. પ્રભુને જોતાં જ મને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું છે. "

એવી રીતે મંત્રી આગળ ખુલાસાે કરી ભગવ તને વંદન નમસ્કાર કરી પાતાને ઠેકાણુે આવ્યા. અને ભગવાન્ પણ વિહાર કરી ગયા. તે જગ્યાએ રાજાએ માેટા પ્રાસાદ બંધાવી પા⁸ર્વનાથના બિંબની સ્થાપના કરી તેમને કુકડાનું ચિન્હ કરાવ્યું. તે કુર્કુ ટેશ્વર તીર્થ પ્રસિદ્ધ થયું.

ઇ^{શ્}વર રાજા પણુ અનુક્રમે સિદ્ધિ પદને વરસે.

જિનપ્રભસૂરિએ વિવિધ તીર્થકલ્પમાં કલિકુંડ અને કુર્કુ-ટેશ્વર એ બે તીર્થનું વર્ણુન કરેલું છે.

ઝ્રીકાેકા પાર્શ્વનાથછ.

(८)

પાટણની ગાદીએ સિદ્ધરાજ રાજ્ય ચલાવી રહ્યો હતા. એક દિવસ હાધી ઉપર બેસી તે રચવાડોયે કરવા જતા હતા ત્યાં માર્ગમાં મલીન વસ્ત્રચુક્ત અભયદેવસૂરિને જેતાં તેમની સ્તુતિ કરી તેમને ગીમટામાં ઉતાર્થા ને મલ્લધારીનું બિરૂદ આપ્શું. તેમની પાટે ગંધહસ્તી સમાન મલધારી હેમચંદ્ર-સૂરિ થયા, તે પ્રતિદિવસ ચામાસામાં ગીમટામાં જઈ વ્યાખ્યાન આપતા હતા. એક દિવસ હેમચંદ્રસૂરિ ગીમટામાં વ્યાખ્યાન આપવા આવ્યા. તે વખતે ત્યાં ગાેઠીયાે બળી બાકુલાની તૈયારી કરતા હાેવાથી મલ્લધારીને વ્યાખ્યાન વાંચવાની ના પાડી. અને જણાવ્યું કે '' આ ઠેકાણું અમારે બલીબાકુલાના માંડવા રચવા છે. "

મલધારીએ જણાવ્યું કે: '' ચાેમાસામાં વ્યાખ્યાન બંધ રહે નહીં, જેથો થાેડીવાર સુધી વાંચોશ. " ગાેઠીયાેએ તે વાત પણ અંગીકાર કરી નહીં, ને વ્યાખ્યાન વાંચવાની મનાઇ કરી. ગુરૂ નારાજ ચિત્તે પાછા ઉપાશ્રય આવ્યા.

એવી રીતે ગુરૂનું ચિત્ત ઉદાસ જાણીને સાેનાર વંશના દેવનાયક શેઠે દેરાસર બંધાવવાને જગ્યા માગી પણ જગ્યા મળી શકી નહીં. ત્યારે કાેકા શેઠ પાસે જગ્યા માગી. ગાેઠી-ચાેની મના છતાં કાેકા શેઠે રૂપૈયા આપવાથી જમીન આપી. પછી પરીવાર સહીત ગુરૂ કાેકા શેઠના ઘેર આવવાથી શેઠે ઘણી ભક્તિ કરી.

કાકા શેઠે જણાવ્યું કે "ગાઠીયાની મના છતાં મેં તમને જમીન આપી છે પણુ મારૂં નામ રહે તેમ કરજો. " બ્રાવકાે અને આચાર્યે તેમની એ વાત કબુલ કરી, ગીમટામાં દેરાસર બંધાવ્યું. પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સ્થાપન કરી, કાૈકા પાર્શ્વનાથ નામ સ્થાપન થયું, અને ગીમટામાં તે પાડાનું નામ પણુ કાૈકાના પાડા એવું રાખી કાૈકાશેઠનું નામ કાયમ રાખ્યું.

એક વખતે માળવાના રાજાએ ભીમદેવને હરાવી**ને** પાટણુ ભાગ્યું ને પા^{શ્વ}ેના<mark>થની પ્રતિમા ખંડિત કરી તેવખતે</mark> સાનારકુલમાં ઉત્પન્ન થએલા એવા રામદેવ અને આશાધન એ બંને શ્રાવકેાએ તેના ઉદ્ધાર કરવાના આરંભ કર્યા. અને વિચાર કર્યો કે આરાસન પહાડમાં સ્ફટિક રત્નના ત્રણ કકડા છે જે રત્નનાં લગવાન માટે બિંબ ભરાવશું તા વિનાશ થશે નહીં. એમ ત્રણુ બિંબ કરાવા ધાર્ઝું પણુ તેમને સંતાષ થયેા નહીં, જેથી અભિગ્રહ કર્યા કે "પાર્શ્વનાથનાં બિંબ ન ભરાય ત્યાં સુધી ભાેજન કરવું નહીં. " એવી રીતે ગુરૂએ પણુ અભિગ્રહ લૌધા.

આઠમાે ઉપવાસથયેા તે વખતે સ્વપ્નામાં એવું દેખાશું કે " દેશસરની પાસે કુલ તથા અક્ષત દેખાય ત્યાંથી આરા-સનની ખાણુના ત્રણુ ટુકડા ખાેદી કાઠીને તેના બિંબ ભરાવજો."

પછી ત્યાંથો તેઓએ સ્ફટિકના ત્રણુ ટુકડા કાઢીને તેનાં બિંબ ભરાવી સંવત ૧૨૬૨ ની સાલમાં દેવાનંદસૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી કાેકા પાર્શ્વનાથ એવું પૂર્વતું નામ કાયમ રાખ્યું.

રામદેવના પુત્રનું નામ ત્રિભાેવન તેના પુત્ર જાજા, જાજાના પુત્ર મલ ને મલના પુત્રનું નામ દેલન જેઓ પ્રતિ દિવસ કાંકા પાર્શ્વ નાથજીની સેવા ભક્તિ કરે છે. દેલનને કેસરોયા પાર્શ્વ નાથના અધિષ્ઠાયકે સ્વપ્ન આપ્યું કે "શ'ખે-શ્વર પાર્શ્વ નાથને પૂજવાથી જે ફલ મલે છે તે જ ફલ આ બિંબને પૂજવાથી પણુ મલશે " જેથી લાેકા શંખેશ્વર પાર્શ્વ-નાથની માફક અધિકાધિક પૂજવા લાગ્યા. ને તેમને ફલ પણુ પ્રલવા લાગ્યું. શંખેશ્વર પાર્શ્વ નાથની પૂજવાથી જે લાભ થાય તેવા જ લાભ કાંકા પાર્શ્વ નાથને પૂજવાથી થાય છે.

ઝ્રીક કેણુ પાર્શ્વનાથજી.

(૯)

આ પ્રતિમાજીને કુલનાે હાર ચડાવવાથી વીંછી કરડતા નથી. આ તીર્થ પાટણુમાં આવેલું છે.

શ્રીમનમાહન પાર્શ્વનાથજી.

(20)

કંબાઇ ગામે મનમાહન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. _મળનાયક ભગવાનનું નામ મનમાહન પાર્શ્વનાથજ છે. મહેસાણાથી હારીજ જતી રેલ્વે લાઇનમાં કંબાઇ સ્ટેશન છે. ચાત્રાળુએાને ઉતરવા માટે ધર્મશાળા તથા જમવા માટે ભાજનશાળા પણુ છે.

ઝ્રીખામણા પાર્શ્વનાથછ.

ິ (ໂຽ)

રતલામથી વીશ ગાઉ ભાેપાવર ગામે ખામ<mark>ણા પા</mark>ર્શ્વ-નાથજીનું દેરાસર છે. તે ઘણું જીનું અને ચમત્કારીક છે.

ઝ્રીખાયામ ડન પાર્શ્વનાથજી.

(१२)

જયપુર પાસે પડાડમાં ખાેહ નામે ગામ છે ત્યાં <mark>ખાેહા</mark> માંડન પા^{ર્}ર્વનાથનું દેરાસર છે.

શ્રીગોડી પાર્શ્વનાથછ.

(23)

્પાટણુ નગરમાં એક બ્રાવક અંજન શલાકા કરાવતા ક્રુતા તેની વિધિ બ્રોહેમચંદ્રસૂરિ કરાવતા હતા. તે વખતે ઘણી પ્રતિમાએા ત્યાં અંજન શલાકા કરાવવાને લાવવામાં આવી હતી. પણ એમના ખાલચંદ્ર નામના શિષ્યે મુહૂર્ત્ત ચુકાવ્યું.

તે અવસરે એક શ્રાવક ત્રણુ પ્રતિમાએા ભરાવી અંજન શલાકા કરાવવાને ત્યાં લાવ્યાે. તે પ્રતિમાએાની અંજન શલાકા બરાબર મુહ્તે થઈ. જેથી તે મહાપ્રભાવિક થઈ.

તે પ્રતિમાએાને શ્રાવકે એક લોંયરામાં પધરાવી હતી. તેની નજીક એક મુસલમાનનું ઘર હતું. તે મુસલમાન ભેાંયમાં ખાદીને તેમ થી એક મૂર્ત્ડિને પાતાને ઘેર લઈ ગયાે. ને પાતાના ઘરમાં ખાડા ખાદીને છુપાવી દીધી. ને રાતના રાજ તે ખાડા ઉપર સૂઈ રહેવા લાગ્યાે.

એક દિવસે તે પ્રતિમાના અધિષ્ઠાયકે સુસલમાનને રાતે સ્વપ્નામાં કહ્યું કે " એ પ્રતિમા બહાર કાઢી મેઘાશાહ શ્રાવક પાંચસે ટકા લઇને આવે તે વારે તું પાંચસા ટકા લઈ આ પ્રતિમા આપજે. નહીતર તને હું મારી નાખીશ." સુસલમાને ભયથી ખાડામાંથી પ્રતિમાજી કાઢીને એક ઠેકાણે મેઘાશાહને આપવાને રાખી, ને મેઘાશાહની રાહ જોવા લાએશ.

હવે પારકર (સિંધ) દેશમાં ખેંગાર પરમાર જાતના રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તે દેશમાં ધન ધાન્યથી ભરપુર એવા માટા માટા વ્યવહારીયાએા વસતા હતા. ત્યાં કાજલશાહ નામે માટા વ્યવહારી હતા. તેની બેન મેઘાશાહને પરણાવી હતી. એક દિવસે મેઘાશાહને કાજલશાહે કહ્યું કે " તમે ગુજરાત દેશમાં મુસાક્રી કરા." મેઘાશાહે હા પાડી; પછી બીજા દીવસે ઘણું ઊંટ અને ૬૦ચ સાથે લઇને તેઓ ત્યાંથી સારા શુકને નીકળતાં અનુક્રમે પાટણુ આવ્યા, ત્યાં ઉતારા કર્યાં. રાતના મેઘાશાહને સ્વપ્ન આવ્યું ''આ ગામમાં કાેઇ સુસલમાન તમને પ્રતિમા આપશે તમે પાંચસાે ટકા આપી તે લઇ લેજો" પછા પ્રભાતના પાંચસાે ટકા આપી તેની પાસેથો તે પ્રતિમા લઈ લીધી, અને હમેશ તે પ્રતિમાની સેવા પૂજા ભકિત કરવા માંડી.

એક દિવસ પોતાના વતન જવા સારૂ રૂની ગાંસ-ડીયેાથી વીશ ઊટ ભરીને રાધનપુરતા રસ્તે ચાલ્યા; અનુ-ક્રમે રાધનપુર આવ્યા. તે વારે ત્યાં પ્રથમ દાણુ ચૂકવવાના વખત આવ્યા તે વારે દાણુ ચૂકવનાર જે ઊંટ ઉપર પ્રતિમાજી છે તે ઊંટ ગણુતરીમાં ભૂલી જાય. વારંવાર ગણે છતાં ભૂલ નીકલે નહીં. દાણુ લેનારે પૂછશું કે "કેટલાં ઊંટ છે ?"

" મારી સાથે વીશ ઊંટ છે." શેડે કહ્યું.

વળી પાછાં ફરીને દાણુ ચૂકવનારે ગણી જોયાં તો ઓગણીશ થયાં. આ ચપત્કારથી તે અજબ થયેા. પછી મેઘાશાહે કહ્યું કે ''જે ઊંટમાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે તેના પ્રભાવ છે કે જેથી તમે તે ઊંટ ભૂલી જાએા છા." શેઠનાં એ પ્રકારનાં વચન સાંભળી દાણુ ચૂકવનારે પ્રભુના દર્શન કરવાની ઇચ્છા જણાવી. પછી મેઘાશાહે પ્રતિમાજીને બહાર કાઢી તેને દર્શન કરાવ્યાં. દાણુ ચૂકવનાર દાણીએ પ્રતિમાજીનાં દર્શન કરી દાણુ માફ કર્યું. ને પાતાને ઘેર ચાલ્યા ગયા. પછી મેઘાશાહ શેઠ પારકરમાં પાતાને વગરે આવ્યા ત્યારે પ્રથમધી કાજલશાહને વધામણી માેકલાવી. જેથી કાજલશાહ પાેતાના અનેવીને વાજતે ગાજતે સામેેશું કરી ઘેર લાવ્યા. પછી સંવત ૧૪૩૨ ના કાર્તિંક માસમાં તે પ્રતિમાજી પધરાવ્યાં કાજલશાહે કહ્યું કે ''કેટલું ખરચ થશું છે તેના હીસાબ આપાે."

જ્યારે મેઘાશાહે જણાવ્યું કે ''પાંચસાે ટકા આ પ્રતિમાજીના આપ્યા છે" વગેરે બધાે હિસાબ કાજલશાહને આપી દીધાે.

તે વારે કાજલશાહે કહ્યું કે એ " પ્રતિમાજીના પાંચસાે ટકા શા કામના છે? વગેરે કહી મેઘાશાહને ઠપકાે આપ્યા."

હવે અહીં મેઘાશાહની વહુ 'માેતીબાઇ' અને તેમને 'મઇચેા' અને 'મહેરાે' એ નામે બે છેાકરા હતા.

મેઘાશાહે ધરરાજજી નામના કાૈઈ પાેતાના સંબંધીને બાેલાવી પ્રતિમા તેમને સુપરત કરી. તેમણે આર વરસ સુધી પૂજા કરી.

તે અરસામાં એક દિવસે રાતના યક્ષે સ્વપ્ન આપ્યું કે "બે નાના બળદની બ્હેલ જેડી તેમાં પ્રતિમાજી પધરાવી બાેડાથલ તરફ ચાલજે પણુ પાછું વળીને જેોઈશ નહીં." એવું સ્વપ્ન જોઇ પછી પ્રભાતના પ્રતિમાજી બ્હેલમાં પધરાવી બાેડાથલ તરફ ચાલ્યા, માર્ગમાં એક ઉજ્જડ ગામ આવ્યું. ત્યાં આગળ મેઘાશાહે પાછું ફરીને જોયું કે તરત બ્હેલ ચાલતી અટકી ગઇ. તેથી શેઠને ઘણાજ પશ્ચાતાપ થયેા, એમ કરતાં રાત પડી અને પસ્તાવા કરતા નિંદ્રાવશ થયા અને સ્વપ્ન આવ્યું કે "આ ગાેડીપુર ગામ છે અહીંથી દક્ષિણ દિશાએ કુવા છે. પાસે પત્થરની ખાણ છે. માટે ત્યાં ગામ વસાવી દેરાસર બંધાવા. ત્યાં નજીક ધાળા આકડા છે. તેની આગળ ચાખાના સાથીઓ વગેરે કરી તેનું પૂજ્ન કરતો, એટલે ઘણુંજ ધન પ્રતટ થશે. શીરાહીથી સલાટ બાેલાવતો." પછી શેઠ તુરત જાગૃત થયા, અને ધર્મ ધ્યાનથી બાકીની રાત વીતાવી.

પછી પ્રાત:કાલથી શેઠે તે પ્રમાણે કરવા માંડ્યું. અનુક્રમે ત્યાં ગામ વસાવ્યું. ભવ્યદેરાસર ગામની અંદર અંધાવવા માંડ્યું. તેમને ધન પણુ ઘણુંજ મલ્યું. પાતાનાં સગાં સંબંધી તેમજ સર્વ લાેકને ત્યાં વસાવ્યા અને એવી રીતે દેશાંતરમાં તેમની ઘણી કીર્ત્તિ ફેલાણી. તેમની કિર્ત્તિ સાંભળીને તેમના સાળા કાજલશાહ પણુ ત્યાં આવ્યા. અને મેઘાશાહને કહેવા લાગ્યા કે: "તમે દેરાસર કરાવા તેમાં ખરચના અર્ધભાગ અમારા ગણુંબે."

"મારી પાસે એ પ્રતિમાજીના પ્રભાવથી હમણાં ઘણુંજ ધન આવેલું છે તમે તાે પ્રતિમાજીના પાંચસો ટકા આપેલા તે પણુ મારી પાસે માગતા હતા. અને કહેતા હતા કે આ પત્થરના ટુકડા શું કામના છે." મેઘાશાહે કાજલશાહને રાેકડું પરખાવ્શું.

મેઘાશાહનાં આવાં તીઆં વચન સાંભળી કાજલશાહને આહુજ રીસ ચડીને આત્તરોેદ્ર ધ્યાનમાં પડવા, મેઘાશાહ પાતાના અનેવી થાય તેને કેવી રીતે મારી નાંખવા એમ ચીંતવવા લાગ્યા. છેવટે નિર્ણય કીધા કે, "મારી બીજી નાની છેાકરીનાં લગ્ન કરૂં તે પ્રસંગે મેઘાશાહને તેડું, આખી ન્યાત જમાડુ અને મેઘાશાહને ઝેર આપું." એમ નક્કી કરી પાતાને ઘેર આવ્યા. પછી જ્યારે પાતાની નાની છેાકરીનાં લગ્ન આવ્યાં તે પ્રસંગે મેઘાશાહને પણ તેડુ કર્યું તેમાં મેઘાશાહે પાતાનું આખું કુટુંબ મોકલ્યું પણ પાતે ગયા નહીં. જેથી કાજલશાહ પાતે તેડવાને ગયા તે વખતે યક્ષે સ્વપ્નામાં જણાવ્યું કે-'' તું તારે સાસરે જઇશ નહીં, નહીતર ત્યાં દ્વધમાં ઝેર આપી તને મારી નાખશે. તેમ છતાં પણ જો જાય તે! પાર્શનાથજીની પ્રતિમાનું નવણ લઇ લેજે."

હવે સવારના કાજલશાહના અતિ આગ્રહથી જાણતાં છતાં પણ ભાવી ભાવના યેાગે તેઓ કાજલશાહ સાથે ગયા. ત્યાં ઘેર આવ્યા પછી કાજલશાહે પોતાના વિચાર પોતાની સ્ત્રીને કહી સંભળાવ્યેા. સ્રોએ તેને ઘણેાય સમજાવ્યા, પણુ શેઠે માન્સું નહીં. પછી જમવા સમયે દ્રધમાં ઝેર નાખી બંને સાથે જમવા બેઠા. અને ઝેર સહીત દ્રધ મેવાશાહને કાજલશાહની વહુએ સુકશું. કાજલશાહે જણાવ્શું કે "મારે તેા દ્રધની બાધા છે."

હવે અહીં ભાણામાં દ્વધ આવતાં જ યક્ષની વાત યાદ આવી. પણ પોતાના ભાણામાં આવ્યું તે એઠું ન મૂકવાના તેને નિયમ હતા. જેથી ઝેરવાળું દ્વધ પણ પોતે પી ગયા. એટલે તરતજ ઝેર બધા શરીરે વ્યાપીગયું. શ્રી પાર્શ્વનાથતું. નવણ પણ સાથે લેવાનું ભૂલી ગયા હતા. જેથી ઝેરની અસરથી મેઘાશાહે કાલ કર્યા, પછો શાેક મૂકી કાજલશાહે અધુરૂં દેરાસરનું કામકાજ સંપૂર્ણ કરાવ્યું. દેરાસરમાં ભગ-વાનને પધરાવ્યા પછી જ્યારે ધ્વજા ચડાવવાના વખત આવ્યા ત્યારે કાજલશાહે ધજા ચડાવી પણ પડી ગઇ. એવી રીતે ત્રણ વખત ચડાવીને ત્રણે વખત પડી ગઈ. કાજલશાહ ચિંતામાં પડચો.

રાતના ચક્ષે મેઘાશાહના પુત્ર મેરાશાહને સ્વપ્ન આપ્યું કે "તારા બાપને તારા મામા કાજલશાહે માર્ચી છે તેા તેને યશ કેમ લેવા દઉં, માટે મારૂ ચીંતવન કરતાં તું ધ્વજા ચડાવજે." એમ કહી અદ્દશ્ય થઈ ગયા. સંવત ૧૪૪૪ ની સાલમાં પછી મેરાશાહે બીજે દીવસે ધ્વજા ચડાવી. તે ગાડીપુરના ઠાટાર સોઢા છે તે પણ ભગવાનની ભક્તિ કરે છે. આ પ્રતિમા ત્યાં કેટલાક. કાલ પુજાચા પછી પ્રતિમાજી અદશ્ય થઈ ગઈ.

કેટલાક વરસ પછી કેાઈને સ્વપ્ત આપી મારવાડામાં પ્રગટ થયાં. તે વખતે રૂપૈયા સવા લાખ લઈ જોરામલજી પટવાએ ખીજડીના ઝાડ ઉપર બેસોને પ્રતિમાજી ખાળામાં લઇ સર્વને દર્શન કરાવ્યાં હતાં. તેનું ચિત્ર હાલ અમદા-વાદમાં દાેસીવાડાની પાળમાં મંદીર સ્વામીના દેરાસરજીના આટલા ઉપરની ભીંતે ચોતરેલું છે.

> આહેાર મારવાડમાં ગાેડો પા^દેનાથનું તીર્થ છે. સાદડી પાસે ધાનેરામાં ગાેડી પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. નાડલાઈમાં ટેકરી ઉપર ગાેડી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે.

્બીકાનેર મારવાડમાં ગાેડી પા^{ક્}રિનાથ અને ચીંતામ<mark>ણી</mark> પા^{ક્}ષ્ડિનાથનાં એ માેટાં દેરાસર છે.

થરાદમાં ગાેડી પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

રાધનપુરમાં પણ ગાેડી પાર્શ્વનાથનું માટું દેરાસર છે.

સુરતમાં નગરશેઠનું જે દેરાસર કહેવાય છે તે પ્રતિમા કે જે મારવાડામાં ગાેડી પા⁸ર્વનાથની પ્રતિમા સંવત ૧૮**૬૨** ્માં પ્રગટ થયાં હતાં ત્યાં શેઠે યાત્રા કરવા સારૂ સંઘ કાઢયા. ભાવીની મરજીથી શેઠાણીને તે વખતે સવાવડ હતી અને ્શેઠે ચાેક્રસ સુહૂર્ત તા સંઘ કાઢયાે. જેથી શેઠાણી**ને હૈ**યામાં અહુ વલેોપાત થયેા. " પૂર્વના પાપ કર્મના ઉદયથો મને સુવાવડ આવી અને લગવંતના દર્શનમાં મને અંતરાય ્થયે**ા" એમ બહુજ પશ્ચાત્તાપ કરતાં અધિ**ષ્ઠાયકના પ્રભાન વથી ત્યાં પ્રતિગાજી પ્રગટ થયાં અને શેઠાણીને દર્શન થયાં. . શેઠાણીએ દર્શન કરી લક્તિના ઉલ્લાસથી પાતાના મૂલ્યવ**ંત** હાર લગવંતને કંઠે પહેરાવ્યા. તે હાર સાથે જ પાછાં પ્રતિ-માજી પોતાના મૂળ સ્થાનકે મારવાડામાં પ્રગટ થયાં. ત્યાં સંઘવી ડાદ્યાસાઇ સંઘ લઈને મારવાડે આવ્યાં અને ભગ-વંતનાં દર્શન કર્યાં તે વખતે તેમણે પાતાના હાર આળખ્યા અને વિચાર્રું કે '' આ હાર મારા જણાય છે તે પ્રભુને ં કાેણે પહેનાવ્યા હશે ? "

પછી અનુક્રમે ઘેર આવી તપાસ કરી તેા તેમને <mark>ખબર</mark> પડી કે પ્રલુએ પાતાની સ્ત્રીને પ્રગટ થઇ દર્શન દીધાં. જેથી લકિતએ કરીને પાતાની સ્ત્રીએ પહેરાવ્યાે હતાે એમ ખબર પડી એ યાદ સ્મરણુમાં રાખવાને શેઠે ત્યાં એક લવ્ય દેરાસર બંધાવી ગાેડી પા^{શ્}ર્વનાથની પ્રતિમા પ્રતિસ્થાપીત કરી.

સાજતમાં ગાેડી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે.

મારવાડામાં ગાેડીજીની વરણ્યડી કહેવાય છે.

્ર મુંબાઇમાં પાયધુની પર પણુ ગાેડી પા^{હ્ર}વેનાથજીનું દેરાસુર છે.

શ્રીગુપ્ત પાર્શ્વનાથજી.

(**રે**૪)

વિંઘાચલમાં ગુપ્ત પા^{શ્}ર્વનાથનું પૂર્વે જૈન તીર્થ હતું. શ્રી**ગ ભીરા પાર્શ્વનાથજી.**

(१५)

ષાટણ તાબે ધીણેજથી ચાર માઇલ દ્રર ગાંલુ નામે ગામ છે ત્યાં ગંભીરા પા^બર્વનાથનું દેરાસર છે. અહીંચાં ગંભીરા પા^{બ્}ર્વનાથની પ્રતિમા સંકેદ પાષાણુની છે. પૂર્વે ત્યાં તે પ્રતિમાજીની હથેલીમાંથી રાજ એક ચાખંડા રૂપેયા સવારના નીકળતા. તે વાત એક યતિના જાણુવામાં આવી જેથી પ્રથમ તો તેણે તે વાત સાચો માની નહી. અને જો ખરી વાત હાય તા ખાતરી કરી આપવા કહ્યું. પછી જે વારે રાતના દેરાસર મંગલિક કરવાના અવસર થયા તે વારે ચતિએ લગવ તની આજી પાજી વગેરે અધે તપાસ કરી. દેરા-સર પાતાના હાથ મંગલિક કરી બહાર ચાકી કરતા સુતા કે રાતના કાઇ ઉઘાડીને મૂકી જાય નહી. પછી પ્રભાતના જોયું તા લગવ તની હથેલીમાંથી રૂપૈયા નીકલ્યા, પછી થતિએ બાર્રાક તપાસ કરી તા જણાયું કે 'લગવાનના તિલકમાં ચમત્કાર છે' પછી ગાેઠીને સમજાવી તિલક બદ-લાવી નાખ્યું. ત્યારથી રૂપૈયાે નીકલતાે બંધ થઇ ગયાે.

શ્રી ગાલ્લીયા પાર્શ્વનાથજી.

(१९)

માંડલમાં પ્રતિમા ઘણું જ ચમત્કારીક છે. પભાસ**ણુ** ગાલ્લીના આકારે છે.

શ્રીધૃતકલાેલ પાર્શ્વનાથજી.

(१७)

કચ્છ દેશમાં સુથરી નામે ગામ છે. ત્યાં ઉદ્દે શીશાહ કરીને એક વર્ણિક વસતાે હતા. તેને સ્વપ્ન આવ્યું કે ''આજથી પાંચમા દિવસે એક પાલીના રાટલા બાંધી તારા ગામની પૂર્વ દિશાએ ખારીના કિનારા ઉપર તું જઇશ. ત્યારે ત્યાં દિવસ ઉગશે એટલામાં જે માણુસ તને મલે તેને રાટલાનું પાટકું આપી તેની પાસેથી પાટકું લઇ લેજે, અને તારા ઘેર આવજે. "

અનુક્રમે પાંચમા દિવસે તેણે તે પ્રમાણે કીધું. પોતાનું રાટલાનું પાટલું આપી તે માણસ પાસેથી પાટલું લઇ તે પોતાને ઘેર આવ્યા. પછી તે પાટલું ઘેર લાવોને છેાડી જેશું તેા અંદરથી પા⁸વ નાથની પ્રતિમા નીકલી. પરન્તુ તેના મહિમા નહી જાણવાથી તેણે તે પ્રતિમાજીને રાટલા રાખવાના ગાખ-લામાં મૂકી અને તેને માથે એક પાલીના રાટલા કરીને ગોખલામાં મૂકયા. પછી રાટલા તેમાંથી વપરાય છતાં પણ રાટલા ખૂટેનહીં. આવાતની યતિ મહારાજને ખબર પડવાથી તે વણીકને ત્રતિબાધ આપીને પ્રતિમાજી ઉપાશ્ચર્ય પધરાવ્યાં. જેથી તે વણીકના પરિણામ સારા રહ્યા નહીં. એટલે રાતના પ્રતિમા પાછાં પાતાના સ્થાનકે ગોખલામાં આવીંને હાજર થયાં. ફરી સંઘની મદદથી નાની છત્રી કરાવી તેમાં પ્રતિ-માજી પધરાવ્યાં પ્રતિષ્ઠા કરતાં સંઘ જમાડવા જોઇએ, પ**ણ** પાતાની શક્તિ નહીં હાેવાથી ઘીના બંદોબસ્ત બની શક્યા નહીં. તેથી બહું પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા. તે વારે સંઘના માણસા એક દુકાનવાલા પાસેથી ઘીનું એક કુલ્લુ લાવ્યા. ઉદ્દેશીશાહ આ હકીકત જાણીને હુદયમાં પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા. '' અરે! મારી પાસે પૈસા હાત તા આ કુલ્લાથી ઘી સંઘને પીરસત હે ભગવતા તમે મારા ઘેર આવ્યા છતાં હું નિર્ધત રહ્યા. " એવી રીતે અનેક પ્રકારે તે પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા.

હવે અહીંયાં કુલ્લામાંઘો ઘી ઘણુંજ નીકળવા માંડશું. ઘીનું કુલ્લુ પાંચ મણુનું છતાં પચ્ચોશ મણુથી પણુ વધારે નીકલ્યું. જેથી બધાંને વહેમ આવ્યા કે ''આ શું ? પ્રતિ-માજી છત્રીમાંથી કુલ્લામાં તાે નથી આવ્યાં ? "

જ્યારે કુલ્લામાં હાથ ઘાલી તપાસ કરી તો પ્રતિ-માજી કુલ્લામાં હતાં. જેથી કુલ્લાનું માે કાપોને પ્રતિમાજી ગહાર કાઢી માેટા એાચ્છવ કરીને દેરાસરમાં પધરાવ્યાં. પછી દેરાસરજીને ફરોયી બીજો ઘુમટ કરીને માેટું દેરાસર કર્શું. ત્યારથી તે ધૃતકલાલ પા⁸ર્વનાથ જગતમાં ગવાયા. ત્યાં કારતકી પૂર્ણિમા અને ચૈત્રોના માેટા મેળા ભરાય છે. તે વખતે ચાર પાંચ હજાર માણુસ લગભગ એકઠું થાય છે.

૧૪૩

આ પ્રતિમા સંબંધી એવી લાેક વાયષા છે કે પ્રતિમાજી પારકરથી આવેલાં છે અહીં બીજા ભાઈઓએ પણ મદદ કરીને દેરાસરજીને માેટું કીધું છે ત્યાં જાત્રાળુઓ માટે ધર્મશાળાઓ પણ બંધાવો છે. માેટું માહાત્મ વધાર્શું છે.

શ્રીધીયા પાર્શ્વનાથજી.

(१८)

પાટણુમાં એક માણુસને ઘોના વેપાર હતા તેણુ ઘીમાં ઘણા પૈસા પેદા કીધા. તેણુ પાર્શ્વનાથની ઉપર આસ્થા હતી. હંમેશાં તેમની સેવા પૂજા કરતા જેથો તેણુ પાટણુમાં દેરાસર બંધાવી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી તેનુ ઘીયા પાર્શ્વનાથ એવું નામ પ્રખ્યાત થયું.

શ્રીચારૂપ મંડન પાર્શ્વનાથજી.

(१૯)

શામલા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા તે પાટણુથી ચાર ગાઉ ઉપર પાટણુથી જતી ગાડીનું પ્રથમ ચારૂપ સ્ટેશન છે ત્યાંથી દશ મીનિટમાં ચારૂપ ગામે જવાય છે. ત્યાં ગામના સુંદર દેશસરજીમાં શ્યામવર્ણુ બિરાજમાન કુણા સહિત આશરે વાર જેટલી ઉંચી છે. ડાબી બાજુયે એક સંકેદ આદિધરની પ્રતિમા છે. આ પ્રતિમા સંબંધી દંતકથા આ પ્રમાણે છે. શ્રીકાંત નગરના ધનેશ શ્રાવક કે જેનાં વહાણ સમુદ્રમાં જતાં હતાં તેનાં વહાણુને વ્યંતર દેવે થંભાવ્યાં, જેથી ધનેશે સેવા ભક્તિયો દેવને પ્રસન્ન કરી. તેની પાસથી સમુદ્રમાંથી શ્યામવર્ણુની ત્રણુ પ્રતિમાઓ મેલવી. તેમાંથી એક ચારૂપ નગરમાં પધરાવી. બીજી શ્રી પટ્ટણુનગરમાં આમલીના ઝાડ નીચે દેરાસર કરાવી અન્ષ્ટિનેમિની ત્યાં પધરાવી. અને ત્રીજી પ્રતિમા કાંતિપુર નગરમાં પધરાવી. જેના પ્રભાવથી શાલિ-લાહનના વખતમાં નાગાર્જીન નામના મહા બુદ્ધિવાન જેગીએ રસસિદ્ધિ કરી ત્યાં સ્થંભન નગર વસ્શું. તે પ્રતિમા હાલમાં ખંભાતમાં બિરાજમાન છે. પ્રતિમાના પાછલા ભાગમાં લેખ છે એમ પરંપરાથી સંભળાય છે. જિર્ણોદ્ધાર વખતે તપાલ કરતાં લેખ બીલકુલ મળી આવ્યા નથી.

આ ચાવીસીમાં સુનિસુવ્રત તીર્થ કર પછી છે હજાર બસાે બાવીશ વર્ષો ગયે છતે અષાઢ નામના એક ગોડ દેશના રહેવાસીયે તે ત્રણુ પ્રતિમાએા ભરાવી હતી. તેમાંની તે (ચારૂપની) એક છે. બીજી થંભણુપાર્શ્વનાથની આને લગતી હકીકત શ્રી વિજ્યાન દસ્દ્વિએ પોતાના તત્વ નિર્ણ્ય પ્રાસાદમાં પ્રસિદ્ધ કરેલી છે. તેમજ પ્રભાવક ચરિત્ર અને પ્રવચન પરીક્ષામાં પણ કહેલી છે.

શ્રીચિંતામણી પાર્શ્વનાથજ.

(२०)

કચ્છ દેશમાં રાપર ગામે એક કાેળીના ખંડેરમાં ખાેદ કામ કરતાં સ્ક્ટીક રત્નની પ્રતિમા નીકળી હતી. કાેળીએ "કંઇક પુતળું ધારીને વિચાર્યું કે ગામના શેઠને આપી દઇશું." એમ ધારી રાતના પાતાના ઘરમાં રાખી પછી પ્રભાતના શેઠને આપવા આવ્યા તે વારે શેઠે પાતાના દેવને આળપીને ઘણા જ આદર સત્કારથી લીધી. અને તેને કાંઇક આપ્યું. તે વાતની જ્યારે લાેકાને ખબર પડી ત્યારે તેમણે કાેળોને ચડાવ્યા ''કે તે ઘણી જ કીંમતિ ચાંજ છે માટે તું પાછી લઈ લે " પછી કાેળી શેઠ સાથે લડી જગડીને તે પ્રતિમા યાછી લઈ ગયે. ને પાતાને ઘેર એક જગ્યાએ સ્થાપન કરી, રાતના સુઈ ગયા તે વખતે રાતના તેને મહા વેદના પ્રગટ થઇ ને ઘણી જ ગીક લાગવા માંડી. જેથો ભય પામી સવારના તે પ્રતિમા પાછા શેઠને આપી ગયા. શેક ઘર દેરાસર બનાવી પ્રતિમા જી પધરાવી હંમેશ તેની પૂજા કરવા લાગ્યા. પછી ગામમાં માટુ દેરાસર બધાવો તેમાં પ્રતિષ્ઠા પૂર્વક પધરાવી. આ પ્રતિમાજીના લેખ વગેરે દેરા-સરજીમાં છે.

અહમદાવાદમાં અસારવા નામનું પરૂં છે. હાલનાં બધાં પરાં પ્રથમ આશાપુરી નગરી હતી તેનાં પછી તુટક તુટક પરાં બની ગયાં. પ્રથમ બધી વસ્તી આશાપુરી નગરીમાં હતી. અહીં રાજપુરનું દેરાસર લગભગ ૭૦૦ સાતસા વર્ષ પહેલાનું છે. પ્રથમ પરાએામાં ચાર ચામુખજીની પ્રતિમા શ્યામવર્જુની ચિંતામણી પાઈનાધની હતો તેમાંથી એક રાજપુરમાં, બીજી ઝવેરીવાડે, વાઘવુ પે ળમાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથની છે. ત્રીજી કાલુશાની પાળમાં અને ચાથી દેવ-સાને પાંડે એ પ્રમાણે પધરાવવામાં આવેલી કહેવાય છે.

આગ્રામાં રાેશન મહાલ્લામાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે. શ્રીમદ્ હીરવિજયસૂસ્થ્વિરે તેમની પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે.

સાદરીમાં ભવ્ય દેરાસર ખાવન જિનાલયનું છે. ગુજરાતમાં વીજાપુરમાં ભાટવાડામાં ચિંતામણી પાર્શ્વ-નાથજીનું દેરાસર છે. આ પ્રતિમા જીના વિજાપુર ગામે ભોંય- રામાં હતી ને શ્રાવકને સ્વપ્ન આવવાથી ત્યાંથી લાવીને અહીં પધરાવવામાં આવી છે. અહીંચા ઘણી જ માનતા કરવામાં આવે છે.

પંજાબમાં રામનગરમાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનુ**ં** દ્વેરાસર છે.

શ્રીજગવલ્લભ પાર્શ્વનાથજી.

(२१)

કેસરી બાજી લીર્થમાં પણ શ્રી જગવલ્લલ પા^{શ્}ર્વનાથ-જીની શ્યામસુંદર લગ્ય મૂર્લિ છે.

મારવાડમાં બીકાનેર તાબે ફ્લાેધી પાસે સુજાણ ગઢ ગામ છે. જ્યાં ચારસે ઘર તેરાપ બીઓનાં છે. તેમાં શેઠ પનેચંદજી સંઘવી તેરાપ થી હતા. પણ ચતિને ત્યાં જતા આવતા તેથી મૂર્ત્તિ ઉપર આસ્થા રાખતા. પછી ચતિજીએ રૂપૈયા ૧૦૦) માં પા⁸ર્વ નાથજીની પ્રતિમા લેવરાવી. હમેશ તેનાં દર્શન કરતાં શેડને ઘણી આસ્થા બેસી ગઈ. તે તે વખતે ત્રીસ હજારના પાતાના જીવ છતાં તેમના માટાભાઈ જશરાજજીએ નિયમ કર્યો કે ''હવેઘી જેટલી પેઢાશ થાય તેમાંથી સેંકડે દશ ટકા ધર્મ માર્ગે વાપરવા. " પછી પોતે સારા મુહૂત્તે દેરાસરજીના પાયા નાખ્યા ને કલકત્તે ગયા ત્યાં શણના વ્યાપાર કર્યા તે વરસે આઠ લાખ પેઢા કર્યા, બીજે વરસે સાત લાખ પેઢા કર્યા. કલકત્તામાં રાય બહાદુર બદ્રી-ઢાસજીતા અગીચાના દેરાસરજીના નમૂના પ્રમાણે દેરાસર કરાવવાનું શરૂ કોધું. ચાર લાખ રૂપિયા અર્ચોને ભવ્ય દેરાસર તૈયાર કર્છું. તેની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૭૧ ના માહા સુદી ૧૩ ના રાજે કરો. તે વખતે પાંત્રીસ હજારના ખર્ચ થયેા. ત્યાં પાતાના જ ખરચે જૈન[&]વેતાંબર કાેન્ફરન્સ ભરી. તે દેરાસરજીની પ્રતિષ્ઠા વડાદરા વાળા શેઠ ગાેકલદાસ દુર્લ-ભરામે કરાવી; ત્યાં ખારા કુવા હતા તે પણ મીઠા થઈ ગયા. યતિજી પ્રમાણવિજયજીના ઉપદેશથી તે પ્રતિમાજીનું જગવલ્લભ પા°વ⁵નાથ એવું નામ રાખ્સું. દરસાલ માહાસુદી ૧૩ તથા ભાદરવા સુદી ૧૩ ના રાજે મેળા ભરવાનું ને ઓચ્છવ કરવાનું નકકો કર્યું.

મીરજથી કાલ્હાપુર જતો લાઇનમાં હાથ કલંગડા સ્ટેશન છે. ત્યાંથી પગ રસ્તે ગાઉ ઉપર એક ડુંગર છે તેમાં જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથનું તીર્થ છે. ત્યાં શ્વેતાંબર અને દીગં-ખરનાં જીદાં જીદાં મંદીર છે. ડુંગરને શ્વેતાંબરોએ પગથીથાં બંધાવ્યાં છે. ત્યાં ચૈત્રી પુનમના મેળે: ભરાય છે.

સુરતમાં જગવલ્લભ પા^કર્વનાથની માેટી મૂર્તિ નાન-પરામાં મ'દીરસ્વામીના દેરાસરજીના લેાંયરામાં છે. ત્યાં હમણા થાેડા વખતથી લેપ કરાવેલ છે.

અમદાવાદ જીલ્લે માેગ્ઇયા ગામે જગવલ્લભ પા⁸વૈ-નાથનું દેરાસર છે.

પુનામાં જગવલ્લભ પશ્વૈનાથની પ્રતિમા માેટા દેરા--સરજીમાં છે. તેમાં નીચે ભાેંયરામાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ છે અને ઉપરના ભાગે શ'ખેશ્વર પાર્શ્વનાથ છે.

અમદાવાદ નીશાપાળમાં ભાંયનમાં જગવલ્લભ પા^{શ્}વ^દ-નાથની માટી મૂર્ત્તિ બિરાજમાન છે. બાદશાહના ભયના વખતમાં એક મહાેર સાેનાનો આપતા ત્યારે દર્શન કરાવતા હતા. આ પ્રતિમાજી બહુજ ચમત્કારીક છે અને તીથ રૂપ છે. આ ગ્રંથના સંપાદકે પાેતાની જાતે આ પ્રતિમાજીના ઘણા ચમત્કારા અનુભવેલા છે અને આ ગ્રંથ તથા બીજા શ્રંથાના સંપાદનની શકિત શ્રી જગવલ્લભ પા⁸ર્થનાથજીની શ્રદ્ધાને આભારી છે, તેમ માને છે.

શ્રીજીરાવલા પાર્શ્વ<mark>ના</mark>થજી.

(२२)

મારવાડમાં આબુના પાસે ખેરવાડા અને જીરાવલી ગામની વચ્ચે એક પાણીના વહેરા છે. તેમાંથી ઘણા વર્ષ ઉપર આ પ્રતિમાજી નીકલ્યાં હતાં, તે વખતે ખબર પડ-વાથી બન્ને ગામના લોકો લેવાને આવ્યા, ને તકરાર કરવા લાગ્યા, છેવટે નિર્ણય કરી આકાદોકાની ગાલ્લી કરી તેમાં પ્રતિમાજી પધરાવ્યા, ને નાના વાછરડાઓ જોડયા. પછી ગાલ્લી જરાવલી ગામ તરક વળી. જેથી જીરાવલી ગામમાં લાવીને ત્યા પધરાવ્યા. અત્યારે આ દેરાસર ભરજંગલમાં છે પણ તેના ચમત્કાર જેવાને તેવા જ છે. હાલ પણ તે દેરા-સરમાંથી કાેઈ ચીજ લઇ શકતું નથી. ભાદરવા સુદી ૪ના રાજ આ દેરાસરજી ઉપર ધ્વજા ચડાવે છે ને સુદી ૬ દર વર્ષ મેલા ભરાય છે તેમા તમામ વર્ણના લોકો. આવે છે.

શ્રીજગન્નાથપુરોમાં જરાવલા પાર્શ્વતાથજી.

(२३)

ઓરીરા (એાડીયા) દેશના રાજાએ પૂર્વે અહીંયાં

છરાવલા પાર્શ્વનાયનું દેરાસર અંધાવેલું અને તે જીરાવલા પાર્શ્વનાયના તીર્થ તરીકે પ્રગટ થયું હતું. પાછલથી બલા-ત્કારે શંકરાચાયે રાજાની મદદથી તેને પાતાના કળજામાં લઈ પાર્શ્વનાયજીની પ્રતિમા ઉપર ભેરવનું ચક્ર ગાઠવીને પછી તે શૈવ, વૈષ્ણુવ વગેરે સમગ્ર હીંદુઓના તીર્થ તરીકે તેને પ્રગટ કર્યું. ત્યાં સર્વ જાતના હીંદુઓ સાથે જમે છે, છતાં આભડછેટ ગણુતા નથી, અને તેઓ તેને પવિત્ર સમજે છે. શંકરાચાર્યના વખતથી આ તીર્થ હિંદુઓના તીર્થ તરીકે પ્રવર્ત્યું, જે આજે જગલાયપુરી તરીકે ઓળખાય છે. જ્યાં કલકત્તેથો રેલ તથા સ્ટીમરને રસ્તે જવાય છે.

મારવાડમાં સાદરી ધાનેરા છે. ત્યાં ધાનેરા ગામમાં જાત્રા કરવા લાયક જીરાવલા પારવઁનાઘનું દેરાસર છે. રાણી સ્ટેશ-નથી ત્યાં જવાય છે.

નાડલાઇમાં પણ ચમત્કારીક દેરાસરજી ડુંગર ઉપર છે.

છરાવલી ગામ શીરાેહી ઇલાકામાં મઢાેરઘી સાત ગાઉ થાય છે. જીરાવલા પાર્શ્વનાથની શ્યામ મૂર્ત્તિ મૂલ-નાયકની હતી તે ઘણા જીના વખતની હેાવાથી શરીરનેા કેટલાેક ભાગ જીર્ગુ થયેા હતાે. તે મૂર્તિ આજીએ બેસાડી ત્યાં હાલ બીજી પ્રતિમા બેસાડેલ છે. જીરાવલાનું દેરાસર જીરાવલી ગામથી અડધા માઇલ છેટે છે. તે આવન જીના-લયનું ભબ્ય વિશાલ દેરાસર છે. અર્થાત્ ભમતીમાં પણ મૂર્તિઓ બિરાજમાન છે એવી રીતે દેરાસર ઘણું િશાલ છે. પણુ હાલ ત્યાંના શ્રાવકોના ઘરોની ઘણી સામાન્ય સ્થીતિ છે. જીરાવલા ગામ આ**ણજીની પાસે છે ત્યાં પ**ણુ જીરા-વલા પાર્શ્વનાથની મૃતિં છે.

ડીસાથી થાેડેક છેટે જીરાપલી નામે ગામ છે ત્યાં પણ જીરાવલા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાયર છે. દરેક જૈન દેરાસરામાં પ્રતિષ્ટા વખતે જીરાવલા પાર્શ્વનાથના મંત્ર આલેખાય છે.

બલાેલમાં જીરાવલા પા^દેનાથતું દેરાસર ધાબાબ**ંધી** સ. ૧૮૪૧ ની સાલમાં સંઘે બંધાવેલું છે. સ્ટેશન જેટા<mark>ણા</mark> થઈને ત્ર**ણ** ગાઉ બલાેલ જવાય છે.

શ્રી**બેટવા પા**ર્શ્વનાથજી.

(२४)

પાટલ પાસે ધીણું!જ નામે ગામ છે. તે રેલવેનું સ્ટે-શન છે. ત્યાં ચાધરી શેરીમાં એક ઘુમટવાલું જેટવા પાર્શ્વ-નાથનું દેરાસર છે, વેળુની પ્રતિમા છે. ફાગણુ સુદી ૬ ની વરસ ગાંઠે મેળાે ભરાય છે. દેરાસર ઘણું જીનું છે જેથી કાેણુ બંધાવ્યું છે તે જણાતું નથી પણુ અહીંયાં એક કહેવત ચાલ છે.

ધીગ્રાેજ ગામને ધનજી શેડ, લાખ રૂપૈયા કણ્જી હેડ; તીર આઘા કે તીર પાછા, કરી લ્યેા ઉસકી તલાસા.

અર્થ—ધીણાેજ ગામમાં ધનજી શેઠના ઘર આગળ કણુજીનું ઝ્રાડ છે, ત્યાં તીર આઘા કે તીર પાછા લાખ રૂપીયા જમીનમાં છે એવી કહેવત છે.

શ્રીજશાધરા પાર્શ્વનાથજી.

(२५)

ભરૂચમાં જશાધરા પા^કેનાથનું ભવ્ય દેરાસર છે તે તીર્થસ્થળ ગણાય છે. સિંહલદ્ધીપના રાજાની કુંવરીએ સમળી વિહાર નામનું દેરાસર પૂર્વે ભરૂચમાં બંધાવેલું હતું. જેમાં મુનિસુવતસ્વામી બિરાજમાન હતા. કુમારપાલના વખતમાં ઉદયન મંત્રીના પુત્ર આમ્રભટે તેનાે ઉદ્ધાર કરાવેલા હતા, જેને શકુનીવિહાર પણુ કહે છે પણુ બાદશાહાેના વખતમાં તે જચાએ મસ્જીદ બંધાણી છે.

સુદર્શનાએ રામળી વિહાર બંધાવ્યો તેને પણુ આજે સુનિસુવતસ્વામી જેટલા જ લગભગ કાળ થયા છે. એટલે આજે તેને અગિયાર લાખ અને સાઢીછચાસી હજાર વર્ષ જેટલા કાલ થયા હશે. આમ્રભટે તેના ઉદ્ધાર કરાવ્યા તે વખતે હેમચંદ્રાચાર્ય અને કુમારપાલ પણ ભરૂચમાં આવ્યા હતા. આમ્ર-ભટને વ્યંતર દેવીએ ઉપસર્ગ કર્યો પછુ આચાર્ય મહારાજે મંત્રના અળે કરીને દેવીને વશ કરી આમ્રભટને દેવીના ઉપસર્ગથો રહીત કર્યા હતા.

શ્રીજગડીયા પાર્શ્વનાથજી.

(२९)

એમ સંભળાય છે કે પ્રથમ જગડીયાજી પાર્શ્વનાથનાં ૧૦૮ લીર્થસ્થાનામાંનુ એક લીર્થસ્થાન ગણાતું હતું. પહેલાં તે માટું નગર હતું. ૧૦૮ જાત્રા કરવા લાયક પાર્શ્વનાથના સ્થાનામાં જગડીયાજી પણુ કહ્યું છે એમ વિજયસેનસૂરિના શિષ્યે સ્તવન રચ્યું તેમાં જણાવ્યું છે. તે પછી આદિધર-જીની પ્રતિમા સં. ૧૯૨૧ માં નીકળી તે એક લાખ રૂપિયા ખચીંને માેટું દેરાસર કરી તેમાં પધરાવી છે. હાલમાં મુખ્ય આદિધરભગવાન મૂલનાયક તરીકે છે. ચમત્કારીક પ્રભાવવાળા છે. તેમની એક બાજુએ પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા છે.

શ્રીટાંકલા પાર્શ્વનાથજી.

(୧७)

પાટણુમાં ઢંક મેતાના પાડામાં ટાંકલા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે. એ પ્રતિમાજી ઘરના ટાંકામાંથી મળેલી તેથી ટાંકલા પાર્શ્વનાથ નામ પડ્યું છે.

શ્રીડેાસલા પાર્શ્વનાથજી.

(२८)

ધાેલકામાં ભાંચરામાં પ્રતિમા ઘણીજ ચમત્કારીક છે. કલિકાલ સર્વજ્ઞ શ્રીમદ્ હેમચંદ્રાચાર્ય તેમની આગળ મંત્ર વિદ્યાએા સિદ્ધ કરી હતી. સુરતવાળાઓએ ડાેસલા પાર્શ્વના-થજીને સુરત લઈ જવાના રૂપિયા પાંચ હજાર આપવા માંડવા, પણ ગામના સંઘે આપી નહીં. ધાેળકા પહેલાં વૈરાટ નગરી તરીકે પ્રસિદ્ધ હતું. વીરધવલ રાજાનું રાજ્ય અહીં ધાેળકામાં જ હતું. તેમજ વસ્તુપાલ અને તેજપાલ વીરધવલ રાજાના મુખ્ય પ્રધાના હતા. તેમણે આબુજી ઉપર નેમનાથ ભગવ તનું બહુજ કાેતરકામવાલું કીમતી દેરાસર બંધાવ્યું છે. અને તેમની સ્ત્રીઓએ ગાેખલા ત્યાં બધાવ્યા છે. તેમાં લાખાે રૂપિયા ખર્ચ થયા છે. ધાેળકા હાલ નાનું ગામ છે ને જેનોની વસ્તી પણ તુટી ગઇ છે. દશા વીંશાના ભેદો વસ્તુપાલ તેજ-પાલના વખતમાં થયા તે સંબંધી વિશેષ હકીકત માટે જીઓ વસ્તુપાલ તેજપાલ ચરિત્ર

પાલણુપુર જીલ્લે ઘાટાસકલા ગામે ડાયલા પાર્ધ્વનાથતું. પુરાણું દેસસર છે. દર વરસે કાર્તિક સુદી ૧૫ ના **મેળા** ભરાય છે.

ર્ક્રાડાેકરીઆ પાર્શ્વનાથજ⊴

(૨૯)

પ્રભાસપાટણમાં ડાકરીયા પાર્શ્વનાથતું દેરાસર છે. પ્રભાસપાટણને દેવપાટણુ પણુ કહે છે. પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ક્યામ વર્ણુની છે. તેના હાથમાં રૂપાની કાેરી ચાેડેલી છે. પ્રથમ રાેજ એક કાેરી હાથમાંથી નીકળતી હતી.

શ્રીદાદા પા^કર્વનાથજી.

(30)

વડાદરામાં નરસી હજીની પાળમાં દાદા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર રાજા કુમારપાલે બંધાવ્યું હતું, તે દેરાસરજીના જાર્જ્યોદ્ધાર સં. ૧૯૭૩ માં લગભગ રૂ. એક લાખ ખરચીને કરવામાં આવ્યા છે. પાવાગઢમાં સંપ્રતિ રાજાની ભરાવેલી ભોઢભજન પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા ત્યાં શ્રાવકાનાં ઘર નહીં હાવાથી વડાદરા લાવીને દાદા પાર્શ્વનાથજીના દેનસરમાં પધ-રાવી છે. વેળુની લેપમય મૂર્તિ દાદા પાર્શ્વનાથની ઘણીજ ચમત્કારીક છે. વડાદરાને પહેલા વટપદ્રપુર કહેતા હતા. શ્રીદેાલતી પા^ક્વનાથજી.

(39)

પાટણમાં દાેલતી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે. **ઝી તીવરો પાર્શ્વનાયજી.**

(32)

જોધપુરથી ઓસિયાના રસ્તામાં તીવરી ગામમાં પા^{ક્} નાથનું દેરાસર ઘણુંજ જીનું છે. પૂર્વે તે ઓસિયા નગરીની આંદર હતું. ત્યાં આગળ ઘાંચીઓ ઘાણી પીલતા હતા દેરાસર ભેાંયમાં દટાઇ ગશું છે અને પગથીયાં ધૂલથી ઢંકાઇ ગયાં છે. દેરાસરમાં કાઉસગીયા જમીનમાંથી નીકળેલા છે. દેરાસરના ઘુમટા જીર્ણુ થઈ ગયા છે. જીર્ણી હારની જરૂર છે. સંવત ૧૬૬૭ માં વિજયસેનસૂરિના શિષ્ય વિનયકુશલના સ્તવનમાં હડીકત જણાવી છે.

એક દેરાસરનાં દશથી પંદર પગથીયાં જમીનમાં દટાઈ ગયાં છે, તાે તેનાં બિંબ જમીનમાં હાેવાં જોઇએ. આ દેરાસરનું સ્થાપત્ય જાેવા લાયક છે.

શ્રીનવખંડા પાર્શ્વનાથજી.

(33)

ઘાઘા શહેરમાં નવખંડા પાર્શ્વનાથ છે, જેના જીદા જીદા નવ સાંધા જણાય છે. એ મૂત્તિ કાેઈ મ્લેચ્છાેએ ખંડીત કરી હતી, પણ પછી તેના અધિષ્ઠાચકે સ્વપ્ત આપ્શું કે "તેના નવખંડ એકઠા કરી રૂ ના પાલમાં ભારી રાખી (કાેઈ લાખસોમાં કહે છે) તેને છ માસ પછી કાઢજો એટલે સાંધા મલી જઈ પ્રતિમાજી અખંડીત થશે." જેથી શ્રાવ-કાેએ તે પ્રમાણે કર્શું. પણ તેમને અધિરાઈઆવી કે સાંધા મલશે કે નહીં, જેથી છ માસ અગાઉ તે મૂર્ત્તિને જોઇ જેથી તેના સાંધા આજ પણ હજી જીવા જણાય છે તે ઉપરથી નવખંડા નામ પડશું છે.

વિક્રમ સંવત ૧૧૬૮ માં મહેંદ્રસૂરીના ઉપદેશધી ઘાઘા બંદરે શ્રીમાલી ન્યાતી નાણાવટીએ નવખંડા પા^દેનાથનું 'બિંબ ભરાવ્યું છે.

ખંભાત શહેરમાં માણેકચાક પાસે અતિ પૂરાણી અદ્ભૂત પ્રતિમા છે તેનાં પણ સાંધા જીદા જીદા દેખાય છે. તે નવખંડા પા⁸ર્વનાથજી કહેવાય છે.

શ્રીનવલખા પાર્શ્વનાથજી.

(38)

પાલી (મારવાડ)ના માટા દેરાસચ્છમાં માટી પાર્શ્વ-નાથની મૂર્ત્તિ છે. આ મૂર્ત્તિને નવ અંગના તિલકની જગ્યાએ નવ યંત્ર ખાદી તેમાં અક્ષરા લખ્યા છે તે મંત્રાક્ષરા છે. તે સિવાય તેની આસપાસ ઘણા યંત્ર મંત્ર ખાદેલા છે. ભામતીવાળું દેરાસર છે તે નવલખા પાર્ધ્વનાથનું દેરાસર છે. આવન જિનાલય છે. દીવમાં પણ નવલખા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. મારવાડ જંકશનથી જોધપુર જતાં પાલી રેલ્વે સ્ટેશન છે. પાલીના જૈત દેરાસરોમાં ધાતુ પ્રતિમાઓ પ્રાચીન છે.

શ્રીનવપલ્લવીઆ પાર્શ્વનાથછ.

(38)

કાઠીઆવાડમાં માંગરાળ બંદર છે. તેને શાસ્ત્રમાં મંગલપુર કહે છે, ત્યાં નવપલ્લવ પાર્શ્વનાથ છે. પ્રતિમાજી પ્રાચીન સમયનાં સંકેદ ને ચમત્કારીક છે. પાંચસાે વર્ષ ઉપરનાં છે. પ્રતિમાજી ગળાના ભાગે ખંડીત થએલાં હાવાથી ત્યાં સાેનાના લેપ કરેલા છે. કુમારપાળના વખ્યતમાં દેરાસ-રની સ્થાપના થએલી લગભગ સંભળાય છે. પ્રતિમાજી સંપ્રતિ રાજાના વખતની છે. બાદશાહી વખતમા પ્રતિમાજી ખંડીત થએલા હાય તેમ લાગે છે. પ્રસંગે ચમત્કાર દેખાય છે સાેમસું દરકાવ્યમાં તે સંબંધી વિશેષ હકીકત છે.

ખંભાતમાં સાબલી પાેળમાં નવપલ્લવ પા^{શ્}ર્વનાથનું દેરાસર છે. સુરતમાં પણુ નવપલ્લવ પા^{શ્}ર્વનાથ છે.

શ્રીનરાેડા પાર્શ્વનાથજી.

(35)

નરાડામાં પા⁸ર્વનાથજીનું દેરાસર તથા પદ્માવતીનું સ્થાનક છે ત્યાં પ્રાય: વર્ષમાં બે વાર અમદાવાદથી જૈના સંઘ લઇને જાય છે. દેરાસરની નજીક શેઠ હડીભાઈની ધર્મશાળા છે, બીજી પણ ધર્મશાળાએા શેઠ હીમાભાઈની તેમજ શેઠ મગનભાઇ કર્મચંદની છે. અમદાવાદના ઘણા જૈના દરેક મહિનાની પૂર્ણિમાએ નરાડા જાય છે.

અમદાવાદથી લગભગ ત્રણુ ગાઉ દ્વર અને અમદાવાદથી પ્રાંતીજ જતાં રેલ્વેનું બીજું સ્ટેશન છે. નરેાડા સ્ટેશનની પાસે શેઠ જમનાભાઇ ભગુભાઇના સ્મરણાર્થ રૂ. પાેણા લાખના ખર્ચે એક સેનેટાેરીયમ બાંધ-વામાં આવ્યું છે.

શ્રીનાકાેડા પાર્શ્વનાથજી.

(२७)

પૂર્વે અહી વીરમપુર નામે માેડું નગર હતું. સંવત ૧૫૦૦ માં અહીયાં ૧૫૦૦ શ્રાવકનાં ઘર હતાં, હાલ ૧૫૦ ઘરની વસ્તી છે. આ નગરની ચારે બાજીએ કેાટ હતા. તેમજ એક માટું તલાવ પણ છે તે હાલ તૂટી ગશું છે અહીંચાં ત્રણ મંદીર છે. પા^{શ્}ર્વના<mark>ધની</mark> પ્રતિમા વીરમપુરથી દશકાેશ દૂરના નાકાેડા ગામના એક શ્રાવકને પત્થર નીચે દટાએલી હતી તે ખાદતાં સવાહાથ ઉચી શ્યામ પ્રતિમા નીકલી. કાેઈ કહે છે કે નાકાેડા પાસે નદી પાસેના મકાનમાંથી એ પ્રતિમા પ્રગટ થઈ. ત્યાંથી વીરમપુર લઇ જઈ ત્રણ શિખ-રવાળું દેરાસર કરાવી સંવત ૧૫૦૦ ની આસપાસમાં પધ-રાવી. આ પ્રતિમા તથા તેની બાજુની બે પ્રતિમા પ્રાચીન છે. દરવાજો સ'. ૧૬૨૧ માં કરાવ્યાે તેવા તે ઉપર લેખ છે. આ મંદિરની બાજામાં બે ભેાયરાં છે. કાઉસગીયા ઉપર સં. ૧૨૦૩ ના લેખ છે. આ તીર્થના મહીમાના એક છંદ સમયસંદરસૂરીએ બનાવ્યાે છે, તે નાકાેડા તીર્થ વર્ણનનો ચાપડીમાં છપાઇ ગયે৷ છે.

આ તીર્થ સાળમા સૈકામાં બહુ પ્રખ્યાત હતું. આ તીર્થ મારવાડમાં લુણીથી કરાંચી જતાં રસ્તામાં આવતા બાલેાતરા સ્ટેશનથી ત્રણ કેાશ દ્વર પગરસ્તે આવેલું છે. સંવત ૧૯૪**૬** ચી પાેષ દશમના મેડેા મેળાે ભરાય છે.

શ્રીનાગફણા પાર્શ્વનાથછ. (૩૮)

ચિત્તોડ—મેવાડનું રાજ્ય પ્રતાપ પાસેથી અકબર આદશાહે જ્યારે જીવી લીધું. ત્યારે પ્રવાપને નાશી છુટવું પડશું ને જંગલમાં ગુપ્ત પ્રવાસ કરવા પડતા એક વખત તેમને જૈન સાધુ મહારાજના સમાગમ થયા. તેમને રાજાએ પૃછશું કે "આપ મને મારૂં રાજ્ય પાછું મલે તેવા કાેઈ ઉપાય બતાવા."

આચાર્ય મહારાજે કહ્યું કે " ધરણે દ્ર પદ્માવતી સહિત શ્રીપાર્શ્વ નાથજીની પ્રતિમાનું આરાધન કરવાથી તમારા મનારથ સફત થશે."

પછી તેમણે ટી ટાેઇથો ખારગાઉ દ્વર ગરાસીયાએાનું ગામ છે, ત્યાં ડુંગર પાસે વીચ્છુવાડાઘી ત્રણ ગાઉ ધમાન્ સાની નેળમાં થઈને જવાય છેં, ત્યાં પદ્માવતીને માથે પાર્શ્વ-નાથની મૂર્ત્તિ છે. ત્યાં જઇને આચાર્યના કહેવા પ્રમાણે રાણાએ આરાધન કર્યું. જેથી તેમને પાતાતું રાજ્ય થાડા કાલમાં પાછું મલ્છું.

નાગકણા પા^{શ્}ર્વનાથનું આરાધન કર્યા પછી ભામા-શાહની મદદથો પાતે સજ્જ થઇ લડાઇ કરી અને પાતાના આવન કિલ્લાઓ જીવી લીધા, તે પછી પાતાની રાજધાનીમાં માંદું દેરાસર કરાવી ધરણુંદ્ર પદ્માવતી સહિત પાર્શ્વનાથની

૧૫ક

પ્રતિમાં પંધરાવી, વિધિ સહિત આેચ્છવ મહાેત્સવ પૂર્વક સ્થાપના કરી. તેમનું નાગફણા પાર્શ્વનાથ નામ સ્થાપ્યું, આજે પણ તેમના ઘણા પ્રભાવ છે.

પામાલના સંઘ ત્યાં ગયા હતા તે વારે એક અડ-ચણવાળી બાઇ ત્યાં ભગવાનના મંદીરમાં ગઇ, આશાતના થવાથો દેરામાંથી ભમરા છુટચા. આવા ઘણા ચમત્કારા ત્યાં ખને છે. ત્યાં કાઇ રાત રહી શકતું નથી. તે પ્રતિમાની નીચેથી પાણી વહે છે, તેના કુંડ ભરાય છે. જે સંઘ ગુજ-રાતથી ઇડરના રસ્તે કેસરીયાજી જાય છે તે અવશ્ય અહીંયાં જાત્રા કરવા આવે છે. જ્યારે વધારે જાત્રાળુ હાેય તા વધારે પાણી નીકળે છે, આ તીર્થ ઇડરથી જતાં જંગલમાં છે ડુંગરની તલાટીમાં છે, ગાયના મુખમાંથી પાણી નીકલી કુંડ ભરાય છે.

કેસરીયાજી પાસે સમીના ગામમાં નાગકણા પાર્શ્વ<mark>'નાથતું</mark> દેરાસર હતું પણ હાલ જણાતું નથી.

શ્રીપલ્લવીયા પાર્શ્વનાથજી.

(3%),

પાલનપુર જેનું અસલ નામ પ્રહલાદનપુર છે. તે નગર પૂર્વે પ્રહલાદે (પાલ્હણે) વસાવેલ છે; પાલ્હણુ આખુ દેશના રાજા હતા. તે પરમાર વંશમાં ઉત્પન્ન થયા હતા, એક દિવસ રાજાએ પલ્લવીયા પાર્શ્વનાથની મૂર્ત્તિ સાનાની હતી તે ધર્મદ્વેષી બની ગળાવી તેના પલંગના પાયા કરાવ્યા, જેના પાપથી કુષ્ટીના રાગ રાજાને થયા-(કથાંય પીતલની પ્રતિમા રાજાએ ગળાવી નાંખ્યાનું પણ લખ્યું છે.) ને ગેાત્રીઓએ (ભાયાતાએ) તેની પાસેથી રાજ્ય પડાવી લીધું, રાજા માેતના ડરથી નાસતા પરદેશમાં ભટકવા લાગ્યાે. ભમતાં ભમતાં તેને એક દિવસ શીલધવલ આચાર્યના મેલાપ થયાે. તેમની પાસે તેણે પાતાનું પાપ કહી બતાવ્યું. પછી ગુરૂએ તેને પ્રતિબાધ આપ્યા. તે વારે પશ્ચાત્તાપ કરતાં થએલા અપરાધનું ગુરૂ પાસે પ્રાયશ્વિત માગ્યું. ત્યારે ગુરૂએ કહ્યું કે '' રાજન્ ! તમે જિનમંદીર તથા જિનપ્રતિમા કરાવજો ને અહર્નિશ તેમની સેવા ભક્તિ આદિ પુણ્યનાં કામ કરજો. "

અનુક્રમે તેણે પાતાના નામે પ્રહલાદનપુર નગર (હાલનું પાલણુપુર) વસાવ્યું, પછી તેણે સુવર્ણના સાેળ કાંગરાવાળું પાલ્હણુ વિહાર નામનું જિનમંદીર બંધાવ્યું. તેમાં પા^{ક્}-નાંચની પ્રતિમા સ્થાપન કરી, તેના પુણ્યના પસાયથી તેના કાેઢ રાેગ પણું નાશ પામ્યાે. જીવીત પર્યંત જિનભક્તિ કરી પાતે દેવલાેક ગયાે.

પાલનપુરમાં ચારાસી શેઠીયાઓ રાજ દર્શન કરવા આવતા. તેમજ ત્યાં એક મુંડા પ્રમાણુ રાજના ચાખા આવતા, પરમ પવિત્ર શ્રીમન્ હીરવિજયસૂરિ તથા સામસુંદરસૂરિ પણુ અહીંયાં જ ઉત્પન્ન થયા છે. હીરવિજયસૂરિના વ્યાખ્યા-નમાં ચારાસી શેઠીયાઓ પાલખીમાં બેસીને આવતા તે બધા ઈભ્ય એટલે અતિ ધનાઢય જ્રદ્ધિવંત હતા. ઇભ્ય એટલે જેની લક્ષ્મોના ઢગલા કરે ને તેમાં અંબાડી સહીત હાથી દટાઈ જાય ત્યારે તે ઈભ્ય શેઠ કહેવાય; એવા જ્રદ્ધિવંત શ્રીમ તા તે જમાનામાં પાલનપુરમાં વસતા હતા. હાલમાં એક હજાર ઘર વીશા એાશવાલનાં છે. આગળ તે શહેર બાર

[્]યવ

ગાઉ ફરતું હતું. ત્યાં અનેક દેરાસરા હતાં.

હાલમાં પણુ પાલનપુર આસપાસ ખાેદ કામ કરતાં ઘણી પ્રતિમાએા નીકળે છે.

પલ્લવીયા પાર્શ્વનાથની મૂર્ત્તિ પ્રથમ સાેનાની હતી, તે મુસલમાંનાના જીલમ વખતે કયાં ભંડારી તેની ખબર નથી. પણુ એમ દંતકથા (લાેક વાયકા) સંભળાય છે કે " બક-રીની ખરીથી તે પ્રતિમાજી પ્રગટ થશે."

પલ્લવોયા પા^{શ્}નાથની સુવર્ણુની મૂર્ત્તિ પ્રહલાદન રાજાએ ભરાવી હલી તે અધિષ્ઠાયકના પ્રભાવથી ઘણી જ પ્રભાવવાળી - થઇ સંભળાય છે જેના નવણુથી તેના (રાજાના) કાઢ રાગ દ્રર થયા હતા. તે વખતે સાળ મણુ સાપારી રાજની આવલી હલી. હાલમાં તેની જગાએ બીજી પ્રતિમા છે.

પ્રહલાદન રાજાનાે પુત્ર ધારાવર્ષાદેવ હતાે, તેને કાેઢના રાગ થયાે હતાે તે પછ્ણ પક્ષવીયા પાર્શ્વનાથના નવ**ણ્**શી મટયાે હતાે.

પલ્લવીયા પા^દેનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા (ફરીને) કસવ'ત ૧૨૭૪ ના ફાગણુ સુદ ૫ ને ગુરૂવારના દિવસે કાેર'ટ ગચ્છાચાર્ય શ્રીકક્ષ્કસૂરિના મુભારક હસ્તે આંબડ સંઘવીએ કરાવ્યાના લેખ છે.

શ્રીપાસલીયા પાર્શ્વનાથજી

(४०)

એરણુપુરની છાવણીથી બાર ગાઉ દ્વર પાસલીયા પાર્શ્વ-નાથનું દેરાસરજી છે.

શ્રીપરાેલી પાર્શ્વનાથજી

(४१)

ગાધરા લાઇનમાં વડાદરેથો જતાં છાણીઅલ બીજી સ્ટેશન આવે છે. ત્યાંથી બે ગાઉ દ્વર પરાેલી ગામમાં પાર્શ્વ-નાથની મૂર્તિ છે. અઢારે વર્ણુ તેને માને છે. માનતા પણ કરે છે તે ગામમાં શ્રાવકનું ઘર નથી. મૂર્તિ દર્શન કરવા લાયક છે તેમજ ચમત્કારીક છે.

શ્રોપેાસીના પાર્શ્વનાથજી

(४२)

ઇડર છલ્લામાં પાસીના ગામમાં પ્રાચીન પાસીના પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. પ્રતિમા મહા મનેહર જાત્રા કરવા લાયક છે. દેરાસર રમણીય છે. ધર્મશાળાએા તેમજ કાર-ખાનું છે.

ઇડિરના ઘણુા માણુસાે દક્ષિણુમાં ગયા છે. તે ભગવાન ઉપર આસ્થા રાખી વેપારના નફામાંથી અમુક ભાગ કાઢીને માકલાવે છે.

પાેસોના ખરેડી સ્ટેશનથી પંદર માઇલ છે. હાલમાં આ દેરાસરના જિહ્યુંહિાર ચાલે છે અને ખેડબ્રદ્ધાથી માેટરા પાદ્યુ જાય છે.

શ્રીપંચાસરા પા^ջર્વનાથજી

(83)

હાલ પાટણમાં લીથેરૂપ દેરાસર છે. આ દેરાસરમાં

પુરિસાદાણી શ્રીપા^{ક્ષ}નાથજી

ગુર્જરેશ્વર વનરાજ ચાવડાની પણુ મૂર્ત્તિ છે. આ પંચાસરા પા^શેનાથની મૂર્ત્તિ પંચાસરા ગામથી લાવ્યા હતા, જ્યાં વનરાજના પીતા જયશિખરીનું રાજ્ય ચાલતું હતું. ભાવી-ભાવે જયશિખરીને કલ્યાણીના રાજા ભૂવડ સાથે લડાઇ થઇ તેમાં આખરે તે મરાયા ને પંચાસર ભાગ્યું. અને પંચાસરા પાર્શ્વનાથની મૂર્ત્તિ જયશિખરીના પુત્ર વનરાજ જ્યારે માટે! થયા અને પાટણુ વસાવ્યું ત્યાર પછી ત્યાં લાવવામાં આવી. પંચાસર ગામમાં હાલ ભોંચરૂં જણાય છે. તે ભોંચરૂં પંચા-સરથી પાટણુ સુધી છે એમ કહેવાય છે પંચાસરા પાર્શ્વ-નાથની સ્થાપના સં. ૮૦૨ માં પાટણુમાં (અંચળગચ્છવાસી કલ્યાણુસાગરસૂરિએ સ્તવન રચ્યું છે તેમાં કહ્યું છે કે) વૈશાખ સુદી ૩ ના રાજે કરેલી છે અને નાગે ર ગચ્છના શ્રી શિલ-શુણુસૂરિએ વનરાજ ચાવડાને પ્રતિબાધ કર્યો હતા.

વનરાજ પાેતાની માતાને દર્શન કરવાને કારણે પંચા-સરથી ભાેંચરાને રસ્તે એ મૂર્ત્તિ લાબ્યા જણાય છે.

ું હાલમાં વિશાળ દેરાસર આરસનું લાખાે રૂપિઆના. ખરચે તૈયાર થાય છે.

શ્રીફલાેધી પાર્શ્વનાથજી

(88)

જોધપુરથી બીકાનેર જવી રેલ્વેમાં મેડલા રાડ સ્ટેશનની નજીકમાં જ ફલાેધી પા^શેનાથતું દેરાસર ઘણું માટું અને ચમત્કારીક છે. દર વર્ષે માગશર વદી ૧૦ મે માટા મેળા ભરાય છે. પાછળ ભમલીમાં ૨૪ દેરીઓ છે. આ દેરાસરની પાસે બીજી દેશસર છે. તેમાં પાંચ કલ્યાજીકની સ્થાપના છે. પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા વેલુની છે. કલાેધી પાર્શ્વનાથને શાસ્ત્રમાં કુલવદ્ધી પાર્શ્વનાથ કહે છે. ધર્મશાળા છે. સંવત ૧૨૨૧ માં દેશસર કરાવી ધર્મદ્યાષસૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. પ્રતિમા શ્યામ લેપમય અઢી હાથ ઉંચી છે.

ધુંધલ કુમારને સ્વપ્ન આવી પ્રતિમા ઝાડ નીચેથી પ્રગટ થયાં હતાં. ફલેાધી ગામ હેઃવાથી ફલવધી પાર્શ્વનાથ નામ કહેવાશું.

શ્~~રી~~અલેજ પાર્શ્વનાથજી

(४५)

માંગરાેલથી બાર ગાઉ બલેજા ગામ છે ત્યાં બલેજા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે તે તીર્થ સ્થળ ગણાય છે. કેટલાક લાેકા દરીયામાં વહાણે બેસીને જતા હતા તે વખતે વહાણ સ્થંભ્યું. ને પ્રતિમાજી પ્રગટ થયાં તેમને બલેજા ગામમાં પધારાવ્યાં, લાેકા આસ્થા સારી રાખે છે. બલેજા પારબંદર અને માંગરાેલની વયમાં આવેલું છે.

શ્રીવહી પાર્શ્વનાથજી

(85)

આ તીર્થ મંદસારમાં માળવા જીલ્લામાં આવેલું *છે.* રતલામની પાસે આ તીર્થસ્થાન ઘણું રમણીય છે.

શ્રી ભટેવા પાર્શ્વનાથજી.

્(૪૭)્

કાઇ શેઠને એવા નિયમ હતા કે. "જિન્**યુજન**ુકર્યા

વગર પાેતે જમલું નહીં, કાેઈ પ્રસંગે તે દેશાવર જવા સારૂ નીકબ્યા પણુ ત્રણ દિવસ સુધી કાેઇપણુ ગામે સ્સ્તામાં પૂજનનાે જોગ બન્યાે નહીં, જેથી તેમને એવી રીતે અઠૂમના તપ થયેા. હવે તેમણું એવા વિચાર કર્યો કે પાંચ સાત ગાઉમાં કાેઇ બીજી ગામ નથી, જેથી તે ભટેવા ગામમાં આવ્યા. ત્યાં તલાવમાંથી છાણુ માટી લઈ પ્રતિમા બનાવી, તે સુકાયા પછી પાતાની પાસે અષ્ટ દ્રવ્ય રાખ્યાં હતાં તેના વડે પૂજા કરી, અત્યંત ભાવના ભાવી. તેની આવી ભાવ-નાથી તે ખેતરના યક્ષ પ્રગટ થયા. અને શેઠને કહ્યું કે " તારી ભાવનાથી હું પ્રસન્ન થયાે છું જેથી આ તારી કરેલી પ્રતિમા વજામય થશે."

તે વારે શેઠે જણાવ્યું કે '' તે પ્રતિમા માટે દેશસર કરાવલું જેઈએ પણુ મારી પાસે ધન નથી."

આજે આ ખેતર તું લે કાલે સવારે આવીશ ત્યારે તને ઘણું ધન મળશે. એમ જણાવી ક્ષેત્રદેવ અદશ્ય થઈ ગયાે. પછી શેઠે ખેતર લઇ લીધું અને બીજે દિવસે ખેતરમાં ગયાે એટલે તેની ભક્તિના પ્રભાવે ત્યાં ઘણું જ ધન પ્રગટ થશું. પછી તેના વડે ભટેવામાં દેરાસર બંધાવી પ્રતિમાજી ત્યાં પધરાવ્યાં તેનું નામ ભગતીયા પાર્શ્વનાથ રાખ્યું. કાળે કરીને તે શબ્દ અપભ્રંશ થતાં તેનું ભટેવા પારસનાથ નામ પડ્યું.

ચાણરમામાં શ્રેલ્પેવા પારસનાથની છાણમાંથી પ્રગટ **થએલી પ્ર**તિમા છે તે તીર્થરૂપ છે.

શ્રીભાભા પાર્શ્વનાથજી.

(४८)

અમદાવાદમાં ડાેસીવાડાની પાેળમાં ભાભા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. આ પ્રતિમાજી બહેરામપરના આરેથી નીકળ્યાં હતાં. વેલુની પ્રતિમા છે. લાલ લેપ કરેલા છે. તે દેરાસર લાકડાનું હતું હાલ આરસ પત્થરનું બંધાવ્યું છે.

જામનગરમાં ચાેરીવાળા દેરાસરમાં ભાભા પાર્શ્વનાથની લેપમય ચાર કુટ ઉંચી ફેણુવાળી ભાભા પાર્શ્વનાથની સ્થામ મૂર્ત્તિ છે.

શ્રોભીડભંજન પાર્શ્વનાથજી.

(84)

ખેડાથી આથમણી દિશાએ નદીની પારે હરીયાલા ગામ છે. ત્યાં નદી નજીક એક માટેા વડ હતા, તેની નીચે એક દિવસ શ્રીવિજયરાજ આચાર્ય વિહાર કરતા આવીને એઠા હતા. તે વખતે ખબર પડતાં ગામના લાેકા-સભ્યજના આવીને વિનતિ કરવા લાગ્યા કે "ગુરૂ મહારાજ! આપ ગામમાં પધારા ! અહિંયાં શા માટે રહેલા છેા."

મહારાજશ્રીએ જણાવ્યું કે " અમારા શ્રાવક લાેકાેના સમુદાયના જોગ ત્યાં હાેય તાે અમે આવીયે."

" આપના શ્રાવકા શું ધર્મ પાળે છે, ધર્મની શું સ્થિતિ છે, તેનું સ્વરૂપ કેવું છે. વગેરે શ્રાવક ધર્મનું સ્વરૂપ અમને સમજાવા."

પુરિસાદાણી શ્રીપાર્શ્વનાથછ

१९८

્ર પછી શુરૂએ જૈન ધર્મનું સ્વરૂપ પ્રતિપાદન કર્યું. દેવશુરૂ ધર્મનું સ્પષ્ટીકરણુ કરી તેમનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ રીતે સમજાવ્યું.

્તે વખતે લોકો ગુરૂવચન સ્વીકારી કહેવા લાગ્યા **કે** '' અમારે હવે પૂજન કરવા માટે જિનેશ્વરની પ્રતિમા <mark>કેવી</mark> રીતે મેળવવી ? "

તે વખતે ગુરૂએ કહ્યું કે '' હું જ્યાં બેઠાે છું ત્યાં ખાદશા, એટલે તમને પ્રતિમા મળશે." પછી તેમણે ખાદવા માંડયું તા ત્યાંથી ભીડભંજન પાર્શ્વનાથ સંવત ૧૫૧૬ ની સાલમાં પ્રગટ થયા. તેમની સાથે બે કાઉસગ્ગીયા જે હાલમાં માટા દેરાસરજીમાં તેમની બન્ને બાજીએ બેસાડેલા છે તે તથા પિત્તલની દીવી અને એક ત્રાંબાની કુંડી નીકળી હતી. એ પ્રમાણે ત્યાંથી ખાદતાં નોકળ્યું પછી તેમણે પ્છર્યું કે '' ભગવાન્ ! અમે આ ભગવાનને કર્યા સ્થાપીયે."

ગુરૂ મહારાજે જણાવ્યું "આ નદી પાર ટેકરી છે. તેની ઉપર દેરાસર બાંધાવી તમે પ્રતિષ્ઠા કરાવા, આગળ તે શહેરના મધ્ય ભાગ થશે."

આ વખતે પ્રસ્તુત સમયે ખેડા કંઇક પડતીમાં આવી ગશું હતું. અને હાલ જે મકાના છે તે તે વખત પછી થયાં હશે. તે પહેલાં પણ કવચિત ખેડાની સ્થીતિ સારી હાેય એમ અનુમાન થાય છે. કારણુ કે સિધ્ધેશ્વરી માતાની જગ્યા જે સિધ્ધેશ્વરીના ટેકરા કહેવાય છે, તે જગ્યાએથી સાેનાના સર્પ જડ્યો હતાે. એક સાેનોએ તે ગળાવી નાખ્યાે, સાેનીનું નખાેદ ગશું. તે વગેરે ઘણી હકીકત છે. સંવત ૧૬૧૫ થી ૧૮૨૬ સુધી ખેડાની સ્થતિ ઘણીજ સારી હતી. પછીથી પડતી થતી આવી. રેલવે સંવત ૧૯૧૮ માં આવી ત્યારથી ખેડાના વેપાર પણુ મંદ પડતાે ગયાે.

લીડલ જન પાર્શ્વનાથનો પ્રતિમા પ્રાચીન સમયની છે.

જે વખતે ભીડભંજન પાર્શ્વનાથ પ્રગટ થયા તે વખતે હરીયાલા ગામના ચાવડા રજપુતા કંઠીયા તાેડાવી શ્રાવક થયા તેઓ પછી શેઠ કહેવાયા. જેથી હાલના શેઠના વંશજો ચાવડા રજપુતામાંથી થએલા છે. પછીથી જેઓ પ્રતિબાધ પામી શ્રાવકાે થયા તે પણ શ્રાવકાે છે. સંવત ૧૭૯૪ માં ફરીને પ્રતિષ્ઠા થયાનાે લેખ છે.

પાટણુમાં ભાણાભાઈના દેરાસરમાં કંચનમયી એક ભીડલ જન પાર્શ્વનાથની મૂર્ત્તિ છે.

ઉદયપુરમાં પણુ ભીડભંજન પાર્શ્વનાથનું દેશસર છે. સુરતમાં ભીડભંજન પા^{શ્વ}નાથનું દેશસર છે, તે ભીડભંજન પાર્શ્વનાથ કુવામાં લીંખુના ટાેપલામાંથી નીકળ્યા હતા, તે કુવા આગળ મેળાે ભરાય છે.

પાવાગઢમાં ભીડભંજન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર લીર્થ--સ્થળ જેવું હતું, ત્યાં ભીડભંજન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા હતી. પણ પછીથી શ્રાવકનાં ઘર નહીં રહેવાથી વડાેદરામાં દાદા પા^ક્રેનાથના મંદિરમાં પધરાવેલી છે.

શ્રી**ભીલડોયા પાર્શ્વનાથ**જી.

(५०)

ડીસાથો આઠ ગાઉ ભીલડીયા ગામે ભીલડીયા પાર્શ્વ-

નાથનું ત્રણ શિખર સહિત દેરાસર છે, પ્રતિમા શ્યામવર્ણ છે. તે પ્રતિમાજી ઉપર લેખ નથી. લીલડીયા ગામમાં કુવા પરબે: પત્થરના આંધેલાં છે, તેના ઉપર સંવત ૧૧ ના લેખ છે. તે ગામમાં ગોતમ સ્વામીની પ્રતિમા પંદર વર્ષ પહેલાં નીકળેલો તેની ઉપર પણ સંવત ૧૧ ના લેખ છે. હાલ દેરાસર છે તે પણ સંવત ૧૧માં પ્રથમ બંધાયેલ હશે. પણ વખતા વખત જિર્ણે દ્વાર થયા કરે છે. આ ગામમાં માગસર વદી ૧૦ (પાષ દશમ) ના માટા મેલા ભરાય છે, કેમકે તે દિવસે શ્રી પાર્શ્વનાથજીનું જન્મ કલ્યાણક છે. ત્યાં શ્રી ભીલડીયાજી સીવાય બે પ્રતિમા બીજી પણ છે. તેમાં એક નેમિનાથની ને બીજી પણ પાર્શ્વનાથની છે. તે પણ સંવત ૧૧ ના પહેલાની છે. ભીલડીયા પ્રથમ માટું શહેર હતું ડાલમાં તા તે ઘણાં વરસાથી ભાગી નાનું ગામ બન્યું છે. દત્તકથા છે કે ત્રણે પ્રતિમા પ્રથમ ભાંચરામાં હતી. પ્રતિમાઓા અત્હારી છે.

ઘણા અન્ય લાેકા તાે બાધા આખડીએા પણ રાખે છે. ડીસાથી ભીલડીયે જવાય છે. ડીસાથી ભીલડીયા સાત આઠ કાેશ દૂર છે ત્યાં નેમ રાજીલતું ચિત્ર છે. ભીલડીયાજી તીર્થની દેખરેખ ડીસાવાલા રાખે છે.

શ્રીમનર જન પા^ջર્વનાથજી.

(પર)

મહેસાણામાં માેટું શિખરબંધી દેશસર મનરંજન પાર્શ્વનાથજીનું છે. મસાજી નામના ચાવડા રજપુતે મહે- સાણા વસાવ્યું છે ને ત્યાં તેમણે ચામુંડા દેવીનું મંદીર પણ બંધાવ્યું છે. પણ મસાજીને પુત્ર ન હાેવાથી તેમનું મન રાજી રહેતું નહીં. પુત્ર માટે અનેક પ્રકારના ઉપાયેા મસાજી ઠાકારે કર્યા, પણ તેમને દીકરા થના નહીં. એક વખત કાેઈના કહેવાથી કાેઇ જેન આચાર્થ પાસે મસાજી ઠાકાેર ગયા. ધર્મી-પદેશ શ્રવણ કર્યા પછી પુત્ર પ્રાપ્તિ માટે ઠાકાેર આચાર્થ-શ્રીને જણાવ્યું. આચાર્થ પાર્શ્વનાથની મંત્ર વિધિ પૂજન વગેરેથો આરાધના કરવાની વિધિ બતાવી. તે પ્રમાણે પોતાના મકાનમાં શુદ્ધ જગ્યાએ પાર્શ્વનાથની મૂર્ત્તિ સ્થાપન કરીને વિધિ સહિત આરાધન કર્યું, રાજાને પુત્ર થયેા, જેથી તેમનું મન બહુ રંજન થયું. તે વખતે ભગવાનનુ નામ પણ મન-રંજન પાર્શ્વનાથ સ્થાપ્યું. આ પ્રતિમાજી મહેસાણાના માટા શિખરખંધી દેરાસરજીમાં છે.

શ્રી મહાદેવા પાર્શ્વનાથજી.

(पर)

પાટણમાં ખરતરવસીના પાડામાં મહાદેવા પાર્શ્વનાથ-છતું દેરાસર આવેલું છે.

શ્રીમક્ષીજ પા^ջર્વનાથજી.

(43)

- મક્ષીજી પાર્શ્વનાથની મૂર્ત્તિ દેરાસર નીચે **લોાંયરામાં**થી
- પ્રગટ થઇ હતી, તે વખતે ત્રણ હજાર માણસાે એકઠાં થયાં
- હતાં. ઉજ્જનથી ભાેપાળ જતાં માળવામાં મક્ષીજી ગામમાં તેમનું ઘણું જ માટું લવ્ય દેરાસર છે. લાખાના ખરચે તે
  - www.jainelibrary.c

ખંધાવેલું છે, તેના ઘુમટ ઘણા જ ઉચા છે. દેશમાં માનભદ્ર અતિ ચમત્કારીક છે. તે મક્ષીજીમાં સ વત ૧૯૧૪ માં ગાેડી પાર્શ્વનાથ નીકળ્યા હતા. તે જગા દેશ પાછળ બાગમાં છે, ત્યાં દેરીઓ કરાવી તેમાં તેમનાં પગલાં સ્થાપેલાં છે. મક્ષીજી પા^{શ્}વનાથની પ્રતિમા વેલુની છે. ગાેડીજી પાર્શ્વનાથ નીકળ્યા તે વખતે સ ઘના ત્રણુ લાખ માણુસા ભેગાં થયાં હતાં. પ્રતિમાજી ૧૧ દિવસ પ્રગટ રહી અદશ્ય થયાં હતાં, જેથો તેમનાં પગલાં પધરાવ્યાં છે. અહીં બાવન જિનાલયનું દેરાસર છે. હાલમાં વહીવટ શેઠ આણું દજી કલ્યાણુજીની પેઢી હસ્તક છે. અહીં યાત્રાળુને ઉતરવાની તથા જ મવાની પણ સગવડ છે. તીર્થ રમણીય છે. મક્ષી રેલ્વે સ્ટેશન છે.

શ્રીમનમાહન પા^{ર્}ર્વનાથજી.

(48)

પાટણુમાં મનમાહન શેરીમાં મનમાહન પાર્શ્વનાથનું દેરાસરજી છે. બુરાનપુરમાં મનમાહન પાર્શ્વનાથનું મંદીર છે તે ઘણું ચમત્કારી છે, તેમાં સમેતશીખરના પહાડની લાકડાની રચના ઘણી જ સુંદર જોવા લાયક છે.

મીયાગામમાં મનમાહન પા^{ર્}ર્વનાથનું દેરાસર દર્શન કરવા લાયક છે.

સુરતમાં મનમાહન પા^{શ્}ર્વનાથજીનું દેરાસર છે.

અંભાતમાં મનમાહન પા^{શ્}વનાથનું દેશસર સ^{*}ઘ અંધાવેલું છે.

માઢેરામાં મનમાહન પા^{શ્વ}નાથનું દેરાસર છે. 💭 વીજાપુરથી ત્રણ ગાઉ દ્વર લાડોલમાં શિખરખંધી શ્રીન સંઘતું બંધાવેલું મનમાહન પા⁸ર્વનાથતું દેરાસર છે.

શ્રીમનર જિત પાર્શ્વનાથજી.

(44)

બસાે વર્ષ ઉપર કલ્યાણ શ્રાવકે જર્ણોદ્ધાર કરાવ્યા. તે દેરા-

ગામનેર ગામમાં મનર જિત પા⁸ર્વનાથના મંદિરના

સર પાંચસાે વર્ષ ઉપરતું હશે એમ અનુમાન થાય છે. શ્રીમુ[•]ડેવા પાર્શ્વનાથજ. (45)

મારવાડમાં સાજતથી છગાઉ દૂર મુંડાવા નામે ગામ છે. ત્યાં પાર્ધ્વનાથનું માટું દેરાસર છે. ત્યાંના એક શ્રાવકને એવા નિયમ હતા કે દર્શન કર્યા વગર તેને જમવું નહીં. <mark>તે ગામથી</mark> ત્રણ, ગાઉ વગડી ગામ છે તે વગડીથી **રા**જ દર્શન કરવા જતાે કેમકે તે શ્રાવક વગડીમાં રહેતા હતા. એક દિવસ અધિષ્ઠાયકે સ્વપ્ન આપ્યું કે ''તારા ગામની બહાર કેરડાનું ઝાડ છે ત્યાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે, તે પ્રગટ કરી દેશસર કરાવ. "

તે વખતે તેણે જણાવ્યું કે '' મારી પાસે ધન નથી તા દેશસર ક્યાંથી કરાવું. "

ત્યારે યક્ષે કહ્યું કે "તારા ઘરમાંધી જવના ટાપલા **લરી ત્યાં** રાતના મૂકી આવી સવારના લઈ આવજે. "

પછી તેમ કરવાથી સવારના જવ બધા સાેનાના થઇ ગયા. પછી તેણું દેરાસર બંધાવવું શરૂ કર્શું. ખાેદ કામ કરાવતાં પૂર્વ દિશા તરફથી મકરાણા જેવા આરસ નીકળ્યા. જેથી સંકેદ આરસનું દેરાસર કરાવ્યું. ને કેરડાના ઝાડમાંથી પ્રતિમાજી બહાર કાઢેલાં તેમને સ્થાપન કરી સુંડેવાજી તેમનું નામ પાડ્યું, તે ઘણું જીનું અને જીર્જુ થવાથી નવા શહે-રના શ્રાવકાેએ તેના જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યા છે, આસા વઠી ૧૦ નો મેલા ભરાય છે.

અમદાવાદમાં મુંડેવા પા^દ્દનાથજીનું દેરાસર મુંડેવાની ખડકીમાં છે જેના જીર્ણોદ્ધાર શેઠ મનસુખભાઇ ભગુભાઇએ કરાવ્યા છે. શ્રી મુંડેવા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર પાંજરાપાળ પાસે છે. અમદાવાદના જૈન વ્યાપારીઓ પૈકીના ઘણુાખરા આ દેરાસરે દર્શન કરવા દરરાજ જાય છે.

ઋ્રીમુહરી પા^ջર્વનાથજી. ે (પ⊚)

મુહરી નગર પૂર્વે બાર ગાઉ કરતું એવું માટું શહેર હતું. ત્યાં પ્રભુજી હતા પણુ હાલમાં તે ગામ શામળાજી પાસે છે. પ્રથમ ત્યાં જૈનાની લાખા માણુસાની વસ્તી હતી, જ્યારે અલ્લાઉદ્દીન ખાદશાહ આવ્યા ત્યારે અગાઉથી અધિ-ષ્ઠાયકે સ્વપ્ત આપવાથી તે પ્રતિમાજી ટે'ટાઈ લઈ જવામાં આવો હતી. તે પછી અલ્લાઉદ્દીન ખાદશાહે આવી તે નગરના નાશ કર્યો હતા.

સંક્રેદ વર્ણુંની ગુજ ઉંચી તે ભગવાનની પ્રતિમા દર્શન

શ્રીમુહરી પાર્શ્વનાથજી

કરવા યાેગ્ય છે. શ્રી ગૌતમસ્વામીએ જગચિંતામણીના ચૈત્ય-વંદનમાં "મુહરી પાસ દુહ દ્વરિઅ ખંડણુ " એવેત્ પાઠ પણ મૂર્કેલાે છે.

આ પ્રતિમા સંવત ૧૯૨૮ માં શ્રી શામલાજીના ડુંગ-રના ખંડેરમાંથી લાવેલા. તે જગ્યા આગળ હરીચંદ પુરી હતી, તેવી દંતકથા છે, ત્યાં દેરાસરજી વગેરેનાં ખંડેરા આજે પણુ દેખાય છે. હાલ તે સત્તાવીશ ઇંચ આશરેની છે. તે પ્રતિમાજી ઉપર લેખ નથી તે સાથે સિંહાસન ચાવીશ વટા સાથે લાવેલા હતા. પ્રથમ એક મહાર મૂકતા ત્યારે દર્શન કરાવતા હતા.

ટે ટેાઇ ડુંગરપુર પાસે છે, ત્યાં પ્રતિમા લાવવામાં આવી હતી. મહીકાંઠા તાલુકે ટે ટેાઈ, ત્યાંના ઠાકાેર ઈડરના રાજ્યના કટાયા (ભાયાત) કહેવાય છે.

શ્રીમાેઢેરા પા^{ર્}કનાથજી.

(५८)

ચાણુસ્મા જીલ્લે પાટણુથી પાંચ ગાઉં મેાઢેરા ગામમાં માટું દેરાસર છે તેમાં માઢેરા પાર્શ્વનાથ છે. નજીકમા જ પ્રાચીન સૂર્ય મંદિર છે, જે પહેલાં જૈન દેરાસર હશે એમ લાગે છે. આ સૂર્યમંદિરનું સ્થાપત્ય કામ ખાસ જોવાલાયક છે.

શ્રીમહીમાપુરા પાર્શ્વનાથજી. (૫૯) પ્રખ્યાત નવાબ સિરાજીદ્દોલાની રાજ્યધાની સુર્શિદા-

2194

Jain Education International

આદ પાસે મહીમાપુર નામે ગામ છે, અહીંયાં નદીને કીનારે જગતરોઠનું કસાટીના પત્થરથી બંધાવેલું પાર્શ્વનાથનું મંદીર હતું. તે દેરાસર તથા જગતરોઠનાં મકાના ગંગા નદીમાં તણાઈ ગયાં. પણ દેરાસરની પ્રતિમા કસાટીની શ્રી પાર્શ્વ-નાથની, એક રૂપાની ચાવીસી અને એક કું શુનાથ ભગવાનની રત્નમય પ્રતિમા એ હાલના જગતરોઠના નવા મકાનમાં છે. આકીની આદેલ્ટર ભગવાનની બે શ્યામ પ્રતિમાઓ તથા બીજી ધાતુની શ્યામ પ્રતિમાઓ નદી કિનારે અસલ સ્થાનકે એક ખંડેરમાં છે.

જગતશેઠના દેરાસરની રત્નની કેટલીક પ્રતિમાએા રાય લક્ષ્મીપતસિંહજીએ પાતાના બાગમાં માેટું દેરાસર બંધાવ્યું ને તે પ્રતિમાએા પધરાવી. બંગલા વગેરે બંધાવ્યા તેમાં નવલાખ રૂપૈઆ ખર્ચ્યા છે.

શ્રી રાવણ પા^ջર્વનાથજી.

(50)

રાવણુ પાર્શ્વનાથતું દેરાસર હાલમાં અલવરની પાસે જંગલમાં છે. જેને છીઈ હાર હમણાં થાય છે. સમુદ્રની મધ્યે રાક્ષસ દ્વીપની સુવર્ણુની લંકાના અધિપતિ રાવણુ આઠમા પ્રતિવિષ્ણુની રાજ્યધાની હતી. એકદા રાવણુ અને મંદોદરી 'વિમાનમાં બેસીને કથાંય જતાં હતાં, તે ગીજે દિવસે અલવર નજીક આવતાં એક ઠેકાણુ તેમણુ વિશ્વામ કર્યા. ભાજનના અવસર થતાં પ્રતિમા પૂજવાના નિયમ હાવાથી પ્રતિમા સાંભર્યાં પણુ પ્રતિમાજી સાથે લીધેલાં નહાતાં, જેથી મંદા- દરીએ વેલુની મૂર્ત્તિ નિપજાવીને તેની રાવલુ તથા મંદેા-દરીએ પૂજા કરી, તે પ્રતિમાજી અલવરમાં છે. અધિષ્ઠાયકના તેમજ મંદાદરીના શીયલને પ્રભાવે તે પ્રતિમા વ્રજમય થઇ ગઇ. તે આજે રાવણ પાર્શ્વનાથ કહેવાય છે.

શ્રી લેાકવા પાર્શ્વનાથજી.

(६१)

જેસલમેરથી બે ગાઉ ચાર માઇલ દ્વર અમરસાગર નામે ગામ છે. ત્યાં શેઠ ગણેશમલ સૌભાગ્યમલ મુંબઇવાલા તથા રતલામવાલા કેશરીમલજી વગેરેનું બંધાવેલું દેરાસર છે. તેમાં આદે⁸વર ભગવાનની પ્રતિમા ઘણી ચમત્કારીક છે. દેરામાં ત્રણુ ત્રણુ માળ સુધી એક થાંભલાના ચાસુખજીની પ્રતિમા-આ છે. આ અમરસાગર ગામથી ત્રણુ કાશપર લાેદ્રવા પા-ર્ધનાથજીનું દેરાસર છે. પ્રતિમાજીની એક ફેણુમાંથી નીઠળતી એક હજાર ફેણુ બહુ જ શાભાકારક છે. તેની પાસે અષ્ટા-પદજીનું દેરાસર છે. પ્રતિમાજીની એક ફેણુમાંથી નીઠળતી એક હજાર ફેણુ બહુ જ શાભાકારક છે. તેની પાસે અષ્ટા-પદજીનું દેરાસર છે. તેમાં પણુ ઘણી મનાહર પ્રતિમાઓ છે. તે ઉપર કલ્પવૃક્ષનું માટું ઝાડ છે. તે બનાવતાં રૂ. પાંચ હજાર લાગ્યા છે, ને તે પાંચ કાશ દ્વરથી દેખાય છે. તે દેરાસરના ઘુમટની બાજીમાં મોટા ફણીધર અધિષ્ઠાયક છે. તે આશાતના થવા દેતા નથી, અહીંયાં આશવાળનાં પહેલાં ત્રણ હજાર ઘર હતાં. આ દેરાસરમાં પેસતાં જે ઉંચું તાેરણ છે, તેનું શિલ્પ ખાસ જોવા લાયક છે.

શ્રીલેાઢણ પાર્શ્વનાથજી.

(६२)

દર્ભાવતી નગરીમાં (ડભાેઇ) અર્ધ પદ્માસને ઘણી જ ચમત્કારીક લાેઢણુ પા⁸ર્વનાથની પ્રતિમા છે. સાગરદત્ત નામે સાર્થવાહ ફરતાે ફરતા દર્ભાવતી આવ્યા, તેને પાતાને રાજ પૂજન કરવાના નિયમ હતા. ને પ્રતિમાજી વિસરી જવાથી તેણુ લાેજન કર્યું નહીં, પછી વેલુની પ્રતિમા બનાવી પૂજન કરી લાેજન કર્યું નહીં, પછી વેલુની પ્રતિમા બનાવી પૂજન કરી લાેજન કર્યું નહીં, પછી વેલુની પ્રતિમા બનાવી પૂજન કરી લાેજન કર્યું પ્રતિમાજી કુવામાં પધરાવી, પણ કુવામાં તે પ્રતિમાજી પીગળી નહીં ને અખંડ રહી. પાછો સાર્થવાહ ફરતા ફરતા ત્યાં આવ્યા. તે વખતે રાતના અધિષ્ટાયકે સ્વપ્ત આપ્યું, જેથી સુતરને તાંતણે ગાંધીને પ્રભુને પ્રભાતમાં બહાર કાઢયા, સર્વ ને અતિ આનંદ થયા, પછી માટું દેશસર બંધાવી આ પ્રતિમાજી પધરાવ્યાં તે લાહની માફક વજ સમાન હાવાથી લાઢણુ પાર્શ્વનાથ નામ રાખ્યું.

ડભાેઇ સિદ્ધરાજ જયસ્ટિંહે વસાવ્યું હાેય તેમ લાગે છે. અહીર્યા કુલ આઠ દેરાસર છે.

શ્રીલેાટાણા પાર્શ્વનાથજી.

(53)

મારવાડમાં લાેટાણા ગામમાં લાેટાણા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર વગડામાં આવેલું છે. તેમાં પ્રતિમાજી સાત છે. દેસ-સર તીર્થમય છે.

ઝ્રીવાડી પાર્શ્વનાથજી.

(58)

પાટણમાં ઝવેરીવાડામાં પ્રાચીન લેખ છે, ત્યાં વાડી પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. આ દેરાસર શિલ્પજ્ઞ શ્રી હિંમત વિજયજીની દેખરેખ નીચે બંધાવેલ છે.

શ્રીવિજયચિંતામણી પાર્શ્વનાથજી

(इप)

ખંભાતમાં માણેકચાકની પાસે બાર પીપળે વિજય ચિંતામણી પા^{લ્}વૈનાથનું દેશસર છે.

અમદાવાદમાં કાળુશાની પાળમાં લોંચરામાં વિજય ચિંતા-મણી પા^{શ્}ર્વનાથની પ્રતિમાજી શ્યામ સ્વરૂપ છે. તથા તેમ**ની** એ બાજીએ શ્યામ મૃત્તિિઓ છે. આ પ્રાતમાએાનાં શિક્**પા** સુંદર છે.

શ્રીસમેતશિખરજી અયવા પાર્શ્વનાથ પહાડ

(\$\$)

ગીરડીથી મધુવન અઢાર માઇલ થાય છે. ગીરડીથી ઝજ્જીવાલુકા આઠ માઇલ થાય છે. મધુવનમાં શ્વેતાંબરી ધર્મશાળા છે. તેની પાસે અમદાવાદવાલા શેઠ હઠીસોંગભાઇની ધર્મશાળા હરકુંવર શેઠાણીએ સં. ૧૯૨૦ માં સમેતશિખર જત્રાએ અએલાં તે વખતે બંધાવેલી છે. જેમને ગવર્નમેન્ટે ''નેક નામદાર સખાવતે બહાદુર " ના ખિતાબ આપ્યા હતા. તથા સંઘ તરક્થી પણુ બીજી ધર્મશાલા બંધાવેલી છે.

દેરાસરાે જગતશેઠનાં, રાચ ધનપતસિંગજીનાં, રાચ લક્ષ્મીપ-તસિંગજી બહાદુરનાં તથા બોજાએાનાં ભ્રવ્ય અને રમણીક છે. **ધર્મશાળાના પાછલા આરણા પાસે વડના ઝાડ નીચે સમેત**-શિખરજી તીર્થના અધિષ્ટાયક ભાેમાંચાજીની સ્થાપના કરેલી છે. ત્યાંથી લીર્થની શરૂઆત થાય છે. ત્યાં માેતી અક્ષત વગેરે વધાવીને ડુંગર ઉપર ચડવું, ઘણા ભાગમાં સડક બાંધેલી છે. ઉપર ચડાવ ઘણા ભાગે કઠણ છે. મધુવનમાં વીશપ થી અને તેરા પંચીની પગ્ર ધર્મશાળા છે. પહાડ ઉપરની સર્વ સંભાળ શ્વેતાંખરી જેનાની છે. ત્યાંથી ઉપર ચડતાં છે માર્ધલ પર ગાન્ધર્વ નાલુ આવે છે. ત્યાં ધર્મશાલા છે અને ત્યાં સંઘ તરફથી જાત્રાળુઓને ભાતું અપાય છે, ત્યાંથી બે રસ્તા આવે છે, **જેવા શત્રુંજ્ય પર વિસામા છે, તેવા અહીં**યાં પણુ બાંધાવા જોઇએ, બીજા તીર્થોમાં ચામાસામાં વરસાદ આવે છે. પણ અહીંયાં તેા શિયાળામાં પણ ઘણી વખત માવઠાં થયા કરે છે, તેથી યાત્રાણુએાને હરકત પડે છે. જેમ ગુજરાતના તીર્થોમાં પૂજાને માટે ન્હાવાના કપડાં વગેરેની અલગ રાખ-વાની વ્યવસ્થા છે. તેવો અહીંયાં હાેય તાે સારૂ.

મધુવનની ધર્મશાળામાં પાછલી રાતે નાહીને પૂજાનાં કપડાં પહેરી ત્યાંથી ઉપર ચડે છે, ચાલવાની શક્તિ ન હાેચ તા પૂજાનાં કપડાંએ ડાળીમા બેસી જવાય છે. ને પગલાંની તથા દેરાસરજીમાં પૂજા કરે છે. આ પહાડની પ્રદક્ષિણા ૧૮ થી ૨૦ માઈલ થાય છે, પહાડ ઉપર રાતના રહેવાતું નથી. જેથી ઉપર જઈ દરેક ટુંકનાં દર્શન કરી આવતાં ૧૮ માઈલ થાય છે. પાર્શ્વનાથ લગવાન જે ટેકરી ઉપર મેાક્ષે ગયા તેને પારસનાથ પહાડ કહે છે ત્યાં રાયબદ્ધિદાસજીએ બંધાવેલું દેરાસર છે, ત્યાંથી ઉતરવાની સડક છે. માટે ત્યાંથી નીચે ઉતરાય છે. આ પહાડ ઉપર યાત્રાળુઓએ ગંધર્વ નાલાની ઉપર સર્વત્ર પૈસાબ પાણી કરવાં નહીં. આ પહાડ ઉપર શિકાર નહીં કરવા અથવા હિંસા નહીં. કરવાને ગવર્નમેન્ટે જાહેરનામાં ચાડેલ છે, જેની નકલ પત્થરમાં કાતરાવીને નીચે મધુવનની ધર્મશાળામાં જડેલી છે. આ પહાડ અમદાવાદની શેઠ આણુંદજી કલ્યાણૂજીની પેઠીએ ખરીદી લીધેલ છે.

શ્રીસાવલીયા પા^{ર્}ર્વનાથજી

(59)

રતલામથી નીમલો સ્ટેશન આવે છે. ત્યાંથી બે ગાઉ સાવલીયા પા^દીનાથ ચાય છે, ભાદરવા સુદી ૨ ના દીવસે દેરાસરમાંની ભીંતામાંથી તથા થાંભલામાંથી અમી ઝરે છે. પ્રતિમા શ્યામ અને મનેહર છે, દેરાસરજીના જિર્ણોદ્ધાર થયા છે. ધર્મશાલા અધુરી છે, તીર્થ જાત્રા કરવા લાયક છે.

શ્રીશામળા પાર્શ્વનાથજી.

(५८)

પાટણ જેગીવાડે જાગતા હજરા હજીર છે, જ્યાં દરરાજ સાંજરે સેંકડા માણુસાે દર્શન કરવા જાય છે, મૂર્ત્તિ **ઘણીજ** ચમત્કારીક છે.

સમેતશિખર ઉપર તથા નીચે શામલા પાર્શ્વનાથજ છે.

ચારૂપ મંડન પા^{શ્}ધનાથનું બીજીું નામ પણુ શામલા **પા^{શ્}ર્વનાથ** છે.

અમદાવાદમાં સામલાનીપોળમાં પણુ શામલા પાર્શ્વ નાથજીનું દેરાસર છે. પોળનું નામ પણુ ભગવાનના નામ ઉપરથીજ શામળાની પાેળ પડેલું છે. અહીં લાકડાનું કાેત-રકામ સારૂં છે.

અનારસ કુસલાજીના મંદિરમાં પણ શામલીયા પાર્શ્વ-નાથજી મૂલનાયક છે.

મુર્શિદાબાદમાં પણુ શામલા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે, કીરતી બાગમાંના દેરાસરમાં જગતશેઠની બ્હેનની ભરાવેલી શામલીયા પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા કસાેટીના પત્થરની છે.

આણુ પાસે દાંતરાઈમાં સવત ૧૭૦૨માં બંધાવેલું શામલીયા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

શામળીયાજીનું લીર્થ કેશરીયાજથી પાંચ ગાઉ ઉપર છે.

પાટણના રાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહનું ડભાેઈ વસાવેલું છે એવી દાંતકથા છે. તે ડભાેઈ પીલાજીરાવ ગાયકવાઢ ગુજરાત લેતા પહેલાં લીધું હતું. ત્યાં શામલા પાર્શ્વ-નાથનું જીનામાં જીનું દેરાસર છે. લાેઠણુ પાર્શ્વનાથ તેમજ પ્રગટ પાર્શ્વનાથના પ્રતિમા પણ ડભાેઇમાં છે. પ્રગટ પાર્શ્વ-નાથની સફેદ પ્રતિમા આશરે રાા કુટ ઉંચી ભાેંચરામાં ઘણી છાર્ણું હાેવાથી ભાંડારેલી છે. વરાડ દેશમાં એલીચપુરથી સાત ગાઉ સુક્રતાગીરી નામે પહાડ છે, તેની ઉપર શામળા પાર્શ્વનાથનું મેાટું દેરાસર છે. પ્રતિમાજી શ્યામરંગે રાા કુટ ઊચી પદ્માસનવાળી ક્ષ્ણા સહિત છે. સંવત ૧૯૩૨ સુધી તે તીર્થ શ્વેતાંબરના કબજામાં હતું. તે વખતે કનેર ગામના રહીશ એાશવાલ માણેકજી ડાહ્યા શ્વેતાંબરી તેના વહીવટકરતા હતા. તેઓના વંશજો ખૈતુલ જીલ્લે બન્નાર ગામમાં હાલ વસે છે. આ તીર્થ હાલમાં દીગંબરાના કબજામાં છે. આ તીર્થ ખાસ દર્શન કરવા લાયક છે.

શ્રીસુરજમંડન પાર્વ્ય⁼ાથછ.

(张)

પ્રખ્યાત સુરત નગરમાં ગાેપીપુરામાં સૂર્ય મંડન પાર્શ્વનાથની ઘણી મનેાહર સાડા ચાર કુટ ઉંચી સંદેદ પાષાણુની પ્રતિમા ડાદ્યાભાઇ વકીલના ઘરની જેડે ખાંચામાં ભેાંચરામાં બિરાજમાન છે. એક વખત સુરતમાં શાંતિદાસ શેઠ યતિ મહારાજની ઘણીજ ખાતર બરદાસ્ત કરતા ને રૂપૈયા ચાર પાંચ હજાર તેમના વતી ખરચ પણ કરેલાે હતા. તેથી યતિજી પ્રસન્ન થયા હતા. તે વખતે શેઠ શાંતિ-દાસ ઝવેરાતના ધંધા કરતા હતા. શેઠને યતિજીએ કહ્યું કે ' તમે મારા ઉપર ઘણા ઉપકાર કર્યા છે. તા તેના બદલા આપવાની મારી ઇચ્છા થઇ છે. જેથી હું સુરજમંડન પા^{દ્ધ}-નાથના ભાંચરામાં છ માસ સુધી બેસીને મંત્રની સાધના કરીશ તમે રાજ એક માણુસ સાથે પાંચશેર દ્રધ તથા

પુરિસાદાણી શ્રીપાર્શ્વનાથજી

એકશેર સાકર માેકલજો." તે પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરી પછી ચતિજીએ ચિંતામણી મંત્રનું એકાગ્ર ચિત્તે આરાધન કર્શું. એક દિવસ શેઠે આવીને પૂછશું કે "કેમ મંત્ર સિદ્ધ થયા." શુરૂએ કહ્યું કે "કાલે સિદ્ધ થશે માટે કાલે તમે આવજો."

પછી બીજા દિવસે શેઠ કામમાં પડી જવાથી તેમના શાંતિ નામના ગુમાસ્તાે અઢાર વરસની ઉમ્મરનાે હતાે, તેને શેઠે ખબર કાઢવાને માેકલ્યાે. અહીં હવે ચતિજીને ચાેડીજવાર હતી. જેથી તેણે પૃછ્યું "કાેણુ શાંતિ ? "

" છ હા ! " શાંતિએ હાજર થતાં તરતજ જવાબ આપ્યા. કેમકે તેનું પણ તેજ નામ હતું. ગુરૂ મંત્રના ધ્યાનમાં લયલીન હેાવાથી કહ્યું કે '' આવ ! પાસે, ભગવાનની સામાે ઊભાે રહે, જરા પણ ભય પામીશ તહિ. એક કાલેા નાગ તારા પગની એડીથી ચડશે તે માથા ઉપર આવી જીભ કાઢી તારા મેં સુધી લાવશે તું તારી જીભ તેની જીભ સાથે ભેગી કરી દે, મંત્રના પ્રભાવથી તને કાંઈ અડચણ ચરા નહીં." અંધારામાં શેઠને બદલે શાંતિ ગુમાસ્તા છે એવું ગુરૂએ જાષ્ટ્યું જનહીં. પછી શાંતિ તરતજ ગુરૂના કહેવા સુજબ ભગવાન આગળ સ્થીર ઊભાે રહ્યો. તેને માથા સુધી સાપ ચડયેા, પણ લય પામ્યેા નહીં; પણ તેની સાથે જીલ લેગી કરવાનો તેની હિંમત થઈ નહીં, ને લગાર ઘ્રજી ઉઠચો. જેથી સાપ તરતજ ઉતરી ગયેા. યતિજીએ પણ મંત્ર પૂર્ણ કર્યો. તેસણે જણાવ્યું કે '' તેની અને તારી જીલ એક થઇ હાેત તેા વંશ પરંપરા ધન ખુટત નહીં. મહા ઋદ્ધિ-વાન રહેત પણ હવે તેા તારી સાત પેઢી સુધી કુટુંખ

અહુ સુખી રહેશે પછી જરા નરમ ગરમ થશે.

પછી શાંતિ શાંતિદાસ શેઠની ખ્હીકથી પરદેશ ચાલ્યેા ગયા. તે ખંભાત થઈ દિલ્હી ગયા. ત્યાં બાદશાહના ઝવેરાત વગેરેનો કીંમત કરવાથી બાદશાહ ખુશી થયા તેમજ બીજી વખતે માટીના ચાર ગાળાઓમાં ગ્રપ્ત રીતે રત્ન સાેનું મૂકી જહાંગીર આદશાહે શાંતિ પાસે પરીક્ષા કરાવી. તેમાં પણ મંત્રના અળે શાંતિને જરા કીર્તિ મળી, ને બાદશાહ ઘણાજ પ્રસન્ન થયા, જેથી તેમણે શાંતિને નગરશેઠની પદવી આપી, અને પાંચ તીર્થની સનંદ આપી. પછી અમદાવાદ આવી ત્યાંના નગરશેઠ થયા, ત્યાં સાગરગચ્છ સ્થાપન કર્યી, નવ લાખ રૂપીઆ ખરચી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર હાલમાં જ્યાં શેઠ મંગલદાસ ગીરધરની મીલ છે ત્યાં ખંધાવ્યું હતું. તેના ખંડેર હાલ ત્યાં છે તે દેશસર ઔરં-ગઝેબ બાદશાહના વખતમાં ખંડીત થવાથી રૂપીઆ સાડા પાંચ લાખ બાદશાહે આપ્યા તેનું ખરચ કરી વાઘણ પાળમાં અજીતનાથ વગેરેનુ તથા આદેશ્વર લગવાનનું દેરાસર, ચિંતામણી પાર્શ્વનાથનું દેરાસર વગેરે કરાવ્યાં.

શાંતિદાસ શેઠના વંશ સુરતમાં પણ છે.

તેમના ગુમાસ્તા શાંતિ અમદાવાદના જે શાંતિદાસ નગરશેઠ થયા, તેમના પિતાનું નામ શેષકરણુ ! જુએા શાંતિ-દાસ શેઠની વંશાવલી ! હાલમાં તેમના વંશજો હયાત છે. નગરશેઠ શાંતિદાસની પ્રતિકૃતિવાળું એક પતરૂં મને વડાદરાની ગુજરીમાંથી મલ્યું હતું, જે હાલ પણુ મારા કલાસંગ્રહમાં છે.

શ્~~રી~~સુલતાના પાર્શ્વનાથ.

(00)

દિલ્હીથી આદશાહ અલ્લાઉદ્દીન લડતાે લડતાે અને દેવળાે તાેડતાે તાેડતાે સિદ્ધપુર આવ્યાે. ત્યાંનાે રૂદ્રમાળ ભાગીને પછી પાર્શ્વનાધના દેરાસર આગળ આવ્યા, ત્યાં ભાજકાે પૂજા ભણાવતા હતા તેમને પૂછ્યું. '' અરે ઓ કાેન દેવ હ્ય. " સુલતાને જણાવ્યું.

ભાેજકાે બાલ્યા, "ચહ જૈનકા બડા દેવ હય "

" અચ્છા કુછ ચમત્કાર હેા તેા અતલાવ; અભી મૂર્ત્તિ તાડ તે હય. " સુલતાને કહ્યું.

તે વખતે ભાેજકાએ ચાડીવાર બાદશાહને ચાલવા અરજ કરી અને કહ્યું કે '' ચહ દેવ અડા ચમત્કારીક હય. " એમ કહી માટીના કાેડીયામાં ઘી પૂરી એકસા આઠ દીપક તૈયાર કર્યા, પછી દીપક રાગ ગાવા માંડચો, જેથી દીવાએા પાતાની મેળે પ્રગટ થયા. તરતજ એક નાગ પ્રગટ થઈ ત્યાં આગળ ફ્લ્યાટાપ કરતા સુલતાન સામે ફણા હલાવતા સન્મુખ બેઠા.

આદશાહ અલ્લાઉદ્દીન ચમત્કાર પામીને કહેવા લાગ્યા કે " યહ તાે બડા દેવ હય, બાદશાહાકા બાદશાહ સુલતાન હય " જેથી તેમનું સુલતાના પાર્ધ્વનાથ એવું નામ પડ્યું, તે વખતે ત્યાં દર વર્ધ મેળાે ભરાતાે હતાે. ને હજારા લાેક આવતા હતા. તે બાદશાહ ઔરંગઝેબના વખત સુખી ચાલ્યું. પછી ઔરંગઝેબ ત્યાં આવ્યાે તેણે પણ ચમત્કાર દેખી દેરા- સર પડાવ્યું નહીં. સિદ્ધપુરમાં બે હજાર શ્રાવકાેનાં ઘર હતાં. ને હેમચંદ્રાચાર્ય મહારાજ પાટણમાં વખાણ વાંચતા તે પછી આકાશ માર્ગે સિદ્ધપુર દર્શન કરવા જતા હતા. એ પ્રતિ-માનાે બહુ ચમત્કાર હતાે. પણ ત્યાં આશાતના વધવાથી ચમત્કાર હાલ ઘટી ગયાે. સિદ્ધપુરનું દેરાસર સિદ્ધરાજ જય-સિંહનું કરાવેલ છે.

સિદ્ધપુરના દેશસરમાં રૂપીઆ પાંચ હજાર આપીને બે માેટી પ્રતિમાજી તથા બીજી નવ નાની પ્રતિમાઓને શ્રીપાનસર તીર્થમાં લાવ્યા હતા.

સિદ્ધરાજ જયસિંહે સિદ્ધપુર વસાવેલું છે.

શ્રીસેરીસરા પાર્શ્વનાથજી.

(192)

ગુજરાત દેશમાં પૂર્વે સેરીસરા નામે શહેર હતું. તે બાર ગાઉ મેાટું અને વખાણવા લાયક હતું. પણ ત્યાં જિનેશ્વરનું દેરાસર નહેાતું. તે શહેરમાં વિદ્યાસાગર નામે જૈનાચાર્ય પાંચસાે શિષ્યાને પરીવારે પરવર્યા છતા આવ્યા. અ!ચાર્ય પાસે એક અતિ ચમત્કારીક મંત્રનું પુસ્તક હતું. એક વખત વિદ્યાસાગર મુનિ જ્યારે સ્થંડીલ જવા ગયા, ત્યારે તેમના બે વિદ્વાન શિષ્યે તે પુસ્તક વાંચ્યું. કેમકે તે પાેથી ગુરૂ પાસેની પાસે રાખતા હતા. જેથો તેમને નવાઇ લાગતી, તેથી એક દીવસ ગુરૂ સ્થંડીલ ગએલા છે તેવા અવસર સાધી તેનું પહેલું પાનું વાંચ્યું તાે તેમાં બાવન **વારને** સાધવાના મંત્ર હતાે તે બરાબર ધારી લીધા, ને પુસ્તક હતું તેમ પાછું અરાબર મૂકી દીધું. રાતે ગુરૂ સા**થે** પ્રતિક્રમણ કરી રહ્યા પછી રાત પહાર ગઈ એટલે સંચારા પાેરસી ભણાવી સર્વ સાધુ સૂઇ ગયા, ગુરૂ પણ સૂઈ ગયા, એટલે તે અન્ને ચેલા બાવન વીરનાે મંત્ર સાધવા એકાંતમાં બેઠા, તેમના મંત્ર અળથી બાવન વીર આવીને હાજર થયા અને વિનંતિ કરવા લાગ્યા કે "શું હુકમ છે. "

પછી બન્ને ચેલાઓએ જણાવ્યું કે " આ શહેર ઘણું માેટું અને સુંદર છે, પણુ *જેન* દેરાસર એક પણુ નથી માટે તમે એક સુંદર દેરાસર ઝટ અહીંયાં લાવા. "

તે પછી બાવન વીરાે રંગમંડપ ભાેંચરા ગભારા સહિત સુંદર માેટું દેરાસર પ્રતિમાએ સુકત લઈ આવ્યા. તે દેરા-સરની બાંધણી એટલી માેટી હતી કે જોનારને આશ્ચર્ય જેવું થતું. પછી સર્વ વીરાે બહાર વડ આગળ બેઠા.

બીજે પહેારે ગુરૂ મહારાજ જાગૃત થયા તા તેમણે ત્યાં માેઠી પ્રતિમાએાવાલું વિશાલ દેરાસર જોયું. ને આશ્ચર્ય પામ્યા. પછી ખબર પડવાથી પાતે ચક્રે ધરીને સ્મરણ કરીને તેને બાલાવીને કહેવા લાગ્યા કે, " આ ચેલા તા મૂર્ખ છે તેમણે આ કામ કરાવેલ છે. પણ તેમને ખબર નથી કે આગળ વખત ખરાબ આવશે ને મ્લેચ્છ લોકા દેરાસરા ખંડીત કરશે. " પછી ચક્રે ધરીએ બાવન વીરને કંઇક કહ્યું અને દેરાસરનાં મૂળ બિંબા સ્થીર અદશ્ય કરી દીધાં. પછી ચક્રે ધરીએ બન્ને ચેલાઓને ઝાડે ઉંચા બાંધ્યા ને કહ્યું કે: " તમે ગુરૂની આજ્ઞા વગર ગુપ્તપણે આવું અધિકવંત કામ કેમ કર્શું ?" તાે મારા ક્રોધથી તમે કેમ છુટશે, જે ઉપરથી બન્ને ગુરૂને ખમાવા લાગ્યા, જેમાં એક આરાધક હતા. પછી ગુરૂને દયા આવવાથી ચક્રેશ્વરીને કહીને તેમને બંધન મુકત કરાવ્યા.

પ્રભાતમાં શ્રાવકાે દેરાસર જોઈ વિચારવા લાગ્યા કે આ દેરાસરજીમાં મૂળનાયકજી નથી. માટે શું કરવું ? તે પછી કેટલેક કાલે દેવચંદ્ર આચાર્ચ ત્સાં આગળ પધાર્યા તેમને સંઘે વિન તિ કરી તે વારે દેવચંદ્ર આચાયે મંત્રના બલથી ધરણે દ્રને બાેલાવીને મૂળનાયકજી તથા બીજી પ્રતિમાજી લાવવાની આગ્રા કરી, જેથી ધરણ<u>ે</u> પ્રા^{ક્ષ}નાથજી તેમજ <mark>બી</mark>જી પ્રતિમાએા લાવ્યા, વલી કેાઇ ડેકાણે ચક્રે^{શ્}વરી દેવી <mark>લાવ્યાં</mark> એમ પણ કહ્યું છે. તે પ્રતિમાજીની નાગદેવે પૂજા કરીને તેમનું લાેઢથ પા^{હ્ર}વેનાથ નામ પાડશું હતું. ચાર <mark>મ</mark>ેાટી પ્રતિમાએા પણુ લાવ્યા હતા. ચાેવીસ તીર્થ કરની ધ્યાન-વાલી પ્રતિમાંએા પણ કાઉસગ્ગ ધ્યાને રહેલો તે લાવ્યા હતા. દેરાસર ત્રણ માળતું એકજ રાતમાં ઉત્પન્ન થએલું હતું. તે પછી ઘણા કાળે પાટણના રહેનારા પારવાડ ચંદ્રપ્રસાદના વ શ જ વસ્તુપાલ, તેજપાલે ત્યાં નેમનાથનું બિંબ કરાવ્યું. ને નાગે[:]દ્ર ગચ્છના વિમલસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી એ પ્રમાણે ત્યાં લેખ છે.

બીજા લેખમાં તે પ્રતિમાની સ્થાપના કરતી વખતે માલદેવને અમરસિંહના રાજ્યમાં ફાગણુ વદી ૩ ના વૃશ્ચિક રાશિમાં ધનપાલ નામના શેઠના હાથે પ્રતિષ્ઠા સ્થાપન કરેલી છે. આ દેરાસરની પ્રતિષ્ઠાની પ્રાચીનતા વિષે શ્રી લાવણ્ય-સમય મહારાજે સંવત ૧૫૬૨ માં સ્તવન રચ્યું છે તે ઉપ-રથી સમજાય છે. તેમજ સમયસુંદરે રચેલું તીર્થમાળાનું સ્તવન તેમાં 'સેરોસરો શંખેસરા ' એવા પાઠ છે તેમજ તેમના રચલા ચાર પ્રત્યેક બુદ્ધના રાસ તેમાં પણ તેમની વ્યાખ્યા છે. ઉપદેશ તરંગિણી સંસ્કૃતમાં છે. તેમાં પણ સેરીસરાની વ્યાખ્યા છે. તેમજ તીર્થકલ્પમાં પણ તે સંબંધી હકીકત છે. હાલ કલાેલ સ્ટેશનથી બે ગાઉ દુર સેરીસા ગામ છે.

બીજી પદ્માસને પાષાણુની, આરસની, તથા અંબિકાદેવી વગેરેની પ્રતિમાઐા, અંડેરમાંથી નીકળેલી તે ગામમાં પધ-રાવેલી હતી. તે દેરાસરનું ખંડેર ખાદાવી તેના ઉદ્ધાર કરવામાં આવ્યા છે.

શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂરિના સદ્ઉપદેશથી શેઠ માણેકલાલ મનસુખભાઈ ભગુભાઇ તથા શેઠ સારાભાઈ ડાદ્યાભાઈએ આ દેરાસરના ઉદ્ધાર કરવા માંડેલ હતા. પરંતુ શેઠ સારાભાઇનું અચાનક અવસાન થવાથો દેરાસરનું બાકી રહેલું કાર્ય અમ-દાવાદની શેઠ આણુંદજી કલ્યાણુજીની પેઠીએ પુરૂં કરાવેલ છે. હાલમાં વહીવટ પણુ પેઠીના જ છે.

શ્રીસેાગટીયા પાર્શ્વનાથજી.

(७२)

નાડલાઇમાં સાેગટીયા પા^{ક્}ધનાથ તથા જીરાવલા પાર્શ્વ--નાથનું દેરાસર છે.

શ્રીસાેમ વિંતામણી પાર્શ્વનાથજી.

(93)

આ નામનું જીનું દેરાસર ખંભાતમાં સંઘવીની પાળમાં છે.

શ્રીસુખસાગર પાર્શ્વનાથજી.

(७४)

સુખસાગર પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ધાતુનાં છે. પંદરમાં સૈકામાં ભરાવેલી છે. તેમની આજીળાજી છે કાઉસગ્ગોયા પ્રાચીન ધાતુના છે. આ પ્રતિમા અમદાવાદ ડાસીવાડાની પાળમાં સીમંધર સ્વામોના દેરાસરમાં આવેલી છે.

શ્રીસેસલી પાર્શ્વનાથછ.

(૭૫)

સેસલી ગામે સંક્રેદ પ્રતિમા પ્રાચોન છે. જીલ્લે વાડો કુલેરા સ્ટેશનથી સેસલી પગ રસ્તે જવાય છે. તે સેસલી પાર્શ્વનાથ કહેવાય છે.

ઝ્રીસેસફણા પાર્શ્વનાથજી.

(७९)

સણુવાલ ગામે સેસફણા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર સંવત ૧૩૦૦ ની સાલમાં અંધાવેલું છે. ડીસા કેમ્પથી સણુવાલ પર મેલ છે.

રાધનપુરમાં સંવત ૧૯૪૫ ની સા<mark>લમાં શ</mark>ેષક્**ણ** પાર્શ્વનાથનું દેરાસર બંધાવેલું છે. અમલસાડથી પાંચ માઇલ દુર પાનાર ગામે શેષફણુા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથજી.

(99)

રાધનપુર છલ્લામાં શંખેધ્વર પાર્શ્વનાથનું મોટુ તીર્થ-સ્થળ છે. ગઇ ચાવીસીમાં નવમા તીર્થ કરના વારામાં આષાઢી શ્રાવકે તે પ્રતિમા ભરાવી હતી. તે ત્યાર પછી દેવ વિમાનમાં અનુક્રમે પૂજાઇને આવીશમાં તીર્થ કર શ્રીનેમી-નાથના કહેવાથો શ્રી કૃષ્ણુવાસુદેવે ચાદવા ઉપર પ્રતિવાસુદેવ જરાસ દે જરા મુકેલી હાવાથી તે જરા નિવારવા માટે અઠુમ તપ કરી પાર્શ્વનાથનું એકાગ્ર ચિત્તે ધ્યાન કરવાથી ત્રીજી રાત્રીએ પદ્માવતીએ પ્રગટ થઈ તે પ્રતિમા તેમને આપી તેના નમણુના પ્રભાવથી જરા રાક્ષસી સર્વ યાદવાની દ્વર થઇ. તે પ્રતિમા શ્રીકૃષ્ણે શંખ પૂરી ત્યાં પધરાવી. શ્રી શંખેશ્વર નગર વસાવી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ નામ સ્થાપ્સું. ત્યાં ચૈત્રી કાર્તિક પુનમ ઉપર સ લ જાય છે. ધર્મશાળાઓ વગેરેની સગવડ હાલમાં સારી છે.

હવે તે પ્રતિમા ગઇ ચાવીસીમાં નવમા તીર્થ કરના વારામાં આષાઢી શ્રાવકે ભરાવી તેણે કેટલેાક કાળ પૂજી; પછી સોધર્મ દેવલેાકે પૂજાઇ ત્યાર પછો આ ચાવીસીમાં રૂષભદેવ સ્વામીના સમયમાં વૈતાઢય પર્વત ઉપર નમિ વિનમિ વિદ્યા-ધરાએ ઘણેા કાલ પૂજી, ફરી તે પછી સુધર્મ દેવલેાકના ઇંદ્રે પૂજી. ત્યાર આદ સૂર્યના વિમાનમાં તે પ્રતિમા ઘણેા કાળ પૂજાણી, ત્યાંથી નાગકુમારના સ્વામી નાગરાજે (નાગ લેાકમાં) ઘણેા કાલ પૂજી, એમ દેવતા વિદ્યાધર વગેરેમાં ઘણેા કાલ પૂજાયા પછી નાગકુમારના સ્વામીએ ગીરનાર પર્વતની સાતમી ટું કે રાખો, ત્યાં દેવેા પૂજન કરવા લાગ્યા. ત્યાંથી કૃષ્ણુ વાસુદેવના ભાગ્યથી દેવતાએ તેમને આપી તેમણે શંખેશ્વર તીર્થ સ્થાપ્યું. તે શંખપુરમાં પંચ્યાસી હેજાર વર્ષથી અધિક સુધી પૂજાણી. તે પછો ઉદયરત્ન સ્વા-મીએ બાવાની મંજીષમાંથી પ્રગટ કરી; વળી સંવત ૧૧૫૫ માં સજબન શેઠે દેરાસર કરીને પધરાવી ને દુર્જનશલ્ય નામે રાજાનો કાંડ રાગ ગયેા, તેથી તેઓએ મળીને દેરાસર કરાવ્યું. હાલ પણ સપ્રકૃણા સહિત પાર્શ્વનાથ ત્યાં બીરાજે છે. શંખેશ્વરજી તીર્ધને અંગે ત્યાં કારખાનું છે તેના વહીવટ શેઠ જમનાભાઈ ભગ્રભાઇ કરે છે.

હારીજ સ્ટેશનથી નવ ગાઉ થાય છે. પગ રસ્તે જવાય છે. સ્ટેશન ઉપર વાહનની બેગવાઈ સારી હાેય છે. માેટરા પણ જાય છે. હાલમાં તાે ભાેજનશાળાની તથા પાણી વગેરેની સગવડ પણ સારી છે. આ પ્રાચોન તીર્થની યાત્રા કરવા જેવી છે.

શ્રીસ્થંભન પાર્શ્વનાથજી. (૭૮)

તે સમયને આજે ઘણા વર્ષો વહી ગયાં છે કે જે સમયની આપણું હમણું વાત કરીએ છીએ. વીશમા તીર્થ'-કર મુનિસુવ્રત સ્વામીની હયાતીમાં કાેશલ દેશની અયેાધ્યા નગરીમાં વિજયરાજા હતા. તેમના વંશથકો લગભગ બત્રોશમી પેઢી પછી ઇફ્વિાકુ વંશમાં આઠમા વાસુદેવ (વિષ્ણુ) રામ-૧૩ લક્ષ્મણુ ઉત્પન્ન થયા આ વખતે ત્રિખંડાધિપ પ્રતિ વિષ્ણુ રાવણુની આજ્ઞા જગતમાં દુર્લ ધ્ય મનાતી એવા સમર્થ રાવ-ણુની બુદ્ધિમાં વિપર્યાસ થયેા અને રામ લક્ષ્મણુ વનમાં ગયા ત્યારે સીતાજીનું છળ પ્રપંચથી હરણુ કરી રાવણુ તેમને લંકામાં ઉપાડી ગયા. તે વખતે સૈન્ય સહિત રામ લક્ષ્મણુ લંકાની આસપાસ વીંટાએલા સમુદ્રના કિનારે આવ્યા; આ સમય આજથી અંદાએ સાત લાખ વરસ અથવા તાે તેની આસપાસના હશે એમ અનુમાન થાય છે પણુ વધારે ફરક નથી.

મહા ભયંકર સમુદ્રને જોઈ રામ બંધુ લક્ષ્મણુ સહિત વિચારમાં પડયા કે સકલ સૈન્ય સદિત આ સમુદ્રની પાર આપણુ કેવી રીતે ઉતરવું ! એમ વિચાર કરતાં ત્યાં પડાવ નાખી આસપાસ જોતાં સમુદ્રના કિનારા ઉપર નજીક પાર્શ્વ-નાથજીનું ભગ્ય મંદિર તેમના જોવામાં આવ્યું. આવા નિર્જન પ્રદેશમાં ભગવ તતું આવું અપૂર્વ ચૈત્ય જોઇ તેમને (બંને પંદેશમાં ભગવ તતું આવું અપૂર્વ ચૈત્ય જોઇ તેમને (બંને ગાંધવોને) હુદયયાં ભક્તિ ઉત્પન્ન થઈ, બંને બાંધવ ભગવ-તનાં દર્શત કરી તેમની અલૌકિક પ્રતિમા જોઈ પ્રસન્ન થઈ તેમની આરાધના કરવાને તૈયાર થયા; પછી રામ લક્ષ્મણ બંને બાંધવોએ ભગવ તની સેવા, ભક્તિ, ધ્યાન, તપ જપથી આરાધના કરવા માંડી અને ભગવ તને અરજ કરી કે "હૈ વિશ્વ વત્સલ! હે વિશ્વ વંઘ! તમારા પ્રભાવ થકી આ સમુદ્રનું જલ થંભી જાવ ! કે જેથી અમે તેની ઉપર પાજ બાંધી લંકામાં જઈ રાવણુને જીતી સીતાજીને છેાડાવીએ " આવી રીતે અભિગ્રહ કરી બંને બાંધવ (રામ લક્ષ્મણુ) પ્રભુનું ધ્યાન ધરતા છતાં તેમનું આરાધન કરવા લાગ્યા. એમ કરતાં રામ લક્ષ્મણુને રાાત માસને નવ દિવસ થયા તે વખતે તરત જ સમુદ્રનું જળ થંભાઈ ગશું અને તાેફાની સમુદ્ર શાંત થઇ ગયેા. આવું અપૂર્વ દ્રશ્ય જોઇ સકલ સૈન્ચ સહિત રામ લક્ષ્મણુ આશ્ચર્ય પાગ્યા ને ભક્તિથી પાર્શ્વ નાથતું નામ તેમણે સ્થંભન પા વર્નનાથ પાડશું. તરત જ સમુદ્ર ઉપર પાજ આંધી લંકામાં જઈ રાવણુને મારોને લક્ષ્મણુ ને રામ જગ-તમાં આઠમા વાસુદેવ અને બળદેવ તરીકે પ્રગટ થયા. પછી તેઓ સીતાજીને લઇને પાછા આવ્યા તે વખતે અહીંયાં અઠ્ઠાઈ મહાત્સવ કરી ભગવાનની ભક્તિ કરી રામ શુદ્ધ શ્રાવક થયા અને લક્ષ્મણુ સમક્તિવંત થયા. પછી અંને આંધવા સકલ સૈન્ય સાથે અધાધ્યા ગયા, ત્યાં ઘણા કાલ તેમણે વિષ્ણુ વાસુદેવપણાની રૂદ્ધિ ભાગવી; પ્રતિમા પણુ અહીંયાં નાગ દેવતાઓથી પૂજ્યના લાગી.

આઠમા વિષ્ણુના જમાનાને આજે લાખા વરસ વહી ગયાં છે, લગભગ છ લાખ વરસ અંદાજના ગાળા હશે. આજે વર્ત્તમાન સમયમાં શ્રી નેમીનાથ લગવાનનું શાસન ચાલે છે; હમણાં ખુદ્દ તેઓ શ્રી હજારા ભવ્ય જીવાને ઉપદેશ કરી રહ્યા છે તેમના સમયમાં નવમા (છેલ્લા) વિષ્ણુ શ્રી કૃષ્ણુ શ્રી ત્રિખંડાધિપ અર્ધ ચક્રી વાસુદેવ હતા. તેઓ એક દિવસ યાત્રા કરતા સમુદ્રને કિનારે થંભન પાર્શ્વનાથને વંદન કર-વાને આવ્યા જંગલ અને સમુદ્રને કિનારે નિર્જન પ્રદેશમાં પ્રભુની તાજી પૂજા જોઈ વિષ્ણુ વિચારમાં પડયા કે "આવા

х

×

×

×

નિજ^૬ન પ્રદેશમાં ભગવાનને કાેણુ પૂજતું હશે તે તપાસ કરવી જોઈએ. " એમ ધારી પાેતે છુપાઈ ગયા. તે વખતે પછી પાતાલ વાસી નાગકુમાર વાસુકી દેવતાએ। આવીને ભાગવાંતની પૂજા ભકિત કરી નાટારાંગ કરવા લાગ્યા. પછી શ્રી ક્રુષ્ણુ પ્રગટ થયા. તે વખતે વાસુકીદેવ પણ શ્રીકૃષ્ણુને ઐાળખી સાધમો^૬કપણાએ કરીને મ**હ્યા**. વાસુકીદેવે ભગવ-તના મહિમાની સ્તુતિ કરા તેમનાે હેવાલ કહી બતાવ્યો કે પૂર્વ એંસી હજાર વરસ સુધી ઇંદ્રે પૂછ, પછી ધરણે દે પ્રાસાદ કરાવીને ભગવાંતને અહીંયાં થાપ્યા, આઠમા વાસુદેવ અહી આવ્યા ત્યારે સમુદ્રનાં જળ ભગવ તના પ્રભાવથી થ ભી ગયાં હતાં જેથી થાંભણ પાર્શ્વનાથ નામ તેમણે આપ્યું છે. પછી કૃષ્ણુનું મન પણ તે પ્રતિમાજને દ્વારિકામાં લાવવાને લલચાણું કે આ ભગવાન દ્વારિકામાં આવે તા જ મારા જન્મ સફલ થાય. વાસુકી દેવતાએા પાતાળમાં ગયા. તેમની રજા મેળવી શ્રીકૃષ્ણ ધંભણ પા^{શ્}વૈનાયને દ્વારિકામાં લાવ્યા. ત્યાં સુવર્ણ મંદિરમાં લગવાનને સ્થાપીને નવમા વિષ્ણુએ ઘણા કાળ પર્યાંત ચંભન પા^{શ્}ર્વનાથની પૂજા ભક્તિ કરી. પછી દ્વારિકાના દહન કાલ અવસરે દેવતાએ સ્વપ્ત આપવાથી પ્રતિમાજીને સમુદ્રમાં પધરાવ્યા. શ્રીકૃષ્ણજીનું આયુષ્ય એક હજાર વરસનું હતું. છેલ્લાં દારિકાને અગ્નિ કુમાર નિકાયના દેવે બાળી નાખો તે ઉપર સમુદ્રનું પાણી ફરી વળ્યું. અને કૃષ્ણ્છ ને અળભદ્ર ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. રસ્તામાં કાેઈ ઝાડને નીચે શ્રી કૃષ્ણુ સુલા હતા અને બળદેવ તેમને માટે પાણી **લેવા ગયા તે** અવસરે તેમના ભાઇ જરાકુમારના આણુથી તેમનું માેત થયું. આવા વિ⁸વ વત્સલ પુરૂષના જન્મ અને

મરણુ વખતે પણુ પાસે કાેઇ નહેાતું. અર્ધ ચક્રી, મહા સમર્થ મહાભૂજ વિષ્ણુની છેવટની પાણી પોવાની ઈચ્છા પણુ પૂરી ન જ થઇ અને બળલદ્ર પાણી લઇને આવતાં તાે શ્રી કૃષ્ણુના આત્માએ શરીર છેાડી દીધું. સમયની અલિહારી છે. કર્મની ગતિ વિચિત્ર છે. આઠમા અને નવમા વિષ્ણુમાં અંદાજે લગભગ છ લાખ વરસતું અંતર જણાય છે.

× × × ×

પંચમ કાળનાં કેટલાંક વરસાે પસાર થઈ ઝયાં છે. પૂર્વના સમયને ને આજના સમયના વચમાં લગભગ ચૌરાસી હજાર કરતાં વધારે વર્ષોનું અંતર પડ્યું છે, તે અરસામાં કાંતિપુર નગરમાં ધનદત્ત નામે શ્રાવક વસે છે તે વહાણે! ભરી વેપાર અર્થ પરદેશમાં જવાને તૈયાર થયેા. શભ મુહ્તે તેનાં વહાણ સમુદ્ર માગે° ચાલ્યાં. અને જ્યાં સ્થ'ભન પાર્શ્વ-નાથની પ્રતિમા હતી ત્યાં ઉપર આવીને અટકી ગયાં જેથી સર્વ કોઇ ઉદાસ થયા. એમ કરતાં સમુદ્રમાં એક માસ એવી સ્થિતિમાં વીતી ગયેા, તે વખતે દેવતા પ્રગટ થઈ ને આકા-શમાંથો ખાલવા લાગ્યા-અર્થાત અઃકાશ વાણો થઈ. "તમારા વહાણ છે ત્યાં સમુદ્રમાં શ્રીથંભન પા^{શ્}ર્વનાથની મહાપ્રભા-વિક પ્રતિમા છે તાે તે પ્રતિમાને પ્રગટ કરી કાંતિપુર નગરમાં જૈન ચૈત્ય કરાવી મૂળનાયક તરીકે તેને પૂજાએા ! તે પ્રતિમા છેલ્લા વિષ્ણુ પછો વરૂણુથી પૂજાણી, ત્યારબાદ નાગ<mark>લાેકમાં</mark> પૂજાણી હમણાં મનુષ્ય લાેકમાં આવી છે. પછી પ્રતિમા પ્રગટ કરી ધનદત્ત શાવકે કાંતીપુર નગરમાં મંદિર કરીને પધરાવી, કેટલાક કાલ ત્યાં પૂજાણી

x x X

હમણાં વિક્રમની પહેલી સદીનાે સમય છે તે અરસામાં નાગદેવતાના પુત્ર નાગાર્જુન નામે એક જોગી થયેા. તેની પાસે આકાશગામિની, આકર્ષિણી વગેરે વિદ્યાએા હતી. વળી તે અનેક પ્રકારના ચત્નાવડે રસ સિદ્ધિ પણ કરવા લાગ્યેર પણ રસ સિદ્ધિ થતી નહિ કેાઈ દેવતા તેને વિઘ્ન કરવા લાગ્યા, તે વખતે મહા સમર્થ પાદલિપ્રસૂરિ નામે જૈનાચાર્ય સુગપ્રધાન એવા આકાશગામિની વિદ્યાવડે દરરાજ પંચ લીથીમાં વંદન કરતાં અનુક્રમે નાગાર્જીન સુવર્ણ સિદ્ધિ કરે છે તે નગરમાં આવ્યા. પછી નાગાર્જીન ચાેગી તેમના શિષ્ય થયેા, અને તેમને વિનંતિ કરી કે "ભગવંત કાેઈ રસ્તાે **મતાવા** કે જેથી મારી રસ સિદ્ધિ થાય" તે વખતે આચાયે⁶ તેને ચેાગ્ય જાણી મરજી નહીં છતાં ભાવી ભાવને ચાેગે જણાવ્યું કે: '' જેની સુર અસુર અને દેવતાઓ સેવા કરે છે એવા થંભન પાર્શ્વનાથ હાલ શ્રી કાંતિ નગરમાં બીરાજે છે. સર્વ યક્ષ વૈતાલ વ્યંતર તેની સેવા કરે છે એવા ભગ-વંતની દર્ષિ સમક્ષ પદ્મિની સ્ત્રીરસ મર્દન કરે તેા તમારૂં કાર્ય સિદ્ધ થશે." નાગાર્જુને પછી પાતાની આકાશગામિની ને આકર્ષીણી વિદ્યાવડે કરીને તે પ્રતિમાને કાંતિપુરથી લાવી પાતાની પાસે આણી. તેમની દષ્ટિ આગળ શાલિવાહનની સ્ત્રો પદ્મિનીના રસ મર્દનથી નાગાર્જુનના સાેવન રસ છ માસે સિદ્ધ થયેા, પછી નાગાર્જુ ને તે પ્રતિગા સેઢી નદીને કિનારે ખાખરાના ઝાડ તળે જમીનમાં ભંડારી. તે પણ

×

રસ ભાગવવા જીવતા ન રહ્યાં ને દગાથા માર્ચાં ગયા. અને સંભળાય છે કે થંભનક નગર તે અરસામાં યા તા તેની આસપાસમાં વસ્યું હાય! નાગાર્જુન શાલિવાહન રાજાના શુરૂ હતા. વિક્રમ રાજા પછી શાલિવાહન રાજા થએલા છે નાગાર્જીન પછી પાંચસાે વર્ષ નચમાં પ્રતિમા યદ્દાથી પણુ પૂજાઈ.

x

×

×

પછી વિક્રમ સંવતના ખારમા સૈકાના સમય હતા. મહા સમર્થ અભયદેવસૂરિ તે સમયે પ્રખર વિદ્વાન ગણાતા હતા. એક વખત અભયદેવસૂરિ ગુજરાતની જાત્રા કરવા નીકળ્યા. કર્મ સંચાેગે તેમને કુષ્ટિના રાગ ઉત્પન થયા, રાગની દુસ્સહ પીડાધી સૂરિ વ્યાધિ ગ્રસ્ત થતાં વિહાર કરવાને પણુ અશક્ત થયા. અનુક્રમે સૂરિ સન્નાણુ ગામે આવ્યા. રાગની દિન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ થવાથી આચાર્યની આવ્યા. રાગની દિન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ થવાથી આચાર્યની અનશન કરવાની ઈચ્છા થઈ. એ અરસામાં ત્રયાદશીની રાત્રે સ્વપ્નામાં શાસન દેવીએ આવીને કહ્યું કે "ભગવન્! જાગા છા કે ? "

આચાર્ય શ્રી મંદ સ્વરે બાલ્યા: "હા જાગું છું" દેવીએ કહ્યું. "ભગવન્ ! આ નવ કેાકડાં છે તે તમે ઉકેલાે " "હું હવે જીવી શકીશ નહીં તાે કાેકડાં કેવી રીતે ઉકેલીશ. શરીર તાે અશષ્ડ્ત થયું છે." આચાર્યે કહ્યું.

" સુરીશ્વર ! એ તમારાધી જ બની શકશે. તમે જ ઉકેલી શકશો. હજી તમે વીર લગવાનના શાયનને શાભા- વશેા. નવ અંગની વૃત્તિ કરીને જગતમાં તમે જૈનધર્મ (શાસન) ને દ્વીપાવશેા! મારા નવ કાેકડા ઉકેલવાથી તમે નવ અંગની વૃત્તિ કરવાવાળા થશેા." શાસન દેવોએ જણાવ્યું. "તમારી સર્વ હકીકત ખરી છે પણ હું તા હવે અનશનની ઇચ્છાવાળા છું. શાસનનું કાર્ય મારાથી કેવી રીતે બની શકશે." અભ્રયદેવસૂરિએ જણાવ્યું.

" ભગવ'ત ! નિરાશ થશાે નહિ ! સેઢી નદીને કિનારે હાલમાં જ્યાં થ'ભનપુર નગર છે ત્યાં ખાખરાના ઝાડ નીચે જમીનગાં થ'ભન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે તે તમારા પ્રભાવ થકી પ્રગટ થશે અને તેનાં દર્શન માત્રથી તમારા કેાડ રાગ (કુષ્ટિ રાગ) નાશ પામી જશે." એમ જણાવી દેવી અદશ્ય થઇ ગઈ.

પ્રભાતના નજીકના સંઘ તેમને વાંદવા આવ્યા ત્યારે સર્વ સંઘને પાતે ચંભનપુર જવાને જણાવ્યું. શ્રાવકા વિચારમાં પડવા કે "આચાર્ય શ્રીનું શરીર અશક્ત છે અને ચંભનકપુર અહીંચાંથી ઘણું દુર છે તા કેવી રીતે લઇ જવાશે." છેવટે જવાનું નક્કી કરી શ્રાવકા સાથે આચાર્ય ચંભનપુર જવાને સ્વાને થયા. મહારાજજીનું શરીર અશક્ત હાેવાથી પ્રથમ તાે વાદનમાં બેસાડવામાં આવ્યા. પણુ આશ્ચર્ય ! તેમને શરીરે આરામ થતા હાય તેમ તેમને માલુમ પડ્યું. એટલે ધાળકેથી તેમણે પગે વિહાર કર્યા અનુક્રમે થંભનપુર આવ્યા દર્શનાતુર શ્રાવકા સેહી નદીને કાંઠે જ્યાં ત્યાં ભગ વાનને જોવા લાગ્યા પણુ કાંઇ ભાળ મળો નહીં. ત્યારે આચાર્ય તેમને જણાવ્યું કે "તમે નિરાશ થશા નહિ, પણ નદીને કાંઠે આખરા અને પલાસની ઝાડીમાં જીઓ, એટલે તમને દર્શન થશે." પછી આચાર્યના કહેવા પ્રમાણે તેમણે તપાસ તાે કરવા માંડી, પણ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા જણાઇ નહિ દિંતુ દરરાજ એક ગાય આવીને જ્યાં પ્રતિમાજી જમીનમાં હતાં ત્યાં દુધ ખેરવતી જોઇ જેથો સહુ હર્ષિત થયા અને આચાર્ય મહારાજને તે જણાવ્યું.

પછી અભયદેવસૂરિએ ત્યાં આગળ આવી ' જયતિહુઅણુ ' સ્તોત્રવડે ભગવાનની સ્તુતિ કરવા માંડી. સ્તોત્રના પ્રભાવે અકસ્માત્ દેદોપ્યમાન એવી ભગવાનની પ્રતિમા જમીનમાંથી પ્રગટ થઈ, ત્યાં આગળ આચાર્ય શ્રીએ સંઘ સાથે ભકિત સહિત વત્યવંદન કર્યું. પછી શ્રાવકાેએ ત્યાં સુંદર મંદિર અંધાવ્યું ને ત્યાં પ્રભુની પ્રતિષ્ડા કરી. તરતજસ્થંભન પાર્શ્વ નાથના દર્શનના પ્રભાવથી સૂરિવરતું શરીર રાગ રહિત થયું. અને પછી તેમણે આ શહેરમાં રહીને અત્યંત કઠીણ એવી નવાંગની વૃત્તિઓ રચી. પાતાનું તથા આ શહેરનું નામ સમસ્ત જૈન કાેમના હૃદયમાં કાેતરાઈ રહે તેવું મહા સમર્થ કામ કર્યું. સ્થંભનક શહેર હાલના ખંભાત શહેરથી પાંચ માઈલ દુર આવેલું હતું.

અભયદેવસૂરિએ થંભન પાર્શ્વનાથને પ્રગટ કરવાને જયતિહુઅણુ સ્તાેત્ર રચ્યું હતું, તેની બત્રીસ ગાયાએા હતી. પણુ એક વખતે પદ્માવતીએ ગુરૂ આગળ પ્રગટ થઇને કહ્યું કે "છેક્લી બે ગાથા આપ ભાંડારી રાખા તે અતિ કષ્ટ વગર ગણવી નહીં, કારણ કે એ ગણવાથી વારાંવાર ઇંદ્રને આવવું પડે છે, માટે અતિ દુષ્કર પ્રયોજન સિવાય ગણવી નહીં. પછી સ્રિશ્વરે એ છેલ્લી બે ગાથા ભડારમાં ભડારી દીધી. હાલ 'જયતિહુઅણુ' સ્તાેત્રની ત્રીસ ગાથા પ્રગટ છે, જે ભણુનારને વાંચ્છિત અર્થની સિદ્ધિ કરનારી છે. અહીંચાં લગભગ ૧૦૦ દેરાસરા ખંભાતમાં છે.

કેટલેક કાલે મ્લેચ્છાના આવાગમનથો આ મૂર્ત્તિને ખંભાત નગરમાં લાવવામાં આવી. હાલમાં તે મૂર્તિ ખંભા-તમાં બિરાજમાન છતી સકલ ભક્તજનાના મનારથાને પૂરા કરવામાં સાવધાન છે.

અભયદેવસૂરી સંવત ૧૧૩૫ માં કપડવણુજમાં કાળ ધર્મ પામ્યા છે.

સરહદ પ્રાંતના કાલાબાગ નામના ગામની ભાગેાળે સિંધુ નદીના કિનારે નાગારજની નામની ટેકરી છે, તેના ઉપર ગુફા છે, જે સ્થંભન પાર્શ્વનાથની **ગુફાના નામે** એાળખાય છે.

વળાની પાસે ઢાંક પર્વતમાં પણુ એક ગુફામાં લગભગ બીજા અથવા ત્રોજા સૈકાની પાર્શ્વનાથ પ્રભુજીનો પ્રતિમા છે. તા સ્થંભન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા આ ત્રણુ પૈકી કઈ તે વિચારણીય પ્રશ્ન છે. ' તત્વં તુ કેવલિગમ્યમ્'

શ્રીસ્વયંભુ પાર્શ્વનાથજી.

(७८)

જોધપુર રાજ્યમાં એાશીયા, ફલાેધી, (મેડતા રાેડ) રાણકપુર, વરકાણા, નાડાેલ, નાડલાઇ, મુછાળા મહાવીર, (ઘાણેરાવ) રાતા મહાવીર (બીજાપુર, મારવાડ) પાલીમાં પા^ક્નાથ, સેસલી પા^ક્નાથ, સાંડેરાવ આદિ જૈન તીર્થી પ્રસિદ્ધ છે. તેવું જ જોધપુર બોકાનેર રેલવેના પીપાડ જંકસનથી બીલાડા જતી રેલવેના સેલારી સ્ટેશનથી ચાર માઇલ દ્વર કાપરડા ગામ છે. આ ગામમાં હાલ તો બહુ જ ઓછી વસ્તી છે. પણ આસપાસ નજર કરતાં કાેઇ જમાનામાં કાપરડા ગામ બહુજ આબાદી ભરેલું શહેર હેાવું જોઇ એ. આ ગામમાં સ્વયંભુ પાર્શ્વનાથનું પ્રાચીન જૈન મંદિર જોવાય છે. તે જેતારણુના રહેવાશી એાશવાલ ભાનાજી ભંડારીએ સંવત ૧૬૭૫ માં બનાવ્યું છે.

ભાનાજી ભંડારી જેતારણ શહેરમાં જોધપુર રાજ્ય તરકથી કેાઇ માટા અધિકાર ઉપર નિયુક્ત હતા. એવા સમયમાં તેમના કાેઈ દુશ્મનાએ રાજાના કાન ભંભેરવાથી ભાનાજી ઉપર રાજાના કાેપ ઉતર્થી. તુરત જ રાજાએ રાજ સેવકાેને હુકમ કર્યી કે "ભાનાજીને પકડી એકદમ અહીં થાં હાજર કરા. " રાજ સેવકાે છુટયા અને જેતારણ આવી ભાનાજીને રાજાના હુકમ કહી સંભળાવ્યા, અને તેમને તાકીદે જોધપુર આવવા રાજસેવકાેએ અરજ કરી.

ભાનાજી ભંડારી પણુ પાેતાના માણુસાે સાથે જેતા રણુથી જોધપુર આવવાને નીકળ્યા. માર્ગમાં કાપરડા ગામે આવ્યા, ત્યાં આગળ રાજ્યના અધિકારીએા સેવકાે વગેરેએ ભાેજન કરવા અર્જ કરી ને પછી આગળ ચાલવા ફરમાવ્શું.

ભંડારીજીએ કહ્યું કે: ''તમે સર્વ ભાેજન કરા પણ હું તા ખાઈ શકીશ નહીં." કર્મચારીયેાએ પૃછ્યું ''આપ શામાટે ભાેજન કરવાની ના પાડા છાે ! "

ભાંડારીએ જવાબમાં જણાવ્યું કે, " હું જૈન છું જેથી ભગવ તનાં દર્શન કર્યા વગર હું જમીશ નહીં; એ મારે નિયમ છે."

સાથીઓએ તેમને ભાજન કરવા માટે ઘણાજ આચહ કર્યા પણ ભંડારીજી પાતાના નિયમથી ચલાયમાન થયા નહીં. તેમની એવી શ્રહા જાણીને સેવકાેએ ગામમાં તપાસ કરી તાે એક ઉપાશ્રચમાં યતિજીની પાસે જિન પ્રતિમા છે તેવી ખળર મળી. જગતમાં એવા નિયમ છે કે '' ધૈર્થની અંતમાં ઇષ્ટ ફલની સિદ્ધિ થયાં જ કરે છે. " સેવકાેએ ભંડારીજીને ખળર આપવાથી ભંડારીજી પ્રસન્ન વદને ઉપાશ્રચમાં ગયા. ત્યાં ભગવાનનાં દર્શન કરી કૃત્ય કૃત્ય થઇને પછી ચતિજીને પણ વંદના કરી

યતિજીએ પૂછ્યું. '' આપ કહાં જા રહે હાૅ ! ઔર આપ ઉદાસ કર્યું હય ? આપકે ચહેરે પર નિરાશા કે ચિન્હ કર્યા દિખતે હય ? "

ભંડારીજીએ તેના જીવાબમાં પાતાની હકિકત ચતિજીને સંભળાવી દીધી. અને આવા કષ્ટમાંથી મુક્તિ કેવી રીતે થાય તે માટે પણ પ્છશું.

યતિએ જણાવ્યું કે ''તુમ સત્યનિષ્ટ તિર્દોષ હેા, ખુશીસે રાજાકી સામને જાએા ધર્મકા પ્રભાવસે તુમારા વિજય હેાગા! તુમારા ખાલ ખાંકા ન હાેગા!" ગુરૂનું વચન મસ્તકે ચડાવીને ભંડારીજી જોધપુર ગયા. ત્યાં રાજાની નામે તેમને ઊભા કરવામાં આવ્યા. રાજા એમની ધર્મ પ્રિય-તાની વાત અધિકારીઓ પાસેથી સાંભળી મનમાં ઘણા ખુશી થયા, અને અધિક માન સન્માનથી રાજાએ તેમને વિદાય કર્યા. પછી ભંડારીજી જેતારણુ જતાં રસ્તામાં કાપરડા ગામે ભગવાતનાં દર્શન અને ગુરૂ વંદન કરવાને આવ્યા. ભગવાનનાં દર્શન કરીને યતિજીને વંદન કરી સર્વ હકીકત કહી સંભ-ળાવી અને વધારામાં કહ્યું કે "મહારાજ ! કાંઈ મારા લાયક કામ ફરમાવા ! "

યતિજીએ જાણાવ્યું કે " તમે શ્રહ્યાલુ છેા, અહીંયાં એક જૈન મંદિરની જરૂર છે. "

" આપનું વચન સત્ય થાએા ! અને આપના વચન પ્રમાણે મંદિર અનાવવાને હું ઝટ લાયક થાઉં એવા સમય જલદી આવે. હાલ તાે હું પાંચસાે રૂપીઆ ખર્ચ કરી શકું તેમ છું."

તે વખતે યતિજીએ કહ્યું: " તમે મંદિરતું કામ શરૂ કરા ને તમારા પાંચસાે રૂપીઆ એક વાસણુમાં રાખા અને મરજી મુજબ તેમાંથી કાઢી કાઢીને ખુલ્લે હાથે ખર્ચ કરાે; કારીગરાે મજીરાે વગેરેને વગર ગણ્યે દામ આપાે! દેતી વખતે લેવા વાળાના હાથમાં એટલા જ પૈસા જશે કે જેટલાે તેના હક્ક હશે!

પછી સંવત ૧૬૭૪ માં દેરાસર ખંધાવાનું કામકાજ શરૂ થચું. અને સંવત ૧૬૭૮ માં સ્વયંભુ પા^{શ્}ર્વનાથની પ્રતિષ્ઠા થઇ. પા^હેનાથજીની પ્રતિમાની પલાંઠી ઉપર લેખ છે કે " સંવત ૧૬૭૮ ના વૈશાખ સુદી ૧૫ ને સાેમવારે સ્વાતી નક્ષત્રે મહાસજાધિરાજ મહારાજશ્રો ગજસિંહ વિજય રાજ્યે ઉકેશ વંશે રાય લાંત્રણુ સંતાને ભંડારી ગાેત્રે ભાના-કેન ભાર્યા ભક્તાદે: પુત્ત્રરત્ન નારાયણુ નરસિંહ સાેઢા પોત્ર તારાચંદ ખેંગાર નેમિદાસાદિ પરિવાર સહિતેન શ્રીકર્પટહેટકે સ્વયંભૂ પાર્શ્વનાથ ચૈત્યે શ્રીપાર્શ્વનાથ....ઈત્યાદિ.

બીજો લેખ—" સંવત ૧૬૮૮ મેં વરસે શ્રીંકાપર-ડામાં સ્વયંભુ પા^{શ્હ}નાથસ્ય પરિકરસ્ય કારિતા: પ્રતિષ્ઠિત: શ્રી જિનચન્દ્રસ્રુરિભિ: "

ઉપરના બન્ને લેખાે ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે દેરા-સરજીતું કામ કંઈ વર્ષો સુધો ચાલુ રહ્યું હતું. યતિજીએ જણાવ્યું હતું કે '' રૂપીઆ લગાયે જાવ પણુ ગણુતા નહીં. "

દૈવવશાત રૂપીઆ કેટલા લગાયા એના હીસાબ મેળ-વવા ભાજનમાંથી રૂપીઆ કાઠી ગણી જોયા તા પાંચસો જ નીકળ્યા. તે કયાં સુધી ચાલે તરતજ ખલાસ થઇ ગયા. ભંડારીજી પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા. પણ હવે શું થાય ખગ-ડેલી બાજી સુધરી શકે તેમ નહાતું. મંદિરનાં ભોંચરા સહિત પાંચ ખંડ ચાર મંડપ ૧૦૮ સ્થંભ તૈયાર થઇ ગયા હતા, આકીનું કામ અધુરૂ રહ્યું કેમકે હાથીના ભાર હાથી વગર કાણ ઉપાડી શકે. ત્ય ર પછી આ તીર્થના કઇ વખતે કાેણે ઉદ્ધાર કર્યા તેની માલૂમ પડતી નથી.

કાપરડા પાર્શ્વનાથ તેજ સ્વયંભુ પાર્શ્વનાથ છે. તત્સ-ગંધી કેટલીક હકીકત કાપરડા પાર્શ્વનાથમાં લખી છે તે સાંભળેલી દંતકથા ઉપરથી લખી છે.

શ્રી અજાહરા પાર્શ્વનાથજી.

(<0)

અયેષ્ધાની ગાદી ઉપર ઇક્ષ્વાકુ વંશના સૂર્ય વંશમાં અસંખ્ય રાજાઓ થઈ ગયા. તેમના વંશમાં અનુક્રમે કેટલાક મેાક્ષે ગયા, કેટલાક સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાને તેમજ કેટલાક દેવલેાકે ગયા. કાળતારે તેમના વંશમા સુનિસુવ્રતસ્વામીના શાસનમાં રઘુરાજા થયા, તેમની પછી તેમના પુત્ર અજયપાલ (અનરણ્ય) રાજા થયા. તેમણે પે!તાના પ્રભાવથી સમસ્ત શત્રુઓને જીવી લીધા અને વીર તરીકે જગતમાં પ્રસિદ્ધ થયા. હવે એક દિવસે પૂર્વ કર્મના ઉદયથી તેમના શરીરમાં એકસોને સાત રાગા ઉત્પન્ન થયા. સમકાલે તેઓ રાજાને પીડા દેવા લાગ્યા રાગથી પીડા પામેલા છતાં બાહુબલી એવા મહાભૂજ અજય રાજાએ કંઇક ઉદ્ધત રાજાઓને જીતી લીધા, એમ અખંડ આજ્ઞા પ્રવર્ત્તાવતા અને અનેક રાજાઓના સુકુટ રૂપ એવા અજય રાજા સૌરાષ્ટ્ર દેશમાં આવ્યા. ત્યાં શત્રું જય તીર્થમાં જઇ જાત્રા કરીને (દ્રીપપત્તન) દીત્ર નગરમાં રહેવા લાગ્યા.

એ અરસામાં રત્નસાર નામે વ્યવહારીઓ મનુષ્યે અને વસ્તુઓથી વહાણે ભરીને સમુદ્રમાં ચાલતાં અનુક્રમે કેટલાેક માર્ગ ઉલ્લાંઘન કરીને દીવ બંદરના કિનાસ નજીક આવ્યા, દ્વરથી પર્વતા જોવામાં આવ્યાં, અને લાેકા ખુશી થયા. એવામાં અગ્નિદિશા તરફથી પ્રતિકુલ એવા પવન વાવા લાગ્યા અને તત્કાળ ચાેગીની કંથાની જેમ મેઘથી સર્વ દિશાએ વ્યાકુળ થઈ ગઇ ને આકાશને ઢાંકી દીધું. સસુદ્ર પણ અત્યંત ખળલળવા–ઉછળવા લાગ્યાે. તે વખતે નાવિકાે વિચારવા લાગ્યા કે '' આ જીવન હારક વંટાેળીયાે છે અને વહાણમાં ઘણાં માણસાે છે, હવે શું થશે. "

રત્નસાર વ્યવહારીએા પણ પ્રીકરમાં પડયા. '' અરે ! દિનારે આવીને બાજી બગડે છે મેં દ્રવ્યના લાેલથા ઘણા માણસાેને વહાેણમાં બેસાડયા છે તે ઠીક કર્યું નહીં. વહાણ હવે જરૂર ડુબી જશે માટે જ્યાં સુધી વહાણ ડુબે નહીં અને લાેકોના નાશ ન થાય તે પહેલાં હું જ દરીયામાં ઝંપાપાત કરૂં. " એમ સંદલ્પ કરી દરીયામાં પડવાને શેઠ વહાણના અગ્ર ભાગ ઉપર આવ્યા. ત્યાં આકાશવાણી થઇ: '' હે ભદ્ર ! સમુ-**હ**માં પડવાનું સાહસ કરીશ નહીં. તારી આવી દશા મેં કરેલી છે. આ સમુદ્રની અંદર કલ્પવૃક્ષના પાટીયાના સંપુટમાં રહેલી ભાવી તીર્થ કર શ્રીપાર્શ્વનાથ સ્વામીની પ્રતિમા છે. એ પ્રસાવિક પ્રતિમાને પ્રથમ લાખ વર્ષ ધરણે દે પૂજી હતી. પછી છસાે વર્ષ કુબેરે પૂજી હતી. લક્તિવત એવા વરૂણુદેવે તેમની પાસેથી પ્રાર્થના કરીને મેળવી પાતાના ભુવનમાં લઇ જઈ સાત લાખ વર્ષ પર્ય તે પાતે તે અદ્ભૂત પ્રતિમાજી પછ હતી. હમણાં અજય રાજાના ભાગ્ય થકી તે પ્રતિમા અહીં આવેલી છે. માટે તેને બહાર કાઢો તું તે ઇક્વાકુ રાજાને આપ. તે રાજા હાલ સર્વ દિશાઓને જીતી (દ્વીપ-પત્તન) દીવ નગરમાં રહેલાે છે, માટે ત્યાં જઇ તારે તે પ્રતિમાં અજય રાજાને આપવી. જે વખતે રાજા આ પ્રતિમાનું દર્શન કરશે તે વખતે તેના ન્હવણથી તેના એકસાને સાતે બ્યાધિએા દુષ્ટ કર્મ સહિત તરતજ નાશ પામી જશે, અને **બીજાઓને પ**ણુ તેવી જ રીતે ફળ મળશે આ પ્રતિમાની પાસે રહેનારી હું પદ્માવતી નામે દેવી છું. આ ૃબધા દેખાવ મેંજ કરેલાે છે. "

આ પ્રમાણે આકાશ વાણી સાંભળી ચતુર એવા રત્નસાર બ્યવહારીએ નાવિકોને બાલાવી બરાબર સમજાવી દરીયામાં ઉતાર્યા, તેઓ પ્રતિમાને લઇને તરતજ ઉપર આવ્યા. એટલે તેમણે પ્રતિમાને નાવમાં લઇ લીધી, પછી તત્કાલ દુર્જનની મૈત્રીની જેમ મેઘ વાદળ નષ્ટ થશું. સમુદ્રનું તાેફાન શાંત થશું વ`ટાે-ળીચાે વિખરાઈ ગયાે. સમુદ્ર પણુ અનુકુળ થયાે અને વહાણાે ચાલવા માંડયાં, થાેડા જ સમયમાં તો દીવ બંદરના કિનારે આવ્યાં. વ્યવહારીએ એક પુરૂષને આગળથી રાજા પાંસે વધા-મણી માેકલાવી.

રાજા અજયપાલ પણુ રાેગવાળા છતાં ભગવ તનાં દર્શન કરવાને ભક્તિથી રાેમાંચિતવાળા થયા છતાં એક ઘાેડા ઉપર સ્વાર થઈ ત્યાં આવ્યા. નગરમાંથી પણ ખબર પડતાં અનેક વ્યવહારીયા વગેરે ત્યાં આવ્યા. લાેકાએ પણુ વહાણુમાંથી રાજાના નયનકમલ વિકસ્વરીત કરવાને સૂર્ય સમાન એવા પ્રતિમાના સપુટ કિનારે ઉતાર્યા. તે વખતે અનેક પ્રકારે રાજાએ દાન દેવા માંડશું. રૂડા પ્રકારે મંગલમય ત્યાં આગળ વાદિંત્રા વાગવા લાગ્યાં, આખું શહેર શણુગારવામાં આવ્યું. માટા આડબર મહાત્સવપૂર્વક પ્રતિમાના સંપુટને રાજા નગ-રમાં પ્રવેશ કરાવતા હવા. પછી રમણીય સિંહાસન ઉપર તે પ્રતિમાના સંપુટને મૂકીને રાજાએ ભક્તિથી પૂજા કરીને તે ઉવાડયા, અને શ્રી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા જોવામાં આવી. " પાર્શ્વનાથના પ્રભાવથી, સ્મરણથી, પૂજનથકો, ધ્યાનથી, શાકિની, ડાકીની, ભૂત, પ્રેત, વૈતાળ, યક્ષ, રાક્ષસ વગેરે ઉપસંગી નાશ પામી જાય છે. અને મનુષ્યાનાં દુ:ખા પણ દુર થાય છે. આ પ્રતિમાની જે કાેઈ સેવા પૂજા ભક્તિ કરશે તેનાં સર્વ પાપા લય પામી લક્ષ્મી સ્ત્રી પુત્ર સુખ આદિ સકલ મનારથા સિદ્ધ થશે. જે જિનબિંબ સા વર્ષ નું હાેય તે તીર્થ ગણાય છે તા આ ભગવાનનું બિંબ તા લાખા વર્ષ દેવતાએ સ્વર્ગમાં અને સમુદ્રમાં પૂજેલું છે. જેથી આ તીર્થ કહેવાય તેમાં શું નવાઇ છે ! આ પ્રતિમાથી પ્રથમ તા તમારી એક-સાને સાત વ્યાધિઓ નાશ પામો અને સુવર્ણમય કાયા થઈ, વળી અહીં આપેલું દાન પણ અધિક ફળને દેનારૂં થશે. આ પ્રમાણે રાજાને કહી કાેઇ ચારણ મુનિ આકાશ માર્ગે પ્રતિમાનાં દર્શન કરી ચાલ્યા ગયા.

રાજાના રાગા પણ તે દિવસે નાશ પામ્યા. જેથી સર્વ રાગા સ્વપ્નામાં આવી કહેવા લાગ્યા કે " હે રાજન ! પાર્શ્વનાથના દર્શનથી હવે અમે તમારી પાસે રહી શકશું નહી. પણ હજી થોડા વખત (છ માસ) અમારે તમારી પાસે રહેવાનું છે, તા તમે એક કામ કરજો. આ શહેરના પરામાં શૂર નામે પશુ પાલ રહે છે તેને ઘેર [&]વેત વર્ણવાલી બકરી છે તેના શરીરમાં અમે તેટલા કાળ રહીશું, માટે તે બકરીને તમે પાળજો, અમે તેટલા દિવસ તેના શરીરમાં રહીશું, તમે બકરીનું ઘાસ પાણીથી બરાબર પાલણ કરજો. " એમ કહી રાગા અદશ્ય થઈ ગયા. વિશેષ હકીકત માટે જીઓ શત્રુંજ્ય માહાત્મ્ય ? રાજા પછ્ય જૈન ધર્મનું આરાધન કરી સ્વર્ગે ગયેા. તેમના માટા પુત્ર અનંતરથે વત ગૃહણુ કર્યું. જેથી તેમના બીજો પુત્ર દશરથ રાજ્યના અધિપતિ થયેા. તે દશ-રથને જગત વિખ્યાત એવા આઠમા વાસુદેવ શ્રી લક્ષ્મણુ (નારાયણુ) તથા (બળદેવ) રામચંદ્ર ત્રણુ ખંડના અધિપતિ આદિ ચાર પુત્રા થયા તેમજ લક્ષ્મણુ (નારાયણુ) ના હાથથી રાવણુ (દશાનન) ના નાશ થયા હતા, તે માટે જીઓ જૈન રામાયણુમાં અથવા ત્રે સઠ શલાકા પુરૂષ ચરિત્રમાં.

ઉના અને દેલવાડા વચ્ચે અજારા ગામમાં આ તીર્થ હમણાં થેાડાંક વર્ષ પહેલાં પ્રગટ થયું છે એમ તેના સ્તવ-નમાં લખ્યું છે. આ બિંબને શાસન દેવતાએ સાગર નામે શેઠને આપ્યું હતું. જેથી તેમના સકળ મનારથ પૂરા થયા હતા. જગત ગુરૂ હિરવિજયસૂરિએ છેલ્લું ચામાસું ઉનામાં જ કર્યું હતું. તેમને અગ્નિ સંસ્કાર પણુ અહીં જ કરવામાં આવ્યા હતા. પ્રતિમા ચમત્કારીક છે, લેપ કરવા પડયા છે. લેપ લાલ રંગના છે એક ચાતરા પણ ત્યાં છે થાડા વખત પહેલાં એ કાઉસગ્ગીયા એક માણસ જેટલા ઉંચા છે તે નીકળ્યા છે. બીજી પ્રતિમાઓ નીકળે તેવા સંભવ છે, ચાતરા પાસેથી પ્રતિમાજી પ્રગટ થઇ હતી. તે જગાએ છ દેરાસરનું એક દેરાસર છે. તે ઉપર એક ઘ'ટ છે. તેના ઉપર " સંવત ૧૮૧૪ માં અમરચંદ જેચંદ " એવા લેખ છે.

જે સ્થળે હીરવિજયસૂરિને અગ્નિ સંસ્કાર કર્યો તે જગ્યાએ આંબા સારા ક્ષેળે છે. ભાદરવા સુદી ૧૧ ના દિવસ પર્ય ત ત્યાં કેરી આવી હતી. અજારા ગામમાં **અજાહરા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર તીર્થ** સ્થળ છે.

અજય રાજાએ પાતાના નામથી 'અજયપુર ' એવું નગર વસાવી પાર્શ્વનાથનું ભવ્ય જિનાલય બંધાવ્યું હતું. ઉના રેલ્વે સ્ટેશનથી દાેઢ માઇલ દુર અજારા આવેલું છે. અહીં ધર્મશાળા વગેરે સગવડ સારી છે. અજયપાલના ચારા પાસે પ્રતિમાએા છે. આ બાબ્યતનું સ્વપ્ન મને પણ આવેલ હતું.

શ્રીઅમીઝરા પાર્શ્વનાથજી

(८१)

અમીઝરા પા^શેનાથની પ્રતિમા રૂપાલ ગામમાં નીકળી હતી. ત્યાં આગળ ખબર પડવાથી ચાર પાંચ ગામના લોકો તેને લેવાને આવ્યા હતા. તેમનામાં ચીઠીઓ નંખાણી તો ખેડાના શ્રાવકા લઇ જાય તેવી ચીઠી નીકળો, જેથી ખેડામાં લાવી દેરાસર નવુ તૈયાર કરાવેલું તેમાં પ્રતિષ્ટા કરાવી. ખેડાના સંઘ તરફથી શિખરબધી દેરાસર જે ભીડભંજનના દેરાસરની જોડે છે, એ દેરાસરજીમાં પધરાવવાને પ્રતિમાજીની શાધમાં જ હતા ત્યાં રૂપાલના ખેતરમાં ખાદકામ કરતાં પ્રતિ-માજી નીકળ્યાં. તેની ખબર તેઓનાં જાણવામાં આવવાથી અંત્રેથી શ્રાવકા રૂપાલ ગયા, તે ત્યાંથી લાવીને આ તૈયાર દેરાસરજીમાં પધરાવવામા આવ્યાં. તે વખતે તે પ્રતિમાને અમી ઝરતી હતી, જેથી અમીઝરા પાર્શ્વનાથ કહેવાયા. '' સંવત ૧૮૭૧ ના શ્રાવણ સુદી ૬ ના રાજ પ્રતિષ્ટા કરવામાં આવી. અને તે પ્રતિષ્ટા પુન્યરત્નસૂરિએ કરી છે. " એ પ્રમાણે દેરાસરજીમાં લેખ છે. આ પ્રતિમાજી પ્રાચીન છે. કુવા ગામમા દેરાસર છેત્<mark>યાં દર વરસે મેળાે ભરાય છે.</mark> થરાદમાં પણુ અમીઝરા પા^{ત્}ધ⁶નાથનું દેરાસર છે.

ખેરાલુમાં અમીઝરા પા^{શ્}નાથનું દેરાસર છે.

સરદારપુર રતલામ છલ્લે પણ દેરાસર છે.

સાણુંદમાં શિખરબંધી દેરાસર સં. ૧૪૦૦ માં સંઘે અંધાવેલું છે.

ગીરનારના પહાડ ઉપર ભેાંચરામાં અમીઝરા પાર્શ્વ-નાથની ઘણીજ ચમત્કારીક મૂત્તિ છે.

વડાલીમાં અમી ઝરતી હતી. પણુ એાપટીવાળી બાઇના આવવાથી આશતના થવાથી બંધ થઈ ગઈ છે.

ગ'ધારમાં અમીઝરા પાર્શ્વ નાથનું માેટું દેરાસર છે. ત્યાં પણુ ભગવાનને અમીઝરતી હતી, તેથી અમીઝરા પા^{દ્ર}વૈનાથ નામ પડશું.

ગાલવાડ જીલ્લે ખેડામાં અમીઝરા પા^{શ્વ}નાથનું દેરાસર છે શત્રુંજય ઉપર વાઘણુ પાેળમાં પેસતાં જમ**ણ**ા હાથ પર અમીઝરા "પાર્શ્વનાથજીની સુંદર પ્રતિમા છે.

શ્રીઅહિછત્રા પા^{ર્}ર્વનાથજી

(<२)

ભરતક્ષેત્રને વિશે કુરૂ જંગલ દેશમાં શંખાવતી નામે નગરો છે. ત્યાં વડલાના વૃક્ષ નીચે પાર્શ્વ્વનાથ ભગવાન દીક્ષા લઇને વીચરતા વીચરતા એક વખત કાઉસગ્ગ ધ્યાને રહ્યા. હવે રાતના ભગવાન નિષ્કંપપણે ધ્યાનમાં

રહેલા છે તે અવસરે કમઠ જોગી બાલ તપસ્યા કરીને મરી ભૂવનપતિ દેવલેાકની અસુર કુમારનિકાયમાં (અસુર લેોકમાં) મેઘમાળી નામે દેવ થયેો છે, તે પૂર્વના વેરને યાદ કરતા ત્યાંથી અસુર લાકના દિવ્ય ભાેગ છાેડી ભગ-વાનને ઉપદ્રવ કરવાને મનુષ્ય લાેકમાં આવ્યા. તેણે ભગ-વંત ઉપર પ્રથમ ધૂળની વૃષ્ટિ કરી, છેવટે થાક્ર્યો એટલે તેણે હાથી, વ્યાઘ્ર, સિંહ, સર્પ વગેરે વિર્કુવી પ્રભુને દુ:ખ દેવા તત્પર થયેા ને તેમની ઉપર તે ક્ષુદ્ર જવાને છેાડી મૂકયા પણ ભગવાન તે^{ં દ}યાનથી લેશ પણ ચલાયમાન થયા નહીં. પછી લયંકર પ્રેત અને વૈતાળ પાતાની શક્તિથી તેણે (મેઘમાલીએ) ઉત્પન્ન કર્યા તા પણ ભગવાન તેનાથી . ક્રોભાયમાન થયા નહીં છેવટે તેણે જળ વરસાવવાના સંકલ્પ કર્યો કે જળથી તેમને ડુખાવી દેવા. એમ વિચારી આકાશમાં વાદળાં વિકુવી સુશલધાર જળ વરસાવા માંડચું. એવી રીતે દેવતાએ જળ અગાધ વરસાવ્યું. પૃથ્વી જળથી આર્દ-મય થઇ ગઈ, જ્યાં ત્યાં જળ જળ થઇ રહ્યું. જંતુઓ, વૃક્ષાદિકા વગેરે જળમાં તણાવા લાગ્યા. અને જળ વધતાં વધતાં ભગવંતની નાશીકા પર્યંત આવ્યું તે વખતે સકળ પૃથ્વી જળ જળ મચ થઇ ગઈ તેવા અવસરે નાગલાેકના સ્વામી નાગરાજ (નાગેંદ્ર) તું અપસન સમુદ્રમાં વહાણુની માકુક કંપાયમાન થયું.

× × × × પછી ત્યાં આગળ અહિછત્રા નગર વસાવ્યું. અને શ્રી સંઘે પા^{શ્}નાથનું દેરાસર કરાવ્યું, દેરાસરની પૂર્વ દિશાએ સાત કુંડ છે તેનું પાણી પીવામાં મીઠું છે. તે પાણી વડે ન્હાવાથી શરીરના રાગેા નાશ પામે છે. સારાં લબ્ધિવાળા પુરૂષેા સિદ્ધ રસની કુંપીએા ત્યાં દેખે છે. તે કુંડાના પાણોથી ધાતુર્વાદીને ધાતુની સિદ્ધિ થાય છે. નગરમાં અને નગર બહાર મળી સવા લાખ કુવા તથા વાવા છે. પાર્શ્વનાથના દેરાસરની પાસે સિદ્ધ ક્ષેત્ર છે. ત્યાં <mark>ધરણે હું પદ્માવતી. પાર્શ્વ નાથની સેવા લ</mark>કિત કરે છે. ત્યાં નેમીનાથનું દેરાસર છે ત્યાં સિદ્ધિ અને બુદ્ધિ એ બે દેવીએા સિંહ ઉપર બેઠેલી છે. વળી જેના હાથમાં આંબાની લુંબ છે એવી સિંહ વાહિકા અંગિકા દેવી પણ છે. તેની ઉત્તર દિશા તરફ એક વાવ છે. જેનું પાણી ચંદ્રના કિરણ સરખું ચાખ્ખું છે, ત્યાં ન્હાવાને આવતા માણસાેના તે વાવની માટી શરીરે ચાળવાથી કેાડ રાગ પણ મટી જાય છે. વળી ધનવ તી નામે કુવેા છે તેની માટી કાળી ચીત્રી છે, ગુરૂ ઉપદેશથી તેનું કંચન થાય છે. એક ભ્રમ કુંડ ત્યાં આગળ છે. તે કુંડમાં ઉગેલું ભ્રામી વનસ્પતિનું એક પાંદડું લઇને એકજ રંગની ગાયના દ્રધ સાથે પીવાથી કદરૂપા પણ સારા શરીરવાળા અને મનાહર કંઠવાળા થાય છે. તે જગ્યાએ સર્વ જાતની ઔષધિઓનાં ઝાડ થાય છે. જેવાં કે નાગદમની, સહદેવી, અપરાજીતા, લક્ષ્મણા, તીવરણી, નકલી, સતકલી, સપક્ષો. સુવર્ણસીલા માહીની, શામળી, રવિભગ્તા, નિવિધા, મારશીખા, શલ્યા, વિશલ્યા આદિ ઘણી ઔષધિએષ ત્યાં થાય છે. તે ઠેકાણે લોકિક પણ અનેક દેવ છે. એ નગરી તપસ્વીઓની જન્મભૂમિ ગણાય છે.

શ્રીઅવંતી પા^ջર્વનાથજી

(23)

સુકુંદ પંડિત જ્ઞાતે પ્રાક્ષણ હતા, વળી વિક્રમ રાજાના પુરાહિતના વિદ્વાન પુત્ર એટલે રાજાને માનવા યાગ્ય પણ ખરા ! તેમને પાતાની પંડિતાઇનું એવું અભિમાન હતું કે તેમની આગળ સર્વ કાેઇ વિદ્વાનને તે તુચ્છ સમજતા. એકદા જૈનાયાર્ય વૃદ્ધવાદિસ્રરિની ખ્યાતિ તેમણે ઘણી સાંભળી જેથી તેમને જીતવાને તે લાટદેશમાં ભરૂચ નગર તરફ ચાલતા થયા. ભરૂચ પાસે આવતાં રસ્તામાં વૃદ્ધવાદિ-સૂરિ મળ્યા તેમને પૂછતાં જણાવ્યું કે '' પંડિત ! જ્યારે તમે વૃદ્ધવાદિસ્ટ્રિ સાથે વાદ કરવા જાઓ છા તા અનાયાસે જંગલમાં આપણા મેળાપ થયા છે તા આપણે વાદ કરીએ." પછી ગાવાળાને સાક્ષી રાખ્યા અને વાદવિવાદ શરૂ કરી.

્ પંડિતે સંસ્કૃત ભાષામાં પાેતાના પૂર્વપક્ષ સ્થાપન કર્યા. પણ ગાેવાળીયાએા તાે કાેઇ સમજ્યા નહીં. ને તેમનું મોશુ દુ:ખવા આવ્શું.

પછી સૂરિજીએ કમરમાં એાઘા વગેરે ખરાખર આં<mark>ધી</mark> બે હાથે તાળીએા લજાવતા ગાવા માંડ્યું

> " નવી મારીયે ને નવી ચારીયે, પરદારાગમન નિવારીયેજ હેા." વગેરે૦

વગેરે બાેધકાયક ભજનીયું સાંભળીને ગાેવાળીયાએા તાે ખુશી થયા ને તેમની સાથે તેએા પણુ તાળીએા પાડી ગાવા લાગ્યા. આખરે ગાેવાળોયાએા બાેલ્યા કે '' મહારાજ જીત્યા, સાધુ જીત્યા."

તરત જ પંડિત મુકુંદ ઝંખવાણેા પડી ગયેા ને આચા-ર્થને કહેવા લાગ્યાે કે '' મને તમારાે શિષ્ય બનાવાે."

પણુ આચાયે^૬ તેને સમજાવ્યું ''સખૂર! આ તેા ગાવાળીયાએાનેા દરબાર છે તે સાક્ષીભૂત છે તે કાંઈ પ્રમાણુ કહેવાય નહીં, પણ ભરૂચનગરમાં જઈ ત્યાં રાજાને સાક્ષીભૂતા રાખી આપણે વાદ કરશું; માટે ચાલી જાવ."

" ગમે તેમ છે પણુ સમય જાણુવાની જેની શકિત નથી તે પંડિત થયેા તાેપણુ શું ? અમુક અવસરે શું ઉચિત છે તે પ્રથમ સમજવું જોઇએ અને મારામાં તે ખામો છે માટે મને દીક્ષા આપાે."

પણ સૂરિજી તેમને સમજાવી પછી રાજસભામાં લાવ્યા ને વાદવિવાદ શરૂ થયેા અને મુકુંદ પંડિતની હાર થઇ. પછી સર્વના દેખતાં વૃદ્ધવાદિસૂરિજીએ તેમને ચારિત્ર આપ્શું. અને કુમુદ્દચંદ્ર નામ પાડ્યું. એક વખત તેમણે નવકારને બદલે "નમોર્ડ્ફેલ્સિદ્ધાचાર્યોવાઘ્યાય સવ સાઘુમ્યઃ" એવું સંસ્કૃતમાં પદ બનાવ્યું. પછી શુરૂને કહ્યું કે આપણાં સર્વ પ્રાકૃત શાસ્ત્રોહું સંસ્કૃતમાં રચી દઉં."

તે વખતે ગુરૂ મહારાજે જણાવ્યું કે, 'ંબાળ. સ્ત્રી, વૃદ્ધ, ગ્લાન અને મંદ ખુદ્ધિવાળાને માટે તત્વગ્રાએ તેમને સુગમથી બાેધ થઇ શકે અને એવા પણ ચારિત્ર લઇને સહેલાઇથી અભ્યાસ કરી શકે, તે માટે તેમણે શાસ્ત્રો પ્રાકૃત (માગધી) ભાષામાં રચ્યા છે, તમે એવા મહાપુરૂષોની ઉત્યાપના કરી જેથી માેટું પ્રાયશ્ચિત લાગ્યું. માટે આજથી તમે ગચ્છ અહાર છેા " એમ કહી સૂરિજીએ તેમને ગચ્છ અહાર કર્યા. પછી સંઘે આવીને આચાર્થને વિનતિ કરી કે: ''કુમુદરચંદ્ર મહા વિદ્વાન અને પ્રભાવિક છે તેથી ગચ્છ અહાર કરવા યોગ્ય નથી."

છેવટે આચાર્ય શ્રીએ જણાવ્યું કે '' અઢાર રાજાઓને પ્રતિબાેધી જૈન કરશે તાે સંઘમાં લઇશું." કુગુદચંદ્રનું બીજીં નામ સિદ્ધસેન દિવાકરસૂરિ પણુ છે. તે પદવી વિક્રમ રાજાએ આપેલી હાેચ તેમ લાગે છે.

હવે કુસુદચંદ્ર અબધુતના વેશમાં કરતાં કરતાં અનુક્રમે ચિત્રકુટ ગયા. ત્યાં એક સ્ચંભનું દ્વાર ઉઘાડી જોશું તેા મંત્રનું પુસ્તક તેમના જોવામાં આવ્યું તેમાંથો પહેલા પાને બે મંત્રો જોવામાં આવ્યા, તે બરાબર વિધિ સહિત ધારી લીધા. પછો જેવા આગળ પાનું ફેરવવા જાય છે કે તરતજ મંત્રાધિષ્ઠાયક દેવતાએ પુસ્તક ખેંચી લીધું ને કહ્યું કે "એ બે વિદ્યા તમારા ભાગ્યમાં છે વધારે મહેનત કરશા નહીં." એમ જણાવી અદશ્ય થઇ ગયા.

અનુક્રમે કુમુદચંદ્ર કરતા કરતા ઉજ્જયની નગરીએ આવ્યા. ત્યાં વિક્રમ રાજા ધાેડા ખેલાવલા જતા હતા. રાજાએ બેઇને તેમને પૂછશું કે '' તમે કાેણુ છેા ? "

" સર્વજ્ઞના પુત્ર છું. " કુમુક્સ દ્રે જણાવ્યું.

આવેા જવાબ સાંભળીને રાજાએ મનમાં જ નમસ્કાર કર્યા. એટલે આચાર્ય કુમુદ્દચંદ્રે ધર્મલાભ આપ્યા.

રાજાએ પૂછ્યું " કાેને ધર્મલાલ આપાે છેા ? શું તમારામાં ધર્મલાલ આવા સસ્તા છે ? "

" રાજન ! જેણે મનથો નમસ્કાર કર્યો છે, તેને માટે જ એ ધર્મલાભ છે. એ ખાલી ખ્યાલ નથી. દેવ ગુરૂ અને ધર્મને વંદન નમસ્કાર કરવા વડે પ્રાણીને ધર્મના લાભ એટલે ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય તાે તે પ્રાણી સંસાર સાગ-રનાે પાર પામી સુક્તિપદને પામે છે.

રાજાએ સ'તાષ પામી કોડ સાેનૈયા આપવા માંડયા. તે ન લેતાં ધર્મ સ્થાનકે વપરાવ્યા. પછી એક દિવસ કુમુદ-ચંદ્ર ચાર શ્લાેક લઈ વિક્રમરાજાની સભામાં આવ્યા, ને પ્રતિહારી દ્વારા રાજાને કહેવરાવ્યું કે " ચાર ^{શ્}લાેક લઈને એક ભિક્ષુક આવેલા છે તા તે તમારી પાસે આવે કે જાય." પ્રતિહારે રાજાને જઈને તે જણાવ્યું.

પછી રાજાએ કહ્યું કે " દશ લાખ સાેનૈયા આપા અને ચૌદ હાથી આપા તે છતાં તેને આવવું હાય તાે ભલે આવે. પછી કુમુદચ દ્રે રાજા પાસે જઈ ચાર શ્લાેક કહ્યા, જેથી રાજાએ ચારે દિશાનું રાજ્ય આપવા માંડશું. પણુ રાજ્ય નહીં લેતાં " હું જ્યારે આવું ત્યારે તમારે ધર્માપદેશ સાંભ-ળવાે. " એટલું માગી લીધું. પછી રાજા હમેશ ધર્મ શ્રવણ કરવા લાગ્યાે.

એક દિવસ કુમુદચંદ્ર મહાકાલના મંદિરમાં શિવ પિંડિકા

ઉપર પગ મુકીને સૂતા. ત્યાં ઘણુા લાેકાેએ ઉઠાડવા માંડયા, પણ ઉઠયા નહીં. પછી લાેકાેએ રાજા આગલ કર્યાદ કરી. રાજાએ તરતજ માણુસાેને હુકમ કર્યા ને બલાત્કારથી કાઢવા કહ્યું. માણુસા આવીને ફડાફડ સાધુને ચાણુકા લગાવવા લાગ્યા. તરતજ રાણીવાસમાં રાણીઓને તેના પ્રહારા લાગવા માંડયા ને અત્યંત કાેલાહલ મચ્યા. આ સાંભલી રાજા વિક્રમ તર-તજ ત્યાં દાેડી આવ્યા. ને તેમને ઓળખ્યા પછી રાજાએ જણાવ્યું કે '' મહાદેવ પૂજવાને યાેગ્ય છે. છતાં તેમના મસ્તક ઉપર તમે પગ કેમ રાખ્યા?"

સાધુએ કહ્યું કે : '' એ મહાદેવ તેા જીદા છે. તેમને હું તમારી આગળ હમણાં સ્તુતિ કરવા વડે કરીને પ્રગટ કરીશ ! "

પછી તેમણે ' કલ્યાણ મંદિર ' સ્તાત્ર રચવા માંડશું. અગીયારમા શ્લેાક બેહલતાં ભૂમિકંપ થયેા, ધુમાડા નીકળવા માંડયા. તરતજ શિવલિંગ ફાટીને ધરણેંદ્ર સહિત પાર્શ્વના-થની પ્રતિમા પ્રગટ થઇ, પછી સુંમાલીશ ગાધાવડે મહારાજે સ્તાેત્ર પૂર્ણ કર્શું.

પછી કુમુદચંદ્રે જણાવ્યું કે '' હે રાજન ? પૂર્વે અહીં ચાં ભદ્રા શેઠાણીના પુત્ર અવંતિસુકુમાર અનશન કરીને કાઉસ-ગધ્યાને ઉપસર્ગથી મરણુ પામીને નલિનીગુલ્મ વિમાનને વિષે દેવ થયા છે. તે સ્થાને પિતાની યાદગીરીમાં તેના પુત્ર મહાકાલે પાતાના નામનું ચૈત્ય બધાવી પાર્શ્વનાથ પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. ત્યાં કેટલેક કાલે અન્ય ધર્મી ઓએ મહા-દેવનું લિંગ પધરાવી મૂળ પ્રતિમાને ગાપવી દીધી. તે આજે તમારી નજર આગળ પ્રગટ થઇ છે " તે સાંભળી રાજાએ હર્ષ પામીને મંદીર માટે સાે ગામ આપ્યાં અને પાેતે સમ્યક્રત્વ અંગીકાર કર્યું. પછી ત્યાં માેટું દેરાસર બંધાવી પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી.

' કલ્યાણુ મંદિર ' સ્તાેત્રના યંત્રો; મંત્રાે તથા તેના વિધિ વિધાન માટે મારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થએલ ''મહા-પ્રાભાવિક નવસ્મરણુ " ગ્રંથ જુએા. આ પ્રતિમાનું અવંતી-કુમારના નામ ઉપરથો અવંતી પાર્શ્વનાથ નામ પાડ્યું.

હવે સિદ્ધસેનસૂરિએ વિક્રમ રાજાના અનુયાયી બીજા અઢાર રાજાઓને પ્રતિબાધ્યા. પછી તેઓ અઢાર રાજાઓને પ્રતિબાધી ઉજ્જૈનમાં રહેવા લાગ્યા. રાજાએ રાજસભામાં આવવા જવા માટે તેમને સુખાસન આપ્શું. તેમાં બેસીને સિદ્ધસેનસૂરિરાજસભામાં આવવા જવા લાગ્યા, અહીં આચાર્થ કંઇક શિથિલ થઇ ગયા.

સિદ્ધસેન અઢાર રાજાએ ને પ્રતિબાધવા ગએલા છે તે પાતાનું કામ પુરૂં કરી અત્યારે કાંઇક પ્રમાદમાં પડેલા છે એમ જાણીને તેમને પ્રતિબાધવાને ગુરૂ વૃદ્ધવાદિસૂરી ઉજ્જૈન આવ્યા ત્યાં સુખાસન ઉપાડનાર લાેઇયાેની જગાએ લોઈ બનીને પાતે ઊભા રહ્યા. હવે જ્યારે સિદ્ધસેનસૂરિ પાલખીમાં બેસીને રાજદરબારે જતા હતા, તે વખતે વૃદ્ધવાદીસૂરિએ એક લોઇને ઠેકાણે રહી પાલખો ઉપાડી લીધી. અને વૃદ્ધ હાેવાથી ધીમે ધીમે ચાલવા લાગ્યા. ત્યારે સિદ્ધસેનસૂરિએ કહ્યું. " મૂરિમાર મરાજ્ઞાન્તઃ સ્જંધ: જિ તવ વાઘતિ " અહીયાં વાઘતિ ને બદલે વાઘતે આત્મને પદ વાપરવું જોઇએ, જેથી ગુરૂ બાલ્યા: "ન તથા વાઘતે સ્જધો થથા વાઘતિ વાઘતે" એવી રીતે પાતાની ભૂલ જાણી સિદ્ધસેનસૂરિ વિચારમાં પડયા કે પાતાની ભૂલ કાઢનાર આ કાેણુ હશે, તરતજ પાલખી ઊભી રખાવી અને જોયું તા પાતાના ગુરૂ માલૂમ પડયા; પછી પાલખીમાંથી ઉતરી ગુરૂને વંદન કરી ખમાવ્યા. ગુરૂએ તેમને પ્રતિબાધી સંઘમાં લીધા, તે મહાન કવિ થયા છે, તેમના જેવા ત્યારપછી બીજા કાેઈ કવિ થયા નથી.

ઝ્રીઉપસર્ગહર પાર્શ્વનાથજી.

(८४)

કરહેટકમાં ઉપસર્ગહર પાર્શ્વનાથનું તીર્થ હતું પણુ હાલ જણાતું નથી.

શ્રીઉમરવાડી પાર્શ્વનાથજી.

(८५)

સુરત ગાેપીપુરામાં ચ્યાેશવાલ મહાેલ્લામાં ઉમરવાડી પાર્શ્વનાયનું જીનું દેરાસર સંઘનું અંધાવેલું છે.

શ્રીઅંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથજી.

(८९)

મારવાડમાં સાચાર નગરને વિષે રાજમલ્લ નામે ધનાઢય શ્રાવક રહેતા હતા, જ્ઞાતે એાશવાલા હતા, તેમને મુળો નામે સ્ત્રી હતી, ભાનુરામ નામે તરૂણુ પુત્ર હતા. એક દિવસ તે નગરમાં ઘણા સાધુએાથી પરવરેલા શ્રી વિજય-દેવસૂરિ પધાર્યા, તેમના ઉપદેશથી ભાનુ વૈરાગ્યવંત થયેા ને માતા પિતાની અનુજ્ઞા મેળવી શ્રીવિજયદેવસૂરિ પાસે

તેમનું નામ રાખ્યું. આચાર્યની સાથે તેઓ વિહાર કરતા અનુક્રમે ભગ્ની ગણી વિદ્રાન થયા. સૂત્રશાસ્ત્રોના જાણકાર થયા, તેમજ વિનય વૈયાવચ્ચ, વિવેક વગેરેથી ગુણુવંત થયા. જેથો ગુરૂએ પ્રસન્ન થઇ જોધપુરના સંઘની સમક્ષ તેમને 'ગણુિ ' ૫૬ આપ્યું. પછી આચાર્ય અનુક્રમે ઉગ્રવિહાર કરતા ગુજરાતમાં આવ્યા, ભાવવિજય ગણિ પણ સાથે આવ્યા. પરન્તુ તે ઘણુા સુકાેમળ હાેવાથી તેમને ઘણુી સુશ્કેલી પડી, અને તેમની આંખાેને દરદ થયું. વળી એવા ગ્રીષ્મરૂતુના તાપમાં પણુ સૂસ્શ્વિર તેા વિહાર કરતા કરતા અનુક્રમે પાટણ આવ્યા. ને ભાવવિજય ગણિ પણ આવ્યા તાે ખરા પણુ આંખાે તેમની નબળી પડી અને તે દર્દમાં આંખાે પણુ તેમની જલી રહી અને પડલ વળી ગયાં. પછી સુસ્થિર ચામાસુ વિત્યાબાદ તેમને પાટણુમાં રાખી ને એક એ સાધુઓ તેમની વૈયાવચ્ચમાં મૂકી આચાર્યશ્રી આગલ વિહાર કરી ગયા.

ભાવવિજયગણિ પાતાના પૂર્વ કૃત દુષ્કૃતની નિંદા કરવા છતાં ને કિંકર્ત્ત સ્દ્ર થયા છતાં પાતાના ગુરૂના ઉપદેશ યાદ કરવા લાગ્યા. સંઘે અનેક પ્રકારની દવા કરાવી પણ તેથી નેત્રાને કાંઇ અસર થઈ નહીં. આચાર્ય મહારાજે પદ્માવતીદેવીનું આરાધન કરી તેના ઉપાય પૂછ્યા. તે વખતે દેવીએ તેમને ખુલાસા કર્યા, તે ખુલાસા આચાર્ય ભાવવિ-જયજીગણીને જણાવી વિહાર કરી ગયા હતા. હવે ભાવવિ-જયગણિને એ અરસામાં એક રાતના સ્વપ્નામાં શાસનદેવીએ

શ્રીપુરિસાદાણી પાર્શ્વનાથછ

X

અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ સંબધી સર્વ હકાકત કહી સંભળાવી. ×

×

સમય મુનિસુવ્રતસ્વામીના શાસનના હતા. અને આશરે આજથી લગભગ તે સાત લાખ વર્ષ પહેલાંના હતા. જ્યારે રાક્ષસદ્વીપમાં લંકાધિપતિ આઠમા પ્રતિવાસુદેવ (પ્રતિ વિષ્ણુ) મહાભૂજ રાવણુ ત્રણુ ખંડાધિપતિ હતાં. વિશ્વમાં જેમની આજ્ઞા તે વખતે દુર્લ ધ્ય ગણાતી હતી. સમસ્ત જગતને છતવાને તે પાતે એકલાજ મહાસમર્થ હતા. તેમના લગિ-નીપતિ અરદુષણ પાતાલ લંકાનાે રાજા હતાે. તેમને રાવણે કાેઈ કાર્ય પ્રસ ગે કાેઇ ઠેકાણે જવાની આજ્ઞા કરી. જેથી તેઓ પાતાના સ્વામીના કાર્ય માટે પાતાના સેવક પરિવાર સહિત વિમાનમાં બેસીને ચાલ્યા. અનુક્રમે વિમાન વિ ગાેલી દેશમાં (વરાડ) આવ્યું. ત્યાં વિમાનથી નીચે ઉતરી ક્રાઇ સુંદર જગ્યાએ ખાનપાનની તૈયારી કરવાને રાજાએ **સેવડેાને** કરમાવ્યું. ખાનપાન તૈયાર થતાં ખરદુષણ રાજા જીન હાેવાથી સ્નાન કર્યા પછી પૂજન કરવાના તેમને નિયમ હતા. તેમના સેવક પૂજારી ભગવંતની પ્રતિમા લેવી ભૂલી ગચા હાવાથી ગલરાણા, અને રાજાને વિનતિ કરી કે "હે પ્રભા ! પ્રતિમાજી હું પાતાલ લંકામાં ભૂલી ગયા છું. તા હવે શંચરો ? "

પછી રાજાએ ગાયનું છાણ અને નદીની વેલુ મેળ-નીને ભાવિ તીર્થ કર શ્રીપા⁸ર્વનાથજીની પ્રતિમા અનાવી ઘાણી ભાવ ભક્તિએ કરીને તેને પૂછ. પછી પાતાના ગયા ×

an an an An An Ang

પછી અન્ય ક્ષુદ્ર જીવેા ભગવંતની આશાતના કરશે એવા ભય થકી ખરદુષણુ રાજાએ પોતે ભગવંતની પ્રતિમાને ઉપા ડીને નજીકના જળાશયમાં પધરાવી. ત્યાં ક્ષેત્ર દેવતાના પ્રભાવથી વજમય બની ગઈ, ને હમેશ તે તેની પૂજા કરવા લાગ્યા. પછી રાજા ભાજનકાર્ય સમાપ્ત કરી ત્યાંથી રવાને થઈ પાતાના સ્વામીનું કાર્ય કરી પાતાલ લંકામાં આલ્યા ગયા. મહાભૂજ રાવણુના રાજ્યત્વ કાળમાં જ શ્રીમંદીરસ્વામી પ્રમુખ વીશ તીર્થ કરોનો દીક્ષા મહાત્સવ થએલા છે.

X

×

ગઇ વાતને આજે લાખાે વરસ (અંદાજે સાત લાખ) વહી ગયાં છે. ચાલુ હકોકતના સમય તાે વિક્રમ સંવત બારમા સૈકાના છે. પ્વેના સમયમાં જ્યારે વીશમા મુનિસુ-વત સ્વામીનું શાસન હતું તે પછી નમોનાથ એકવીશમા તીર્શ કર દશ હજાર વર્ષના આચુષ્યવાળા થયા, તેમનું શાસન પાંચ લાખ વરસ ચાલ્યું. તે પછી આવીશમા નેમનાથ ભગ-વાન એક હજાર વર્ષના આયુષ્યે થયા, તેમનું શાસન ત્યાસી હજાર સાડીસાતસાે વર્ષ પર્ય તે ચાલ્યું. તે પછી ત્રેવીશમા તીર્થ કર શ્રીપાર્શ્વનાથ કે જેમની પ્રતિમા ખરદુષણ રાજા એ પૂછ હતી તે વાત ઉપર આવી ગઈ છે. તે ભગવાન સા વરસને આચુષ્યે ઉત્પન્ન થયા, તેમનું શાસન અઢીસાે વરસ પર્ય તે ચાલ્યું. તે પછી માહાવીરસ્વામી ચાવીશમા તીર્થ કર થયા, હાલમાં શ્રી વીર ભગવાનનું શાસન ચાલે છે. તેમના શાસનમાં વિક્રમના આરમા સૈકામાં તેની શરૂઆત પછીના મધ્યકાળમાં વિંગાેળી દેશમાં (વરાડ) એલેચપુર નગરમાં 9.4

એલચ નામે (બીજીં નામ શ્રીપાલ) રાજા થયેા. રાજા ન્યાયી, ધર્મા અને પ્રજાપાલક મહા સમર્થ હતા. એકઠા પૂર્વ કર્મના ઉદયે કરીને તેને કેાઢના રાગ ઉત્પન્ન થયેો. અનેક વૈદ્યો, મંત્રવાદીઓ, તંત્રવાદીઓ, ગારૂડીઓ, વગેરેને બાલાવી ઉપચારા કરાવ્યાં, પણ રાજાને લેશ પણ આરામ થયાે નહીં. કુષ્ટિપણાથી રાજા કિંકર્ત્તવ્ય મૂઢ બની ગયાે શું કરવું શું ન કરવું વગેરે વિચારથી શૂન્ય થઇ ગયાે.

એક દિવસ રાજા કંટાળીને પાતે ઘાઉસ્વાર થઈને કુરવા ગયેા, સેવક વર્ગ પણ તેની પાછળ ચાલ્યા પણ સુલ તા આગળ ચાલી નીકેજ્યો. તે વખતે તાપ પડતા **દાવાથી** રાજાને તરસ લાગી, અને જંગલમાં પાણીને માટે આમતેમ શાધ કરવા લાગ્યા. ફરતાં ફરતાં અનુક્રમે જે જગ્યાએ પાર્શ્વ નાઘની પ્રતિમા ખરદુષણરાજાએ જલકુપમાં પધરાવી હતી. ત્યાં આગળ આવ્યા. આત્યારે કુવા પૂરાઈ ગયા હતા, પણ પ્રતિમા અંદરખાને હતી, ઉપર એક નાનું જાંબડુ (ખાબાચીયું) હતું. તેમાં સ્વચ્છ અને ભગવંતની પ્રતિમાથી પવિત્ર થઐલું પાણી હતું. રાજાએ ઘાડા ઉપરધી ઉતરી તે જાંબડા પાસે આવી હાથ પગ ધાઇ તે પાણીથી મહાં સાક કરી પાણીનું પાન કરી તરસ છીપાવી. તરત જ તે ઘાઉસ્વાર થઈ પાતાની શીબીરમાં (છાવણીમાં) ચાલ્યા ગયા. ત્યાંથી પાતાના નગરમાં ગયા. રાતના રાજાએ નિરાંતે નિંદા કરી રાજાને ભરઉંઘમાં દેખી પટરાણી આશ્ચર્ય પામી, તેમજ રાજાના હાથ, પગ, મહાં સ્વચ્છ રાગ રહિત જોઈ પ્રસન્ન થઈ. પછી પ્રભાતમાં રાણીએ રાજાને વિનંતી કરી "હે પ્રાણવલ્લલા!

કાલે આપ રમવાને કયાં પધાર્યા હતા ? જીએા ! આપતું શરીર ? હાથ, પગ, મ્હાે ? કાઢ ત્યાંથી ભાગી ગયા છે. કરમાવા ? એ શાથી ગયા છે ?

રાજાએ કહ્યું: "પ્રિય! ગઇ કાલે એક નાના જાંબ-ડામાં થાડુંક સ્વચ્છ પાણી જેશું તેમાં હાથ, પગ, મ્હાં સાક્ કરી પેટ ભરી પાછી પીધું, મને તાે તે પાણીના જ ચમત્કાર જાણાય છે. "

" સ્વામિન ! આપ**તું** કહેવું સત્ય છે, આજે પછું ત્યાં પધારા અને સમસ્ત અંગે સ્નાન કરી પવિત્ર થઇ પાપને ટાળા. "

રાજાએ પણ પટરાષ્ટ્રીનું વચન માન્ય કરી ત્યાં જવાની તૈયારો કરવા માંડી, રાણી પણ સાથે જવાને તૈયાર થઈ. પછી રાજા સર્વ સાથે ત્યાં આવી છાવણી નાખી, ને ત્યાં જાંબડામાંથી પાણી લઈને સ્નાન કર્યું, તરત જ રાજાનું શરીર કેાઠ રહિત થયું, અને સુવર્ણમય કાયા થઈ. સર્વ કાઈને આશ્ચર્ય થયું. રાજાએ જણાવ્યું કે "આ કાંઈ પાણીના ગુણ નથી પણ તે કાઈ દેવાધિષ્ટિત હાેવું જોઇએ. રાણીએ પણ રાજાને તેમાં અનુકુળ સંમતિ આપી. પછી બળી બાકુલા ઉછાળી રાજાએ ઉદ્દેધાષણા કરી કે "હે આ જળાશયના અધિષ્ટાયક દેવતાઓ! હે ક્ષેત્ર દેવતા! તમે ગમે તે હા પણ મને દર્શન આપો." એવી રીતે અન્ન પાછીના ત્યાંગ કરી રાજાએ તેની આરાધના કરવા માંડી. આનુક્રમે ત્રણ ઉપવાસ થતાં રાતના સ્વપ્નામાં ક્ષેત્ર દેવતા આવી તેના દઢ પરિણામ જોઈને રાજાને કહેવા લાગ્યા કે

" હે રાજા ! ખરદ્દષણ રાજાએ અનાવેલું અને અહીં પધરાવેલું એલું પા^{શ્}ર્વનાથનું બિંબ તેનાથી પવિત્ર થએલા એવા જળના સ્નાનથી તમારાે કાેઢ રાેગ દુર થયેા છે, એ તાે શું ! પણ અસાધ્ય એવા બીજા રોગાે જેવા કે કાસ, ^{હ્}વાસ, જ્વર, શળ, કુષ્ટિ, ક્ષય, લગંદર વગેરે મહાન લયંકર વ્યાધિએ પણ નિ:સંશયપણે તેમના પ્રભાવથી નાશ પામી જાય છે. તે ભગવંતના પ્રભાવથી નેત્ર રહિત નેત્ર પામે છે. બહેરો સાંભળી શકે છે. સુંગાે બાેલી શકે છે. પાંગળા માણ-સને પગ આવે છે. વીર્થહીન માણસ મહા સમર્થ થાય છે ! દરિદ્રી ધન મેળવી શકે છે. સ્ત્રીના અર્થી સ્ત્રી મેળવે છે, રાજ્ય ભ્રષ્ટ થએલેા મહારાજ્ય ંપામે છે, અને પદવી[,] હીન ઉત્તમ પદ્ધી પામે છે. જયના અભિલાષી માટી જીતા મેલવી શકે છે વિદ્યાના અર્થી ઉપર સરસ્વતી તુષ્ટ માન માન થાય. વલી ભૂત, વૈતાલ, રાક્ષસ, ડાકિની, શાકિની વગેરે લયા તેમનાથી લાગી જાય છે. એવી રીતે સર્વ રોગ, શાેક, સંતાપા આ ભગવાનના પ્રભાવે કરી શમી જાય છે. કિ અહુના ! ચિંતામણી રત્નના સરખી સાક્ષાત આ મૂર્ત્તિ ઇચ્છિતને દેનારી છે, હે રાજન! નાગરાજ ધરણું દ્રેના હું સેવક છું અને તેમના હુકુમથી હું અહીંયાં તેમની સેવા કરૂં છું. "

ક્ષેત્ર દેવતાનાં આ પ્રમાણેનાં વચન સાંભળીને અને પા^શેનાથની પ્રતિમાના માહાત્મ્યથી પ્રસન્ન થએલા રાજાએ પછી તે દેવતા પાસે સ્વપ્નામાં પ્રતિમાની માગણો કરી. તે વખતે દેવતાએ કહ્યું " પ્રતિમા સિવાય બીજું કાંઇ શ્રીઆંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથજી

માગા તે આપવાને હું તયાર છું, જય, વિજય, સૌભાગ્ય, સર્વે કાંઈ દેવા હું & ર છું ! પણ આ પ્રતિમા આપવાને હું લાચાર છું ! રાજાએ હઠ છાેડી નહીં તે વખતે દેવતા અદશ્ય થઇ ગયા, અને પ્રતિમા પાતાને ન મળે ત્યાં સુધી અન્ન પાણીના ત્યાગ કરીને બેઠા, એમ કરતાં સાત દિવસ થયા તે વખતે તેના તપાળળથી સ્વપ્નામાં ધરણુંદ્ર આવ્યા. અને તેને સમજાવવા લાગ્યા કે "હે રાજન ! શા માટે હઠ કરે છે ! આ પ્રતિમાથી તારૂં કાર્ય સિદ્ધ થયું છે. તારૂં શારીર રાગ રહીત થયું છે ! હજી શું અધુરૂ રહ્યું છે ? માટે કષ્ટ છાેડી ઘેર જા, ને તારૂં રાજય સુખેથી ભાેગવ ! "

" દેવ ! આપ ગમે તે હાે ? પણ જગતના ઉપકાર કરવાની ખાતર એ પ્રતિમા મને આપાે ! જગતમાં પાતાનું પેટ ભરવાવડે કરીને શું ? પણુ મારી માફક જગતના પ્રાણીએા પણુ એ પ્રતિમાથી લાભ મેળવે તે માટે મારે તે પ્રતિમા મેળવવી જોઈએ. " રાજાએ કહ્યું.

આ પ્રતિમા મહા ચમત્કારીક છે, એમની પૂજા વીધી તારાથી બરાબર બની શકશે નહીં, માટે તું હઠ છેાડી દે. હું ધરણેંદ્ર તને સમજાવું છું કે આ હઠ તું છેાડી દે. "

કૃષ્ટિ્રાજ ! મારા પ્રાથુ એ પ્રતિમાની ખાતર જ છે. જ્યાં સુધી એ પ્રતિમા ન મળે ત્યાં સુધી મારે સર્વ અન્ન પાણી હરામ છે. નાગરાજ ! પ્રતિમા આપવી ન આપવી તે આપનું કામ છે. "

''રાજન ! તારી ભક્તિથી હું પ્રસન્ન થયેા છું મારા

પ્રાણ થકી પણ અધિક પ્રિય એવી એ પ્રતિમાને હું તમને આપીશ, પણ તમે તેની આશાતના કરશે નહીં. નહીંતર મને ઘણું દુ:ખ થશે કમળનાળની ગાલ્લી અનાવી કાચા સુતરના તાંતણે ખાંધી તમે તેને કુવામાં ઉતારબે, એટલે તેમાં હું પ્રતિમા મૂકીશ, પછી બહાર કાઢી કમળ નાળીના રથમાં (ગાડીમાં) પધરાવી સાત દિવસના ગાયના વાછરડા બેઢી તમે આગળ ચાલબે, ગાડી તમારી પૃંઠેપૃંઠે તમે જ્યાં જશા ત્યાં ચાલી આવશે, પણ તમે પાછળ બેશા નહીં. જે વખતે પાછળ બેશા કે તરત પ્રતિમાજી ત્યાં અટકી જશે. આ પંચમ કાળમાં પણ હે રાજન ! જે કાેઇ પ્રાણી આ પ્રતિમાનું આરા-ધન કરશે ! તે આરાધકની ઇચ્છા અમે અદશ્ય રહ્યા થકો પણ પુરણ કરશું. " એમ કહી ધરણેંદ્ર (નાગલાેકના સ્વામી) અદશ્ય થઈ ગયા.

પ્રભાતમાં રાજાએ નાગરાજના કથન મુજબ લગવાનને પ્રગટ કર્યા. પછી નાલી રથમાં બેસાડી સાત દિવસના વાછ-રડાઓ જોતર્યા ને રાજા આગળ ચાલવા લાગ્યા. એવી રીતે ચાલતાં ચાલતાં ઘણીક ભૂમિ ઉલ્લ ઘન કરી ગયા. તે વખતે રાજાને વિચાર થયા કે "રથના અવાજ સરખા પણ સંભ-ળાતા નથી તા ભગવાન આવતા હશે કે નહીં. "રાજાએ શંકા થતાં વક્રદષ્ટિથી લગાર પાછળ જોયું, એટલે ભગવાન ત્યાં અટકો ગયા અને ગાડી નીચેથી નીકળી ગઈ ત્યાં આગળ વડલાનું ઝાડ હતું, ત્યાં ભગવાન જમીનથી સાત હાથ ઉંચા રદ્યા રાજા આશ્ચર્ય પામ્યા, અને મનમાં બહુ પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યા કે " હવે શું કરવું ?" કરીને નાગે દ્રને સંભા- ળવા લાગ્યાે તે વખતે નાગરાજે સ્વપ્નામાં આવીને કહ્યું કે "અહીયાં જ ચૈત્ય બધાવાે ! ભગવાન હવે અહીંથી જરો નહીં. "

રાજાએ ત્યાં આગળ માટું વિશાળ એક લાખ સુધા (તે જમાનાના સીક્કો) ખરચીને રંગમંડપથી સુશાેભિત મનાહર દેરાસર કરાવ્યું. આવું ગંજાવર ચૈત્ય જાેઈને રાજાને અભિમાન ઉત્પન્ન થયું. "આ જગતમાં મને ધન્ય છે કે મારા કરાવેલા ચૈત્યમાં ભગવાન પંધારશે ખરે ! જગતમાં મારા જેવા કાેઈ નથી, હું જ ધન્યવાન છું ! હું જ પુષ્ડયવાન છું." આવા વિચારવાળાે રાજા પછી પ્રભાત સમયે સુહુત્ત વેળાએ ભગવાનને પધરાવવા માટે પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા. પણ ભગવાન ચેત્યમાં પધાર્યા નહીં, રાજાના અભિમાનના કારણથી પાતાના સ્થાનકેથી લેશ પણ ખરચા નહીં. અનેક ઉપાય કરવામાં આવ્યા પણ ભગવાન તેા લેશ પણ ચલાય-માન થયા નહીં, હવે રાજાને પારાવાર ખેદ થયા ને ધરણે-<u>દ્ર</u>તું આરાધન કર્ટું પણ આ વખતે તેા તે પણ આવ્યા નહીં. તેથી રાજાને ઘણા પશ્ચાત્તાપ થયેા અને પાતાના મંત્રીઓને પૂછવા લાગ્યા " હે મંત્રિન્ ! ભગવાન્ ! ચૈત્યમાં કેમ પધારતા નથી, તેનું કારણ તપાસ કરીને મને કહેા ? "

તે વખતે મંત્રીએ જણાવ્યું " શ્વામિન્ ! તે માટે એક ઉપાય છે તે હું જણાવું છું, આપ સાલળાે સંલળાય છે કે હાલ જૈન શાસનમાં અલયદેવસૂરિનામે મહાસમર્થ આચાર્થ જૈન તત્વશાસ્ત્રના પારગામી છે. જેમને અનેક રાજાઓ માને છે, નમે છે. વળી ગુર્જર દેશના અધિપતિ અને કર્ણુના જેવા પ્રતાપી કરણ રાજાએ તેમને મલ્લધારીનું બિરૂદ આપેલું છે. તેમજ સૂરિ અબે કરીને સુક્ત એવા તે સૂરિ ગયે વર્ષે દેવગિરિ નગરમાં (દૌલતાબાદ) રૂષભદેવ ભગવાનને નમવાને આવેલા છે. તે મહા સમર્થ પુરૂષ જો અહીંયાં આવે તા આપનું કાર્ય સિદ્ધ ધાય એ નિ:સંશય છે. પછો રાજાએ પ્રધાનને માકલીને તેમને ત્યાં તેડાવ્યા. આચાર્ય પણ પ્રતિ-માજીને સાત હાથ ઉંચા રહેલાં જોઈને આશ્ચર્ય પામ્યા. અને આ ભગવાનના આવે પ્રભાવ જોઈ પ્રસન્ન થયા પછી તેમણે ત્યાં અઠ્ઠમતપ કરવા વડે નાગરાજની આરાધના કરી. તે વખતે નાગાધિપે સ્વપ્નામાં આવીને જણાવ્યું કે "રાજાના અભિમાનના કારણે કરીને પ્રતિમાજી ચૈત્યમાં પ્રવેશસે નહીં. પણ જો સંઘ તરફથી ચત્ય તેયાર થશે તા ભગવંત ત્યાં પધારશે. " એમ કહી નાગરાજ અદશ્ય થયા.

પછી સવારના સંઘને એકઠેા કરી સૂરીજીએ જણુબ્**યું** કે " હે શ્રાવકાે ! રાજાના અભિમાનના કારણે ભગવાન એ ચૈત્યમાં પધારશે નહિ, પણુ તમે સર્વ સંઘ સમસ્ત મળીને એક ચત્ય તૈયાર કરાવાે તાે ભગવાન ત્યાં પધારશે. "

રાૂરિશ્વરનાં આવાં વચન સાંભળી શાવકાેએ ભક્તિ અને શ્રદ્ધાથી પ્રસન્ન થયા છતાં ત્યાં આગળ સારી જગ્યા બેઈને એક નવીન ^ચત્ય તૈયાર કરાવ્યું. (હાલમાં ભગવાન બીરાજે છે ત્યાં) પછી અભયદેવસૂરિની સ્તુતિયો ભગવાન સર્વ લાેક જોતાં છતાં નીચે ઉતરી ત્યાં નવીન ચૈત્યમાં પધાર્યા ને ભૂમિથી સાત આંગુલ અધર રહ્યા. અભયદેવસૂરિએ વિધિપૂર્વક સંવત ૧૧૪૨ ના મહા સુદી ૫ ને રવીવારે વિજય મુહૂર્ત્ત પ્રતિષ્ઠા કરી. પછી ત્યાં પ્રભુની આગળ ડાબી બાન્તુએ અધિષ્ઠાયક દેવ એટલે શાસનદેવની તીર્થ રક્ષણને માટે સ્થાપના કરી હવે રાજાએ પણુ ભગવાનને માટે નાના પ્રકારનાં રત્નાથી વિભૂષિત એવો મુકુટ તૈયાર કરાવ્યો, બન્ને કાને કુંડલ, કંઠમાં માેતીના હાર તથા અંગનાં બીજાં આભૂષણા તેમજ ભામંડલ, છત્ર વગેરે ઉપકરણા તૈયાર કરાવ્યાં, ને ભગવાનની પૂજાને માટે અર્પણ કર્યાં. ત્યાં સીરપુર નામે નગર વસાવ્યું. અને જ્યાં આગળથી ભગવાન નીકળ્યા ત્યાં કુંડ બંધાવ્યા. તે સીરપુર નગરમાં આચાર્ય ચતુર્માસ રહ્યા. ત્યાં ભવ્ય છવાને પ્રતિબાધ કરી ચામાસું પૂર્ણ થયે છતે ગુરૂરાજ અન્યત્ર વિહાર કરી ગયા.

આજે વિક્રમની અઢારમી શતાબ્દિની શરૂઆત ચા**લે** છે. સમય ચાલ્યા જ જાય છે, તે કાંઈ કાેઈને માટે થાલતા નથી. ભગવાનને બીરાજમાન થયાને આજે પાંચસાે કરતાં પણ વધારે વર્ષા વહી ગયાં છે, હમણાં અઢારમા સકાની શરૂઆતમાં શ્રી વિજયદેવસૂરિ પાસે ભાવવિજય ગણિએ દીક્ષા લીધેલી છે. તેએાશ્રી હમણાં પાટણમાં રહેલા છે, ને આંખાથી રહિત થએલા છે એ વાત પ્રથમ આવી ગઈ છે. તેમની આગળ દેવી આ બધા અંતરીક્ષજીના ઇતિહાસ કહી સંભળાવી અદશ્ય થઈ ગઇ. પછી જાગૃત થતાં પ્રભાતમાં ભાવવિજય ગણિએ પાટણના સંઘના આગેવાનાને બાલાવી પાતાને અંતરીક્ષજી જવું છે માટે વ્યવસ્થા કરી આપવાની સૂચના કરી તે વખતે સંઘે એક નાના અંતરીક્ષજીના સંઘ કાઢી ભાવવિજય ગણિને બંદાબસ્ત કરી આપ્યા. હવે

ભાવવિજય ગણિ હુદયમાં અંતરીક્ષજીનું ધ્યાન ધરતા છતા સંઘ સાથે અનુક્રમે સીરપુર (અંતરીક્ષજી) આવ્યા. ત્યાં સકલ સંઘે ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં પણ ભાવવિજયગણિને તેમના અંધપણાથી દર્શન થયાં નહીં. જેથી પાતાના મંદ <mark>ભાગ્યની</mark> નિંદા કરવા લાગ્યા. પછી અન્નપાણીના ત્યાગ કરીને પ્રભુના દર્શનની ઇચ્છાવાળા થયા છતાં " પ્રભુ ! તમારા દર્શન થાય તેા જ મારે આહાર પાણી કરવા " એવા **અભિગ્રહ કરીને તપ કરવા લાગ્યા ને ભગવાનની સ્તુતિ** કરવા લાગ્યા. અનુક્રમે ત્રણ ઉપવાસ થયા. "હે ભગવાન ! દે પાર્શ્વજિનરાજ ! તમે વિના સ્વાર્થે અળતા નાગને દર્શન **ગ્યાપી નવકાર સંભળાવવાવડે ભુવનપતિ નિકાયના નાગ**-કુમાર દેવલેાકના સ્વામી બનાવ્યાે. વૈરી અને અતિ ક્રૂરએવા સાત સાત નવના દુષ્મન કમઠને તમે સમકિત આપી દીધું. દે પ્રગટ પ્રભાવી ! ચિરકાળ પર્ય ત તમારી સેવા કરનાશ સ્મષાઢાભૂતિ શ્રાવકને તમે સુકિતનું સુખ આપ્યું. હે વિશ્વમાં અદ્વિતીય પુરૂષ ! હે કરૂણા સાગર ! તમારી ભક્તિ કરનારા ઐવા હાથીને તમે વ્યંતર લાેકની અપૂર્વ રૂદ્ધિ આપી ને કલિકુંડ તીર્થ ત્યાં પ્રગટ થશું. વળી હે વિશ્વ વત્સલા નવાંગ વૃત્તિના કરનાર એવા અભયદેવસૂરિના કાેઢ રાેગ તમારાજ પ્રભાવ થકી દ્વર થયેા, બલ્કે તેમની સુવર્જ સરખી કાયા થઇ. <mark>હે વિશ્વમાં વીર પુરૂષ !</mark> એલ**ચ**પુરના એ**લચ** રાજાના કુષ્ટિના રાગ તમેજ દૂર કર્યી! રાજ્યબ્રષ્ટ ચએલા <mark>એવા પાલણ રાજાએ તમારાજ પ્રભાવ થકો</mark> કરીને રાજ્ય પ્રાપ્ત કર્શું. તેમજ ઉદ્દેશી નામનાે શ્રાવક, તેના ઘરને વિષે તમારા પ્રભાવ થકી ઘીની વૃદ્ધિ થઇ. તેથી જ તમે જગતમાં

ઘતકલ્લાેલ પાર્શ્વનાથ કહેવાયા. હે વિશ્વવત્સલ પુરૂષ ! પુત્રના કુળની ઇન્છાવાળાને ત્યાં પુત્રાની વૃદ્ધિ થવાથી તમે કુલવધી પાર્શ્વનાથ તરીકે દુનિયામાં ગવાયા. દે જગતવત્સલ ! જગતમાં આશ્ચર્યકારક એવા તમે સર્વ લાક સમક્ષ અદ્ધર રહેવાથી દુનિયામાં અંતરીક્ષ પા^{શ્વ}નાથ તરોકે પ્રસિદ્ધ થયા. ્હા! ભગવંત! હજારાે જીબ્હા છતાં તમારૂ વર્ણન કરવાને કાેણ શક્તિમાન છે ! આઠમા વિષ્ણુ (નારાયણ) રામ લક્ષણ પણ તમારા જ પ્રભાવ થકો સમુદ્ર ઉલંઘી રાવણને છતી સીતાજીને છેાડાવી લાવ્યા. મહા ભયંકર એવા તાેકાની ્સમુદ્ર તેનું જળ રામ લક્ષ્મણના આરાધનથી તમારાજ પ્રભાવ થકો થંભાઈ ગયું હતું. જેથી રામ લક્ષ્મણે અશ્ચર્ય પામી સ્થંભન પાર્શ્વનાથ તરીકે તમારી જગતમાં સ્તુતિ કરી. નવમા વિષ્ણુ (નારાયણુ) શ્રીકૃષ્ણનું સન્ય જરાસંઘ (પ્રતિવિષ્ણુ) ની જરા નામે આસુરી વિદ્યાર્થી જયારે જર્જરોત થશું તે વખતે તમારા સ્નાત્રજલથી જરા નાશ પામી અને તમે શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ તરીકે ભૂમિતલ ઉપર પ્રગટ થયા. હેં ! ભગવાન ! તમારાે કેટલાે પ્રભાવ કહું ! હે જગતમાં વીર પુરૂષ ! વિશ્વના અદ્વિતીય ખંધા ! તમારા પ્રત્યક્ષ ચમત્કારા જોઇને જગતમાં આશ્ચર્ય થાય છે કે તમે દુન્યામાં મહા સમર્થ છે। તેા પછી મારી આંખાે ઉઘાડવી તે કાંઇ સરકેલ નથી. હા ! સ્વામિન્ ! હા તાત ! હા ! ભૂમિનાથ ! હા! વામાનંદન ! હા ! અશ્વસેન વંશ દીપક! મને પ્રત્યક્ષ દર્શન આપેા! દર્શન આપેા! મારાં કષ્ટ કાપેા! હા! વિશ્વમાં વિજય'ત પુરૂષ ! પુત્રને તેની ઇચ્છિત વસ્તુ પિતા નહીં આપે તાે કાેણ આપશે ! હા ! દેવાધિદેવ ! વિશ્વવંઘ !

મને નેત્ર આપે! નેત્ર આપે! " એમ ભક્તિમાં ભાવવિજયજી તલ્લીન થયા, છતાં નેત્ર પ્રગટ થયાં નહીં. ત્યારે તેમને અહુ દુ:ખ થયું અને પાતાની નિંદા કરવા લાગ્યા. આંખ-માંથી તરતજ અશ્ર વહેવા માંડયાં અને એમ પશ્ચાત્તાપ કરતાં કરતાં આંખના પડલ ભાવવિજયગણિનાં ખુલી ગયાં. ભગવતનાં સાક્ષાત્ દર્શન થયાં. ગએલાં નેત્રા ફરીને પ્રગટ થયાં. પછી થથા સમયે સકલ સંઘમાં જયજયકાર થયા, અને ભગવાનના મહિમા ગવાણા, ભાવવિજયગણિએ પારણું કર્શું, પણુ ભાવવિજય ગણિ વારંવાર ભગવાનનાં દર્શન કરવા લાગ્યા. તે દિવસે રાતના શાસન દેવતાએ આવીને સ્વપ્નામાં ભાવવિજયગાણુને દેરાસર માટું ખનાવવાને જણાવ્યું.

પછી ભાવવિજયગણિએ સવારમાં તે વાત સંઘની આગળ નિવેદન કરી. સંઘે મંદિર બંધવાનું શરૂ કર્શું, પછી સંઘ ત્યાં વ્યવસ્થા 'કરી પાટણુ તરફ વિદાય થયેા. થાડા શ્રાવકા ત્યાં રહ્યા અને દેરાસરનું કામકાજ ચાલુ રાખ્યું. આનુક્રમે વરસ દિવસમાં દેરાસર ત્યાં તૈયાર થયું તે વખતે ભાવવિજયગણિએ કરીને સંવત ૧૭૧૫ ના યેત્ર સુદી ૬ ને વાર રવીવારે પ્રતિષ્ઠા કરી. તે વખતે પણુ ભગવાન એક આંગલ જમીનથી અહર રહ્યા. પૂર્વાભિમુખે ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરી દેરાસર ત્યાંને ત્યાં જ ફરીને પણુ બંધાવવામાં આવ્યું હતું. તેને નાનામાંથો માટું કરવામાં આવ્યું હતું. ભાવવિજય ગણિ પણુ બાધિબીજ ઉત્પન્ન કરી કૃત કૃત્ય થયા. પછી ત્યાં કેટલાક કાલ રહીને ભાવવિજયગણિ ફરીને આહીં યાં આવવાની ઈચ્છા કરતા છતા અન્યત્ર વિહાર કરી ×

ગયા. શ્રીવિજયદેવસૂરિ અને ભાવવિજય ગણિનાં પગલાં ભાેંચરામાં માણીભદ્રજીના સ્થાનકમાં છે.

અકબર બાદશાહને પ્રતિબાધ કરનારા શ્રીહીરવિજય-સૂરિ જેમને બાદશાહે તામ્રપત્ર ઉપર સાત તીર્થાના લેખ કરી આપ્યા છે તેમના શિષ્ય શ્રીમદ્દ વિજયસેનસૂરિ તેમણે જહાંગોર બાદશાહને પ્રતિબાધી જીવદયાના ડંકા વગડાવ્યે. તેમના શિષ્ય શ્રીમદ્દ વિજયદેવસૂરિએ ચવન આદિને પ્રતિ-બાેધી જીવદયાના ડંકા વગડાવ્યા. તેમના શિષ્ય શ્રી વિજય-પ્રભસૂરિ થયા તેમના સમયમાં ભાવવિજયગણિ થએલા છે.

×

વર્તમાન વિક્રમની વીસમી સદીમાં માલેગામ નિવાસી દશાશ્રીમાળી વર્ણિક ગ્રહસ્થ બાલચંદ હીરાચંદને સ્વદેશી હીલચાલને કારણે સંવત ૧૯૭૮ માં કેદખાનાની પાંચ વરસની સબ્ત થઈ હતી, જ્યાં તેમને અત્યંત હાડમારી હતી, કેદખાનામાં તેમનાપર જીલમ સખ્ત હતા. પછી કેદખાનામાં તેમણે અંતરીક્ષજી પાર્શ્વનાથનું સ્મરણ-ધ્યાન કરવા માંડશું. અને પાતે છુટા થતાં ભગવાનનાં દર્શન કરે ત્યારેજ અમુક દ્રવ્ય ખપે એવા અભિગ્રહ કર્યા. પછી એકદા રાતના અર્ધ નિંદ્રીત સ્થીતિમાં ભગવાનના ધ્યાનમાં લીન થએલા તે સ્થીતિમાં તેમને જણાવું કે પાતાની પલાંઠી ઉપર એક બાજીએથી સર્પ ચડીને બીજી બાજીએ ઉતરી ગયા એમ તેમને ભાસ થયા. પ્રભાત થતાં તેમને સરકાર તરક્રથી નિર્દીષ ગણી છાડી દેવામાં આવ્યા. શ્રી

×

આલચંદને જેલરે સરકારના હુકમ સંભળાવી તેમને છુટા કરી રેલગાડીની ટીકીટ કપડાં વગેરે આપોને પાતાના વતન રવાના કર્યા. પાંચ વર્ષની સજા છતાં ત્રણુ માસમાં તેઓ કેદખાનામાંથી છુટા થયા. પછી તેઓ પાતાના વતન જઇ ત્યાંથી અંતરીક્ષજી આવ્યા અને ભાવથી ઉલ્લાસ ચિત્તે ભગવાનની પાતાની શક્તિ અનુસાર સેવાભક્તિ કરી. સંવત ૧૯૭૮ માં આ બનાવ બનવા પામ્યા છે.

આ તીર્થની યાત્રા મેં પાતે પણ**ુ**ંબે વાર**ં**કરી છે.

ઢાલમાં પ્રતિમાજી જમીનથી ⊍ેેં દારાવાર અહર ત્રણું આજીથી રહેલાં છે. પ્રતિમાજીની નીચેથી પાતળું અંગલુછણું આજે પણ આરપાર નીકળે છે.

—સારાભાઇ નવાળ. [

[१]

શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુના ૧૦૮ નામગર્ભિત શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથનું સ્તવન.

દાહરા.

વદન અનેાપમ ચંદલા, ગાેડી મંડન પાસ; પ્રત્યક્ષ પરચા પૂરે, સકલા મનારથ ખાસ.

ઢાલ.

ં**શાર**ક નામ સાહામણા, મન આણી હે**ા અવિહ**ડ રંગ; પાસ તણા મહીમા કહું, જસકીર્તિ ગાજે હાે ગંગ ગાડી૦ - ¶-પરચા પૂરે ચિંતામણી, હાે તું લીલ વિલાસ; અંતરિક મારે મન વસે, વરકાણા હા તું સાંહે પાસ. ગાેઢી૦ 3 અલવર રાવણ રાજીયા, જીરાવલા હે! તું જાગે દેવ: કલિજીગ પાસ સંખેશ્વરા, બલિહારી હાે તાેરી કીજે સેવ. ગાેડી૦ 2 ચારવાડ મક્ષીજીયા. દેવપાટથ હેા ડાકરીયા પાસ. દાદો નવખંડ જાણીયે, ફલાેધી હેા રાચ રાણા દાસ ગાેડી૦ ۲ પંચાસરાે મહી મંડલે, ભલે ભાવે હાે નારંગાે નામ; નવપલ્લવ કેાકા કહે, અજારે હા તું સાહે ઠામ. ગાડી૦ પ **લાે**ત્રણ તીવરી જાણીયે, ઉથામણે હાે મહીમાં ભાંડાર; સીરાેડી ત્રેવીસમાં, કુકડેસર હા સેવક સાધાર. ગાેડીંગ Ē ભાેયણ પાસ ત્રંખાવટી, નાકાેડા તું હાે ઘૃતકલાેલ; સહસક્ષ્ણોને સામલા, પાસ પરગટ હા તું કું કુમરાલ. ગાંડી૦

Jain Education International

ચારૂપ આરાસણે, ગંગાણી હેા વાંદુ નિશદિશ; ભીન્નમાલ ઉજ્જેણીચે, નીંખાજે હાે જાણે જગદીશ. ગોડી૦ Ľ ભીડભાંજન ભાવે સાંભળા, કરહેડા હાે નાગે દ્રો જોય; જેસલમેરે તું જયેા, અમીઝરા હાે મંડેયવર હાેય. ગોડી૦ E સાદડી ગામે તું વસ્યા, કલિકું ડે હાે સાજત પરિણામ; પલ્લવિહારે**ા આગરે, સારણ સમે હાે બે**ડે અભિરામ. ગોડી૦ ૧૦ કપડવણજ કાેરટે. હમેરપરે હેા પીપાડે વાસ: સસલીયે કાંસલીયે, મેહસાણે **હા** મેડતે નિવાસ. ગાેડી૦ ૧૧ ત ભરૂચ તું ઇડરે, બુહારે હાે તુંહાં જગડીયા ગામ; તું દેલવાડે વડેાદરે, ડુંગરપુર હેા ગંધારે વખાણ. ગાડી૦ ૧૨ કડી આહેરે આખુએ, શત્રુંજય હેા વાંદું ગોરનાર; વીજીવે રાધનપુરે, વડાલી હાે સામેરા સાર. ગાેડી૦ ૧૩ વીસલનગરે વ્હાલ હાે, ડભાેઇ હાે અડાે જિનરાજ; વાડી ચેલણુ પાસજી, વેરાવલ હાે વડલી શીરતાજ. ગાેડી૦ ૧૪ સહરી પાસ યેવલા, અહિછત્તો હા આનંદા રાય; નાગપુર ખીખીપુરે, નાડલાઇ હેા ભીલડીયે મન જાય. ગાડી૦ ૧૫ ગાડરીયે માંડવગઢ, તંજવર હા પીરાજાબાદ; કુંભલમેરે ગાજીયેા, રાણુપુરે હાે સમર્યાં દે સાદ. ગાેડી૦ ૧૬ તું નાડોલે માંડીયા, સિદ્ધપુરે હેા તું દોવ માઝાર; ચિત્રકુટે ચંદ્રાવતી, આશાઉલે હાે વંશવાલે પાસ. ગાેડી૦ ૧૭ મરહદ્ર મથુરા જાણીયે, વાણારસી હાે તું પાસજાણુંદ; તું સમીયાણે સાંભલ્યા, તીજારે તુઠા જિનચંદ. ગાેડી૦ ૧૮

280

શ્રી પાર્શનાચનાં સ્તવના

વીકાનેરે વાંકલા, અજમેરે હેા ડાેડીઆલાે પાસ: ઇદ્રવાડે કંટાલીયે આંટે હાે તું લીલવિલાસ. ગાેડી૦ ૧૯ આગર માેરી આંતરે, જવાલી હેા કરજ્યાે ભાલ: છિન્ન હાવે ખીલચીપુરે, **પ્રહ્મ**સર હેા વાસે મન વાળ. ગાેડી૦ ૨૦ સલખપુરે સોંધુ જયેા, સુંજપુરે હાે ઝાેટીંગા પાસ: અમદાવાદ મને હરૂ, કંબાેઇ હેા તું પાલી પાસ. ગાેડો**૦** ૨૧ એકસાે આઠે આગલે, નામે કરી હેા શુણીયા જિનરાજ; આરતિ ટલે અમેગીયા, આશાકલી હાે મનની આજ. ગોડી૦ ૨૨ પાસ પ્રભાવક પ્રગટ, મહિમા નિધિ હેા તું દેવ દયાલ; એક મને જર્યુ આદરે, તેા પામે હેા લચ્છી વિલાસ. ગોડી૦ ૨૩ તું મેવાસી ઉજ્જલા, તેં માંડી હાે પ્રભુ માટી જાત: **ભવના** ભાજે આમલા, તુજ આગળ હેા નાશે પાસ. ગોડી. ૨૪ એાશવંશે તું વસે, રાણી વામાં હાે તાહરી માત: **અ**શ્વસેન કુલ ચંદલા, મુજ વ્હાલહાે હાે ત્રણ જય વિખ્યાત. ગો**૦૨૫** છત્રધરે ચામર હળે, ઠકુરાઈ હા ત્રિગડે જિતભાણ: ભામાંડલ તેજે તપે, વંચ્છે હાે દરિસણુ દિવાણુ. ગાેડી૦ ૨૬ **ભૈ**રવ દૈત દેવાલીયાે, જક્ષ નેગણ હેા ડાકણ વિ**કા**ળ: ભૂત ના માગે ખાકુલા, તું સમરથ હેા ગોડી રખવાલ. ગાડી૦૨૭ ત મરૂધરના આદશાહ, એકલમલ હાે તું ધીંગડ ધીંગ: આર ન રાખે ખારણા, તા સામા હા કાેણુ કરે સીંગ. ગોડી૦ ૨૮ તરક સબર બીંજ મીંગેકર ઝાલે હાે તું લાલ કબાણ; નીલડે ઘાેડે તું ચઢે, ફાેબામાં હાે તું ફેર કેકાણુ. ગાેડી૦ ૨૯ 2 έ

નવ નવ રૂપે તું રમે, અરવડીયા હા તું હી જ આધાર; સંઘ તણી સાનિધ કરે, વાેલાવા હા તું મલે સાર. ગાેડી૦ ૩૦ અલખ નિરંજન તું જયા, અતુલીબલ હા તું ભૂતલભાણુ; શાંતિ કુશલ એમ વિનવે, તું સાહેબ હાે ઠાંકાર સુલતાન ગાેડી૦ ૩૧ તપગચ્છનાયક ગુણનીલા, પાયે પ્રણુમ્યા હા વિજયસે તસૂરીશ; સંવત સાલ અડસઠે, વિનવીયા હા ગાંડી જગદીશ. ગાંડી૦ ૩૨ ત્રેવીસમા જિનરાજ જાણી, હૈયે આણી વાસના, નર અમર નારી સેવ સારી, ગાઇએ ગુણુ પાસના; વિનય કુશલ ગુરૂ ચરણ સેવક, ગાંડી નામે ગહ ગહે, કલિકાલ માંહે પાસ પ્રગટ, સેવા કરતાં સુખ લહે. ગાંડી૦ ૩૩

[친]

શ્રીપાર્શ્વનાથજીનેા છંદ.

રાગ પ્રસાતી કડખા.

પાસ જિનરાજ સુણુી આજ સંખેસરા, પરમ પરમેસરા વિશ્વ વ્યાપ્યાે;

ભીડ ભાગી જરા જાદવાની જઈ, થીર થઈ શંખપુરી નામ થાપ્યા. પાસ૦ ૧

સાર કરી સારી મનેોહારી મહારાજ તું, માની મુજ વિનતિ મન માચી;

અવર દેવા તણી આશી કુણુકામની, સ્વામીની સેવના એક સાચો. પાસ૦ ૨ તું હી અરિહંત ભગવંત ભવ તારણો. વારહોા દુ:ખ ભય વિષમ વાટે; તુંહી સખ કારણા સારણા કાજ સો, તું હી મનાહારણા સાચ માટે. પાસ૦ ૩ અંતરીક અમીજરા પાસંપંચાસરા, ભાયડા પાસ ભાભા ભટેવા: વિજય ચિંતામણી સાેમ ચિંતામણી. સ્વામી શ્રી પાસ તણી કરીયે ચરણ સેવા. પાસ૦ ૪ કલવધી^૬ પાસ મનમાહના મગસીયા. તારસલ્લા નમું નાહીં તાેટા: એક બલેચા પ્રભુ આસગુલ અરજીયા, ખંભણ થંભણ પાસ માટા. પાસ૦ ગેખી ગાેડી પ્રભુ નીલકંઠા નમું, હલધરા સામલા પાસ પ્યારા; સુરસરા કંકણા પાસ દાદા વલી, સુરજમંડન નમું તરઘ તારા. પાસ૦ ૬ જગતવલ્લલ કલિકુંડ ચિંતામણી, લાેઢબ સેરીસા સ્વામી નમીયે; નાકાેડા ઉન્હાવલા કલીચુગા રાવણા. પાસીના પાસ નમી દુ ખ દમીયે. પાસ૦ 9 સ્વામી માણેક નમું નાથ સીરોડીચા. નાકાેડા જોરવાડી જગેસા: કાપડી દેાલતી પ્રમશીયા સુજપરા, ગાડરીયા પ્રભુ ગુણુ ગરેસા. પાસ૦ C.,

२४३

હમીરપરે પાસ પ્રણમું વલી નવલખા. ભીડભાંજન પ્રભુ ભીડ ભાગે; ુદુ:ખલંજન પ્રભુ ડાકરીયા નમું. પાસ જીરાઉલા જગત જાગે. પાસ૦ ૯ અવંતી ઉજ્જેણીયે સહસક્ષ્ણી સાહેબા, મહીમાવાદે કેાકેા કરેડા. નારંગા ચંચુચલા ચવલેસરા, **તીવરી ક**લવિદ્ધાર નાગે **દ** નેડા. પાસ૦ 90 પાસ કલ્યાણુ ગંગાણી પ્રહામીચે. પલ્લવિહાર નાગેંદ્ર નાથા: ્કુર્કુ ટેસરા પાસ છત્રાઅહિ, કમઠ દેવે નમ્યા સહુ સાથા. પાસ૦ ૧૧ ્તીમરી ગાેગા પ્રભુ દુધીયા વલ્લભા, સંખલ ઘૃતકલ્લાેલ ખુઢા; **ેધી** ંગડમલા પ્રભુ પાસ ઝાેટી ંગજી. જારા મહિમા નહીં જગત ગઢા. પાસ૦ ૧૨ ચારવાડી જિનરાજ ઉંડામણી, પાસ અજાહરા નેવનંગા: કાપરડા વજેએ। પ્રભ છેછલી, સુખસાગર તણા કરીએ સંગા. પાસ૦ ૧૩ વીજીલા કરકંડુ મંડલીકાવલી, મહુરીયા ફલેાધી અણીંદા, અઉઆ કુલપાક કંસારીયા ઉંબરા; અણીયાલા પાસ પ્રણમું આનંદા. પાસ૦ ૧૪ નવસારી નવપલ્લવા પાસજી, શ્રીમાહાદેવ વરકાણ વાસી;

પરાકલા ટાંકલા નવખંડા નમા. લવ તણી જાય જેથી ઉદાસી. પાસ**૦ ૧૫** મનવાંછિત પ્રભુ પાસજીને નમું, વલી નમું નાથ સાચા નગીના; દ્ર:ખ દોહગ તજી સાધુ મારગ ભજી, કરમના કેસરીથી ના બીહના. પાસ૦ ૧૬ અશ્વસેન નંદ કુલચંદ પ્રભુ અલવરા, બીંબડા પાસ કલ્યાણરાયા; હાય કલ્યાણ જસ નામથી જય હુવે, જનની વામાના જેહ જાયા. પાસ૦ ૧૭ એકસત આઠ પ્રભુ પાસ નામે શુષ્ટ્રધા, સુખ સંપત્તિ લહેા સર્વ વાતે; ઋદ્ધિ જસ સંપદા સુખ શરીરે સદા, નહીં મણા માહરે કેાઇ વાતે. પાસ૦ ૧૮ સાચ જાણી સ્તબ્યાે મન્ન માહરે ગમ્યાે, પાસ હુદયે રમ્યાે પરમ પ્રીતે; સમીહીત સિદ્ધિ નવનિધિ પામ્યેા સૌ, મુજ થકી જગતમાં કા ન જીતે. પાસંગ ૧૯ કાજ સૌ સારજે શત્ર સંહારજે, પાસ સંખેસરા મોજ પાઊં; નિત્ય પ્રભાતે ઉઠી નમું નાથજી. તુજ વિના અવર કુણ કાજે ધ્યાઊં. પાસ૦ ૨૦ સંવત અઢાર એકાસીયે કાલ્ગુન માસેયે, બીજ ઉજવલ પખે છંદ કરીયા; ગાૈતમ ગુરૂ તણા વિજયખુશાલને, ઉત્તમે સંપદા સુખ વરીયા. પાસ૦ ર૧

www.jainelibrary.org

શ્રો પાર્શ્વનાથ પ્રભુના ૧ૅ૩પ[ૅ]નામ ગર્ભિત સ્તવન. ઢાલ એકવીશાની

પ્રભુ પ્રણુમું રે સુખદાયક શંખેશ્વરા (૧) ગાેડી મંડન (૨) રે પલ્લવિહાર (૩) પંચાસરા (૪);

કરસ્યારી (૫) રે લાલા (૬) તિમ અજાહરા (૭),

જીરાઉલે (૮) રે કુલવર્ધિ (૯) ને અમીઝરો (૧૦).

મુકુરેસરાે (૧૧) કલિકુંડ (૧૨) શામલ (૧૩) અંતરીક

(૧૪) ને થંલણા (૧૫),

નવખંડ (૧૬) મહુચરી (૧૭) પાસ સેવુંજે (૧૮) કુકકુડેસરા (૧૯) બંભણા (૨૦);

નાગદ્રહાે (૨૧) નવપલ્લવાે (૨૨) તિમ અવાંતિ (૨૩) ચિંતામણિ (૨૪),

નારિંગપુર (૨૫) કરહેડ (૨૬) દાદો (૨૭) પા^{ર્ધ}જિન ત્રિભુવન ધણી. ૧

નમું મગસી (૨૮) રે ગાડરોએો (૨૯) રાધનપુરે; પાસીના (૩૦) રે નવલખા (૩૧) દીવ બંદરે; મારવાડે (૩૨) રે ચારવાડી (૩૩) ઇડરગઢે (૩૪), અહેલજો (૩૫) રે અરડા (૩૬) તિમ જીનાગઢ.

ત્રાટક છંદ

તેમ ગઢ પાવાપુર (૩૭) વિલેાડે (૩૮) ખેરાળુ (૩૯) કાલાવડે (૪૦),

ધાલકે (૪૧) ગાંધારે (૪૨) ગાજે ચંભતીરથ (૪૩) કારડે (૪૪);

નાડૂલ (૪૫) ને નાડલાઈ (૪૬) નયરે આસુ (૪૭) ચીમુખ ચિત્તહરેઃ,

દિગવાટી (૪૮) પાંડવઘાટ (૪૬) સાહાવે સહસ કહ્યા (૫૦) સાવનગીરા (૫૧)-૨ લલે લાવેરે લટેવા (પર) જોજાપુરે (પર), કાપરડો (૫૪) રે સાદડીયે સાંડેસરા (૫૫); વરકાણા (૫૬) રે ઉજેણી (૫૭) વાણારસી (૫૮), ભિન્નમાલા (૫૯) ૨ે વેઝિવે (૬૦) બેઠા હસી. ત્રાટક છંદ. તિમ વશી (૬૧) કું ભલમેર (૬૨) કું તીનયરે (૬૩) જોધપુરે (૬૪) જ્યા. નાગારિ (૬૫) ઝંઝુવાડિ (૬૬) સૂરત (૬૯) મેડતે (૬૮) જિનવર ઠયેા; વડનગરે (૬૯) આરાસણુ (૭૦) સાહાવે નવેનગરે (ંગ્વ) ઉદયાગીરે (ગર), કાચેલિ (૭૩) માંગરાેલ (૭૪) ચંપાપુરે (૭૫) તિમ રાશ્વિકપુરે (૭૬)-૩ ગંગાણી (૭૩) રે પીપાટે (૭૮) રાજગૃહી (૭૯), ચિતાંડે (૮૦) રે જેસલમેર (૮૧) માંહિ સહિ; નાકાેડો (૮૨) રે સિદ્ધપુરે (૮૩) વીજાપુરે (૮૪), બિલાઉ (૮૫) રે કાપડવાડી (૮૨) પુરબંદરે (૮૭). ત્રાટક છંદ. મનહર (૮૮) માણુકસામી (૮૯) વાડી (૯૦) ભીડભંજન (૯૧) અતિ ભલેા. સુલતાન (૯૨) દેવકપદ્રણે (૯૩) તિમ નાંદીએ (૯૪) પ્રભુ નિરમલાૈ; સીરાડી (૯૫) એ સમેત શિખરે (૯૬) સિરાહી (૯૭) ગાેપાચલે (૯૮),

ધ'ધુકા (૯૯) ગામે દિલ્હી (૧૦૦) નયરે રાવણા (૧૦૧) મહીમંડલે-૪ મહિસાણે (૧૦૨)રે ઘૃતકલ્લાલ (૧૦૩) વડાલીઓ (૧૦૪), તિમ કેટકા (૧૦૫) રે તિવરી (૧૦૬) લાેઢણ (૧૦૭) ભડલિએ (૧૦૮); તિમ મેડે (૧૦૯) રે ખાહડમેર (૧૧૦) જીહારીએ, બહારી (૧૧૧) રે ખીકાનેર (૧૧૨) નુહારીએ. ત્રાટક છંદ જીહારોએ પ્રભુ રામસેણે (૧૧૩) માંડલે (૧૧૪) અચલેપુરે (૧૧૫), અહિછતિ (૧૧૬) ગામે ભલેઠામે તિમ વળી તાપસપુરે (299); વટપદ્રમાંડન (૧૧૮) નાગપુર (૧૧૯) વરે સમીઆણે (૧૨૦) બીબીપુરે (૧૨૧). જાખેલ (૧૨૨) કું કુમરાલ (૧૨૩) સલખણપુરે (૧૨૪) તિમ ક્તેપુરે (રપ).–પ ચારૂપે (૧૨૬) રે મહિમદાવાદી (૨૨૭) હમીરપુરે (૧૨૮), સાંગાનેરે (૧૨૯) રે માલ પુરે (૧૩૦) મથુરા (૧૩૧) પુરે, જગવલ્લલ (૧૩૨) રે સુખસાગર (૧૩૩) ચિત્ત ધારીએ, ઝોટિંગા (૧૩૪) રે ભીલડીએા (૧૩૫) સંભારીએ. ત્રાટક છંદ પાંત્રીશ અધિકા નામ એક શત (૧૩૫) નિત્ય પ્રતિ સમરે સદા, સુગતિ સુખસંચાેગ સઘળા પામીચે બહુ સંપદા; પાસ પ્રભુના નામ ધ્યાવે શુદ્ધ સમકિત તે લકે, ક્રવિરાજ શ્રી ધીરવિમલ શિષ્ય નયવિમલ ઇમ કહે. ૬

છપાલાં ગ્રંથા ૧ સ્રરિમંત્રકલ્પ સંદાહ ૨ પવિત્ર કલ્પસૂત્ર (સચિત્ર) ૩ કાલકકથા (સચિત્ર)

30-0-0 9.04-0-0 80-0-0

અમારાં પ્રકાશનાે નીચેનાં સ્થળાેએથી મેળવી શકશાે શ્રી ત્રેઘરાજ પુસ્તક લંડાર ગાડાજીન ચાલ, પાયધુના . જીંબાઈ-જ

શ્રી સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર દાશીખાના, સ્તનપોળ · અમદાવાદ

> ગૂર્જર ગ્રન્થરત્ન કાર્યાલય ગાંધી રસ્તા - અમદાવાદ

અહેતા નાગરદાસ પ્રાગજભાઈ દાશીવાડાની પાેળ - અમદાવાદ

સામચંદ્ર ડી. શાહ છવન નિવાસ સામે પાલીતાલ્યા .શ્રી જૈન પ્રાચીન સાહિત્યાહાર ગ્રંથાવલિ તરફથી મગટ થએલાં નવાં પ્રકાશના જૈન સામુદ્રિકનાં પાંચ ગ્રંથા બુલ્ય સાલ રૂષિયા

શ્રી હીરકલશ જેન જ્યાતિષ મૂલ્ય વીસ રૂપિયા

જૈનાચાર્ય નર્છુદાચાર્ય વિરચિત કૈાકરાસ્ત્રિ મૂલ્ય મ્યગિયાર રૂપિયા

શ્રી સુ**રિમંત્ર કલ્પ સંદાેલ** ગીસ રૂપિયા

> પુરિસાદાણી શ્રી પાર્શ્વના થ જી

અમારાં પ્રકાશના • ઇતિહાસ અને પુરાવત્ત્વ • સાહિત્ય ને કળાના સમન્વય

• ધર્મ તે જીવનતા સંગમ

www.jainelibrary.org